

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ

**ЗБІРНИК
НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ І ДОВІДКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
З ДЕЯКИХ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА
ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ –
УЧАСНИКАМИ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ
2-ге видання
(електронне видання)**

За загальною редакцією В.В. Балабіна

Київ – 2015

Рекомендовано Вченою радою Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № 7 від 19.11.2015.)

Рецензенти:

І.Л. Бородин - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та історії держави і права Юридичного інституту Національного авіаційного університету

В.В. Чумак – кандидат юридичних наук, доцент, генерал-майор юстиції запасу, народний депутат України

Укладачі:

С.П. Пасіка – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, підполковник юстиції, начальник науково-дослідного відділу проблем військового та міжнародного гуманітарного права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

О.О. Опанасенко – кандидат юридичних наук, підполковник, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем військового та міжнародного гуманітарного права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

І.В. Пампуха – кандидат технічних наук, доцент, начальник відділу наукових досліджень військово-технічних розробок-заступник начальника науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

А.Г. Волков – майор юстиції, помічник начальника Військового інституту з правової роботи

І.В. Димарецький – науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем військового та міжнародного гуманітарного права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Д.А. Роговенко – науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем військового та міжнародного гуманітарного права Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Збірник нормативно-правових актів і довідкових матеріалів з деяких питань соціального забезпечення та проходження служби військовослужбовцями – учасниками антитерористичної операції 2-ге видання. (електронне видання) / автори-укладачі С.П. Пасіка, О.О. Опанасенко та ін. // За заг. ред. В.В. Балабіна – К.: ВІКНУ, 2015.

Збірник, підготовлений у науково-дослідному відділі проблем військового та міжнародного гуманітарного права науково-дослідного центру Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, являє собою тематичну добірку чинних нормативно-правових актів і довідкових матеріалів з деяких питань соціального забезпечення та проходження служби військовослужбовцями – учасниками антитерористичної операції (далі – АТО).

Колективом авторів систематизовано законодавство з питань соціального забезпечення та проходження служби військовослужбовцями – учасниками антитерористичної операції. Також, у збірнику наведено приклади судової практики, зокрема у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення.

Рекомендовано для використання учасниками навчального процесу, юристами, військовослужбовцями та іншими зацікавленими особами. Збірник буде корисним командирам (начальникам), викладачам, слухачам, ад'юнктам, курсантам, студентам та іншим учасникам навчального процесу, що вивчають дисципліни: «Правова підготовка», «Основи військового права», «Правова робота в Збройних Силах України», «Військова адміністрація», «Основи військового законодавства», «Особливості військових злочинів» з метою формування поглиблених знань законодавства воєнної сфери, а також військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, у тому числі, тим, що навчаються на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації з метою отримання ними повної інформації з питань соціального забезпечення та проходження військової служби.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	7
Закони України	
1. КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР із змінами (Витяг).....	8
2. КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ Закон УРСР від 10 грудня 1971 р. № 322-VIII (Витяг).....	9
3. КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ від 07.12.1984 № 8073-X (Витяг).....	12
4. КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 05.04.2001 № 2341-III із змінами (Витяг).....	15
5. ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 25.10.2001 № 2768-III (Витяг).....	25
6. ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами (Витяг)	32
7. Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» від 24.03.1999 № 548-XIV	33
8. Закон України «Про дисциплінарний статут Збройних Сил України» від 24.03.1999 № 551-XIV	34
9. Закон України «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-XII (Витяг).....	35
10. Закон України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991р. № 2011-XII із змінами (Витяг).....	39
11. Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII.....	51
12. Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-XII із змінами (Витяг).....	104
13. Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21. 10.1993р. № 3543-XII із змінами (Витяг)	106
14. Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. № 3551-XII (Витяг).....	109
15. Закон України «Про відпустки» від 15.11.1996 № 504/96-ВР (Витяг).....	120
16. Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000 № 1550-III із змінами (Витяг).....	123
17. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV (Витяг)	125
18. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (Витяг).....	126
19. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII (Витяг)	127
20. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час проведення мобілізації» від 20.05.2014 № 1275-VII (Витяг)	128
21. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення проведення мобілізації» від 27.03.2014 № 1169-VII (Витяг).....	132

22. Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII (Витяг).....	135
23. Закон України «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII (Витяг)..	136
Укази Президента України	
1. Про Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджено указом Президента України від 10.05.2008 року № 1153/2008 із змінами	137
2. Про заохочення військовослужбовців - учасників антитерористичної операції, затверджено указом Президента України від 19.05.2014р. № № 480/2014 (Витяг).....	222
3. Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників антитерористичної операції затверджено указом Президента України від 18.03.2015р. № № 150/2015.....	223
Постанови Кабінету Міністрів України	
1. Про встановлення співвідношення між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ України, затверджено постановою Президії Верховної Ради України від 29.06.1992 року № 2517-XII (Витяг).....	226
2. Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких інших осіб, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 07.11.2007р. № 1294 (Витяг).....	227
3. Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321 (Витяг).....	229
4. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25.12.2013р. № 975	241
5. Питання грошового забезпечення військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.04.2014р. № 111(Витяг).....	248
6. Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014р. № 413 (Витяг).....	249
7. Про забезпечення належним медичним обслуговуванням військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, які зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я під час проведення антитерористичної операції на сході України, затверджено постановою Верховної Ради України від 29.05.2014р. № 1286 -VII(Витяг).....	253
8. Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги у разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 17.09. 2014 р. № 460.....	254

9. Порядок протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення (здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності) і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 518.....	255
10. Про особливості виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2015 р. № 24.....	261
11. Порядок виплати компенсації підприємствам, установам, організаціям у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 105.....	267
12. Зміни, що вносяться до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2015 р. № 425	271

Накази Міноборони України

1. Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджено наказом Міністра оборони України № 170 від 10.04.2009р. із змінами (Витяг).....	274
2. Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та членів їх сімей, затверджено наказом Міністерства оборони України від 14.08.2014 № 530 (Витяг).....	280
3. Про виплату винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України, затверджено наказом Міністра оборони України № 49 від 02.02.2015р.....	282
4. Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, затверджене наказом Міністерства оборони України від 07 травня 2015 року № 200.....	289
5. Інструкція про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості, затверджена наказом Міністерства оборони України від 07 травня 2015 року № 200.....	295

Роз'яснення Міністерства юстиції України та Міністерства оборони України

1. Роз'яснення Міністерства юстиції України від 25 березня 2014 року «Інформація щодо прав та обов'язків, соціального та правового захисту військовозобов'язаних, призваних на військову службу у зв'язку з мобілізацією, резервістів, а також військовослужбовців, прийнятих на військову службу в добровільному порядку (за контрактом)».....	301
2. Роз'яснення Міністерства юстиції України від 21 липня 2014 року «Про	

правовий статус ветеранів війни».....	310
3. Роз'яснення Міністерства оборони України від 17 жовтня 2014 року щодо особливостей укладання контрактів з громадянами та військовослужбовцями, які приймаються на військову службу за контрактом рядового, сержантського та старшинського складу ЗСУ.....	316

Судова практика

1. Рішення суду загальної юрисдикції про визнання факту смерті внаслідок участі в антитерористичній операції.....	320
---	-----

Додатки

1. Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.....	329
2. Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.....	330
3. Перелік документів необхідних для надання статусу учасника бойових дій військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним) та працівникам Збройних Сил України, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції.....	331
4. Пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них.....	332
5. Довідка про безпосередню участь особи в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України.....	337
6. Алгоритм дій та довідкові матеріали щодо виділення земельних ділянок військовослужбовцям – учасникам антитерористичної операції	339
7. Види відпусток для військовослужбовців.....	341
8. Перелік документів для оформлення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.....	342
9. Перелік підстав і осіб, які звільняються з військової служби під час дії різних правових режимів.....	345
10. Перелік відомчих комісій Збройних Сил України з питань розгляду матеріалів про визначення статусу учасників бойових дій.....	347
11. Інформація про Міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасників бойових дій при Державній службі України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції.....	355
12. Таблиця співвідношень між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ.....	356

Передмова

Сьогодні у суспільстві відбуваються кардинальні зміни. Вони не обходять стороною і державні структури, що відображається у переформатуванні їх функціонування. Одним із основних механізмів реалізації побудови оновленої держави є внесення змін до чинного законодавства України та прийняття нових нормативно-правових актів.

Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу. Держава бере на себе зобов'язання забезпечити соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їх сімей.

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком кожного громадянина. Поряд із прийняттям законів для посилення обороноздатності країни, до законодавства також вносять зміни, що безпосередньо стосуються гарантій правового статусу військовослужбовців, які задіяні у зоні антитерористичної операції (далі – АТО).

На сьогодні військовослужбовці - учасники АТО мають право на отримання статусу учасників бойових дій, виплату належного грошового забезпечення та інші соціальні гарантії.

Соціальне забезпечення військовослужбовців - учасників АТО передбачені законами України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”, “Про загальний військовий обов'язок і військову службу” та іншим законодавством України.

Запропонований збірник нормативно-правових актів і довідкових матеріалів з деяких питань соціального забезпечення та проходження служби військовослужбовцями - учасниками АТО має на меті допомогти вказаним особам зорієнтуватися у нормативно-правовому полі під час вирішення проблемних питань пов'язаних з їх соціальним забезпеченням та проходженням служби.

До збірника включено 42 (сорок два) нормативно-правових акти, 16 роз'яснень Міністерства юстиції України, судових рішень та додаткових матеріалів, які використовуються при вирішенні питань, що стосуються соціального забезпечення та проходження служби військовослужбовцями – учасниками АТО.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР із змінами (*Витяг*)

Стаття 2. Суверенітет України поширюється на всю її територію.

Україна є унітарною державою. Територія України в межах існуючого кордону є цілісною і недоторканною.

Стаття 17. Захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу.

Оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. Збройні Сили України та інші військові формування ніким не можуть бути використані для обмеження прав і свобод громадян або з метою повалення конституційного ладу, усунення органів влади чи перешкоджання їх діяльності. Держава забезпечує соціальний захист громадян України, які перебувають на службі у Збройних Силах України та в інших військових формуваннях, а також членів їхніх сімей. На території України забороняється створення і функціонування будь-яких збройних формувань, не передбачених законом. На території України не допускається розташування іноземних військових баз.

Стаття 27. Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Стаття 49. Кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Охорона здоров'я забезпечується державним фінансуванням відповідних соціально-економічних, медико-санітарних і оздоровчо-профілактичних програм.

Стаття 60. Ніхто не зобов'язаний виконувати явно злочинні розпорядження чи накази. За віддання і виконання явно злочинного розпорядження чи наказу настає юридична відповідальність.

Стаття 65. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України.

Громадяни відбuvають військову службу відповідно до закону.

**Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України
28 червня 1996 року**

**КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ УКРАЇНИ Закон УРСР від 10 грудня
1971 р. № 322-VIII (Витяг)**

Стаття 42. Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці

При скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці переважне право на залишення на роботі надається працівникам з більш високою кваліфікацією і продуктивністю праці.

При рівних умовах продуктивності праці і кваліфікації перевага в залишенні на роботі надається:

- 1) сімейним - при наявності двох і більше утриманців;
- 2) особам, в сім'ї яких немає інших працівників з самостійним заробітком;
- 3) працівникам з тривалим безперервним стажем роботи на даному підприємстві, в установі, організації;
- 4) працівникам, які навчаються у вищих і середніх спеціальних учбових закладах без відриву від виробництва;
- 5) учасникам бойових дій, інвалідам війни та особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";
- 6) авторам винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій;
- 7) працівникам, які дістали на цьому підприємстві, в установі, організації трудове каліцтво або професійне захворювання;
- 8) особам з числа депортованих з України, протягом п'яти років з часу повернення на постійне місце проживання до України;
- 9) працівникам з числа колишніх військовослужбовців строкової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу та осіб, які проходили альтернативну (невійськову) службу, - протягом двох років з дня звільнення їх зі служби.

Перевага в залишенні на роботі може надаватися й іншим категоріям працівників, якщо це передбачено законодавством України.

Стаття 119. Гарантії для працівників на час виконання державних або громадських обов'язків

На час виконання державних або громадських обов'язків, якщо за чинним законодавством України ці обов'язки можуть здійснюватись у робочий час, працівникам гарантується збереження місця роботи (посади) і середнього заробітку.

Працівникам, які залучаються до виконання обов'язків, передбачених законами України "Про військовий обов'язок і військову службу" і "Про альтернативну (невійськову) службу", "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", надаються гарантії та пільги відповідно до цих законів.

За працівниками, призваними на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період або прийнятими на

військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до дня фактичної демобілізації, зберігаються місце роботи, посада і компенсується із бюджету середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, в яких вони працювали на час призову, незалежно від підпорядкування та форми власності. Виплата таких компенсацій із бюджету в межах середнього заробітку проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

За працівниками, які були призвані під час мобілізації, на особливий період та які підлягають звільненню з військової служби у зв'язку з оголошенням демобілізації, але продовжують військову службу у зв'язку з прийняттям на військову службу за контрактом, але не більше ніж на строк укладеного контракту, зберігаються місце роботи, посада і компенсується із бюджету середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, в яких вони працювали на час призову, незалежно від підпорядкування та форми власності. Виплата таких компенсацій із бюджету в межах середнього заробітку проводиться за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

Гарантії, визначені у частинах третій та четвертій цієї статті, зберігаються за працівниками, які під час проходження військової служби отримали поранення (інші ушкодження здоров'я) та перебувають на лікуванні у медичних закладах, а також потрапили у полон або визнані безвісно відсутніми, на строк до дня, наступного за днем їх взяття на військовий облік у районних (міських) військових комісаріатах після їх звільнення з військової служби у разі закінчення ними лікування в медичних закладах незалежно від строку лікування, повернення з полону, появи їх після визнання безвісно відсутніми або до дня оголошення судом їх померлими.

Стаття 196. Додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню

Для працевлаштування молоді, яка закінчила або припинила навчання у загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах, звільнилася із строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу або альтернативної (невійськової) служби (протягом шести місяців після закінчення або припинення навчання чи служби) і вперше приймається на роботу, дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб, яким виповнилося 15 років та які за згодою одного з батьків або особи, яка їх замінює, можуть, як виняток, прийматися на роботу, а також інших категорій осіб, які мають додаткові гарантії у сприянні працевлаштуванню, підприємствам, установам та організаціям встановлюється квота відповідно до Закону України "Про зайнятість населення".

Стаття 197. Надання молоді першого робочого місця

Працевдатній молоді - громадянам України віком від 15 до 28 років після закінчення або припинення навчання у загальноосвітніх, професійних навчально-виховних і вищих навчальних закладах, завершення професійної

підготовки і перепідготовки, а також після звільнення зі строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу або альтернативної (невійськової) служби надається перше робоче місце на строк не менше двох років.

Молодим спеціалістам - випускникам державних навчальних закладів, потреба в яких раніше була заявлена підприємствами, установами, організаціями, надається робота за фахом на період не менше трьох років у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

КОДЕКС УКРАЇНИ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

від 07.12.1984 № 8073-X (Витяз)

Стаття 32¹ Арешт з утриманням на гауптвахті.

Арешт з утриманням на гауптвахті встановлюється і застосовується лише у виключних випадках за окремі види військових адміністративних правопорушень на строк до десяти діб. Арешт з утриманням на гауптвахті призначається районним, районним у місті, міським чи міськрайонним судом (суддею).

Арешт з утриманням на гауптвахті не може застосовуватися до військовослужбовців-жінок".

Глава 13-Б

ВІЙСЬКОВІ АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Стаття 172-¹⁰. Відмова від виконання наказу або інших законних вимог командира (начальника)

Відмова від виконання законних вимог командира (начальника) -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹¹. Самовільне залишення військової частини або місця служби

Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відраджень, відпустки або з лікувального закладу тривалістю до трьох діб -

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до п'яти діб.

Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення,

-

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк від п'яти до десяти діб.

Стаття 172-¹². Необережне знищення або пошкодження військового майна

Необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової і спеціальної техніки чи іншого військового майна -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹³. Зловживання військовою службовою особою владою або службовим становищем

Незаконне використання військовою службовою особою транспортних засобів, споруд чи іншого військового майна, використання військовослужбовця для виконання завдань, не пов'язаних з військовою

службою, а також інше зловживання владою або службовим становищем, вчинене з корисливою метою чи в інших особистих інтересах або в інтересах третіх осіб, -

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Примітка. Під військовими службовими особами розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним дорученням повноважного командування.

Стаття 172-¹⁴. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень, тобто умисне вчинення дій, які явно виходять за межі наданих цій особі прав чи повноважень, -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹⁵. Недбале ставлення до військової служби

Недбале ставлення військової службової особи до військової служби -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹⁶. Бездіяльність військової влади

Умисне невжиття заходів щодо припинення злочину, що вчиняється підлеглим, або ненаправлення військовою службовою особою до органу досудового розслідування повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення, а також інше умисне невиконання військовою службовою особою покладених на неї службових обов'язків -

тягнуть за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹⁷. Порушення правил несення бойового чергування

Порушення правил несення бойового чергування (бойової служби), встановлених для своєчасного виявлення і відбиття раптового нападу на Україну або для захисту та безпеки України, -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹⁸. Порушення правил несення прикордонної служби

Порушення правил несення прикордонної служби особою, яка входить до складу наряду з охорони державного кордону України, -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-¹⁹. Порушення правил поведження із зброєю, а також речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення

Порушення правил поведження із зброєю, а також боєприпасами, вибуховими, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, а також з радіоактивними матеріалами -

тягне за собою арешт з утриманням на гауптвахті на строк до десяти діб.

Стаття 172-²⁰. Розпивання пива, алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями

Розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів на території військових частин, військових об'єктів або виконання ними обов'язків військової служби в нетверезому стані -

тягнуть за собою накладення штрафу від сімдесяти до ста сорока п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк до п'яти діб.

Участь начальників (командирів) та інших керівників у розпиванні з підлеглими їм військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв під час виконання ними обов'язків військової служби або невжиття ними заходів щодо відсторонення від обов'язків військової служби осіб, які перебувають у нетверезому стані, або приховування ними випадків розпивання пива (крім безалкогольного), алкогольних, слабоалкогольних напоїв чи появи на військовій службі в нетверезому стані підлеглих їм військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів під час проходження зборів -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста сорока п'яти до двохсот п'ятнадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від п'яти до десяти діб.

Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі ж порушення, -

тягнуть за собою накладення штрафу від ста сорока п'яти до двохсот вісімдесяти п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або арешт з утриманням на гауптвахті на строк від семи до десяти діб.

КРИМІНАЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 05.04.2001 № 2341-III із змiнами (Витяз)

Стаття 401. Поняття військового злочину

1. Військовими злочинами визнаються передбачені цим розділом злочини проти встановленого законодавством порядку несення або проходження військової служби, вчинені військовослужбовцями, а також військовозобов'язаними під час проходження ними навчальних (чи перевірних) або спеціальних зборів.

2. За відповідними статтями цього розділу несуть відповідальність військовослужбовці Збройних Сил України, Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Національної гвардії України та інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також інші особи, визначені законом.

3. Особи, не зазначені у цій статті, за співучасть у військових злочинах підлягають відповідальності за відповідними статтями цього розділу.

4. Особа, яка вчинила злочин, передбачений статтями цього розділу, може бути звільнена від кримінальної відповідальності згідно зі статтею 44 цього Кодексу із застосуванням до неї заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України.

Стаття 402. Непокора

1. Непокора, тобто відкрита відмова виконати наказ начальника, а також інше умисне невиконання наказу -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно вчинено групою осіб або спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Непокора, вчинена в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до семи років.

4. Непокора, вчинена в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, - карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Примітка. Під бойовою обстановкою в розділі XIX цього Кодексу слід розуміти обстановку наступального, оборонного чи іншого загальновійськового, танкового, протиповітряного, повітряного, морського тощо бою, тобто безпосереднього застосування військової зброї і техніки стосовно військового супротивника або військовим супротивником. Обстановка бою, в якому бере участь військове з'єднання, частина (корабель)

або підрозділ, розпочинається і закінчується з наказу про вступ у бій (припинення бою) або з фактичного початку (завершення) бою.

Стаття 403. Невиконання наказу

1. Невиконання наказу начальника, вчинене за відсутності ознак, зазначених у частині першій статті 402 цього Кодексу, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк до двох років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах особливого періоду, крім воєнного стану, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

Стаття 404. Опір начальникові або примушування його до порушення службових обов'язків

1. Опір начальникові, а також іншій особі, яка виконує покладені на неї обов'язки з військової служби, або примушування їх до порушення цих обов'язків -

караються службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Ті самі дії, вчинені групою осіб або із застосуванням зброї, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вчинені в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

4. Дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, якщо вони були пов'язані з умисним вбивством начальника або іншої особи, яка виконує обов'язки з військової служби, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі.

Стаття 405. Погроза або насильство щодо начальника

1. Погроза вбивством або заподіянням тілесних ушкоджень чи побоїв начальникові або знищенням чи пошкодженням його майна у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв або вчинення інших насильницьких дій щодо начальника у зв'язку з виконанням ним обов'язків з військової служби -

карається позбавленням волі на строк від двох до семи років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб, або із застосуванням зброї, або в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі від п'яти до десяти років.

Стаття 406. Порухення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності відносин підлеглості

1. Порухення статутних правил взаємовідносин між військовослужбовцями за відсутності між ними відносин підлеглості, що виявилось в завданні побоїв чи вчиненні іншого насильства, -

карається арештом на строк до шести місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно вчинене щодо кількох осіб або заподіяло легкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження, а також таке, що має характер знущання або глумлення над військовослужбовцем, -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені групою осіб або із застосуванням зброї, або такі, що спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 407. Самовільне залишення військової частини або місця служби

1. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем строкової служби, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрядження, відпустки або з лікувального закладу тривалістю понад три доби, але не більше місяця, -

караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем (крім строкової служби), а також нез'явлення його вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад десять діб, але не більше місяця, або хоч і менше десяти діб, але більше трьох діб, вчинені повторно протягом року, -

караються штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

3. Самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин тривалістю понад один місяць, вчинене особами, зазначеними в частинах першій або другій цієї статті, -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

4. Самовільне залишення військової частини або місця служби, а також нез'явлення вчасно на службу без поважних причин, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 408. Дезертирство

1. Дезертирство, тобто самовільне залишення військової частини або місця служби з метою ухилитися від військової служби, а також нез'явлення з тією самою метою на службу у разі призначення, переведення, з відрядження, відпустки або з лікувального закладу -

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Дезертирство із зброєю або за попередньою змовою групою осіб -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Діяння, передбачене частинами першою або другою цієї статті, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до дванадцяти років.

Стаття 409. Ухилення від військової служби шляхом самокалічення або іншим способом

1. Ухилення військовослужбовця від несення обов'язків військової служби шляхом самокалічення або шляхом симуляції хвороби, підроблення документів чи іншого обману -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Відмова від несення обов'язків військової служби -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 410. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем

1. Викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна або заволодіння ними шляхом шахрайства -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Ті самі дії, вчинені військовою службовою особою із зловживанням службовим становищем, або повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або такі, що заподіяли істотну шкоду, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

3. Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, розбій з метою заволодіння зброєю, бойовими припасами, вибуховими чи іншими бойовими речовинами, засобами пересування, військовою та спеціальною технікою, а також вимагання цих предметів, поєднане з насильством, небезпечним для життя і здоров'я потерпілого, -

караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років.

Стаття 411. Умисне знищення або пошкодження військового майна

1. Умисне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна -

караються службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі дії, вчинені шляхом підпалу або іншим загальнонебезпечним способом, або якщо вони спричинили загибель людей чи інші тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

3. Дії, передбачені частиною другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 412. Необережне знищення або пошкодження військового майна

1. Необережне знищення або пошкодження зброї, бойових припасів, засобів пересування, військової і спеціальної техніки чи іншого військового майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах, -

караються штрафом до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до одного року.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили загибель людей або інші тяжкі наслідки, -

караються триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 413. Втрата військового майна

2. Втрата або зіпсування ввірених для службового користування зброї, бойових припасів, засобів пересування, предметів технічного постачання або іншого військового майна внаслідок порушення правил їх зберігання -

караються арештом на строк до шести місяців або триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк.

3. Ті самі діяння, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці,

-

караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

Стаття 414. Порухення правил поведження зі зброєю, а також із речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення

1. Порухення правил поведження зі зброєю, а також із боеприпасами, вибуховими, іншими речовинами і предметами, що становлять підвищену небезпеку для оточення, а так само з радіоактивними матеріалами, якщо це заподіяло потерпілому тілесні ушкодження або створило небезпеку для довкілля, -

карається службовим обмеженням на строк до двох років або триманням у дисциплінарному батальйоні на той самий строк, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, що заподіяло тілесні ушкодження кільком особам або смерть потерпілого, -

карається позбавленням волі на строк від двох до десяти років.

3. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило загибель кількох осіб чи інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до дванадцяти років.

Стаття 415. Порухення правил водіння або експлуатації машин

1. Порухення правил водіння або експлуатації бойової, спеціальної чи транспортної машини, що спричинило потерпілому середньої тяжкості чи тяжкі тілесні ушкодження або загибель потерпілого, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, що спричинило загибель кількох осіб, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 416. Порухення правил польотів або підготовки до них

Порухення правил польотів або підготовки до них, а також порушення правил експлуатації літальних апаратів, що спричинило катастрофу або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років.

Стаття 417. Порухення правил кораблеводіння

Порухення правил кораблеводіння, що спричинило загибель людей, загибель корабля або інші тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до п'ятнадцяти років.

Стаття 418. Порухення статутних правил вартової служби чи патрулювання

1. Порушення статутних правил вартової (вахтової) служби чи патрулювання, що спричинило тяжкі наслідки, для запобігання яким призначено дану варту (вахту) чи патрулювання, -

карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.

2. Діяння, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Стаття 419. Порушення правил несення прикордонної служби

1. Порушення правил несення прикордонної служби особою, яка входить до складу наряду з охорони державного кордону України, якщо це спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

Стаття 420. Порушення правил несення бойового чергування

1. Порушення правил несення бойового чергування (бойової служби), встановлених для своєчасного виявлення і відбиття раптового нападу на Україну або для захисту та безпеки України, якщо це спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 421. Порушення статутних правил внутрішньої служби

1. Порушення особою, яка входить у добовий наряд частини (крім варті і вахти), статутних правил внутрішньої служби, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, запобігання яким входило в обов'язки даної особи, -

карається триманням у дисциплінарному батальйоні на строк до двох років або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк до п'яти років.

Стаття 422. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, або втрата документів чи матеріалів, що містять такі відомості

1. Розголошення відомостей військового характеру, що становлять державну таємницю, за відсутності ознак державної зради -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

2. Втрата документів або матеріалів, що містять відомості військового характеру, які становлять державну таємницю, предметів, відомості про які становлять державну таємницю, особою, якій вони були довірені, якщо втрата

стала результатом порушення встановлених правил поведінки із зазначеними документами, матеріалами або предметами, -

карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 425. Недбале ставлення до військової служби

1. Недбале ставлення військової службової особи до служби, якщо це заподіяло істотну шкоду, -

карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Те саме діяння, якщо воно спричинило тяжкі наслідки, -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

Примітка. 1. Під військовими службовими особами розуміються військові начальники, а також інші військовослужбовці, які обіймають постійно чи тимчасово посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих або адміністративно-господарських обов'язків, або виконують такі обов'язки за спеціальним дорученням повноважного командування.

2. У статтях 425-426 цього Кодексу істотною шкодою, якщо вона полягає в завданні матеріальних збитків, вважається така шкода, яка в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а тяжкими наслідками за тієї самої умови вважається шкода, яка у п'ятсот і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

Стаття 426. Бездіяльність військової влади

1. Умисне неприпинення злочину, що вчиняється підлеглим, або ненаправлення військовою службовою особою до органу досудового розслідування повідомлення про підлеглого, який вчинив кримінальне правопорушення, а також інше умисне невиконання військовою службовою особою дій, які вона за своїми службовими обов'язками повинна була виконати, якщо це заподіяло істотну шкоду, -

караються штрафом від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або службовим обмеженням на строк до двох років, або позбавленням волі на строк до трьох років.

2. Ті самі діяння, якщо вони спричинили тяжкі наслідки, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

3. Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, що вчинені в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

караються позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 427. Здача або залишення ворогові засобів ведення війни

Здача ворогові начальником ввірених йому військових сил, а також не зумовлене бойовою обстановкою залишення ворогові укріплень, бойової та спеціальної техніки чи інших засобів ведення війни, якщо зазначені дії вчинені не з метою сприяння ворогові, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 428. Залишення гинучого військового корабля

1. Залишення гинучого військового корабля командиром, який не виконав до кінця своїх службових обов'язків, а також особою із складу команди корабля без належного на те розпорядження командира -

карається позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Те саме діяння, вчинене в умовах воєнного стану або в бойовій обстановці, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 429. Самовільне залишення поля бою або відмова діяти зброєю

Самовільне залишення поля бою під час бою або відмова під час бою діяти зброєю -

караються позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років.

Стаття 430. Добровільна здача в полон

Добровільна здача в полон через боягузтво або легкодухість -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 431. Злочинні дії військовослужбовця, який перебуває в полоні

1. Добровільна участь військовослужбовця, який перебуває в полоні, у роботах, що мають військове значення, або в інших заходах, які завідомо можуть заподіяти шкоду Україні або союзним з нею державам, за відсутності ознак державної зради -

карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.

2. Насильство над іншими військовополоненими або жорстоке поводження з ними з боку військовополоненого, який перебуває на становищі старшого, -

карається позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років.

3. Вчинення військовослужбовцем, який перебуває в полоні, дій, спрямованих на шкоду іншим військовополоненим, з корисливих мотивів або з метою забезпечення поблажливого до себе ставлення з боку ворога -

карається позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 432. Мародерство

Викрадення на полі бою речей, що знаходяться при вбитих чи поранених (мародерство), -

карається позбавленням волі на строк від трьох до десяти років.

Стаття 433. Насильство над населенням у районі воєнних дій

1. Насильство, протизаконне знищення майна, а також протизаконне відібрання майна під приводом воєнної необхідності, вчинювані щодо населення в районі воєнних дій, -

караються позбавленням волі на строк від трьох до восьми років.

2. Розбій, вчинюваний щодо населення в районі воєнних дій, -

карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років.

Стаття 434. Погане поводження з військовополоненими

Погане поводження з військовополоненими, яке мало місце неодноразово, або пов'язане з особливою жорстокістю, або спрямоване проти хворих і поранених, а також недбале виконання обов'язків щодо хворих і поранених особами, на яких покладено їх лікування і піклування про них, за відсутності ознак більш тяжкого злочину -

караються позбавленням волі на строк до трьох років.

Стаття 435. Незаконне використання символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала та зловживання ними

Носіння в районі воєнних дій символіки Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала особами, які не мають на те права, а також зловживання в умовах воєнного стану прапорами чи знаками Червоного Хреста, Червоного Півмісяця, Червоного Кристала або пофарбуванням, присвоєним санітарно-транспортним засобам, -

караються позбавленням волі на строк до двох років.

Президент України

Л.КУЧМА

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 25.10.2001 № 2768-III (Витяз)

ч. 6 статті 118. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

6. Громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибної ділянки), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають клопотання до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу. У клопотанні зазначаються цільове призначення земельної ділянки та її орієнтовні розміри. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування земельної ділянки, погодження землекористувача (у разі вилучення земельної ділянки, що перебуває у користуванні інших осіб) та документи, що підтверджують досвід роботи у сільському господарстві або наявність освіти, здобутої в аграрному навчальному закладі (у разі надання земельної ділянки для ведення фермерського господарства). У разі якщо земельна ділянка державної власності розташована за межами населених пунктів і не входить до складу певного району, заява подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

Стаття 121. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам

1. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

а) для ведення фермерського господарства - в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній по цих підприємствах. У разі відсутності

сільськогосподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній по району;

б) для ведення особистого селянського господарства - не більше 2,0 гектара;

в) для ведення садівництва - не більше 0,12 гектара;

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах - не більше 0,25 гектара, в селищах - не більше 0,15 гектара, в містах - не більше 0,10 гектара;

г) для індивідуального дачного будівництва - не більше 0,10 гектара;

д) для будівництва індивідуальних гаражів - не більше 0,01 гектара.

Стаття 122. Повноваження органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування щодо передачі земельних ділянок у власність або у користування

1. Сільські, селищні, міські ради передають земельні ділянки у власність або у користування із земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб.

2. Верховна Рада Автономної Республіки Крим, обласні, районні ради передають земельні ділянки у власність або у користування з відповідних земель спільної власності територіальних громад для всіх потреб.

3. Районні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для:

а) ведення водного господарства;

б) будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо), з урахуванням вимог частини сьомої цієї статті;

в) індивідуального дачного будівництва.

4. Центральний орган виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин та його територіальні органи передають земельні ділянки сільськогосподарського призначення державної власності, крім випадків, визначених частиною восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

5. Обласні державні адміністрації на їхній території передають земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів, а також земельні ділянки, що не входять до складу певного району, або у випадках, коли районна державна адміністрація не утворена, для всіх потреб.

6. Київська та Севастопольська міські державні адміністрації у межах їхніх територій передають земельні ділянки із земель державної власності, крім

випадків, визначених частинами четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування для всіх потреб.

7. Рада міністрів Автономної Республіки Крим на території Автономної Республіки Крим передає земельні ділянки із земель державної власності, крім випадків, визначених частинами третьою, четвертою і восьмою цієї статті, у власність або у користування у межах сіл, селищ, міст, що не входять до складу певного району, та за межами населених пунктів для всіх потреб, а також погоджує передачу таких земель у власність або у користування районними державними адміністраціями на їхній території для будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо).

8. Кабінет Міністрів України передає земельні ділянки із земель державної власності у власність або у користування у випадках, визначених статтею 149 цього Кодексу, та земельні ділянки дна територіального моря.

9. Державні органи приватизації здійснюють продаж земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти, які підлягають приватизації.

Стаття 123. Порядок надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування

1. Надання земельних ділянок державної або комунальної власності у користування здійснюється Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування.

Рішення зазначених органів приймається на підставі проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у разі:

- надання земельної ділянки із зміною її цільового призначення;
- формування нової земельної ділянки (крім поділу та об'єднання).

Надання у користування земельної ділянки, зареєстрованої в Державному земельному кадастрі відповідно до Закону України "Про Державний земельний кадастр", право власності на яку зареєстровано у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, без зміни її меж та цільового призначення здійснюється без складення документації із землеустрою.

Надання у користування земельної ділянки в інших випадках здійснюється на підставі технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). У такому разі розроблення такої документації здійснюється на підставі дозволу, наданого Верховною Радою Автономної Республіки Крим, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування, відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, крім випадків, коли особа, зацікавлена в одержанні земельної ділянки у користування, набуває право замовити розроблення такої документації без надання такого дозволу.

Земельні ділянки державної та комунальної власності, на яких розташовані будівлі, споруди, інші об'єкти нерухомого майна, що перебувають у державній чи комунальній власності, передаються особам, зазначеним у пункті "а" частини другої статті 92 цього Кодексу, лише на праві постійного користування.

2. Особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності за проектом землеустрою щодо її відведення, звертається з клопотанням про надання дозволу на його розробку до відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, які відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, передають у власність або користування такі земельні ділянки.

У клопотанні зазначаються орієнтовний розмір земельної ділянки та її цільове призначення. До клопотання додаються графічні матеріали, на яких зазначено бажане місце розташування та розмір земельної ділянки, письмова згода землекористувача, засвідчена нотаріально (у разі вилучення земельної ділянки). Верховній Раді Автономної Республіки Крим, Раді міністрів Автономної Республіки Крим, органам виконавчої влади або органам місцевого самоврядування, які передають земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, забороняється вимагати додаткові матеріали та документи, не передбачені цією статтею.

3. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування в межах їх повноважень у місячний строк розглядає клопотання і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні. Підставою відмови у наданні такого дозволу може бути лише невідповідність місця розташування земельної ділянки вимогам законів, прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів, а також генеральних планів населених пунктів, іншої містобудівної документації, схем землеустрою і техніко-економічних обґрунтувань використання та охорони земель адміністративно-територіальних одиниць, проектів землеустрою щодо впорядкування території населених пунктів, затверджених у встановленому законом порядку.

Забороняється відмова у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок, місце розташування об'єктів на яких погоджено відповідним органом виконавчої влади або органом місцевого самоврядування згідно із статтею 151 цього Кодексу.

У разі якщо у місячний строк з дня реєстрації клопотання Верховна Рада Автономної Республіки Крим, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у користування відповідно до повноважень, визначених статтею 122 цього Кодексу, не надав

дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивовану відмову у його наданні, то особа, зацікавлена в одержанні у користування земельної ділянки із земель державної або комунальної власності, у місячний строк з дня закінчення зазначеного строку має право замовити розроблення документації із землеустрою без надання такого дозволу, про що письмово повідомляє Верховну Раду Автономної Республіки Крим, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування. До письмового повідомлення додається договір на виконання робіт із землеустрою щодо відведення земельної ділянки.

Умови і строки розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок визначаються договором, укладеним замовником з виконавцем цих робіт відповідно до типового договору. Типовий договір на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки затверджується Кабінетом Міністрів України.

4. Проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки погоджується в порядку, встановленому статтею 186-¹ цього Кодексу.

5. У разі якщо місце розташування об'єкта, розміри і межі земельної ділянки, що пропонується до вилучення (викупу), та умови вилучення (викупу) цієї ділянки погоджені згідно з вимогами статті 151 цього Кодексу, які під час розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки не змінилися, проект погодженню не підлягає.

6. Відповідний орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування у двотижневий строк з дня отримання проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки, а в разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землепорядної документації згідно із законом - після отримання позитивного висновку такої експертизи приймає рішення про надання земельної ділянки у користування.

7. Якщо земельна ділянка надається у користування за погодженням з Верховною Радою України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які із своїми пропозиціями та позитивним висновком державної експертизи землепорядної документації подають зазначений проект до Кабінету Міністрів України, який розглядає ці матеріали та подає їх до Верховної Ради України для прийняття відповідного рішення.

8. Якщо земельна ділянка надається у користування за рішенням Кабінету Міністрів України або за погодженням з Кабінетом Міністрів України, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки подається відповідно до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, які розглядають його і в місячний строк подають зазначений проект із своїми пропозиціями та

позитивним висновком державної експертизи землепорядної документації до Кабінету Міністрів України для прийняття відповідного рішення.

9. Якщо земельна ділянка надається у користування Верховною Радою Автономної Республіки Крим, погоджений проект землеустрою щодо відведення земельної ділянки (а у разі необхідності здійснення обов'язкової державної експертизи землепорядної документації згідно із законом - після отримання позитивного висновку державної експертизи) подається до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, яка розглядає його і в місячний строк подає зазначений проект із своїми пропозиціями до Верховної Ради Автономної Республіки Крим.

10. Рішенням про надання земельної ділянки у користування за проектом землеустрою щодо її відведення здійснюються:

затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки;

вилучення земельних ділянок у землекористувачів із затвердженням умов вилучення земельних ділянок (у разі необхідності);

надання земельної ділянки особі у користування з визначенням умов її використання і затвердженням умов надання, у тому числі (у разі необхідності) вимог щодо відшкодування втрат сільськогосподарського та лісгосподарського виробництва.

11. У разі надання земельних ділянок державної власності у постійне користування підприємствам, установам, організаціям комунальної власності одночасно здійснюється передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність і навпаки.

12. На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна державної власності у комунальну власність приймається рішення про передачу у комунальну власність земельної ділянки, на якій розміщений об'єкт передачі.

На підставі рішення про передачу будівлі, споруди, іншого об'єкта нерухомого майна комунальної власності у державну власність, також передається у державну власність земельна ділянка, на якій розміщений об'єкт передачі.

13. Підставою відмови у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки може бути лише його невідповідність вимогам законів та прийнятих відповідно до них нормативно-правових актів.

14. Відмова органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у наданні земельної ділянки у користування або залишення клопотання без розгляду можуть бути оскаржені до суду.

Стаття 125. Виникнення права на земельну ділянку

Право власності на земельну ділянку, а також право постійного користування та право оренди земельної ділянки виникають з моменту державної реєстрації цих прав.

Стаття 126. Оформлення речових прав на земельну ділянку

Право власності, користування земельною ділянкою оформлюється відповідно до Закону України "Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень".

Президент України

Л.КУЧМА

**ПОДАТКОВИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами
(Витяг)**

Стаття 165. Доходи, які не включаються до розрахунку загального місячного (річного) оподатковуваного доходу

и) сума грошової допомоги (у тому числі в натуральній формі), що надається фізичним особам або членам їхніх сімей (діти, дружина, батьки), військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", та/або компенсаційні виплати з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил
України» від 24.03.1999 № 548-XIV (Витяг)**

22-¹. Командир (начальник) в умовах особливого періоду, в тому числі в умовах воєнного стану чи бойовій обстановці, з метою затримання військовослужбовця, який вчиняє діяння, що підпадає під ознаки злочину, пов'язаного з непокорюю, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, самовільним залишенням бойових позицій та визначених місць дислокації військових частин (підрозділів) у районах виконання бойових завдань, має право особисто застосовувати заходи фізичного впливу без спричинення шкоди здоров'ю військовослужбовця та спеціальні засоби, достатні для припинення протиправних дій.

У бойовій обстановці командир (начальник) може застосувати зброю чи віддати підлеглим наказ про її застосування, якщо в інший спосіб неможливо припинити злочин, при цьому не заподіюючи смерті військовослужбовцю.

У разі якщо дозволяють обставини, командир (начальник) перед застосуванням заходів фізичного впливу, спеціальних засобів або зброї повинен голосом чи пострілом угору попередити про це особу, проти якої можуть бути застосовані такі заходи".

Президент України

Л.КУЧМА

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України»
від 24.03.1999 № 551-XIV (Витяг)**

Командир зобов'язаний вжити заходів щодо затримання підлеглого при вчиненні або здійсненні ним замаху на вчинення злочину чи безпосередньо після вчинення злочину, пов'язаного із непокорю, опором чи погрозою начальнику, застосуванням насильства, самовільним залишенням військової частини або місця служби, ухиленням від військової служби чи дезертирством, із негайним доставлянням затриманого до уповноваженої службової особи або вжити заходів щодо негайного повідомлення уповноваженої службової особи про затримання та місцезнаходження особи, яка підозрюється у вчиненні діяння з ознаками злочину.

Президент України

Л.КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про оборону України» від 06.12.1991 № 1932-ХІІ

(Витяг)

Стаття 1. Визначення основних термінів

У цьому Законі терміни вживаються у такому значенні:

оборона України - система політичних, економічних, соціальних, воєнних, наукових, науково-технічних, інформаційних, правових, організаційних, інших заходів держави щодо підготовки до збройного захисту та її захист у разі збройної агресії або збройного конфлікту;

обороздатність держави - здатність держави до захисту у разі збройної агресії або збройного конфлікту. Вона складається з матеріальних і духовних елементів та є сукупністю воєнного, економічного, соціального та морально-політичного потенціалу у сфері оборони та належних умов для його реалізації;

збройна агресія - застосування іншою державою або групою держав збройної сили проти України. Збройною агресією проти України вважається будь-яка з таких дій:

вторгнення або напад збройних сил іншої держави або групи держав на територію України, а також окупація або анексія частини території України;

блокада портів, узбережжя або повітряного простору, порушення комунікацій України збройними силами іншої держави або групи держав;

напад збройних сил іншої держави або групи держав на військові сухопутні, морські чи повітряні сили або цивільні морські чи повітряні флоти України;

засилання іншою державою або від її імені озброєних груп регулярних або нерегулярних сил, що вчиняють акти застосування збройної сили проти України, які мають настільки серйозний характер, що це рівнозначно переліченим в абзацах п'ятому - сьомому цієї статті діям, у тому числі значна участь третьої держави у таких діях;

дії іншої держави (держав), яка дозволяє, щоб її територія, яку вона надала в розпорядження третьої держави, використовувалася цією третьою державою (державами) для вчинення дій, зазначених в абзацах п'ятому - восьмому цієї статті;

застосування підрозділів збройних сил іншої держави або групи держав, які перебувають на території України відповідно до укладених з Україною міжнародних договорів, проти третьої держави або групи держав, інше порушення умов, передбачених такими договорами, або продовження перебування цих підрозділів на території України після припинення дії зазначених договорів;

особливий період - період, що настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в

окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій;

воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення національної безпеки, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень;

військове формування - створена відповідно до законодавства України сукупність військових з'єднань і частин та органів управління ними, які комплектуються військовослужбовцями і призначені для оборони України, захисту її суверенітету, державної незалежності і національних інтересів, територіальної цілісності і недоторканності у разі збройної агресії, збройного конфлікту чи загрози нападу шляхом безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій;

підрозділ збройних сил іншої держави (далі - підрозділ збройних сил) - військове формування іноземної держави, що має постійну чи тимчасову організацію, належить до сухопутних (наземних), морських, повітряних або спеціальних військ (сил) цієї держави, оснащене легкою зброєю чи важкою бойовою технікою, яка підпадає під дію Договору про звичайні збройні сили в Європі, перебуває під командуванням особи, відповідальної перед своєю державою і законами України за поведінку своїх підлеглих, які зобов'язані дотримуватися внутрішньої дисципліни, законів України, норм міжнародного права, та яке направляється в Україну з конкретною метою, визначеною міжнародним договором України;

військове командування - Генеральний штаб Збройних Сил України, командування видів Збройних Сил України, об'єднане оперативне командування, управління оперативних командувань, територіальні управління, командування військових з'єднань, частин Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

органи військового управління - Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, Генеральний штаб Збройних Сил України, інші штаби, командування, управління, постійні чи тимчасово утворені органи у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, призначені для виконання функцій з управління, в межах їх компетенції, військами (силами), з'єднаннями, військовими частинами, військовими навчальними закладами, установами та організаціями, які

належать до сфери управління центральних органів виконавчої влади, а також військові комісаріати, що забезпечують виконання законодавства з питань військового обов'язку і військової служби, мобілізаційної підготовки та мобілізації.

Стаття 4. Відсіч збройній агресії проти України

У разі збройної агресії проти України або загрози нападу на Україну Президент України приймає рішення про загальну або часткову мобілізацію, введення воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях, застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, подає його Верховній Раді України на схвалення чи затвердження, а також вносить до Верховної Ради України подання про оголошення стану війни.

Органи державної влади та органи військового управління, не чекаючи оголошення стану війни, вживають заходів для відсічі агресії. На підставі відповідного рішення Президента України Збройні Сили України разом з іншими військовими формуваннями розпочинають воєнні дії.

З моменту оголошення стану війни чи фактичного початку воєнних дій настає воєнний час, який закінчується у день і час припинення стану війни.

Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері оборони Кабінет Міністрів України:

установлює порядок здійснення заходів щодо поведінки з військовополоненими та інтернованими особами в особливий період відповідно до норм міжнародного права

Стаття 17. Права та обов'язки громадян України у сфері оборони

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.

Громадяни України чоловічої статі, придатні до проходження військової служби за станом здоров'я і віком, а жіночої статі - також за відповідною фаховою підготовкою, повинні виконувати військовий обов'язок згідно із законодавством.

Громадяни проходять військову службу, службу у військовому резерві та виконують військовий обов'язок у запасі відповідно до законодавства.

Громадяни, які проходять державну військову службу та службу у військовому резерві у Збройних Силах України, при виконанні обов'язків служби носять військову форму одягу, їм довічно встановлюються законом військові звання. Порядок позбавлення військового звання визначається законом.

В умовах воєнного стану відповідно до закону допускається примусове вилучення приватного майна та відчуження об'єктів права приватної власності громадян з наступним повним відшкодуванням їх вартості у порядку та терміни, встановлені Кабінетом Міністрів України.

Громадяни України в установленому законом порядку можуть створювати громадські організації для сприяння зміцненню оборони держави.

Стаття 18. Територіальна оборона України

Територіальна оборона України є системою загальнодержавних воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються в особливий період із завданнями:

охорони та захисту державного кордону;

забезпечення умов для надійного функціонування органів державної влади, органів військового управління, стратегічного (оперативного) розгортання військ (сил);

охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій;

боротьби з диверсійно-розвідувальними силами, іншими озброєними формуваннями агресора та антидержавними незаконно утвореними озброєними формуваннями;

підтримання правового режиму воєнного стану.

Територіальну оборону на всій території України організовує Генеральний штаб Збройних Сил України, на території Автономної Республіки Крим, областей, у містах Києві та Севастополі - відповідно Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська та Севастопольська міські державні адміністрації в межах своїх повноважень.

Безпосереднє керівництво територіальною обороною держави здійснює начальник Генерального штабу - Головнокомандувач Збройних Сил України.

До виконання завдань територіальної оборони в межах їх повноважень залучаються Збройні Сили України, інші військові формування, утворені відповідно до законів України, органи внутрішніх справ, підрозділи Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та відповідні правоохоронні органи.

Основні завдання, заходи щодо підготовки та ведення територіальної оборони, повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, військових формувань та основи їх взаємодії визначаються Положенням про територіальну оборону України, яке затверджує Президент України.

Президент України

Л.КРАВЧУК

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про соціальний і правовий захист
військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 № 2011-ХІІ із
змiнами (Витяг)**

абзац 2, п. 1 статті 8. Основні права військовослужбовців, пов'язані з проходженням служби

Час перебування громадян України на військовій службі зараховується до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби. Час проходження строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, якщо на момент призову на строкову військову службу військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", особа навчалася за фахом у професійно-технічному навчальному закладі, працювала за професією або займала посаду, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах. Час навчання в професійно-технічному навчальному закладі, час проходження строкової військової служби, а також час проходження військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", які зараховуються до стажу роботи, що дає право на призначення пенсії за віком на пільгових умовах, не повинні перевищувати наявного стажу роботи, що дає право на пенсію за віком на пільгових умовах. Час проходження військовослужбовцями військової служби в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", зараховується до їх вислуги років, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби на пільгових умовах у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України.

абзац 5, п.1

У разі тимчасового заміщення військовослужбовцем вищестоящої командної посади оплата провадиться у встановленому порядку по заміщуваній посаді.

2. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) не можуть бути звільнені з військової служби до набуття права на пенсію за вислугу років, крім випадків, коли їхня служба припиняється (розривається) у зв'язку із закінченням строку контракту, у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі або у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням чи у зв'язку із

систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем, за віком, за власним бажанням, за станом здоров'я, через службову невідповідність, у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у вигляді позбавлення чи обмеження волі, позбавлення військового звання, позбавлення права займати певні посади, у зв'язку з набранням законної сили рішенням суду щодо притягнення до відповідальності за корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції", у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку, а також через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України.

У разі незаконного звільнення з військової служби або переміщення по службі військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом або перебуває на кадровій військовій службі, підлягає поновленню на військовій службі на попередній або за його згодою на іншій, не нижчій, ніж попередня, посаді. Посада вважається нижчою, якщо за цією посадою штатним розписом передбачено нижче військове звання, а за умови рівних звань - менший посадовий оклад. У разі якщо штатним розписом передбачено два військових звання або диференційовані посадові оклади, до уваги береться вище військове звання або вищий посадовий оклад. У разі заподіяння йому таким звільненням (переміщенням) моральної шкоди вона може бути відшкодована за рішенням суду.

У разі поновлення на військовій службі (посаді) орган, який прийняв рішення про таке поновлення, одночасно вирішує питання про виплату військовослужбовцю матеріального і грошового забезпечення за час вимушеного прогулу або різниці за час виконання військового обов'язку на нижче оплачуваній посаді, які він недоотримав внаслідок незаконного звільнення (переміщення). Цей період зараховується військовослужбовцю до вислуги років (як у календарному, так і у пільговому обчисленні) та до терміну, встановленого для присвоєння чергового військового звання.

3. За військовослужбовцями строкової служби, які до призову працювали на підприємствах, в установах і організаціях, незалежно від форм власності і господарювання, зберігається при звільненні з військової служби право на працевлаштування їх в тримісячний строк на те ж підприємство, в установу чи організацію або їх правонаступники на посаду, не нижчу за ту, яку вони займали до призову на військову службу. Протягом місяця з дня взяття на військовий облік за місцем проживання за поданням військовий комісаріат в порядку, який встановлюється Кабінетом Міністрів України, надає їм матеріальну допомогу в розмірі середньої місячної заробітної плати за останнім місцем роботи за рахунок коштів державного бюджету. Вони

користуються за інших рівних умов переважним правом на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці протягом двох років з дня звільнення з військової служби.

Військовослужбовці строкової служби, сім'ї яких втратили годувальника і не мають інших працездатних членів та членів сім'ї з самостійним заробітком, звільняються з військової служби достроково.

4. Забезпечення зайнятості осіб, звільнених з військової служби без права на пенсію, провадиться відповідно до законодавства України про зайнятість населення.

5. Держава забезпечує соціальну та професійну адаптацію військовослужбовців, які звільняються у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, а також військовослужбовців строкової військової служби, які до призову на строкову військову службу не були працевлаштовані, в разі відповідного звернення зазначених осіб. У разі необхідності соціальну та професійну адаптацію проходять також члени сімей військовослужбовців за їх зверненням. Адаптація зазначеної категорії осіб провадиться центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сферах зайнятості населення та трудової міграції, трудових відносин, соціального захисту населення, за рахунок коштів державного бюджету.

Військовослужбовцям, які мають вислугу військової служби не менше 10 років та позитивні службові характеристики, дозволяється, починаючи з 1 січня 2005 року, протягом останнього року перед звільненням з військової служби проходити професійну перепідготовку (тривалістю не менше 500 годин), без стягнення з них платні за навчання та із збереженням забезпечення усіма видами забезпечення в порядку та на умовах, які визначаються Міністерством оборони України, у центрах перепідготовки та працевлаштування всіх форм власності за рахунок службового часу.

6. Військовослужбовці, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період, мають переважне право на укладення контракту на проходження військової служби після завершення особливого періоду.

п. 1, 6 статті 9. Грошове забезпечення військовослужбовців

1. Держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів.

6. За військовослужбовцями, захопленими в полон або заручниками, а також інтернованими в нейтральних державах або безвісно відсутніми, зберігаються грошове та інші види забезпечення. Сім'ям зазначених військовослужбовців щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому

числі додаткові та інші види грошового забезпечення, в розмірах, що встановлені військовослужбовцю на день захоплення його в полон або заручником, інтернування в нейтральних державах або безвісної відсутності.

Дія цього пункту не поширюється на військовослужбовців, які добровільно здалися в полон.

Грошове забезпечення виплачується таким членам сімей військовослужбовців:

дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (інвалідів з дитинства - незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі і не мають дітей. При цьому виплата грошового забезпечення цим членам сімей здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення військовослужбовців у полон або заручниками, інтернування військовослужбовців або їх звільнення, або визнання їх у встановленому законом порядку безвісно відсутніми чи померлими.

У всіх випадках виплата грошового забезпечення здійснюється не більше ніж до дня виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини.

У разі індексації грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів грошове забезпечення членам сімей військовослужбовців, захоплених у полон або заручниками, а також інтернованих у нейтральних державах або безвісно відсутніх виплачується з урахуванням такої індексації.

п. 14-20 статті 10-1. Право військовослужбовців на відпустки. Порядок надання військовослужбовцям відпусток та відкликання з них

14. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються з військової служби, за винятком осіб, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі та у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, щорічна основна відпустка надається з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті за кожний повний місяць служби в році звільнення. При цьому, якщо тривалість відпустки таких військовослужбовців становить більш як 10 календарних днів, їм оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки і назад до місця служби або до обраного місця проживання в межах України у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі та у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, щорічні основні відпустки та додаткові відпустки в рік звільнення надаються на строки, установлені пунктами 1 та 4 цієї статті.

У рік звільнення зазначених в абзацах першому та другому цього пункту військовослужбовців зі служби у разі невикористання ними щорічної основної або додаткової відпустки їм виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки, а також дні додаткової відпустки, у тому числі військовослужбовцям-жінкам, які мають дітей.

У разі звільнення військовослужбовця до закінчення календарного року, за який він уже використав щорічну основну та щорічну додаткову відпустки, за винятком осіб, які звільняються зі служби за віком, станом здоров'я, у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі або у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, на підставі наказу командира (начальника) військового з'єднання чи частини, керівника органу військового управління, вищого військового навчального закладу, установи та організації провадиться відрахування із грошового забезпечення за дні відпустки, що були використані в рахунок тієї частини календарного року, яка залишилася після звільнення військовослужбовця.

У разі смерті військовослужбовця відрахування з його грошового забезпечення за використані дні відпустки не провадяться.

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, накази про звільнення яких підписано в минулому році, але не виключеним із списків військової частини, відпустки за період служби в поточному році не надаються.

17. В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію військовослужбовцям надаються відпустки, передбачені частинами першою, шостою та дванадцятою цієї статті, і відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин. Надання військовослужбовцям відпусток, передбачених частиною першою цієї статті, здійснюється за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу. Відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин військовослужбовцям надаються із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів.

18. В особливий період під час дії воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів.

19. Надання військовослужбовцям у періоди, передбачені пунктами 17 і 18 цієї статті, інших видів відпусток, крім відпусток військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку, а також відпусток у зв'язку з хворобою або для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії, припиняється.

20. Військовослужбовцям, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, надається відпустка з розрахунку 1/12 частини тривалості відпустки, на яку вони мають право відповідно до пункту 1 цієї статті, за кожний повний місяць служби у році звільнення. При цьому якщо тривалість відпустки таких військовослужбовців становить більш як 10 календарних днів, їм оплачується вартість проїзду до місця проведення відпустки в межах України у порядку, встановленому пунктом 14 цієї статті.

У рік звільнення зі служби військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягають звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, у разі невикористання ними щорічної основної відпустки їм виплачується грошова компенсація за всі невикористані дні щорічної основної відпустки.

У разі звільнення зі служби військовослужбовця, який проходить військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та підлягає звільненню з військової служби у порядку і терміни, визначені рішенням Президента України, або у зв'язку з оголошенням демобілізації, до закінчення календарного року, за який він вже використав щорічну основну відпустку, провадиться відрахування із грошового забезпечення військовослужбовця за дні відпустки, використані в рахунок тієї частини календарного року, яка залишилася після звільнення військовослужбовця, у порядку, визначеному в абзаці четвертому пункту 14 цієї статті.

На військовослужбовців, зазначених у цьому пункті, поширюються гарантії, передбачені абзацами п'ятим та шостим пункту 14 цієї статті.

21. У разі ненадання військовослужбовцям щорічних основних відпусток у зв'язку з настанням періодів, передбачених пунктами 17 і 18 цієї статті, такі відпустки надаються у наступному році. У такому разі дозволяється за бажанням військовослужбовців об'єднувати щорічні основні відпустки за два роки, але при цьому загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.

Зазначені відпустки можуть бути надані декількома частинами (більше двох), без обмеження тривалості кожної з них.

п. 4, 6 статті 11. Право військовослужбовців на охорону здоров'я та медичну допомогу

4. Військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, а також учасники бойових дій прирівнюються у правах до інвалідів та учасників Великої Вітчизняної війни.

6. Військовослужбовці, звільнені з військової служби внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби, члени сімей військовослужбовців приймаються на обстеження і лікування до військово-медичних закладів охорони здоров'я в порядку, встановленому Міністерством оборони України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

п.1, 3, 5 статті 12. Забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями

1. Держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями або за їх бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання жиле приміщення на підставах, у порядку і відповідно до вимог, встановлених [Житловим кодексом Української РСР](#) та іншими [нормативно-правовими актами](#).

За військовослужбовцями, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, зберігаються жилі приміщення, які вони займали до призову на військову службу. Такі військовослужбовці не можуть бути зняті з обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов, та зараховані на квартирний облік у військовій частині за місцем проходження служби.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та члени їх сімей, які проживають разом з ними, забезпечуються службовими жилими приміщеннями, що повинні відповідати вимогам житлового законодавства, якщо вони не займали жилих приміщень за місцем проходження служби.

У разі відсутності службового жилого приміщення військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу і не перебувають у шлюбі, розміщуються у гуртожитках, призначених для проживання одиноких громадян, а сімейні - у сімейних гуртожитках.

У разі відсутності жилих приміщень для проживання військова частина зобов'язана орендувати житло для забезпечення ним військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та членів їх сімей або за бажанням військовослужбовця виплачувати йому грошову компенсацію за піднайом (найом) жилого приміщення.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу, та члени їх сімей зобов'язані вивільнити займане ними службове жиле приміщення у двотижневий строк з дня виключення зазначених військовослужбовців із списків особового складу військової частини

3. Особам, звільненим з військової служби і визнаним інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, одержаних під час виконання обов'язків

військової служби, або захворювання, одержаного під час проходження військової служби, жилі приміщення в населених пунктах, обраних ними для проживання з урахуванням встановленого порядку, надаються позачергово за рахунок військових формувань або органів виконавчої влади, в яких вони перебувають на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

У позачерговому порядку в разі потреби поліпшення житлових умов надаються жилі приміщення сім'ям військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, за місцем їх перебування на обліку громадян, які потребують поліпшення житлових умов.

5. Військовослужбовцям, а також звільненим з військової служби особам, які стали інвалідами під час проходження військової служби, та членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, батькам та членам сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за користування житлом (квартирної плати) та плати за комунальні послуги (водопостачання, газ, електрична, тепла енергія та інші послуги) в жилих будинках усіх форм власності в межах встановлених норм, передбачених законодавством.

Особам, звільненим з військової служби, які стали інвалідами під час проходження військової служби, надається 50-відсоткова знижка плати за встановлення і користування квартирним телефоном. Пільги, передбачені абзацом першим цього пункту, надаються військовослужбовцям і членам їх сімей, які перебувають на їх утриманні, за умови, якщо розмір середньомісячного сукупного доходу сім'ї в розрахунку на одну особу за попередні шість місяців не перевищує величини доходу, який дає право на податкову соціальну пільгу, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

п. 1, 2, 5, статті 13. Право військовослужбовців та членів їх сімей на освіту

1. Військовослужбовці мають право на навчання (у тому числі на отримання післядипломної освіти) у військових навчальних закладах, відповідних підрозділах підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військовослужбовців. Військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу після здобуття базової або повної вищої освіти за державним замовленням, дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їхнього навчання для здобуття попередньої вищої освіти. Іншим категоріям військовослужбовців, крім військовослужбовців строкової військової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу, дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби в порядку, визначеному

відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України.

2. Особи, які були призвані на строкову військову службу та військову службу за призовом осіб офіцерського складу в період навчання у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, при звільненні з військової служби зараховуються для продовження навчання до того навчального закладу, де вони навчалися до призову на військову службу, незалежно від форми навчання.

абзац 2 п. 5 Особа, у якої один з батьків (усиновлювачів) був військовослужбовцем, який загинув чи визнаний судом безвісно відсутньою особою при виконанні ним обов'язків військової служби, протягом трьох років після здобуття відповідної загальної середньої освіти зараховується поза конкурсом за особистим вибором спеціальності до державних і комунальних вищих та професійно-технічних навчальних закладів України для навчання за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів.

п.4, 12, 15 статті 14.

12. Військовослужбовець строкової військової служби, військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом, особа офіцерського складу, яка проходить кадрову військову службу, особа офіцерського складу, яка проходить військову службу за призовом, військовослужбовець, призваний на військову службу під час мобілізації, на особливий період (крім військовослужбовців-жінок), якого засуджено до тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, та члени його сім'ї права на пільги не втрачають.

15. Військовослужбовцям з початку і до закінчення особливого періоду, а резервістам та військовозобов'язаним - з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються.

п. 2,4 статті 15. Пенсійне забезпечення і допомога

2. Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються зі служби за станом здоров'я, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби. У разі звільнення з військової служби за віком, у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, закінченням строку контракту, у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі, систематичним невиконанням умов контракту командуванням, а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років одноразова грошова допомога в розмірі 50 відсотків місячного грошового

забезпечення за кожний повний календарний рік служби виплачується за наявності вислуги 10 років і більше.

Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, виплата одноразової грошової допомоги, передбаченої цим пунктом, здійснюється за період такої служби з дня їхнього зарахування на службу без урахування періоду попередньої військової служби, на якій вони перебували у мирний час, за винятком тих осіб, які при звільненні з військової служби у мирний час не набули права на отримання такої грошової допомоги. Зазначена допомога виплачується на день демобілізації таких військовослужбовців. Умови та порядок виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, визначаються Кабінетом Міністрів України.

Одноразова грошова допомога, передбачена цим пунктом, не виплачується військовослужбовцям, які станом на 16 березня 2014 року проходили службу на території Автономної Республіки Крим та міста Севастополя і в установленому порядку не продовжили її проходження за межами тимчасово окупованої території України.

4. Військові формування, військовослужбовці яких загинули чи померли в період проходження військової служби, подають їх сім'ям і батькам допомогу в проведенні похорону і компенсують матеріальні витрати на ритуальні послуги та на спорудження пам'ятників у розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України. Батькам та неповнолітнім дітям, а також дітям - інвалідам з дитинства (незалежно від їх віку) військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти в період проходження військової служби, державою виплачується одноразова грошова компенсація в розмірі суми державного страхування військовослужбовців з урахуванням коефіцієнта індексації грошових доходів.

Стаття 16. Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

1. Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві (далі - одноразова грошова допомога), - гарантована державою виплата, що здійснюється особам, які згідно з цим Законом мають право на її отримання.

2. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується у разі:

1) загибелі (смерті) військовослужбовця під час виконання ним обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби;

2) смерті військовослужбовця, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби;

3) загибелі (смерті) військовозобов'язаного або резервіста, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, що настала під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві;

4) встановлення військовослужбовцю інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи встановлення інвалідності особі після її звільнення з військової служби внаслідок причин, зазначених у цьому підпункті;

5) встановлення військовослужбовцю інвалідності, що настала в період проходження ним військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби;

6) встановлення військовозобов'язаному або резервісту, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, інвалідності, що настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного військовозобов'язаному або резервісту при виконанні обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, або не пізніше ніж через три місяці після закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження цих зборів, служби у військовому резерві;

7) отримання військовослужбовцем поранення (контузії, травми або каліцтва) під час виконання ним обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності;

8) отримання військовослужбовцем строкової військової служби поранення (контузії, травми або каліцтва) у період проходження ним строкової військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності;

9) отримання військовозобов'язаним або резервістом, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, поранення (контузії, травми або каліцтва) при виконанні

обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності.

3. Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, за умов, визначених Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу". Військовозобов'язані та резервісти вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, служби у військовому резерві, за умов, визначених Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу", указами Президента України".

п. 1, 6-1 статті 18. Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців

1. Члени сімей військовослужбовців строкової служби та військової служби за призовом осіб офіцерського складу мають переважне право при прийнятті на роботу і на залишення на роботі при скороченні чисельності або штату працівників, а також на першочергове направлення для професійної підготовки, підвищення кваліфікації і перепідготовки з відривом від виробництва та на виплату на період навчання середньої заробітної плати.

6-1. Членам сімей військовослужбовців, які проходять військову службу в особливий період, що оголошується відповідно до Закону України "Про оборону України", гарантується виплата грошового забезпечення цих військовослужбовців у разі неможливості ними його отримання під час участі у бойових діях та операціях. У такому разі виплата грошового забезпечення здійснюється членам сімей військовослужбовців, зазначеним у пункті 6 статті 9 цього Закону. Порядок виплати грошового забезпечення зазначеним у цьому пункті членам сімей військовослужбовців визначається Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, а також військовими формуваннями, правоохоронними і розвідувальними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями.

Президент України

Л.КРАВЧУК

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про військовий обов'язок і військову службу»
від 25.03.1992 № 2232-XII із змінами

Глава I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Військовий обов'язок

1. Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України є конституційним обов'язком громадян України.
2. Військовий обов'язок установлюється з метою підготовки громадян України до захисту Вітчизни, забезпечення особовим складом Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України та інші військові формування), посади в яких комплектуються військовослужбовцями.
3. Військовий обов'язок включає:
  - підготовку громадян до військової служби;
  - приписку до призовних дільниць;
  - прийняття в добровільному порядку (за контрактом) та призов на військову службу;
  - проходження військової служби;
  - виконання військового обов'язку в запасі;
  - проходження служби у військовому резерві;
  - дотримання правил військового обліку.
4. Громадяни України мають право на заміну виконання військового обов'язку альтернативною (невійськовою) службою згідно з Конституцією України та Законом України "Про альтернативну (невійськову) службу".
5. Від виконання військового обов'язку громадяни України звільняються на підставах, визначених цим Законом.
6. Військовий обов'язок не поширюється на іноземців та осіб без громадянства, які перебувають в Україні.
7. Виконання військового обов'язку громадянами України забезпечують державні органи, органи місцевого самоврядування, утворені відповідно до законів України військові формування, підприємства, установи і організації незалежно від підпорядкування і форм власності в межах їх повноважень, передбачених законом, та районні (об'єднані районні), міські (об'єднані міські) військові комісаріати (далі - районні (міські) військові комісаріати), військові комісаріати Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя, а також територіальні центри (в Автономній Республіці Крим, областях, містах).

Києві) та філіали (в районах та містах) комплектування військовослужбовцями за контрактом.

8. Порядок утворення та повноваження територіальних центрів, філіалів комплектування військовослужбовцями за контрактом визначаються положенням, яке затверджується Кабінетом Міністрів України.

9. Щодо військового обов'язку громадяни України поділяються на такі категорії:

допризовники - особи, які підлягають приписці до призовних дільниць;

призовники - особи, приписані до призовних дільниць;

військовослужбовці - особи, які проходять військову службу;

військовозобов'язані - особи, які перебувають у запасі для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань на особливий період, а також для виконання робіт із забезпечення оборони держави;

резервісти - особи, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України, інших військових формувань і призначені для їх комплектування у мирний та воєнний час.

10. Громадяни України, які приписані до призовних дільниць або перебувають у запасі Збройних Сил України чи проходять службу у військовому резерві, зобов'язані:

прибувати за викликом районного (міського) військового комісаріату для оформлення військово-облікових документів, приписки, проходження медичного огляду, направлення на підготовку з метою здобуття або вдосконалення військово-облікової спеціальності, призову на військову службу або на збори військовозобов'язаних;

проходити медичний огляд та лікування в лікувально-профілактичних закладах згідно з рішеннями комісії з питань приписки, призовної комісії або військово-лікарської комісії районного (міського) військового комісаріату;

проходити підготовку до військової служби, військову службу і виконувати військовий обов'язок у запасі;

виконувати правила військового обліку, встановлені законодавством.

Резервісти зобов'язані прибувати до військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, за викликом командира цієї військової частини.

11. Жінки, які мають фах, споріднений з відповідною військово-обліковою спеціальністю, визначеною в переліку, затвердженому Кабінетом Міністрів України, та придатні до проходження військової служби за станом здоров'я, віком та сімейним станом, беруться на військовий облік військовозобов'язаних.

12. Жінки, які перебувають на військовому обліку, можуть бути призвані на військову службу чи залучені для виконання робіт із забезпечення оборони держави у воєнний час. У мирний час жінки можуть бути прийняті на військову службу та службу у військовому резерві тільки в добровільному порядку (за контрактом).

Стаття 2. Військова служба і виконання військового обов'язку в запасі

1. Військова служба є державною службою особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності придатних до неї за станом здоров'я і віком громадян України, пов'язаній із захистом Вітчизни. Час проходження військової служби зараховується громадянам України до їх страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, а також до стажу державної служби.

2. Порядок проходження громадянами України військової служби, їх права та обов'язки визначаються цим Законом, іншими законами, відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, які затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

3. Військова служба в Україні організується з дотриманням конституційної вимоги про відокремлення церкви і релігійних організацій від держави.

4. Види військової служби:

строкова військова служба;

військова служба за призовом під час мобілізації, на особливий період;

військова служба за контрактом осіб рядового складу;

військова служба за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

військова служба (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів, а також вищих навчальних закладів, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки (далі - вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів);

військова служба за контрактом осіб офіцерського складу;

військова служба за призовом осіб офіцерського складу.

5. Строкову військову службу громадяни України проходять відповідно до законів України у Збройних Силах України та інших військових формуваннях з метою здобуття військово-облікової спеціальності, набуття практичних навичок і умінь для збройного захисту Вітчизни.

6. Виконання військового обов'язку в запасі полягає в дотриманні військовозобов'язаними порядку і правил військового обліку, проходженні зборів для збереження та вдосконалення знань, навичок і умінь, необхідних для виконання обов'язків військової служби в особливий період.

7. Громадяни України можуть проходити службу у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань. Порядок відбору та прийняття на службу у військовому резерві, строки, умови й порядок її проходження, а також підстави й порядок звільнення зі служби визначаються цим Законом, відповідними положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві, які затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

8. Структура військового резерву людських ресурсів встановлюється Кабінетом Міністрів України.
9. Громадяни України, які призвані або добровільно вступили на військову службу, прийняті на службу у військовому резерві, складають Військову присягу на вірність Українському народу.
10. Громадяни України, які приписуються до призовних діляниць, направляються для підготовки до військової служби, призиваються або приймаються на військову службу, приймаються на службу у військовому резерві, та військовозобов'язані призначені для комплектування посад за відповідними військово-обліковими спеціальностями під час проведення мобілізації, проходять обов'язковий медичний огляд. Порядок проходження медичного огляду затверджується Міністерством оборони України та центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я. Перелік військово-облікових спеціальностей затверджується Міністерством оборони України.
11. Виконання військового обов'язку в особливий період здійснюється з особливостями, визначеними цим Законом та іншими нормативно-правовими актами.

Стаття 3. Правова основа військового обов'язку, військової служби, служби у військовому резерві

1. Правовою основою військового обов'язку і військової служби є Конституція України, цей Закон, Закон України "Про оборону України", "Про Збройні Сили України", "Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію", інші закони України, а також прийняті відповідно до них укази Президента України та інші нормативно-правові акти щодо забезпечення обороноздатності держави, виконання військового обов'язку, проходження військової служби, служби у військовому резерві та статусу військовослужбовців, а також міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Стаття 4. Комплектування військовослужбовцями Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Збройні Сили України та інші військові формування комплектуються військовослужбовцями шляхом:

призову громадян України на військову службу;

прийняття громадян України на військову службу за контрактом.

2. Порядок комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями встановлюється цим Законом та прийнятими відповідно до нього нормативно-правовими актами.

3. Для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями на особливий період, а в разі прийняття у

випадках та в порядку, визначених законом, відповідного рішення Президента України - і в мирний час, проводиться планомірна військова підготовка і забезпечується перебування в запасі та військовому резерві необхідної кількості військовонавчених громадян.

4. Генеральний штаб Збройних Сил України проводить розподіл призовників за станом здоров'я та рівнем освіти пропорційно між Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями.

Стаття 5. Склад військовослужбовців, резервістів і військовозобов'язаних.

Військові звання

1. Військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані поділяються на рядовий склад, сержантський і старшинський склад та офіцерський склад.

2. Встановлюються такі військові звання:

Армійські	Корабельні
Рядовий склад	
солдат	матрос
старший солдат	старший матрос
Сержантський і старшинський склад	
молодший сержант	старшина 2 статті
сержант	старшина 1 статті
старший сержант	головний старшина
старшина	головний корабельний старшина
прапорщик	мічман
старший прапорщик	старший мічман
Офіцерський склад	
Молодший офіцерський склад	
молодший лейтенант	молодший лейтенант
лейтенант	лейтенант
старший лейтенант	старший лейтенант
капітан	капітан-лейтенант
Старший офіцерський склад	
майор	капітан 3 рангу
підполковник	капітан 2 рангу
полковник	капітан 1 рангу

Вищий офіцерський склад	
генерал-майор	контр-адмірал
генерал-лейтенант	віце-адмірал
генерал-полковник	адмірал
генерал армії України	

3. До військових звань осіб офіцерського складу медичної та юридичної служб Збройних Сил України та інших військових формувань, а також спеціальних підрозділів по боротьбі з корупцією Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, які мають відповідну освіту та займають відповідну штатну посаду, додаються слова "медичної служби" і "юстиції".

4. До військових звань громадян України, які перебувають у запасі чи у відставці або проходять службу у військовому резерві, додаються слова відповідно "запасу", "у відставці" або "резерву".

5. Присвоєння та позбавлення військових звань, пониження та поновлення у військовому званні військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, переатестація громадян України, які мають спеціальні звання або класні чини, для присвоєння військових звань здійснюються в порядку, визначеному статутами Збройних Сил України, положеннями про проходження військової служби громадянами України, положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Військові звання присвоюються довічно.

Стаття 6. Військові посади

1. Військові посади (штатні посади, що підлягають заміщенню військовослужбовцями) і відповідні їм військові звання передбачаються у штатах (штатних розписах) військових частин, кораблів, органів військового управління, установ, організацій, вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

2. Перелік посад, що підлягають заміщенню вищим офіцерським складом, затверджується Президентом України, а посад інших військовослужбовців - Міністерством оборони України.

3. Окремі військові посади в мирний час можуть заміщатися (на умовах строкового трудового договору) цивільними особами в порядку, встановленому Міністерством оборони України, або резервістами в порядку, встановленому Генеральним штабом Збройних Сил України.

4. Військові посади, передбачені штатами воєнного часу, при переведенні Збройних Сил України, інших військових формувань на організацію і штати воєнного часу підлягають заміщенню резервістами або іншими

військовозобов'язаними в порядку, визначеному Генеральним штабом Збройних Сил України.

5. Співвідношення чисельності офіцерського складу за військовими званнями та граничні строки перебування осіб офіцерського складу на посадах у Збройних Силах України та інших військових формуваннях встановлюються відповідно Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

6. Порядок призначення на військові посади встановлюється Конституцією України, законами України та положеннями про проходження військової служби та служби у військовому резерві громадянами України.

7. Військові посади в підрозділах Збройних Сил України, які направляються до інших держав для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національних контингентів або національного персоналу відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, заміщаються військовослужбовцями, які проходять військову службу, за контрактом.

8. Порядок проходження військової служби військовослужбовцями, які не займають військових посад, встановлюється положеннями про проходження військової служби громадянами України.

9. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань можуть бути відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, а також державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі. Перелік посад, що заміщуються військовослужбовцями у таких державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, а також державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах, затверджується Президентом України.

10. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань відповідно до міжнародних договорів України можуть бути направлені для проходження військової служби на посадах у багатонаціональних органах військового управління, закордонних дипломатичних установах України та міжнародних організаціях. Ці військовослужбовці утримуються за рахунок відповідно Міністерства оборони України, інших військових формувань у межах затвердженої законом чисельності. Порядок направлення та строки перебування військовослужбовців на зазначених посадах встановлюються Міністерством оборони України та іншими військовими формуваннями.

11. Військові посадові особи - це військовослужбовці, які обіймають штатні посади, пов'язані з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, або які спеціально уповноважені на виконання таких обов'язків згідно із законодавством.

12. Військовослужбовці у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України, можуть бути направлені для подальшого проходження військової служби з одного військового формування до іншого з виключенням із списків особового складу формування, з якого вибули, та включенням до списків особового складу формування, до якого прибули.

Стаття 7. Військова форма одягу і знаки розрізнення військовослужбовців

1. Для військовослужбовців устанавлюються військова форма одягу та знаки розрізнення.

2. Військовозобов'язані під час проходження зборів забезпечуються військовою формою одягу. Резервісти забезпечуються військовою формою одягу згідно із встановленими нормами. Для зазначених осіб встановлюються передбачені для військовослужбовців знаки розрізнення.

3. Військова форма одягу - комплект одноманітних за конструкцією та регламентованих за зовнішнім виглядом предметів одягу, взуття та окремих видів спорядження, встановлений для військовослужбовців Збройних Сил України та інших військових формувань.

4. Знаки розрізнення військовослужбовців - знаки (погони, нарукавні та нагрудні знаки, знаки на спину; знаки на головних уборах, зокрема кокарди, емблеми, орнаменти; гаптування; канти і лампаси; гудзики з символікою) на форменому одязі, призначені для позначення військових звань, посад, приналежності до держави, військового формування, виду Збройних Сил України, роду військ, служб, військових частин (підрозділів).

5. Зразки військової форми одягу та загальні вимоги до знаків розрізнення військовослужбовців розробляються та затверджуються Міністерством оборони України.

6. Зразки спеціального одягу, взуття та спорядження військовослужбовців, засоби індивідуального захисту та інші предмети речового майна військовослужбовців розробляються Міністерством інфраструктури України - для Державної спеціальної служби транспорту, відповідними центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні військові формування, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони України, Службою зовнішньої розвідки України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України та затверджуються Міністерством оборони України.

7. Правила носіння військової форми одягу та зразки знаків розрізнення розробляються та затверджуються Міністерством інфраструктури України - для Державної спеціальної служби транспорту, відповідними центральними органами виконавчої влади, що мають у своєму підпорядкуванні військові формування, Службою безпеки України, Управлінням державної охорони

України, Службою зовнішньої розвідки України, Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

8. Носіння військової форми одягу із знаками розрізнення військовослужбовців особами, які не мають на це права, забороняється і тягне за собою відповідальність згідно із законом.

Глава II

ПІДГОТОВКА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Стаття 8. Підготовка до військової служби

1. Підготовка громадян України до військової служби включає патріотичне виховання, допризовну підготовку, підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей, підготовку у військових оркестрах, військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, військову підготовку у вищих навчальних закладах за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови.

2. Відповідальність за організацію та проведення підготовки громадян України до військової служби в межах повноважень покладається на Міністерство оборони України, інші центральні органи виконавчої влади, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, органи Товариства сприяння обороні України. До цієї роботи можуть залучатись інші об'єднання громадян відповідно до їх статутів.

3. Порядок організації та проведення допризовної підготовки та підготовки призовників з військово-технічних спеціальностей визначається Положенням про допризовну підготовку та Положенням про підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей, які затверджуються Кабінетом Міністрів України.

4. Контроль за організацією і проведенням допризовної підготовки та підготовки призовників з військово-технічних спеціальностей, програмним і методичним забезпеченням цієї підготовки здійснюється Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані навчальні заклади, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

Стаття 9. Допризовна підготовка

1. Допризовна підготовка включається до Державного стандарту повної середньої освіти загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів у разі, якщо певний освітньо-кваліфікаційний рівень здобувається на основі базової середньої освіти та проводиться за програмами, погодженими з Міністерством оборони України.

Стаття 10. Підготовка призовників з військово-технічних спеціальностей

1. Підготовка з військово-технічних спеціальностей проводиться таким чином: призовників - учнів професійно-технічних навчальних закладів, які навчаються в них за професіями, спорідненими з військово-обліковими спеціальностями, - безпосередньо в цих закладах; призовників, які працюють, і тих, хто тимчасово не працює, а також учнів професійно-технічних навчальних закладів, які навчаються в них за професіями, не спорідненими з військово-обліковими спеціальностями, - у професійно-технічних навчальних закладах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України.
2. До навчання залучаються призовники, які досягли 17-річного віку, придатні за станом здоров'я до військової служби та підлягають призову на строкову військову службу після закінчення навчання.
3. Кількість призовників, які підлягають підготовці з військово-технічних спеціальностей, та перелік цих спеціальностей визначаються Міністерством оборони України разом з іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади і затверджуються Кабінетом Міністрів України.

Стаття 11. Військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу

1. Військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу проводиться у вищих військових навчальних закладах та у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів.
2. Військову підготовку за програмою підготовки офіцерів запасу на добровільних засадах проходять громадяни України, які мають або здобувають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, придатні до військової служби за станом здоров'я та морально-діловими якостями.
3. Порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.
4. Військова підготовка за програмою підготовки офіцерів запасу включається до навчальних планів вищого навчального закладу як окрема навчальна дисципліна. Програми військової підготовки розробляються згідно з вимогами кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу за відповідною військово-обліковою спеціальністю. Порядок розроблення та затвердження кваліфікаційних характеристик офіцерів запасу та програм військової підготовки офіцерів запасу визначається Міністерством оборони України.
5. Громадянам України, які мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, склали встановлені іспити та атестовані до

офіцерського складу, присвоюється відповідне первинне військове звання офіцера запасу. У разі потреби вони за наказом Міністра оборони України підлягають призову для проходження військової служби осіб офіцерського складу.

6. Громадяни України, які не атестовані для присвоєння військового звання офіцерського складу після закінчення вищого навчального закладу і не пройшли строкової військової служби, підлягають призову на строкову військову службу з урахуванням, за можливості, фаху, який вони здобули у вищому навчальному закладі, або за спорідненими військово-обліковими спеціальностями.

7. Перелік військово-облікових спеціальностей, за якими ведеться військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, та обсяги підготовки за такими спеціальностями визначаються за поданням Генерального штабу Збройних Сил України Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади в галузі освіти і науки.

8. Перелік вищих навчальних закладів, на базі яких здійснюється військова підготовка громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу, визначається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим з відповідними центральними органами виконавчої влади. Військові навчальні підрозділи є структурними підрозділами таких вищих навчальних закладів. Рішення про створення, реорганізацію та ліквідацію військових навчальних підрозділів приймається Кабінетом Міністрів України за поданням Міністерства оборони України, погодженим із центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані вищі навчальні заклади.

9. Порядок заміщення вакантних посад командування і науково-педагогічних працівників військового навчального підрозділу вищого навчального закладу для підготовки офіцерів запасу визначається Міністерством оборони України за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки.

10. Під час навчальних зборів (стажування), передбачених програмами підготовки офіцерів запасу, на громадян України, які проходять таку підготовку, поширюються права та обов'язки, встановлені актами законодавства для військовозобов'язаних, призваних на збори.

11. Контроль за організацією військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу здійснює Міністерство оборони України.

Стаття 12. Підготовка до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів

1. Громадяни України, які виявили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних

закладів, можуть проходити попередню підготовку в загальноосвітніх навчальних закладах, військових ліцеях, ліцеях з посиленою військово-фізичною підготовкою, у військових оркестрах, навчальних закладах громадських організацій, на підготовчих курсах при вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів.

2. Фізична підготовка допризовників та призовників організовується у вищих, професійно-технічних, загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах, спортивних товариствах і клубах за програмою курсу фізичної культури центральними органами виконавчої влади, що реалізують державну політику у сферах освіти, фізичної культури та спорту.

3. Лікувально-оздоровча робота з громадянами України, які готуються до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, організовується за місцем їх проживання (перебування) відповідними закладами охорони здоров'я.

4. Медичні огляди громадян України 15 - 17-річного віку проводяться щороку лікарями-спеціалістами, які залучаються до медичного огляду призовників. У разі потреби громадянам призначається необхідне лікування з проведенням оздоровчих заходів.

5. Органи управління освітою забезпечують освітню підготовку допризовної та призовної молоді, за необхідності організовують додаткові заняття для вивчення державної мови громадянами, які не володіють або недостатньо володіють нею.

Стаття 13. Права та обов'язки громадян України, які проходять підготовку до військової служби

1. За громадянами України, які проходять підготовку з військово-технічних спеціальностей з відривом від виробництва, на весь час підготовки, включаючи час проїзду до місця підготовки та у зворотному напрямку, зберігаються місце роботи, а також займана посада та середній заробіток на підприємстві, в установі, організації, незалежно від підпорядкування і форм власності.

2. Витрати, пов'язані з наймом житла на період навчання зазначених у частині першій цієї статті громадян України, оплатою вартості проїзду до місця навчання (зборів) і назад та виплатою середнього заробітку за основним місцем роботи, здійснюються за рахунок коштів Міністерства оборони України та інших військових формувань у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

3. Відвідування громадянами України, направленими районними (міськими) військовими комісаріатами для проходження занять з підготовки до військової служби та інших заходів, що стосуються підготовки допризовників та призовників, обов'язкове.

**ПРИПИСКА ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ДО ПРИЗОВНИХ ДІЛЬНИЦЬ,
ПРИЗОВ І ПРИЙНЯТТЯ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ**

Стаття 14. Приписка громадян України до призовних дільниць

1. Приписка громадян України чоловічої статі до призовних дільниць проводиться з метою взяття їх на військовий облік, визначення наявних призовних ресурсів, ступеня придатності до військової служби, встановлення освітнього рівня, здобутої спеціальності або професії, рівня фізичної підготовки, вивчення особистих якостей.
2. Для проведення приписки громадян України у районах (містах) утворюються призовні дільниці.
3. До призовних дільниць щороку протягом січня - березня приписуються допризовники, яким у рік приписки виповнюється 17 років. Приписка проводиться районними (міськими) військовими комісаріатами за місцем проживання.
4. Не підлягають приписці до призовних дільниць громадяни України, які відбувають покарання в установах виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру.
5. Керівники житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій незалежно від підпорядкування і форм власності, які здійснюють експлуатацію будинків, органи місцевого самоврядування, на які покладено ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, а також керівники інших підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності щороку в строки, встановлені Кабінетом Міністрів України, зобов'язані подавати до відповідних районних (міських) військових комісаріатів списки громадян України, які підлягають приписці до призовних дільниць.
6. Для приписки до призовної дільниці громадяни України зобов'язані особисто прийти до районного (міського) військового комісаріату в строк, зазначений у повістці, та подати необхідні документи, перелік яких установлюється Міністерством оборони України.
7. Для проведення приписки громадян України до призовних дільниць у районних (міських) військових комісаріатах утворюються комісії з питань приписки у такому складі:
  - голова комісії - районний (міський) військовий комісар;
  - члени комісії:
    - представник районного (міського) органу управління освітою;
    - представник структурного підрозділу районного (міського) органу внутрішніх справ, який проводить роботу з неповнолітніми;
    - лікар, який організовує роботу медичного персоналу з медичного огляду громадян України, які підлягають приписці;

психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території району (міста);
секретар комісії.

8. Персональний склад районної (міської) комісії з питань приписки, порядок її проведення затверджуються щороку головою районної державної адміністрації (виконавчого органу міської ради).

9. На районні (міські) комісії з питань приписки покладаються:

організація і проведення медичного огляду допризовників, які викликаються на комісію, визначення їх придатності для військової служби;

виявлення і попередній відбір кандидатів для направлення до вступу на навчання у вищих військових навчальних закладах або військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів;

направлення призовників, придатних за медичними та іншими показниками, для проходження підготовки з військово-технічних спеціальностей;

направлення для медичного огляду до призовної комісії Автономної Республіки Крим, обласних або Київської міської призовних комісій призовників, яких визнано непридатними до військової служби за станом здоров'я, та таких, що виявили незгоду з результатами медичного, огляду;

прикріплення до лікувально-профілактичних закладів за місцем проживання громадян України, яких визнано під час приписки тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я, та таких, що потребують обстеження або медичного нагляду. Відвідування лікувально-профілактичних закладів згідно з рішенням комісії з питань приписки для громадян-допризовників обов'язкове;
прикріплення до відповідних навчальних закладів громадян України, які мають низьку освітню підготовку або не володіють чи недостатньо володіють державною мовою;

організація роботи з вивчення особистості призовників, їх морально-ділових якостей та сімейного стану;

зняття з військового обліку призовників та взяття на військовий облік військовозобов'язаних громадян, яких:

- за станом здоров'я визнано непридатними до військової служби в мирний час, обмежено придатними у воєнний час;

- раніше було засуджено до позбавлення волі, обмеження волі, арешту чи виправних робіт за вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості, у тому числі із звільненням від відбування покарання;

виключення з військового обліку громадян, яких:

- за станом здоров'я визнано непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;

- раніше було засуджено до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

10. За результатами медичного огляду громадянина України і з урахуванням рівня його освітньої підготовки, особистих якостей, роду діяльності та спеціальності комісія з питань приписки може прийняти одне з таких рішень: придатний для військової служби та попередньо призначений до служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні; тимчасово непридатний до військової служби, потребує лікування; підлягає направленню на додаткове медичне обстеження та проведення повторного медичного огляду (із зазначенням дати проведення); непридатний до військової служби в мирний час, обмежено придатний у воєнний час, підлягає взяттю на облік військовозобов'язаних; непридатний до військової служби з виключенням з військового обліку, підлягає виключенню з військового обліку; підлягає взяттю на військовий облік військовозобов'язаних як такий, що був раніше засуджений до позбавлення волі, обмеження волі, арешту, виправних робіт за вчинення злочину невеликої або середньої тяжкості, у тому числі із звільненням від відбування покарання; підлягає виключенню з військового обліку як такий, що був раніше засуджений до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину.

11. Громадянам України, приписаним до призовних дільниць, видаються посвідчення про приписку, роз'яснюються права та обов'язки, правила військового обліку та відповідальність за порушення цих правил.

Стаття 15. Призовний вік. Призов громадян України на строкову військову службу

1. На строкову військову службу призиваються придатні для цього за станом здоров'я громадяни України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу (далі - громадяни призовного віку).

2. Громадяни призовного віку в добровільному порядку можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на умовах, передбачених частиною першою статті 20 цього Закону, та в порядку, визначеному положеннями про проходження військової служби громадянами України.

3. Призов громадян України на строкову військову службу включає проходження ними призовної комісії та відправлення їх до військових частин.

4. Організація підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу здійснюється міськими (районними) державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з міськими (районними) військовими комісаріатами.

5. Порядок організації підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

6. Строки проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу на наступний рік визначаються Указом Президента України, який публікується в засобах масової інформації не пізніше як за місяць до закінчення поточного року.

7. Чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу, та обсяги видатків для проведення чергового призову визначаються Кабінетом Міністрів України.

8. Після набрання чинності Указом Президента України щодо проведення чергового призову:

призовники, яким надійшла повістка районного (міського) військового комісаріату на прибуття до призовної дільниці для проходження призовної комісії, зобов'язані прибути в пункт і у строк, зазначені в повістці;

у разі якщо за будь-яких обставин повістка не надійшла, громадяни призовного віку зобов'язані з'явитися до призовної дільниці в десятиденний строк з дня початку відповідного чергового призову, визначеного Указом Президента України;

призовники, які змінили місце проживання, зобов'язані в семиденний строк прибути до районного (міського) військового комісаріату за новим місцем проживання для взяття на військовий облік;

керівники підприємств, установ, організацій і навчальних закладів незалежно від підпорядкування та форм власності на вимогу військових комісаріатів забезпечують своєчасне прибуття громадян призовного віку до призовних дільниць.

9. У ході проведення чергового призову зміна місця військового обліку громадян призовного віку не допускається, за винятком підтверджених відповідними документами випадків, які передбачають:

переведення на роботу в іншу місцевість;

переїзд на нове місце проживання;

прийняття до навчального закладу і вибуття в іншу місцевість для продовження навчання;

направлення за розподілом на роботу в іншу місцевість після закінчення навчального закладу.

10. У разі неявки призовника без поважних причин за викликом районного (міського) військового комісаріату на призовну комісію він несе відповідальність, установлену законом.

11. Поважними причинами неприбуття призовників до призовних дільниць у строк, установлений військовим комісаріатом, які підтверджені відповідними документами, визнаються:

перешкода стихійного характеру, хвороба призовника або інші обставини, які позбавили його можливості особисто прибути у зазначені пункт і строк;

смерть його близького родича (батьків, дружини, дитини, рідних брата, сестри, діда, баби) або близького родича його дружини.

Стаття 16. Призовні комісії

1. Для проведення призову громадян України на строкову військову службу в районах (містах) утворюються призовні комісії у такому складі:

голова комісії - заступник голови районної державної адміністрації (виконавчого органу міської ради);

члени комісії:

районний (міський) військовий комісар;

заступник керівника районного (міського) органу управління освітою;

заступник начальника районного (міського) органу внутрішніх справ;

лікар, який організовує роботу медичного персоналу щодо медичного огляду призовників;

психолог відповідного державного (комунального) закладу, розташованого на території району (міста);

представники Збройних Сил України та інших військових формувань, громадських організацій, підприємств, установ і організацій за попереднім узгодженням з головою комісії;

секретар комісії.

2. Персональний склад районної (міської) призовної комісії, графік засідань призовної комісії, порядок проведення та забезпечення заходів з організації призову громадян України на строкову військову службу затверджуються головою районної державної адміністрації (виконавчого органу міської ради).

3. На районні (міські) призовні комісії покладається:

організація медичного огляду призовників та призов громадян України на строкову військову службу з призначенням їх для служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні;

надання призовникам відстрочки від призову на строкову військову службу на підставах, передбачених статтею 17 цього Закону;

звільнення призовників від призову на строкову військову службу на підставах, передбачених статтею 18 цього Закону, взяття їх на облік військовозобов'язаних або виключення з військового обліку;

направлення призовників, які виявили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, для проходження випробувань та складання вступних іспитів або прийняття рішення про відмову в такому направленні;

направлення до лікувально-профілактичних закладів за місцем проживання (перебування) громадян, яких визнано тимчасово непридатними до військової служби;

організація роботи з вивчення особистостей призовників, їх морально-ділових якостей та сімейного стану;

направлення до відповідних правоохоронних органів матеріалів на призовників, які ухиляються від призову на строкову військову службу;

абзац дев'ятий частини третьої статті 16 виключено

внесення на розгляд призовної комісії вищого рівня клопотань щодо надання громадянам України відстрочок від призову на строкову військову службу у випадках, не передбачених цим Законом.

4. У разі втрати (зміни) підстав щодо надання призовникам відстрочки від призову на строкову військову службу, передбачених цим Законом, призовна комісія може скасувати (змінити) раніше прийняте нею рішення.

5. Рішення призовної комісії може бути оскаржено громадянином України до призовної комісії вищого рівня або до суду в порядку, передбаченому законом.

6. Для керівництва і контролю за діяльністю районних (міських) призовних комісій в Автономній Республіці Крим, областях та місті Києві утворюються відповідно призовна комісія Автономної Республіки Крим, обласні та Київська міська призовні комісії. Персональний склад призовної комісії Автономної Республіки Крим, обласних, Київської міської призовних комісій, порядок проведення та забезпечення роботи з організації призову затверджуються відповідно Головою Ради міністрів Автономної Республіки Крим та головами обласних, Київської міської державних адміністрацій.

7. На призовну комісію Автономної Республіки Крим, обласні та Київську міську призовні комісії покладаються:

керівництво діяльністю районних (міських) призовних комісій;

організація медичного огляду громадян України, які визнані районними (міськими) комісіями з питань приписки або районними (міськими) призовними комісіями непридатними або тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я, та громадян України, які заявили про незгоду з результатами медичного огляду чи рішеннями районних (міських) комісій з питань приписки або районних (міських) призовних комісій, а також громадян, які призвані на строкову військову службу безпосередньо перед їх відправленням у військові частини;

перевірка підстав щодо надання відстрочки або звільнення громадян України від призову на строкову військову службу;

контроль за обґрунтованим призначенням призовників для служби у Збройних Силах України чи іншому військовому формуванні з урахуванням їх освіти, досвіду, здібностей, інтересів та особистих можливостей;

розгляд скарг громадян на рішення та дії районних (міських) призовних комісій.

8. Призовна комісія Автономної Республіки Крим, обласні, Київська міська призовні комісії мають право переглядати та змінювати рішення відповідних районних (міських) призовних комісій та рішень районних (міських) комісій з

питань приписки стосовно громадян України, визнаних непридатними до військової служби за станом здоров'я.

9. Рішення призовної комісії Автономної Республіки Крим, обласних, Київської міської призовних комісій може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому законом.

Стаття 17. Відстрочка від призову на строкову військову службу

1. Відстрочка від призову на строкову військову службу надається призовникам за рішенням районної (міської) призовної комісії відповідно до цього Закону за сімейними обставинами, станом здоров'я, для здобуття освіти та продовження професійної діяльності.

2. Відстрочка від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами за їх бажанням надається призовникам, які мають;.

1) непрацездатних батька і матір чи одинокого непрацездатного батька (одинокую непрацездатну матір) або непрацездатних осіб, під опікою, піклуванням чи на утриманні яких перебував призовник, або осіб, над якими призовник здійснює опіку чи піклування, якщо вони не мають інших працездатних осіб - громадян України, зобов'язаних відповідно до законодавства їх утримувати. Непрацездатність зазначених осіб визначається в порядку, встановленому законодавством;

2) неповнолітніх рідних (повнорідних чи неповнорідних) братів і сестер або непрацездатних рідних (повнорідних чи неповнорідних) братів і сестер незалежно від їх віку, якщо вони не мають інших працездатних осіб, крім призовника, зобов'язаних відповідно до законодавства їх утримувати;

3) одинокого батька або одинокую матір, у яких на утриманні перебувають двоє чи більше неповнолітніх дітей, до досягнення старшим із них повноліття, за умови офіційного працевлаштування призовника;

4) дитину віком до трьох років або дитину старшу трьох років, яка виховується без матері у зв'язку з її смертю або за рішенням суду;

5) двох і більше дітей;

6) дитину-інваліда;

7) дружину-інваліда;

8) вагітну дружину.

3. Відстрочка від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами за власним бажанням може надаватися призовнику, який є особою з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

4. Частина четверту статті 17 виключено

5. У разі якщо призову на строкову військову службу підлягають кілька синів одночасно, відстрочка може надаватися одному з них за їх бажанням з урахуванням пропозиції батьків на час проходження строкової військової служби братами, до звільнення в запас одного з них.

6. Районна (міська) призовна комісія може прийняти рішення про надання призовнику відстрочки від призову на строкову військову службу за сімейними обставинами, незважаючи на небажання призовника нею скористатися, виходячи при цьому з того, що його призов може суттєво погіршити матеріальне становище осіб, яких відповідно до законодавства він повинен утримувати.
7. Відстрочка від призову на строкову військову службу за станом здоров'я на строк до одного року надається призовникам, які визнані під час медичного огляду тимчасово непридатними до військової служби.
8. Відстрочка від призову на строкову військову службу для здобуття освіти на весь період навчання надається громадянам призовного віку, які навчаються: у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах з денною формою навчання. У разі досягнення такими призовниками 21-річного віку відстрочка втрачає силу; у вищих навчальних закладах з денною формою навчання, у тому числі під час здобуття наступного вищого освітньо-кваліфікаційного рівня вищої освіти; у середніх або вищих духовних навчальних закладах з денною формою навчання; в інтернатурі, аспірантурі або докторантурі з відривом або без відриву від виробництва.
9. Право на відстрочку від призову на строкову військову службу для здобуття освіти також мають громадяни України, які в рамках міжнародних договорів України навчаються у навчальних закладах інших держав.
10. Відстрочка від призову на строкову військову службу для здобуття освіти надається один раз за період навчання, і громадяни призовного віку, відраховані з навчальних закладів за власним бажанням, за невиконання навчального плану, порушення умов контракту або недисциплінованість втрачають право на відстрочку від призову на строкову військову службу незалежно від їх повторного зарахування до того чи іншого вищого навчального закладу або поновлення у вищому навчальному закладі.
11. Громадяни призовного віку, які перервали навчання у зв'язку з отриманням академічної відпустки за станом здоров'я або сімейними обставинами, для догляду за близькими родичами, зазначеними в абзаці третьому частини одинадцятої статті 15 цього Закону, право на надану відстрочку від призову на строкову військову службу не втрачають.
12. У разі переведення призовників, які навчаються у вищих навчальних закладах з денною формою навчання, для навчання в інший вищий навчальний заклад із зазначеною формою навчання право на відстрочку від призову на строкову військову службу не втрачається.
13. Відстрочка від призову на строкову військову службу для продовження професійної діяльності надається таким громадянам призовного віку:

педагогічним працівникам з повною вищою освітою, основним місцем роботи яких є загальноосвітні навчальні заклади, за умови повного навантаження на займаній посаді, - на весь період їх роботи за спеціальністю;

медичним працівникам, за умови повного навантаження на займаній посаді, - на весь період їх роботи за фахом у сільській місцевості;

священнослужителям, які закінчили вищі або середні духовні навчальні заклади і займають посаду в релігійних організаціях, що діють за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку, - на час виконання обов'язків священнослужителя;

сільським, селищним, міським головам - на строк виконання ними цих повноважень;

особам, які мають науковий ступінь кандидата (доктора) наук та працюють на посадах за спеціальністю відповідно до групи спеціальностей галузі науки, з якої присуджено науковий ступінь, - на весь період їх роботи за цією спеціальністю;

резервістам - на весь період служби у військовому резерві;

особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ України - на весь період їх служби.

14. Відстрочка від призову на строкову військову службу надається призовникам, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення або стосовно яких кримінальна справа розглядається судом, - до прийняття відповідного рішення.

15. У випадках, не передбачених цим Законом, відстрочка від призову на строкову військову службу може бути надана призовникам згідно з рішеннями призовної комісії Автономної Республіки Крим, обласних та Київської міської призовних комісій за поданням районних (міських) призовних комісій.

16. Призовники, яким надано відстрочку від призову на строкову військову службу, зобов'язані щороку до 1 жовтня подавати у районні (міські) військові комісаріати документи, що підтверджують їх право на відстрочку.

17. Призовники, які втратили підстави для надання відстрочки від призову на строкову військову службу, а також особи, які не мають права на відстрочку або підстав для звільнення від призову на строкову військову службу, передбачених статтями 17 та 18 цього Закону, і не призвані з різних причин на строкову військову службу у встановлені строки, повинні бути призвані під час здійснення чергового призову.

Стаття 18. Звільнення від призову на строкову військову службу

1. Від призову на строкову військову службу в мирний час звільняються громадяни України:

які визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби в мирний час;

які до дня відправлення на строкову військову службу досягли 27-річного;

які виконали обов'язки служби у військовому резерві протягом строків першого та другого контрактів;

батько або мати, рідний (повнорідний, неповнорідний) брат або сестра яких загинули, померли або стали інвалідами під час проходження військової служби або зборів військовозобов'язаних. Призовники, які мають право на звільнення від призову на цій підставі, можуть його не використовувати;

які до набуття громадянства України пройшли військову службу в інших державах;

які були засуджені за вчинення злочину до позбавлення волі, обмеження волі, у тому числі із звільненням від відбування покарання;

яким після закінчення вищих навчальних закладів присвоєно військові (спеціальні) звання офіцерського (начальницького) складу.

Стаття 19. Загальні умови укладення контракту на проходження військової служби

1. Військовослужбовці, які проходять кадрову або строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, військову службу за призовом осіб офіцерського складу, громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну, повну або базову загальну середню освіту і не проходили строкової військової служби, військовозобов'язані, а також жінки, які не перебувають на військовому обліку, укладають контракт про проходження військової служби за контрактом з додержанням умов, передбачених статтею 20 цього Закону.
2. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, у разі закінчення строку контракту можуть укласти новий контракт на проходження військової служби.
3. У разі зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший укладений з ним контракт припиняється, а з таким військовослужбовцем укладається новий контракт для проходження відповідного виду військової служби на строк, визначений частиною другою статті 23 цього Закону.
4. Форма, порядок і правила укладення контракту, припинення (розірвання) контракту та наслідки припинення (розірвання) контракту визначаються положеннями про проходження військової служби громадянами України, якщо інше не передбачено законом.

Стаття 20. Прийняття на військову службу за контрактом

1. На військову службу за контрактом приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають установленим вимогам проходження військової служби:
особи рядового складу, які проходять строкову військову службу або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну, повну або базову загальну середню освіту, військовозобов'язані, резервісти, які не мають

військових звань сержантського, старшинського і офіцерського складу, та жінки з відповідною освітою віком від 18 до 40 років - на військову службу за контрактом осіб рядового складу;

військовослужбовці, які проходять строкову військову службу або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, особи рядового складу, які проходять військову службу за контрактом, громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну або повну загальну середню освіту, військовозобов'язані, резервісти, які не мають військових звань офіцерського складу, та жінки з відповідною освітою та спеціальною підготовкою віком від 18 до 40 років - на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

особи з повною загальною середньою освітою віком від 17 років до 21 року, в тому числі ті, яким 17 років виповнюється в рік початку військової служби, військовослужбовці, резервісти та військовозобов'язані віком до 23 років, які мають повну загальну середню освіту та не мають військових звань офіцерського складу, у разі зарахування їх на перший та наступні курси навчання, а також особи віком до 25 років, які мають базову вищу освіту, у разі зарахування їх на випускний курс навчання - на військову службу (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів та військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, віком до 30 років - на військову службу (навчання) курсантів вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, що здійснюють підготовку осіб на посади сержантського та старшинського складу;

військовослужбовці, які закінчили вищі військові навчальні заклади або військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів та яким присвоєно військове звання офіцерського складу, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче бакалавра, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, у тому числі ті, які проходять службу у військовому резерві, з одночасним присвоєнням первинного військового звання офіцерського складу, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

офіцери запасу, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

особи офіцерського складу, які перебувають на кадровій військовій службі, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

особи офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, службу у військовому резерві та військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

громадяни України, які мають спеціальні звання середнього, старшого та вищого начальницького складу або класні чини, - на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу з одночасним присвоєнням військових звань у порядку переатестації відповідно до частини п'ятої статті 5 цього Закону.

2. На військову службу за контрактом осіб офіцерського складу у Службу безпеки України, розвідувальні органи України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України та Управління державної охорони України приймаються також громадяни України, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки не нижче бакалавра, що відповідає профілю службової діяльності, і не досягли граничного віку перебування на військовій службі осіб офіцерського складу, із числа військовослужбовців строкової служби, які прослужили не менше шести місяців, осіб рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, військовозобов'язаних, а також жінок віком до 40 років.

3. Громадяни України, які не досягли граничного віку перебування в запасі, у разі настання особливого періоду можуть бути прийняті на військову службу за контрактом на строк військової служби в календарному обчисленні, встановлений частиною третьою статті 23 цього Закону.

4. Військові посадові особи не можуть перебувати з близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її начальника, у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на службу, звільнення із служби, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, контролю за їх виконанням.

5. Стосовно кандидатів на зайняття військових посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, за їх письмовою згодою проводиться спеціальна перевірка в порядку, встановленому Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Для доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань військовослужбовцями кандидати на зайняття військових посад, пов'язаних з виконанням організаційно-розпорядчих чи адміністративно-господарських обов'язків, приймаються на такі посади у разі:

виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, - до отримання результатів спеціальної перевірки;

оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану - без проведення спеціальної перевірки.

6. Військові посадові особи, крім військовослужбовців строкової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу та військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, зобов'язані подавати щороку до 1 квітня за місцем служби декларацію про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру за минулий рік за формою і в порядку, що встановлені Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

На військових посадових осіб поширюються інші вимоги та обмеження, встановлені Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Примітка. Термін "близькі особи" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Стаття 20¹. Врегулювання конфлікту інтересів

1. У разі виникнення конфлікту інтересів під час виконання службових повноважень військова посадова особа зобов'язана негайно доповісти про це своєму безпосередньому начальникові. Безпосередній начальник військової посадової особи зобов'язаний вжити всіх необхідних заходів, спрямованих на запобігання конфлікту інтересів, шляхом доручення виконання відповідного службового завдання іншій посадовій особі, особистого виконання службового завдання чи в інший спосіб, передбачений законодавством.

Примітка. Термін "конфлікт інтересів" вживається у значенні, наведеному в Законі України "Про засади запобігання і протидії корупції".

Стаття 21. Матеріальне забезпечення громадян України у зв'язку з призовом або прийняттям на військову службу

1. Громадянам України, які звільняються з роботи у зв'язку з призовом або прийняттям на військову службу, виплачується вихідна допомога в розмірі двох мінімальних заробітних плат.

2. Громадяни України для виконання обов'язків, пов'язаних із взяттям на військовий облік, призовом або прийняттям на військову службу, а також особи, які направляються районними (міськими) військовими комісаріатами на медичний огляд (медичне обстеження в амбулаторних чи стаціонарних умовах), лікування, звільняються від роботи на час, необхідний для виконання зазначених обов'язків та перебування в лікувальному закладі охорони здоров'я, із збереженням за ними місця роботи, займаної посади і середньої заробітної плати.

3. Перевезення громадян України, пов'язані з призовом на військову службу, до місця служби та їх харчування в дорозі здійснюються за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, до яких направляються військовослужбовці.

4. Перевезення громадян, прийнятих на військову службу за контрактом, до місця служби здійснюються за рахунок коштів, передбачених у Державному

бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, в яких проходять військову службу військовослужбовці.

Глава IV

ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

Стаття 22. Граничний вік перебування на військовій службі

1. Граничний вік перебування на військовій службі встановлюється:

- 1) для військовослужбовців рядового, сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, - до 45 років;
- 2) для військовослужбовців молодшого офіцерського складу - до 45 років;
- 3) для військовослужбовців старшого офіцерського складу: майорів (капітанів 3 рангу), підполковників (капітанів 2 рангу) - до 50 років; полковників (капітанів 1 рангу) - до 55 років;
- 4) для військовослужбовців вищого офіцерського складу - до 60 років;
- 5) для військовозобов'язаних та резервістів, які призиваються на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, та військовослужбовців, які проходять військову службу під час особливого періоду, - до досягнення граничного віку перебування в запасі та у військовому резерві.

2. Військовослужбовці Збройних Сил України та інших військових формувань, які мають високу професійну підготовку, досвід практичної роботи на займаних ними посадах, визнані військово-лікарською комісією придатними за станом здоров'я для проходження військової служби, на їх прохання можуть бути залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, встановлений частиною першою цієї статті, на строк до 5 років у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

Стаття 23. Строки військової служби

1. Строки строкової військової служби в календарному обчисленні встановлюються:

для солдатів і матросів, сержантів і старшин, які проходять строкову військову службу в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, - до 18 місяців;

для осіб, які на час призову на строкову військову службу мають ступінь вищої освіти спеціаліст або магістр, - до 12 місяців.

2. Для громадян України, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади, установлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

для осіб рядового складу - 3 роки;

для осіб сержантського і старшинського складу - від 3 до 5 років;

для курсантів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів - час навчання у вищому військовому навчальному закладі або військовому навчальному підрозділі вищого навчального закладу;

для осіб офіцерського складу:

для громадян, яким первинне військове звання присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, - від 2 до 5 років;

для інших громадян - від 1 до 5 років.

3. Для громадян, які приймаються на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану та призначаються на посади, строк військової служби в календарному обчисленні встановлюється до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

Для військовослужбовців строкової військової служби та військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, які під час дії особливого періоду вислужили не менше 11 місяців, осіб, звільнених з військової служби під час дії особливого періоду, які приймаються на військову службу за контрактом у період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану (настання воєнного часу) або оголошення рішення про демобілізацію, строк військової служби в календарному обчисленні встановлюється шість місяців. Строк проходження військової служби для таких військовослужбовців може бути продовжено за новими контрактами на строк шість місяців.

У разі закінчення особливого періоду або оголошення рішення про демобілізацію дія таких контрактів припиняється достроково

4. Строк проходження військової служби може бути продовжено за новим контрактом до досягнення граничного віку перебування на військовій службі:

для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах рядового складу, - на 3 роки;

для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах сержантського і старшинського складу, - на строк від 3 до 5 років;

для осіб офіцерського складу - на строк від 5 до 10 років.

Для осіб офіцерського складу, які мають право на пенсію за вислугу років, за їх бажанням строк проходження військової служби за новим контрактом може бути продовжено на строк від 2 до 10 років, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на військовій службі.

5. Особам офіцерського складу, яким до досягнення граничного віку перебування на кадровій військовій службі залишилося менше 5 років, при

переході на військову службу за контрактом тривалість дії першого контракту визначається строком, який залишився до досягнення ними встановленого граничного віку перебування на військовій службі.

6. Військовослужбовці, прийняті на військову службу за контрактом із числа військовослужбовців строкової військової служби та громадян призовного віку, які не проходили строкову військову службу, в разі розірвання контракту направляються для проходження строкової військової служби, якщо вони не вислужили встановлені строки строкової військової служби, за винятком випадків, передбачених пунктами "б", "г", "д" чи "з" частини шостої статті 26 цього Закону.

7. Для громадян України, які призвані на військову службу, встановлюються такі строки військової служби в календарному обчисленні:

для осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом у мирний час, - до 18 місяців;

для військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, - до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

8. До строку військової служби не зараховується час відбування військовослужбовцями покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні.

9. У разі настання особливого періоду:

1) для військовослужбовців, у яких закінчився строк військової служби, встановлений цією статтею, військова служба продовжується понад встановлені строки:

у період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану (настання воєнного часу) - до термінів, визначених рішенням Президента України, крім випадків, визначених частиною восьмою статті 26 цього Закону;
з моменту введення воєнного стану (настання воєнного часу) - до оголошення демобілізації, крім випадків, визначених частиною восьмою статті 26 цього Закону;

2) для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, дія контракту продовжується понад встановлені строки на період до оголошення демобілізації, крім випадків, визначених абзацом другим частини третьої цієї статті та частиною восьмою статті 26 цього Закону

Стаття 24. Початок і закінчення проходження військової служби. Час та місце виконання обов'язків військової служби

1. Початком проходження військової служби вважається:

1) день відправлення у військову частину з обласного збірного пункту - для громадян, призваних на строкову військову службу;

2) день зарахування до списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) - для громадян, прийнятих

на військову службу за контрактом, у тому числі військовозобов'язаних, які проходять збори, та резервістів під час мобілізації;

3) день призначення на посаду курсанта вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу - для громадян, які не проходили військову службу, та військовозобов'язаних;

4) день відправлення у військову частину з районного (міського) військового комісаріату - для громадян, призваних на військову службу під час мобілізації, на особливий період, та на військову службу за призовом осіб офіцерського складу.

2. Закінченням проходження військової служби вважається день виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (військового навчального закладу, установи тощо) у порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

3. Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби:

1) на території військової частини або в іншому місці роботи (занять) протягом робочого (навчального) часу, включаючи перерви, встановлені розпорядком (розкладом занять);

2) на шляху прямування на службу або зі служби, під час службових поїздок, повернення до місця служби;

3) поза військовою частиною, якщо перебування там відповідає обов'язкам військовослужбовця або його було направлено туди за наказом відповідного командира (начальника);

4) під час виконання державних обов'язків, у тому числі у випадках, якщо ці обов'язки не були пов'язані з військовою службою;

5) під час виконання обов'язку з урятування людського життя, охорони державної власності, підтримання військової дисципліни та охорони правопорядку.

Стаття 25. Підготовка громадян України для проходження військової служби на посадах осіб рядового, сержантського і старшинського та офіцерського складу

1. Підготовка громадян України для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу проводиться у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів. У них здійснюється навчання курсантів, слухачів, студентів, ад'юнктів і докторантів.

Підготовка громадян України, прийнятих на військову службу за контрактом, може здійснюватися у вищих військових навчальних закладах, навчальних частинах (центрах), військових частинах шляхом навчання на спеціальних курсах підготовки. Порядок та умови направлення, проходження військової служби громадянами України під час такої підготовки визначаються положеннями про проходження військової служби громадянами України.

2. Порядок проведення підготовки громадян України для проходження військової служби на посадах осіб рядового, сержантського і старшинського та офіцерського складу встановлюється Міністерством оборони України, іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані ці навчальні заклади, спільно з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.
3. Зарахування громадян України до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів проводиться на добровільних засадах відповідно до особистих заяв після успішного складення вступних іспитів та відповідних випробувань.
4. Громадяни України, які в установленому порядку зараховані до вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів для здобуття певних освітніх та освітньо-кваліфікаційних рівнів і не мають звань офіцерського складу, вважаються курсантами, а ті, що мають такі звання, - слухачами.
5. З громадянами України - курсантами вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу укладається контракт про проходження військової служби (навчання) на строки, передбачені абзацом четвертим частини другої статті 23 цього Закону. Контракт про проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського або офіцерського складу після закінчення навчання укладається між громадянином та державою, від імені якої виступає уповноважений орган військового управління Збройних Сил України або іншого військового формування, для потреб якого він проходить підготовку, на строк, передбачений абзацами третім і п'ятим частини другої статті 23 цього Закону.
6. Установлення правових відносин між курсантами, яким не виповнилося 18 років, і державою здійснюється відповідно до вимог Цивільного кодексу України. Порядок проходження ними військової служби (навчання) встановлюється положеннями про проходження військової служби громадянами України та іншими нормативно-правовими актами України.
7. Курсанти з числа військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, після зарахування до вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу вищого навчального закладу укладають новий контракт про проходження військової служби (навчання) на строки, передбачені абзацом четвертим частини другої статті 23 цього Закону.
8. Курсантам, які не мали військового звання до зарахування до вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу вищого навчального закладу, присвоюється військове звання рядового складу. За військовослужбовцями та військовозобов'язаними зберігаються військові звання, які вони отримали під час проходження військової служби.

9. Військові звання випускникам вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів присвоюються в порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України.
10. Курсанти в разі дострокового розірвання контракту через небажання продовжувати навчання або через недисциплінованість та в разі відмови від подальшого проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу після закінчення вищого навчального закладу, а також особи офіцерського складу, які звільняються з військової служби протягом п'яти років після закінчення вищого військового навчального закладу або військового навчального підрозділу вищого навчального закладу відповідно до пунктів "е", "є", "ж", "і", "й" частини шостої статті 26 цього Закону, відшкодовують Міністерству оборони України та іншим центральним органам виконавчої влади, яким підпорядковані ці навчальні заклади, витрати, пов'язані з їх утриманням у вищому навчальному закладі, відповідно до порядку і умов, встановлених Кабінетом Міністрів України. У разі відмови від добровільного відшкодування витрат таке відшкодування здійснюється у судовому порядку.
11. Курсанти чоловічої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів (за винятком випадків, передбачених пунктами "б", "г", "д" чи "з" частини шостої статті 26 цього Закону), направляються у військові частини для подальшого проходження військової служби, якщо вони не вислужили встановленого строку строкової військової служби. При цьому у строк військової служби військовослужбовцям зараховується тривалість:
- строкової військової служби до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів;
  - військової служби за контрактом до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів;
  - військової служби під час навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів із розрахунку два місяці служби (навчання) за контрактом - за один місяць строкової військової служби.
12. Курсанти чоловічої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів відповідно до пунктів "б", "г", "д" чи "з" частини шостої статті 26 цього Закону, направляються у районні (міські) військові комісаріати за місцем проживання для взяття на військовий облік.
13. Курсанти жіночої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, звільняються з військової служби, якщо вони:
- не мають військово-облікової спеціальності, - без взяття на військовий облік;

мають військово-облікову спеціальність, - з направленням у районні (міські) військові комісаріати за місцем проживання для взяття на військовий облік.

Стаття 26. Звільнення з військової служби

1. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється:

- а) у запас, якщо військовослужбовці не досягли граничного віку перебування в запасі і за станом здоров'я придатні до військової служби;
- б) у відставку, якщо військовослужбовці досягли граничного віку перебування в запасі або визнані військово-лікарськими комісіями непридатними за станом здоров'я до військової служби з виключенням з військового обліку.

2. Звільнення зі служби проводиться:

- а) військовослужбовців строкової служби, які вислужили встановлені строки служби, - на підставі Указу Президента України та на підставах, передбачених частиною восьмою цієї статті;
- б) військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, - на підставах, передбачених частиною шостою, з урахуванням випадків, визначених частиною восьмою цієї статті;
- в) осіб офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, - на підставах, передбачених частиною сьомою, з урахуванням випадків, визначених частиною восьмою цієї статті;
- г) осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом, - після закінчення встановлених строків військової служби та на підставах, передбачених частиною восьмою цієї статті;
- г) військовослужбовців, призвані на військову службу в особливий період, - на підставах, передбачених частиною восьмою цієї статті.

3. Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом, звільняються із служби достроково:

1) військовослужбовці строкової військової служби:

- а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби;
- б) за сімейними обставинами - у разі виникнення в них права на відстрочку внаслідок зміни сімейних обставин, а також у разі виникнення обставин, передбачених абзацом п'ятим частини першої статті 18 цього Закону;
- в) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі;

2) особи офіцерського складу:

- а) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;
- б) у зв'язку з набранням законної сили обвинувальним вироком суду, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

- в) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких встановлено Кабінетом Міністрів України;
  - г) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;
  - г) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем - жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років.
4. У разі потреби військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлені строки, можуть бути за рішенням Президента України затримані на службі на строк до шести місяців.
5. Військовослужбовці, звільнені зі строкової військової служби в запас або у відставку, забезпечуються відповідним обмундируванням за переліком, установленим Міністерством оборони України, проїзними документами до місця проживання, харчуванням на час перебування в дорозі, грошовою допомогою в розмірі, встановленому Кабінетом Міністрів України. Військовослужбовці строкової військової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному цивільному одязі.
6. Контракт припиняється (розривається), а військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, звільняються з військової служби:
- а) у зв'язку із закінченням строку контракту;
  - б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;
  - в) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;
  - г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів - у разі неможливості їх використання на службі;
  - д) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких встановлено Кабінетом Міністрів України;
  - е) через службову невідповідність;
  - є) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади;
  - ж) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;
  - з) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту командуванням (за бажанням військовослужбовця);
  - и) у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем;
  - і) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, відповідно до якого військовослужбовця притягнуто до відповідальності за адміністративне корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції";

- ї) у зв'язку з неможливістю переведення на іншу посаду у разі безпосереднього підпорядкування близькій особі;
- й) у зв'язку із встановленням за результатами спеціальної перевірки, яка здійснюється під час доукомплектування Збройних Сил України та інших військових формувань у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, відомостей, які не відповідають установленим законодавством вимогам для зайняття посади (прийому на військову службу);
- к) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем - жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;
- л) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами третьою та четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади".
- м) у зв'язку із закінченням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу за новим контрактом військовослужбовцями, які проходили військову службу за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 цього Закону.

7. Особи офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу, звільняються з військової служби:

- а) за власним бажанням;
- б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби;
- в) за віком - у разі досягнення граничного віку перебування на військовій службі;
- г) у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів - у разі неможливості їх використання на службі;
- д) через сімейні обставини або з інших поважних причин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
- е) через службову невідповідність;
- є) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі, позбавлення військового звання чи позбавлення права займати певні посади;
- ж) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;
- з) у зв'язку з набранням законної сили судовим рішенням, відповідно до якого військовослужбовця притягнуто до відповідальності за адміністративне корупційне правопорушення, пов'язане з порушенням обмежень, передбачених Законом України "Про засади запобігання і протидії корупції";
- и) у разі неможливості переведення на іншу посаду у зв'язку з безпосереднім підпорядкуванням близькій особі;
- і) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем - жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 18 років;

ї) у зв'язку із застосуванням заборони, передбаченої частинами третьою та четвертою статті 1 Закону України "Про очищення влади".

8. Під час дії особливого періоду з військової служби звільняються військовослужбовці:

1) з моменту оголошення мобілізації до часу, визначеного пунктами 2 або 3 цієї частини:

а) жінки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби в мирний час, обмежену придатність у воєнний час, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;

в) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;

г) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

г) через такі сімейні обставини або інші поважні причини:

виховання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, дитини або кількох дітей віком до 18 років, які з нею (з ним) проживають, без батька (матері);

утримання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, повнолітньої дитини віком до 23 років, якщо вона (він) є інвалідом I чи II групи;

необхідність постійного стороннього догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії для осіб віком понад 18 років чи лікарсько-консультативної комісії для осіб до 18 років;

наявність у військовослужбовця трьох і більше дітей віком до 18 років;

д) у зв'язку з проведенням організаційних заходів у порядку, визначеному Генеральним штабом Збройних Сил України, за умови завершення виконання визначених завдань;

е) через службову невідповідність осіб рядового, сержантського і старшинського (крім прапорщиків, старших прапорщиків, мічманів, старших мічманів) складу у разі невиконання службових обов'язків;

є) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу у строки, визначені рішенням Президента України;

ж) які вислужили строк військової служби за контрактом, укладеним на умовах, передбачених абзацом другим частини третьої статті 23 цього Закону;

з) які досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду

Військовослужбовці також можуть бути звільнені з військової служби з підстав, передбачених пунктами "в", "г", "е", "є", "и" частини шостої та пунктами "в", "г", "е", "є" частини сьомої цієї статті;

Також з військової служби звільняються військовослужбовці, які є студентами, аспірантами чи докторантами денної форми навчання та були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Такі особи можуть продовжувати військову службу, якщо вони виявили таке бажання;

2) під час воєнного стану:

а) які досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду;

б) визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;

в) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі;

г) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу у строки, визначені рішенням Президента України;

(

3) після прийняття рішення про демобілізацію:

а) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, у строки, визначені рішенням Президента України;

б) у зв'язку із закінченням строку контракту, укладеного під час особливого періоду, та небажанням проходити військову службу за новим контрактом.

9. Звільнення військовослужбовців з військової служби здійснюється в порядку, передбаченому положеннями про проходження військової служби громадянами України.

10. Військовослужбовці, які набули права на пенсію за вислугу років, а також ті, що є ветеранами війни або учасниками ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і до досягнення встановленого граничного віку їх перебування на військовій службі залишилося п'ять і менше років, на їх прохання можуть бути звільнені з військової служби з підстав, передбачених пунктами "в" частин шостої та сьомої цієї статті.

11. Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до районних (міських) військових комісаріатів (військовозобов'язані Служби безпеки України - до Центрального управління або регіональних органів Служби безпеки України) для взяття на військовий облік.

Глава V

ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ У ВІЙСЬКОВОМУ РЕЗЕРВІ. ВИКОНАННЯ ВІЙСЬКОВОГО ОBOB'ЯЗКУ В ЗАПАСІ

Стаття 26¹. Проходження служби у військовому резерві

1. Громадяни України (крім тих, які не підлягають призову на військову службу під час мобілізації) в добровільному порядку можуть бути прийняті на службу у військовому резерві Збройних Сил України та інших військових формувань. Для цього вони мають пройти професійно-психологічний відбір, за станом здоров'я бути придатними до служби у військовому резерві та відповідати встановленим вимогам проходження служби у військовому резерві.
2. З особою, яка відповідає вимогам, зазначеним у частині першій цієї статті, укладається контракт про проходження служби у військовому резерві відповідно Збройних Сил України або інших військових формувань.
3. Резервісти, які проходять службу у військовому резерві, у разі закінчення строку контракту можуть укласти новий контракт про проходження служби у військовому резерві.
4. Особливості проходження служби у військовому резерві, в тому числі виконання резервістами обов'язків служби у військовому резерві, визначаються цим Законом та відповідними положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.
5. Резервісти не належать до зайнятого населення в Україні і мають право відповідно до законодавства про зайнятість населення бути визнаними безробітними та зареєстрованими у державній службі зайнятості як такі, що шукають роботу, готові та здатні приступити до підходящої роботи.
6. Служба у військовому резерві запроваджується з метою планової підготовки резервістів для комплектування Збройних Сил України та інших військових формувань особовим складом у мирний та воєнний час шляхом набуття та підтримання на належному рівні вмінь і навичок за військово-обліковою спеціальністю.
7. Програми підготовки резервістів Збройних Сил України, порядок та обсяги підготовки за військово-обліковими спеціальностями, час та строки проведення підготовки визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України, а в інших військових формуваннях - їх керівниками за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України.
8. Фінансове і матеріальне забезпечення заходів, пов'язаних з проходженням служби у військовому резерві, здійснюється за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та

інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями. Порядок і розміри грошового забезпечення та заохочення військовозобов'язаних і резервістів визначаються Кабінетом Міністрів України, Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

Стаття 26². Проходження служби у військовому резерві в особливий період

1. В особливий період на службу у військовому оперативному резерві першої черги в обов'язковому порядку зараховуються військовослужбовці, звільнені із строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, які за своїми професійно-психологічними характеристиками і станом здоров'я придатні до служби у військовому резерві та відповідають встановленим вимогам проходження служби у військовому резерві.

Зарахування на службу у військовому оперативному резерві першої черги здійснюється командирами (начальниками) військових частин (установ) під час звільнення військовослужбовців із строкової військової служби або військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, про що такий військовослужбовець у день звільнення письмово повідомляється командиром (начальником) військової частини під особистий підпис.

2. Контракт про проходження громадянином України служби у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань не може бути припиненим (розірваним) в особливий період, а громадянин, який його уклав та зарахований до військового оперативного резерву першої черги, продовжує службу у військовому резерві Збройних Сил України або інших військових формувань на умовах, визначених законодавством, до завершення особливого періоду.

3. Після завершення особливого періоду громадяни, які проходили службу у військовому оперативному резерві першої черги, мають право в добровільному порядку укласти контракт на проходження служби у військовому резерві на умовах, визначених цим Законом.

Стаття 27. Зарахування в запас. Категорії запасу

1. У запас Збройних Сил України та інших військових формувань зараховуються громадяни України, які придатні за станом здоров'я до проходження військової служби в мирний або воєнний час і не досягли граничного віку перебування в запасі. Вони перебувають на військовому обліку в районних (міських) військових комісаріатах та відповідних органах інших військових формувань.

2. Запас військовозобов'язаних поділяється на першу і другу категорії.

3. До запасу першої категорії належать військовозобов'язані, які проходили військову службу та здобули під час її проходження військово-облікову спеціальність.
4. До запасу другої категорії належать військовозобов'язані, які не здобули військово-облікової спеціальності під час проходження військової служби або не проходили військової служби, а також військовозобов'язані-жінки.
5. Військовозобов'язані, зараховані до запасу другої категорії, у разі здобуття під час перебування в запасі або служби у військовому резерві військово-облікової спеціальності переводяться до запасу першої категорії (крім військовозобов'язаних-жінок).

Стаття 28. Розряди запасу та граничний вік перебування військовозобов'язаних у запасі

1. Запас військовозобов'язаних поділяється на два розряди, що встановлюються залежно від віку військовозобов'язаних.
2. Військовозобов'язані, які перебувають у запасі та мають військові звання рядового, сержантського і старшинського складу, поділяються на розряди за віком:
  - 1) перший розряд - до 35 років;
  - 2) другий розряд - до 60 років.
3. Особи офіцерського складу, які перебувають у запасі, поділяються на розряди за віком:
  - 1) перший розряд:
молодший офіцерський склад - до 45 років;
старший офіцерський склад:
майор (капітан 3 рангу), підполковник (капітан 2 рангу) - до 50 років;
полковник (капітан 1 рангу) - до 55 років;
вищий офіцерський склад - до 60 років;
  - 2) другий розряд:
молодший та старший офіцерський склад - до 60 років;
вищий офіцерський склад - до 65 років.
4. Граничний вік перебування в запасі другого розряду є граничним віком перебування в запасі та у військовому резерві.
5. Військовозобов'язані жінки, незалежно від присвоєних їм військових звань, зараховуються до запасу другого розряду. Граничний вік перебування їх у запасі встановлюється 50 років.

Стаття 29. Проходження зборів військовозобов'язаними та резервістами

1. Військовозобов'язані призиваються на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори. Резервісти проходять підготовку та збори відповідно до програм у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві. Про початок та закінчення

зборів військовозобов'язаних та резервістів видається відповідний наказ командира військової частини.

Чисельність військовозобов'язаних, які підлягають призову на навчальні збори, щорічно визначається Міністерством оборони України в межах бюджетних асигнувань на оборону.

2. Права та обов'язки військовозобов'язаних під час проходження зборів та резервістів під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві встановлюються цим Законом, іншими нормативно-правовими актами. На військовозобов'язаних та резервістів поширюється дія статутів Збройних Сил України.

3. Військовозобов'язані (крім резервістів) можуть бути призвані районними (міськими) військовими комісаріатами на навчальні збори до п'яти разів строком до двох місяців кожного разу.

4. Час і строки проведення навчальних зборів військовозобов'язаних та резервістів визначаються Генеральним штабом Збройних Сил України та органами управління іншими військовими формуваннями відповідно до цього Закону.

5. Військовозобов'язані (крім резервістів) у період між навчальними зборами можуть залучатися за планом Генерального штабу Збройних Сил України та органів управління іншими військовими формуваннями за погодженням з Генеральним штабом Збройних Сил України до перевірочних зборів строком до 15 днів як без відриву від виробництва, так і з відривом.

6. Загальний строк зборів під час перебування військовозобов'язаних (крім резервістів) у запасі не може перевищувати 10 місяців. При цьому час перебування на перевірочних зборах зараховується до загального строку перебування на навчальних зборах.

7. Загальний строк виконання обов'язків служби у військовому резерві не може перевищувати трьох місяців на рік, якщо інше не визначено законом.

8. У разі прийняття Президентом України схваленого Верховною Радою України рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошення окремих місцевостей України зонами надзвичайної екологічної ситуації військовозобов'язані можуть призиватися на спеціальні збори на строк не більше двох місяців.

9. Військовозобов'язані, яким надійшла повістка районного (міського) військового комісаріату (органу Служби безпеки України) на прибуття для призову на збори, зобов'язані прибути в пункт і в строк, зазначені у повістці.

Керівники підприємств, установ, організацій та навчальних закладів незалежно від підпорядкування та форми власності на вимогу військових комісаріатів забезпечують своєчасне прибуття військовозобов'язаних до визначених пунктів збору.

Поважними причинами неприбуття чи несвоєчасного прибуття військовозобов'язаного до військового комісаріату для призову на збори в пункт і в строк, установлені військовим комісаріатом, які підтверджені відповідними документами, визнаються перешкоди стихійного характеру, сімейні обставини та інші поважні причини, перелік яких встановлюється Кабінетом Міністрів України.

10. Призвані на збори військовозобов'язані та резервісти, які виконують обов'язки служби у військовому резерві, забезпечуються матеріальними засобами в порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

11. За призваними на збори військовозобов'язаними на весь період зборів та резервістами на весь час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до місця їх проведення і назад, зберігаються місце роботи, а також займана посада та середня заробітна плата на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування і форм власності.

12. Резервістам на весь час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюються грошові виплати із розрахунку до двох мінімальних заробітних плат на місяць за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

Розміри грошової виплати, грошового забезпечення і заохочення резервістів та порядок їх виплати визначаються Кабінетом Міністрів України.

(

13. Виплата середньої заробітної плати військовозобов'язаним за весь період зборів та резервістам за час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

14. Якщо військовозобов'язаний захворів під час зборів і продовжує хворіти після їх закінчення, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення зборів, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

Якщо резервіст захворів під час виконання ним обов'язків служби у військовому резерві і продовжує хворіти після закінчення терміну виконання цих обов'язків, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення терміну виконання цих обов'язків, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

15. Військовозобов'язаним, які на день призову на збори не працюють, на весь період зборів та резервістам з числа непрацюючих на весь термін виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до

військової частини і назад, виплачується грошове забезпечення в розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

Стаття 30. Звільнення від проходження зборів

1. Від проходження зборів звільняються (крім резервістів):

- 1) працівники Збройних Сил України та інших військових формувань;
- 2) працівники підприємств, установ і організацій цивільної авіації, які безпосередньо забезпечують перевезення, обслуговування та ремонт повітряних суден і аеродромної техніки;
- 3) плавучий склад суден морського і річкового транспорту та суден рибної промисловості в період навігації;
- 4) особи, які працюють у сільському господарстві, а також зайняті на підприємствах з ремонту сільськогосподарської техніки, - в період посівних і збиральних робіт, за винятком перевірочних зборів;
- 5) науково-педагогічні (педагогічні) працівники вищих, професійно-технічних і середніх навчальних закладів - в період, коли у цих закладах проводяться заняття;
- 6) студенти вищих навчальних закладів з денною і вечірньою формами навчання - на весь строк навчання, а студенти вищих навчальних закладів із заочною формою навчання і такі, що здають іспити екстерном, а також аспіранти та докторанти - в період екзаменаційних сесій;
- 7) військовозобов'язані-жінки, за винятком перевірочних зборів;
- 8) особи, звільнені з військової служби, - протягом року після звільнення в запас, за винятком перевірочних зборів;
- 9) військовозобов'язані, які мають дітей віком до трьох років або трьох і більше дітей віком до 16 років;
- 10) військовозобов'язані - у зв'язку з депутатською діяльністю;
- 11) військовозобов'язані, заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та воєнний час;
- 11¹) військовозобов'язані, які уклали контракт про перебування у резерві служби цивільного захисту, - з метою підготовки резерву служби цивільного захисту;
- 12) студенти, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах;
- 13) священнослужителі, які займають посаду в одній з релігійних організацій, що діє за статутом (положенням), зареєстрованим у встановленому порядку;
- 14) кандидати в народні депутати України, зареєстровані в установленому порядку, за їх заявою - до дня опублікування результатів виборів включно.

2. В окремих випадках, за наявності інших поважних причин і подання військовозобов'язаними відповідних документів, рішення про звільнення від проходження зборів приймається районним (міським) військовим комісаріатом, де вони перебувають на військовому обліку.

3. Резервісти звільняються від проходження навчальних та перевірочних зборів у порядку, встановленому положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

Стаття 31. Присвоєння військових звань у запасі

1. Військовозобов'язаним, які пройшли навчальні збори і склали заліки за програмою навчання або здобули відповідну освіту чи досвід роботи на керівних посадах, можуть бути присвоєні чергові військові звання в запасі в порядку, встановленому положеннями про проходження військової служби громадянами України та нормативно-правовими актами з питань військового обліку військовозобов'язаних.

Порядок присвоєння військових звань резервістам встановлюється положеннями про проходження військової служби громадянами України та положеннями про проходження громадянами України служби у військовому резерві.

Стаття 32. Переведення військовозобов'язаних у відставку

1. Військовозобов'язані, які досягли граничного віку перебування в запасі, а також визнані військово-лікарськими комісіями непридатними для військової служби у воєнний час, виключаються з військового обліку і переводяться у відставку.

Глава VI

ВІЙСЬКОВИЙ ОБЛІК ГРОМАДЯН УКРАЇНИ

Стаття 33. Загальні правила військового обліку

1. Військовий облік поділяється на облік призовників і облік військовозобов'язаних.

2. Загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та веденням військового обліку призовників і військовозобов'язаних, контроль за станом цієї роботи в органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування і форм власності здійснює Генеральний штаб Збройних Сил України. Функціонування системи військового обліку забезпечується органами Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центральними органами виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями, правоохоронними органами спеціального призначення, місцевими державними адміністраціями та органами місцевого самоврядування.

3. Військовий облік усіх призовників і військовозобов'язаних ведеться за місцем їх проживання і відповідно до обсягу та деталізації поділяється на персонально-якісний, персонально-первинний та персональний.
4. Військовий облік військовозобов'язаних за призначенням поділяється на загальний і спеціальний.
5. Військовий облік призовників і військовозобов'язаних ведеться в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Стаття 34. Персонально-якісний, персонально-первинний та персональний облік призовників і військовозобов'язаних

1. Персонально-якісний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей (біографічні дані, стан здоров'я, результати співбесід тощо) щодо призовників і військовозобов'язаних, які узагальнюються в особових справах призовників або в облікових картках військовозобов'язаних. Ведення персонально-якісного обліку покладається на районні (міські) військові комісаріати.
2. Персонально-якісний облік військовозобов'язаних Служби безпеки України покладається на відповідні облікові органи Служби безпеки України.
3. Ведення персонально-якісного обліку військовозобов'язаних Служби зовнішньої розвідки України покладається на відповідні підрозділи Служби зовнішньої розвідки України.
4. Персонально-первинний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей щодо призовників та військовозобов'язаних за місцем їх проживання. У сільській місцевості, а також у містах і селищах, де відсутні військові комісаріати, облік ведеться органами місцевого самоврядування.
5. Персональний облік призовників і військовозобов'язаних передбачає облік відомостей щодо призовників і військовозобов'язаних за місцем їх роботи або навчання та покладається на керівників підприємств, установ, організацій і навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності.

Стаття 35. Загальний і спеціальний облік військовозобов'язаних та облік резервістів

1. На загальному військовому обліку перебувають військовозобов'язані, не заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та на воєнний час.
2. На спеціальному військовому обліку перебувають військовозобов'язані, заброньовані за органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями на період мобілізації та на воєнний час.

3. Особливості ведення військового обліку резервістів в органах військового управління, військових частинах, у міських (районних) військових комісаріатах встановлюються Генеральним штабом Збройних Сил України.

Стаття 36. Військовий облік громадян України, які перебувають за кордоном

1. Військовий облік громадян України, які тимчасово перебувають за кордоном, ведеться дипломатичними та консульськими представництвами України. Дипломатичні та консульські представництва України зобов'язані забезпечити прибуття до місця проживання на території України громадян України, які досягли повноліття не мають відстрочки або не звільнені від призову на строкову військову службу, для проходження призовної комісії та сприяти поверненню військовозобов'язаних в Україну в разі проведення мобілізації та у воєнний час.

2. Особливості ведення військового обліку громадян, які тимчасово перебувають за кордоном, визначаються Кабінетом Міністрів України.

3. Військовий облік громадян України, які постійно проживають за кордоном, не ведеться.

Стаття 37. Взяття на військовий облік, зняття та виключення з нього

1. Взяттю на військовий облік призовників та військовозобов'язаних у районних (міських) військових комісаріатах підлягають громадяни України:

1) на військовий облік призовників:

приписані до призовних ділянок;

які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

які набули громадянства України і згідно з цим Законом підлягають приписці до призовних ділянок;

2) на військовий облік військовозобов'язаних:

звільнені з військової служби в запас;

які припинили альтернативну (невійськову) службу в разі закінчення строку її проходження або достроково відповідно до Закону України "Про альтернативну (невійськову) службу";

військовозобов'язані, які прибули з інших місцевостей (адміністративно-територіальних одиниць) України або з-за кордону на нове місце проживання;

звільнені зі служби начальницького та рядового складу Міністерства внутрішніх справ України, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту (крім осіб, прийнятих на службу цивільного захисту у порядку, визначеному Кодексом цивільного захисту України, до проходження строкової військової служби), Державної кримінально-виконавчої служби України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику;

які набули громадянства України і згідно з цим Законом підлягають взяттю на облік військовозобов'язаних;
виключені з військового обліку Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України;
які відповідно до статті 18 цього Закону звільнені від призову на строкову військову службу;
які досягли граничного (27-річного) віку під час перебування на військовому обліку призовників.

2. Взяттю на військовий облік військовозобов'язаних підлягають жінки, що належать до категорій, зазначених у частині одинадцятій статті 1 цього Закону.

3. Призовники та військовозобов'язані після прибуття до нового місця проживання зобов'язані в семиденний строк стати на військовий облік та не раніше ніж за три дні до вибуття з місця проживання знятися із зазначеного обліку.

4. У воєнний час виїзд призовників і військовозобов'язаних з місця проживання без дозволу районного (міського) військового комісаріату забороняється.

5. Зняттю з військового обліку призовників та військовозобов'язаних у військових комісаріатах (військовозобов'язаних Служби безпеки України у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України) підлягають громадяни України:

1) з військового обліку призовників:

які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання;

які вибувають на строк більше трьох місяців за межі України;

які взяті згідно з рішеннями комісії з питань приписки або призовної комісії на облік військовозобов'язаних;

які отримали військові звання офіцерського складу після проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу;

які припинили альтернативну (невійськову) службу в разі закінчення строку її проходження або достроково відповідно до Закону України "Про альтернативну (невійськову) службу";

2) з військового обліку військовозобов'язаних:

які вибувають в іншу місцевість (адміністративно-територіальну одиницю) України до нового місця проживання;

які після проходження строкової військової служби прийняті на військову службу до інших військових формувань або на службу в органи внутрішніх справ, податкової міліції, в органи і підрозділи цивільного захисту, в Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України та в Державну кримінально-виконавчу службу України;

які вибули на строк більше трьох місяців за межі України;

в інших випадках за рішенням Міністерства оборони України.

6. Виключенню з військового обліку у районних (міських) військових комісаріатах (військовозобов'язаних Служби безпеки України у Центральному управлінні або регіональних органах Служби безпеки України, військовозобов'язаних Служби зовнішньої розвідки України у відповідному підрозділі Служби зовнішньої розвідки України) підлягають громадяни України, які:

- 1) призвані чи прийняті на військову службу;
- 2) проходять військову службу (навчання) у вищих військових навчальних закладах і військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів;
- 3) визнані військово-лікарськими комісіями непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;
- 4) досягли граничного віку перебування в запасі;
- 5) припинили громадянство України;
- 6) були раніше засуджені до позбавлення волі за вчинення тяжкого або особливо тяжкого злочину;
- 7) направлені для відбування покарання до установ виконання покарань або до яких застосовано примусові заходи медичного характеру;
- 8) не отримали до 40-річного віку військово-облікової або спорідненої з нею спеціальності;
- 9) померли.

7. Взяття на військовий облік військовозобов'язаних Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України здійснюється з урахуванням особливостей, визначених законами України "Про Службу безпеки України" і "Про Службу зовнішньої розвідки України".

Стаття 38. Обов'язки органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, посадових осіб, призовників і військовозобов'язаних щодо виконання правил військового обліку

1. В адміністративно-територіальних одиницях, де немає військових комісаріатів, відповідні органи місцевого самоврядування, керівники підприємств, установ та організацій, у тому числі навчальних закладів, незалежно від підпорядкування і форм власності зобов'язані на вимогу військових комісаріатів сповіщати призовників і військовозобов'язаних про їх виклик до військових комісаріатів, забезпечувати своєчасне прибуття за цим викликом, у семиденний строк повідомляти районні (міські) військові комісаріати про прийняття на роботу (навчання) та звільнення з роботи (навчання) призовників і військовозобов'язаних.

2. Органи виконавчої влади, що здійснюють реєстрацію місця проживання чи перебування осіб, виконавчі органи сільських, селищних, міських рад зобов'язані:

здійснювати реєстрацію за місцем проживання або перебування чи зняття з реєстрації призовників, військовозобов'язаних та резервістів лише в разі наявності в їхніх військово-облікових документах позначок військових комісаріатів відповідно про зняття з військового обліку або про перебування на військовому обліку за місцем проживання або перебування;

надавати районним (міським) військовим комісаріатам допомогу у прийнятті допризовників на військовий облік, проведенні призову громадян на військову службу (збори), контролі за виконанням ними правил військового обліку та виявленні громадян із числа призовників і військовозобов'язаних, які порушують ці правила.

3. Органи внутрішніх справ у встановленому законом порядку зобов'язані проводити розшук, затримання і доставку до військових комісаріатів громадян, які ухиляються від виконання військового обов'язку, надсилати у двотижневий строк до військових комісаріатів або органів місцевого самоврядування, що ведуть військовий облік, відомості про випадки виявлення громадян, які не перебувають, проте повинні перебувати на військовому обліку, а також відомості про осіб, які отримали громадянство України і повинні бути взяті на військовий облік.

4. Органи реєстрації актів громадянського стану зобов'язані в семиденний строк повідомити районні (міські) військові комісаріати про зміну призовниками і військовозобов'язаними прізвища, імені та по батькові, одруження (розлучення), випадки реєстрації смерті призовників або військовозобов'язаних та вилучення військово-облікових документів, пільгових посвідчень, а також інші дані.

5. Органи досудового розслідування зобов'язані в семиденний строк повідомити районні (міські) військові комісаріати про призовників, яким повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, а суди - про призовників, кримінальні справи стосовно яких розглядаються судом, а також про вироки щодо призовників і військовозобов'язаних, які набрали законної сили.

6. Посвідчення про приписку призовників, військові квитки військовозобов'язаних, засуджених до позбавлення волі, обмеження волі або арешту, надсилаються судами до відповідних районних (міських) військових комісаріатів.

7. Медико-соціальні експертні комісії зобов'язані в семиденний строк повідомити відповідні районні (міські) військові комісаріати про призовників і військовозобов'язаних, яких визнано інвалідами.

8. Керівники лікувальних закладів під час проведення призову зобов'язані у триденний строк повідомити відповідні районні (міські) військові комісаріати про громадян призовного віку, які перебувають на стаціонарному лікуванні.

9. Житлово-експлуатаційні організації, інші організації або підприємства та установи, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власники будинків

повинні своєчасно подавати необхідні відомості про призовників і військовозобов'язаних відповідним районним (міським) військовим комісаріатам, виконавчим комітетам сільських, селищних і міських рад, на які покладено ведення обліку призовників і військовозобов'язаних, стежити за виконанням призовниками і військовозобов'язаними правил військового обліку, а також сповіщати їх про виклик до військових комісаріатів.

10. Призовники та військовозобов'язані в разі зміни їх сімейного стану, стану здоров'я, адреси місця проживання (перебування), освіти, місця роботи і посади зобов'язані особисто в семиденний строк повідомити про це орган, де вони перебувають на військовому обліку.

Глава VII

ПРИЗОВ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ. ДЕМОБІЛІЗАЦІЯ

Стаття 39. Призов на військову службу під час мобілізації. Демобілізація

1. Призов військовозобов'язаних та резервістів на військову службу під час мобілізації проводиться в порядку, визначеному цим Законом та Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію".

Звільнення з військової служби військовослужбовців, призваних під час мобілізації, в особливий період, у разі оголошення демобілізації здійснюється відповідно до підпункту "г" частини другої статті 26 цього Закону.

2. Частину другу статті 39 виключено

2. Громадяни України, призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану, користуються гарантіями, передбаченими частинами третьою та четвертою статті 119 Кодексу законів про працю України, а також частиною першою статті 51, частиною п'ятою статті 53, частиною третьою статті 57, частиною п'ятою статті 61 Закону України "Про освіту".

3. За громадянами України, які призвані на строкову військову службу, військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або прийняті на військову службу за контрактом, у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію, не припиняється державна реєстрація підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців. У разі непроведення ними підприємницької діяльності у період проведення мобілізації нарахування податків і зборів таким фізичним особам - підприємцям не здійснюється.

Глава VIII

ПРАВОВИЙ І СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ, ЯКІ

ВИКОНУЮТЬ КОНСТИТУЦІЙНИЙ ОБОВ'ЯЗОК ЩОДО ЗАХИСТУ ВІТЧИЗНИ

Стаття 40. Гарантії правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни

1. Гарантії правового і соціального захисту громадян України, які виконують конституційний обов'язок щодо захисту Вітчизни, забезпечуються відповідно до законів України "Про Збройні Сили України", "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб", "Про державні гарантії соціального захисту військовослужбовців, які звільняються із служби у зв'язку з реформуванням Збройних Сил України, та членів їхніх сімей" та іншими законами.

Стаття 41. Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та резервістів під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві

Виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори, та резервістів під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюється в порядку і на умовах, встановлених Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Глава IX

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК І ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Стаття 42. Відповідальність посадових осіб і громадян України

1. Керівники, інші посадові особи органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також підприємств, установ та організацій незалежно від підпорядкування і форм власності та громадяни України, винні у порушенні порядку військового обліку, допризовної підготовки, приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу, проходження служби у військовому резерві, проходження зборів, мобілізаційної підготовки та мобілізаційної готовності, прибуття за викликом до військового комісаріату, а також у вчиненні інших порушень законодавства про військовий обов'язок і військову службу, несуть відповідальність згідно із законом.

2. Районні (міські) військові комісаріати зобов'язані під час проведення приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу та проходження зборів ознайомити громадян України з їх правами та обов'язками згідно з вимогами цього Закону.

ФІНАНСОВЕ І МАТЕРІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Стаття 43. Фінансове і матеріальне забезпечення заходів, пов'язаних з організацією військової служби і виконанням військового обов'язку

1. Фінансове забезпечення заходів, пов'язаних з організацією військової служби і виконанням військового обов'язку, здійснюється за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України. Додаткове фінансування цих заходів може відбуватися за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством.
2. Центральні органи виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування для проведення медичного огляду громадян, призову їх на військову службу, відправлення призваних осіб до військових частин, прийняття на військову службу за контрактом зобов'язані забезпечувати районні (міські) військові комісаріати необхідною кількістю технічних працівників та обслуговуючого персоналу, обладнаними призовними (збірними) пунктами, медикаментами, інструментарієм, медичним і господарським майном, автомобільним транспортом, а також забезпечувати здійснення охорони громадського порядку на призовних пунктах.
3. Для повного і якісного виконання планів проведення мобілізації в особливий період місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування разом з підприємствами, установами та організаціями незалежно від підпорядкування і форм власності та районними (міськими) військовими комісаріатами в мирний час утворюють дільниці для оповіщення і збору військовозобов'язаних, комплектують їх особовим складом із числа військовозобов'язаних без звільнення громадян від виконання основних обов'язків за місцем роботи та сприяють у набутті ними професійних навичок, а також забезпечують реалізацію інших заходів, пов'язаних з виконанням планів проведення мобілізації.
4. Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують районні (міські) військові комісаріати службовими будинками, підсобними господарськими приміщеннями і приміщеннями для призовних пунктів (дільниць) згідно із законодавством.
6. За членами комісій з питань приписки до призовних дільниць, призовних та лікарських комісій при районних (міських) військових комісаріатах, лікарями і середнім медичним персоналом, технічними працівниками та обслуговуючим персоналом, які направляються для роботи на призовних дільницях і збірних пунктах під час взяття допризовників на військовий облік і призову громадян на військову службу або на збори для проведення медичного огляду і повторного огляду громадян, а також для відправлення призваних на збірні пункти, на весь час виконання цих обов'язків зберігаються займана посада та середній заробіток за основним місцем роботи.

7. Зазначеним у частині шостій цієї статті особам під час виконання цих обов'язків в іншій місцевості за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України, відшкодовуються витрати, пов'язані з їх виїздом в іншу місцевість та у зворотному напрямку, наймом (піднаймом) житла, а також витрати на відрядження.

Глава XI

КОНТРОЛЬ І НАГЛЯД ЗА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ВІЙСЬКОВИЙ ОБОВ'ЯЗОК ТА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ

Стаття 44. Контроль за дотриманням законодавства про військовий обов'язок та військову службу

1. Контроль за дотриманням законодавства про військовий обов'язок та військову службу державними органами, органами місцевого самоврядування, органами військового управління, підприємствами, установами і організаціями, їх посадовими особами здійснюється в порядку, визначеному Конституцією України, законами України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною організацією і правоохоронними органами держави", "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" та іншими законами.

Стаття 45. Нагляд за дотриманням законодавства про військовий обов'язок та військову службу

1. Нагляд за дотриманням законодавства про військовий обов'язок та військову службу державними органами, органами місцевого самоврядування, органами військового управління здійснюється в порядку, визначеному Конституцією України і законами України.

Глава XII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування, крім частини першої статті 21, яка набирає чинності з 1 січня 2007 року.
2. Строки і порядок переходу на повне комплектування Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, визначаються відповідними програмами розвитку Збройних Сил України та реформування інших військових формувань.
3. Повноваження Міністерства оборони України стосовно забезпечення виконання військового обов'язку, передбачені цим Законом, надаються також й іншим центральним органам виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.
4. Громадяни України, звільнені від призову на строкову військову службу або яким було надано відстрочку від призову на строкову військову службу відповідно до Закону України "Про загальний військовий обов'язок і військову

службу", користуються правом звільнення або відстрочки до закінчення строку їх дії або втрати щодо них підстав.

5. Громадяни України, які на день набрання чинності цим Законом проходять строкову військову службу в Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, звільняються з військової служби після закінчення встановлених строків строкової військової служби, визначених Законом України "Про загальний військовий обов'язок і військову службу".

6. Контракти про проходження військової служби, які були укладені до набрання чинності цим Законом, діють протягом строку, на який вони були укладені.

7. За військовослужбовцями та військовозобов'язаними зберігається військове звання "рядовий", присвоєне до набрання чинності цим Законом.

8. Кабінету Міністрів України в шестимісячний термін з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати до Верховної Ради України пропозиції щодо приведення інших законів України у відповідність із цим Законом;

розробити нормативно-правові акти, передбачені цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

9. Запропонувати Президенту України розробити та привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом.

10. До приведення законодавства України у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

Президент України

Л.КРАВЧУК

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з
військової служби, та деяких інших осіб» від 09.04.1992 № 2262-ХІІ із
змiнами (Витяг)**

ч. 3 статті 2. Умови пенсійного забезпечення

Пенсіонерам з числа військовослужбовців та осіб, які отримують пенсію за цим Законом, у разі призову їх на військову службу під час часткової чи загальної мобілізації, на особливий період або прийняття на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію до Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, органів та підрозділів цивільного захисту виплата пенсій на час такої служби не припиняється. Після звільнення із служби цих осіб виплата їм пенсій здійснюється з урахуванням додаткової вислуги років від часу повторного прийняття їх на службу до дня демобілізації або звільнення. Якщо новий розмір пенсії цих осіб буде нижчим за розмір, який вони отримували до повторного прийняття їх на службу, виплата їм пенсій здійснюється у розмірі, який вони отримували до призову або прийняття на службу у зв'язку з мобілізацією, на особливий період.

абзац 2 ч. г) статті 12. Умови призначення пенсій за вислугу років

Зберігається право на пенсію за вислугу років для осіб, які були звільнені зі служби до набрання чинності Законом України від 8 липня 2011 року № 3668-VI "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" та мають вислугу 20 років, у разі призову їх на службу у зв'язку з мобілізацією та подальшою демобілізацією або прийняття на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення воєнного стану на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

ч.1 статті 36. Розміри пенсій в разі втрати годувальника

Пенсії в разі втрати годувальника призначаються в таких розмірах:

а) членам сімей військовослужбовців, осіб, звільнених з військової служби, інших осіб, які мають право на пенсію за цим Законом, які загинули (померли) внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних при захисті Батьківщини, ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи або виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, у партизанських загонах і з'єднаннях та підпільних організаціях і групах,

визнаних такими законодавством України, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи участю у бойових діях у мирний час, які є непрацездатними та перебували на утриманні загиблого (померлого) годувальника (при цьому дітям та іншим особам, зазначеним в абзаці другому статті 30 цього Закону, незалежно від того, чи перебували вони на утриманні загиблого (померлого) годувальника), - 70 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника на одного непрацездатного члена сім'ї. Якщо на утриманні загиблого (померлого) годувальника перебували двоє і більше членів сім'ї, пенсія призначається у розмірі 90 процентів грошового забезпечення (заробітної плати) загиблого (померлого) годувальника, що розподіляється між ними рівними частками, але не менше ніж 40 процентів на кожного непрацездатного члена сім'ї. У таких самих розмірах, незалежно від причини смерті годувальника, обчислюються пенсії членам сімей померлих інвалідів війни та членам сімей, до складу яких входять діти, які втратили обох батьків.

Президент України

Л. КРАВЧУК

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 № 3543-ХІІ із змінами (Витяг)

Стаття 1. Визначення основних термінів

Мобілізаційна підготовка - комплекс організаційних, політичних, економічних, фінансових, соціальних, правових та інших заходів, які здійснюються в мирний час з метою підготовки національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів спеціального призначення, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України та Державної спеціальної служби транспорту (далі - Збройні Сили України, інші військові формування), сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій до своєчасного й організованого проведення мобілізації та задоволення потреб оборони держави і захисту її території від можливої агресії, забезпечення життєдіяльності населення в особливий період;

мобілізація - комплекс заходів, здійснюваних з метою планомірного переведення національної економіки, діяльності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на функціонування в умовах особливого періоду, а Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - на організацію і штати воєнного часу. Мобілізація може бути загальною або частковою та проводиться відкрито чи приховано;

особливий період - період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій;

демобілізація - комплекс заходів, рішення про порядок і терміни проведення яких приймає Президент України, спрямованих на планомірне переведення національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій на роботу і функціонування в умовах мирного часу, а Збройних Сил

України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - на організацію і штати мирного часу.

ч. 8 статті 4. Організація і порядок проведення мобілізаційної підготовки та мобілізації

8. З моменту оголошення мобілізації (крім цільової) чи введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях настає особливий період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій.

На час особливого періоду дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення, зупиняється.

Стаття 23. Відстрочка від призову на військову службу під час мобілізації

Не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані:

заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

визнані відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін до шести місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);

чоловіки, на утриманні яких перебувають троє і більше дітей віком до 18 років (такі чоловіки можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання);

жінки та чоловіки, які самотійно виховують дитину (дітей) віком до 18 років (такі особи можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди і тільки за місцем проживання);

жінки та чоловіки, на утриманні яких перебуває дитина - інвалід підгрупи А віком до 18 років;

жінки та чоловіки, на утриманні яких перебуває повнолітня дитина, яка є інвалідом I чи II групи, до досягнення нею 23 років; усиновителі, опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, на утриманні яких перебувають діти-сироти або діти, позбавлені батьківського піклування, віком до 18 років (такі особи можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди і тільки за місцем проживання);

зайняті постійним доглядом за особами, що його потребують, відповідно до законодавства України, в разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;

народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

інші військовозобов'язані або окремі категорії громадян у передбачених законами випадках.

Призову на військову службу під час мобілізації, на особливий період не підлягають також:

студенти, аспіранти та докторанти, які навчаються на денній формі навчання;

наукові і науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів, наукових установ та організацій, які мають вчене звання та/або науковий ступінь, і педагогічні працівники загальноосвітніх навчальних закладів, за умови, що вони працюють відповідно у вищих навчальних закладах, наукових установах та організаціях, загальноосвітніх навчальних закладах за основним місцем роботи не менш як на 0,75 ставки.

Не підлягають призову на військову службу під час часткової мобілізації протягом шести місяців з дня звільнення з військової служби військовозобов'язані з числа громадян, які проходили військову службу за призовом під час мобілізації та були звільнені зі служби у запас (крім військовослужбовців, зарахованих на службу у військовому оперативному резерві першої черги). Такі особи у зазначений період можуть бути призвані на військову службу за їх згодою.

Стаття 26. Відповідальність за організацію мобілізаційної підготовки та стан мобілізаційної готовності

1. Відповідальність за організацію мобілізаційної підготовки та стан мобілізаційної готовності органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, адміністративно-територіальних одиниць і населених пунктів, Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та підприємств, установ і організацій покладається на відповідних керівників.

2. Посадові особи, винні в порушенні законів України та інших нормативно-правових актів з питань мобілізаційної підготовки та мобілізації, а також громадяни за невиконання своїх обов'язків щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації несуть відповідальність згідно із законом.

Президент України

Л.КРАВЧУК

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ (Витяг)

п. 19 статті 5. Учасники бойових дій

19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції, а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення у порядку, встановленому законодавством.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб та терміни їх участі (забезпечення проведення) в антитерористичній операції, а також райони антитерористичної операції визначає Кабінет Міністрів України.

п. 19 статті 6 Особи, які належать до учасників бойових дій

19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці, працівники Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

20) особи, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної

цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі в антитерористичній операції чи в забезпеченні її проведення, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України".

Стаття 7

11) військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, а також працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення;

12) осіб, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

13) осіб, які стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах її проведення у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, і виконували завдання антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами.

Підставою для надання особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, статусу інваліда війни є (але не виключно):

- а) клопотання про надання статусу інваліда війни керівника добровольчого формування, до складу якого входила така особа. До клопотання додаються документи, що підтверджують участь особи в антитерористичній операції, або письмові свідчення не менш як двох свідків з числа осіб, які спільно з такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій, або інваліда війни, або учасника війни відповідно до цього Закону;
- б) довідка керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Генерального штабу Збройних Сил України про виконання добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;
- в) довідка медико-соціальної експертної комісії про групу та причину інвалідності;

14) осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність) та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції (у тому числі волонтерської діяльності), перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення";

доповнити частиною третьою такого змісту:

"Порядок надання статусу інваліда війни особам, зазначеним у пунктах 11-14 частини другої цієї статті, визначається Кабінетом Міністрів України".

Статтю 9 доповнити пунктом 13 такого змісту:

"13) працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у порядку, встановленому законодавством.

Порядок надання статусу учасника війни особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, категорії таких осіб, терміни їх участі у забезпеченні проведення антитерористичної операції, а також райони антитерористичної операції визначаються Кабінетом Міністрів України".

4. Пункт 1 статті 10 після абзацу четвертого доповнити дев'ятьма новими абзацами такого змісту:

"сім'ї осіб, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції (у тому числі здійснювали волонтерську діяльність) та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції (у тому числі волонтерської діяльності), перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

сім'ї осіб, які, перебуваючи у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, загинули (пропали безвісти), померли внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів;

сім'ї осіб, які, перебуваючи у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету, територіальної цілісності України, але в подальшому такі добровольчі формування не були включені до складу Збройних Сил України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів, загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час виконання такими добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

сім'ї військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовців військових прокуратур, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, а також сім'ї працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися до забезпечення проведення антитерористичної операції та загинули (пропали безвісти), померли внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції безпосередньо в районах та у період її проведення.

Порядок надання статусу особи, на яку поширюється чинність цього Закону, особам, зазначеним в абзацах п'ятому - восьмому цього пункту, визначається Кабінетом Міністрів України.

Підставою для надання особам, зазначеним в абзаці сьомому цього пункту, статусу сім'ї, на яку поширюється чинність цього Закону, є (але не виключно):

а) клопотання про надання статусу особи, на яку поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", керівника добровольчого формування, до складу якого входила особа, яка загинула (пропала безвісти) чи померла. До клопотання додаються документи або письмові свідчення не менш як двох свідків з числа осіб, які спільно з такою особою брали участь в антитерористичній операції та отримали статус учасника бойових дій, або інваліда війни, або учасника війни відповідно до цього Закону, що підтверджують участь загиблої (пропалої безвісти), померлої особи в антитерористичній операції;

б) довідка керівника Антитерористичного центру при Службі безпеки України, Генерального штабу Збройних Сил України про виконання добровольчими формуваннями завдань антитерористичної операції у взаємодії із Збройними Силами України, Міністерством внутрішніх справ України, Національною гвардією України та іншими утвореними відповідно до законів України

військовими формуваннями та правоохоронними органами, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

в) висновок медико-соціальної експертної комісії про зв'язок смерті померлої особи з участю в антитерористичній операції".

У зв'язку з цим абзаци п'ятий - одинадцятий вважати відповідно абзацами чотирнадцятим - двадцятим.

Стаття 10. Особи, на яких поширюється чинність цього Закону

Чинність цього Закону поширюється на:

сім'ї осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час участі в антитерористичній операції, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

Стаття 12. Пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них

Учасникам бойових дій надаються такі пільги:

1) безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2) першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3) безплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4) 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5) 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6) 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7) безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання;

8) користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

9) щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

10) першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

11) виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

12) використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік;

13) переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації;

14) першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом.

Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій, - протягом двох років з дня взяття на квартирний облік;

15) одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років

починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

16) першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків;

17) безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою;

18) зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства; 19) позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів;

20) першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

21) позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим ветераном війни, в порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством;

22) учасникам бойових дій на території інших держав надається право на поза конкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4-6 цієї статті, надаються учасникам бойових дій та членам їх сімей, що проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 75-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати. Якщо в складі сім'ї є особи, які мають право

на знижку плати в розмірі, меншому ніж 75 процентів, спочатку обчислюється в максимально можливому розмірі 75-процентна відповідна знижка плати.

Учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щорічно до 5 травня учасникам бойових дій виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

"Держава забезпечує учасникам бойових дій, зазначеним у пункті 19 частини першої статті 6 цього Закону, та їхнім дітям, у тому числі дітям, які навчаються за денною формою навчання у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, - до закінчення навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років, державну цільову підтримку для здобуття професійно-технічної та вищої освіти у державних та комунальних навчальних закладах.

Державна цільова підтримка для здобуття професійно-технічної та вищої освіти надається у вигляді:

повної або часткової оплати навчання за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів;

пільгових довгострокових кредитів для здобуття освіти;

соціальної стипендії;

безоплатного забезпечення підручниками;

безоплатного доступу до мережі Інтернет, систем баз даних у державних та комунальних навчальних закладах;

безоплатного проживання в гуртожитку;

інших заходів, затверджених Кабінетом Міністрів України.

Порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти зазначеним категоріям громадян визначаються Кабінетом Міністрів України".

У Законі України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (Відомості Верховної Ради України, 1993 р., № 45, ст. 425 із наступними змінами):

1) пункт 11 частини першої статті 6 викласти в такій редакції:

"11) особи, які у складі груп піротехнічних робіт (груп розмінування) залучалися до безпосереднього виконання завдань щодо розмінування (виявлення, знешкодження та знищення) вибухонебезпечних предметів на території України, та особи, які на мінних тральщиках брали участь у траленні бойових мін у територіальних і нейтральних водах у воєнний і повоєнний час";

2) у пункті 12 статті 12 та пункті 17 статті 13 слова "одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік" замінити словами "одержання додаткової відпустки із збереженням заробітної плати строком 14 календарних днів на рік".

3. У Законі України "Про відпустки" (Відомості Верховної Ради України, 1997 р., № 2, ст. 4 із наступними змінами):

1) у розділі III:

назву викласти в такій редакції:

Розділ III ДОДАТКОВІ ВІДПУСТКИ У ЗВ'ЯЗКУ З НАВЧАННЯМ. ТВОРЧА ВІДПУСТКА. ВІДПУСТКА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ТА УЧАСТІ В ЗМАГАННЯХ. ДОДАТКОВА ВІДПУСТКА ОКРЕМИМ КАТЕГОРІЯМ ВЕТЕРАНІВ ВІЙНИ;
доповнити статтею 16-2 такого змісту:

"Стаття 16-2. Додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни

Учасникам бойових дій, інвалідам війни, статус яких визначений Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", надається додаткова відпустка із збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів на рік";

2) пункт 4 частини першої статті 25 викласти в такій редакції:

"4) учасникам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", - тривалістю до 14 календарних днів щорічно.

Особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, статус яких встановлений відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", - тривалістю до 21 календарного дня щорічно".

4. Частини другу і третю статті 11-1 Закону України "Про гуманітарну допомогу" (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 51, ст. 451; 2010 р., № 8, ст. 62; 2014 р., № 4, ст. 61) викласти в такій редакції:

"Після смерті інваліда, дитини-інваліда автомобіль, визнаний гуманітарною допомогою, яким інвалід, дитина-інвалід були забезпечені через органи соціального захисту населення, за бажанням членів їхніх сімей, спадкоємців передається їм у власність безоплатно за рішенням центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері соціального захисту населення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

У разі відсутності членів сім'ї, спадкоємців або у разі небажання членів сім'ї, спадкоємців отримати автомобіль, визначений у частині другій цієї статті, такий автомобіль повертається органам соціального захисту населення у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Встановити, що:

статус учасника бойових дій зберігається за особами, яких визнано учасниками бойових дій відповідно до пункту 11 статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", до набрання чинності цим Законом;

норми цього Закону щодо передачі безоплатно у власність членів сім'ї, спадкоємців автомобіля, визнаного гуманітарною допомогою, яким інвалід, дитина-інвалід були забезпечені через органи соціального захисту населення, поширюються також на випадки, коли смерть інваліда, дитини-інваліда та звернення членів сім'ї до органів соціального захисту населення про залишення їм автомобіля без сплати податків і зборів відбулися до набрання чинності цим Законом.

3. Кабінету Міністрів України:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Стаття 10. Порядок надання щорічних відпусток

Щорічна додаткова відпустка, передбачена статтею 7 та пунктами 1 і 2 частини першої статті 8 цього Закону, надається понад щорічну основну відпустку за однією підставою, обраною працівником. Порядок надання додаткової відпустки з кількох підстав встановлює Кабінет Міністрів України.

Щорічні додаткові відпустки за бажанням працівника можуть надаватись одночасно з щорічною основною відпусткою або окремо від неї.

Загальна тривалість щорічних основної та додаткових відпусток не може перевищувати 59 календарних днів, а для працівників, зайнятих на підземних гірничих роботах, - 69 календарних днів.

Щорічні основна та додаткові відпустки надаються працівникові з таким розрахунком, щоб вони були використані, як правило, до закінчення робочого року.

Право працівника на щорічні основну та додаткові відпустки повної тривалості у перший рік роботи настає після закінчення шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві. У разі надання працівникові зазначених щорічних відпусток до закінчення шестимісячного терміну безперервної роботи їх тривалість визначається пропорційно до відпрацьованого часу, за винятком випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті.

Щорічні відпустки повної тривалості до настання шестимісячного терміну безперервної роботи у перший рік роботи на даному підприємстві за бажанням працівника надаються:

1) жінкам - перед відпусткою у зв'язку з вагітністю та пологами або після неї, а також жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину-інваліда; 2) інвалідам;

3) особам віком до вісімнадцяти років;

4) чоловікам, дружини яких перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами;

5) особам, звільненим після проходження строкової військової, служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, військової служби за призовом осіб офіцерського складу або альтернативної (невійськової) служби, якщо після звільнення із служби вони були прийняті на роботу протягом трьох місяців, не враховуючи часу переїзду до місця проживання;

6) сумісникам - одночасно з відпусткою за основним місцем роботи;

7) працівникам, які успішно навчаються в навчальних закладах та бажають приєднати відпустку до часу складання іспитів, заліків, написання дипломних, курсових, лабораторних та інших робіт, передбачених навчальною програмою;

8) працівникам, які не використали за попереднім місцем роботи повністю або частково щорічну основну відпустку і не одержали за неї грошової компенсації;

9) працівникам, які мають путівку (курсівку) для санаторно-курортного (амбулаторно-курортного) лікування;

10) батькам - вихователям дитячих будинків сімейного типу;

11) в інших випадках, передбачених законодавством, колективним або трудовим договором.

Працівникам, діти яких у віці до 18 років вступають до навчальних закладів, розташованих в іншій місцевості, за їхнім бажанням надається щорічна відпустка або її частина (не менш як 12 календарних днів) для супроводження дитини до місця розташування навчального закладу та у зворотному напрямі. За наявності двох або більше дітей зазначеного віку така відпустка надається окремо для супроводження кожної дитини.

Щорічні відпустки за другий та наступні роки роботи можуть бути надані працівникові в будь-який час відповідного робочого року.

Черговість надання відпусток визначається графіками, які затверджуються власником або уповноваженим ним органом за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації (профспілковим представником) чи іншим уповноваженим на представництво трудовим колективом органом, і доводиться до відома всіх працівників. При складанні графіків ураховуються інтереси виробництва, особисті інтереси працівників та можливості для їх відпочинку.

Конкретний період надання щорічних відпусток у межах, установлених графіком, узгоджується між працівником і власником або уповноваженим ним органом, який зобов'язаний письмово повідомити працівника про дату початку відпустки не пізніше як за два тижні до встановленого графіком терміну. Власник або уповноважений ним орган зобов'язаний вести облік відпусток, що надаються працівникам. Щорічні відпустки за бажанням працівника в зручний для нього час надаються:

1) особам віком до вісімнадцяти років;

2) інвалідам;

3) жінкам перед відпусткою у зв'язку з вагітністю та пологами або після неї;

4) жінкам, які мають двох і більше дітей віком до 15 років або дитину-інваліда;

5) одинокій матері (батьку), які виховують дитину без батька (матері); опікунам, піклувальникам або іншим самотнім особам, які фактично виховують одного або більше дітей віком до 15 років за відсутності батьків;

6) дружинам (чоловікам) військовослужбовців;

7) ветеранам праці та особам, які мають особливі трудові заслуги перед Батьківщиною;

8) ветеранам війни, особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, а також особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"

9) батькам - вихователям дитячих будинків сімейного типу;

10) в інших випадках, передбачених законодавством, колективним або трудовим договором. Керівним, педагогічним, науковим, науково-педагогічним працівникам, спеціалістам навчальних закладів щорічні відпустки повної тривалості у перший та наступні робочі роки надаються у період літніх канікул незалежно від часу прийняття їх на роботу. Працівникам, які навчаються в навчальних закладах без відриву від виробництва, щорічні відпустки за їх бажанням приєднуються до часу проведення настановних занять, виконання лабораторних робіт, складання заліків та іспитів, часу підготовки і захисту дипломного проекту та інших робіт, передбачених навчальною програмою. Працівникам, які навчаються в середніх загальноосвітніх вечірніх (змінних) школах, класах, групах з очною, заочною формами навчання при загальноосвітніх школах, щорічні відпустки за їх бажанням надаються з таким розрахунком, щоб вони могли бути використані до початку навчання в цих закладах. Працівникам художньо-постановочної частини і творчим працівникам театрів щорічні відпустки повної тривалості надаються в літній період у кінці театрального сезону незалежно від часу прийняття їх на роботу.

Стаття 16-2. Додаткова відпустка окремим категоріям ветеранів війни. Учасникам бойових дій, інвалідам війни, статус яких визначений Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", надається додаткова відпустка із збереженням заробітної плати тривалістю 14 календарних днів на рік.

п. 4 статті 25. Відпустка без збереження заробітної плати, що надається працівникові в обов'язковому порядку 4) учасникам війни, особам, на яких поширюється чинність Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", - тривалістю до 14 календарних днів щорічно.

Особам, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною, статус яких встановлений відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", - тривалістю до 21 календарного дня щорічно.

Президент України

Л.КУЧМА

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про правовий режим надзвичайного стану»
від 16.03.2000 № 1550-III із змінами (Витяг)

Стаття 1. Визначення надзвичайного стану

Надзвичайний стан - це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування відповідно до цього Закону повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Стаття 2. Мета введення надзвичайного стану

Метою введення надзвичайного стану є усунення загрози та якнайшвидша ліквідація особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, нормалізація обстановки, відновлення правопорядку при спробах захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, для відновлення конституційних прав і свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, створення умов для нормального функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інших інститутів громадянського суспільства.

Стаття 20. Залучення військових формувань до здійснення заходів правового режиму надзвичайного стану

Забезпечення громадського порядку, охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану здійснюється силами і засобами органів Міністерства внутрішніх справ України, в тому числі Національної гвардії України, військ Цивільної оборони, Служби безпеки України, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України відповідно до їх повноважень, встановлених законом.

При запровадженні надзвичайного стану з підстав, зазначених у пункті 1 частини другої статті 4 цього Закону, коли надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру ставлять під загрозу життя і здоров'я значних

верств населення і потребують термінового проведення великих обсягів аварійно-рятувальних і відновлювальних робіт, відповідно до Указу Президента України про введення надзвичайного стану можуть залучатися до виконання цих робіт також військові частини Збройних Сил України та органи та підрозділи Державної прикордонної служби України.

Згідно з Указом Президента України про введення надзвичайного стану за підставами, передбаченими пунктом 6 частини другої статті 4 цього Закону, до здійснення заходів надзвичайного стану можуть залучатися військові частини Збройних Сил України та органи та підрозділи Державної прикордонної служби України.

Порядок взаємодії військових формувань, які залучаються до здійснення заходів надзвичайного стану, з міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування визначається Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України.

Президент України

Л.КУЧМА

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про загальнообов'язкове державне пенсійне
страхування» від 09.07.2003 № 1058-IV (Витяг)**

**Розділ XV
ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ**

3. Тимчасово, до прийняття відповідного закону:

військовослужбовці, особи начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які брали участь у бойових діях, а також ті, що стали інвалідами внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при захисті Батьківщини або при виконанні інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), або внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті чи виконанням інтернаціонального обов'язку, дружини (чоловіки), якщо вони не взяли повторний шлюб, і батьки військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ, які померли (загинули) у період проходження військової служби (виконання службових обов'язків) чи після звільнення із служби, але внаслідок поранення, контузії, каліцтва, отриманих при виконанні обов'язків військової служби (службових обов'язків), захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті, ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи чи виконанням інтернаціонального обов'язку, мають право на призначення дострокової пенсії за віком після досягнення чоловіками 55 років, жінками - 50 років та за наявності страхового стажу не менше 25 років для чоловіків і не менше 20 років для жінок.

Президент України

Л.КУЧМА

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування»
від 08.07.2010 № 2464-VI (Витяг)**

7. Перелік видів виплат, на які не нараховується єдиний внесок, затверджується Кабінетом Міністрів України. Не нараховується на виплати та не утримується єдиний внесок з виплат, що компенсуються з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Президент України

В.ЯНУКОВИЧ

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII
(Витяг)

п. 2 абзаца 2 ч.1 статті 56. Спеціальна перевірка

Спеціальна перевірка не проводиться щодо:

- 2) громадян, які призиваються на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або залучаються до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу.

Президент України

П. ПОРОШЕНКО

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів
України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час
проведення мобілізації» від 20.05.2014 № 1275-VII (Витяз)**

Верховна Рада України **постановляє:**

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

3) у пункті 165.1 статті 165:

підпункт 165.1.1 після абзацу десятого доповнити новим абзацом такого змісту:

"и) сума грошової допомоги (у тому числі в натуральній формі), що надається фізичним особам або членам їхніх сімей (діти, дружина, батьки), військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", та/або компенсаційні виплати з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період".

У зв'язку з цим абзац одинадцятий вважати абзацом дванадцятим;

доповнити підпунктом 165.1.53 такого змісту:

"165.1.53. сума не нарахованих процентів за користування кредитом відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей";

4. У Законі України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 15, ст. 190 із наступними змінами):

1) статтю 8 доповнити пунктом 6 такого змісту:

"6. Військовослужбовці, які були призвані на військову службу під час мобілізації, на особливий період, мають переважне право на укладення контракту на проходження військової служби після завершення особливого періоду";

2) статтю 10-¹ доповнити пунктом 17 такого змісту:

"17. В особливий період за рішенням командира (начальника) військової частини військовослужбовцям можуть надаватися відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів.

Надання військовослужбовцям інших видів відпусток, крім відпусток військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку, а також відпусток у зв'язку з

хворобою або для лікування після важкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії, припиняється";

3) статтю 14 доповнити пунктом 15 такого змісту:

"15. Військовослужбовцям з початку і до закінчення особливого періоду, а резервістам та військовозобов'язаним - з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду штрафні санкції, пеня за невиконання зобов'язань перед підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, у тому числі банками, та фізичними особами, а також проценти за користування кредитом не нараховуються";

4) абзац перший пункту 2 статті 15 після слів "контракту командуванням" доповнити словами та цифрами "а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 16 років".

5. Частина першу статті 9 Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399; 2005 р., №№ 17-19, ст. 267; 2006 р., № 37, ст. 318; 2007 р., № 33, ст. 442; 2012 р., № 22, ст. 216; 2013 р., № 14, ст. 89) після слів "умов контракту командуванням" доповнити словами та цифрами "а також у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 16 років".

7. У Законі України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію" (Відомості Верховної Ради України, 2005 р., № 16, ст. 255; 2011 р., № 31, ст. 303; 2013 р., № 41, ст. 550; 2014 р., № 17, ст. 595; із змінами, внесеними Законом України від 27 березня 2014 року № 1169-VII):

1) частину восьму статті 4 доповнити абзацом другим такого змісту:

"На час особливого періоду дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення, зупиняється";

5) у статті 23:

частину другу доповнити абзацом шостим такого змісту:

"для військовослужбовців, прийнятих на військову службу у разі оголошення рішення про проведення мобілізації (часткової) та (або) введення правового режиму воєнного стану - на особливий період, але не менше одного місяця";

у частині восьмій слово "продовжується" замінити словами "а для військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, - дія контракту продовжується";

7) у статті 26:

у підпункті "б" пункту 1 частини третьої слова "абзацом четвертим" замінити словами "абзацом п'ятим";

частину шосту доповнити пунктом "й" такого змісту:

"й) у зв'язку з настанням особливого періоду та небажанням продовжувати військову службу військовослужбовцем-жінкою, яка має дитину (дітей) віком до 16 років";

частину восьму викласти в такій редакції:

"8. Під час дії особливого періоду з військової служби звільняються військовослужбовці:

1) під час проведення мобілізації:

а) жінки, які мають дитину (дітей) віком до 16 років, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;

б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби в мирний час, обмежену придатність у воєнний час, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;

в) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;

г) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;

г) через такі сімейні обставини або інші поважні причини:

виховання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, дитини або кількох дітей, які з нею (з ним) проживають, без батька (матері); утримання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, повнолітньої дитини віком до 23 років, якщо вона (він) є інвалідом I чи II групи; необхідність постійного стороннього догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії для осіб віком понад 18 років чи лікарсько-консультативної комісії для осіб до 18 років; наявність у військовослужбовця трьох і більше дітей;

д) у зв'язку з проведенням організаційних заходів у порядку, визначеному Генеральним штабом Збройних Сил України, за умови завершення виконання визначених завдань;

е) через службову невідповідність осіб рядового, сержантського і старшинського (крім прапорщиків, старших прапорщиків, мічманів, старших мічманів) складу у разі невиконання службових обов'язків;

2) під час воєнного стану:

а) які досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду;

б) визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;

в) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі;

3) після прийняття рішення про демобілізацію:

а) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, у строки, визначені рішенням Президента України;

б) у зв'язку із закінченням строку контракту, укладеного під час особливого періоду, та небажанням проходити військову службу за новим контрактом";

8) частини третю і дванадцяту статті 29 викласти в такій редакції:

10. У Законі України "Про засади запобігання і протидії корупції" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 40, ст. 404; 2014 р., № 11, ст. 132):

1) підпункт "г" пункту 1 частини першої статті 4 доповнити словами "та військовослужбовців служби за призовом під час мобілізації, на особливий період стосовно їхньої підприємницької діяльності";

2) абзац перший частини першої статті 11 після слів "міських голів" доповнити словами "громадян, які призиваються на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або залучаються до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу".

II. Прикінцеві положення

3. Поширити дію пункту 3, підпункту 3 пункту 4, пункту 9 розділу I цього Закону на військовослужбовців з початку і до закінчення особливого періоду, а на резервістів та військовозобов'язаних - з моменту призову під час мобілізації і до закінчення особливого періоду, на час проходження військової служби.

4. Рекомендувати Президенту України спланувати поетапну заміну військовослужбовців, призваних під час мобілізації, за рахунок осіб, призваних на військову службу за призовом осіб офіцерського складу, військовослужбовців військової служби за контрактом та військовослужбовців строкової військової служби після їх відповідної підготовки.

Виконуючий обов'язки

Президента України,

Голова Верховної Ради

України

О.ТУРЧИНОВ

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів
України щодо забезпечення проведення мобілізації» від 27.03.2014 № 1169-
VII (Витяг)**

ч. 6, п. 2. За громадянами України, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, не припиняється державна реєстрація підприємницької діяльності фізичних осіб - підприємців".

п.3. У Законі України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 29, ст. 399; 2005 р., №№ 17-19, ст. 267; 2006 р., № 30, ст. 258, № 37, ст. 318; 2009 р., № 24, ст. 296; 2012 р., № 12-13, ст. 82):

1) статтю 2 після частини другої доповнити новою частиною такого змісту:

"Пенсіонерам з числа військовослужбовців та осіб, які отримують пенсію за цим Законом, у разі призову їх на військову службу під час мобілізації, на особливий період до Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту, на службу до органів внутрішніх справ, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, органів та підрозділів цивільного захисту, податкової міліції та Державної кримінально-виконавчої служби України виплата пенсій на час такої служби не припиняється. Після звільнення із служби цих осіб виплата їм пенсій здійснюється з урахуванням додаткової вислуги років на день їх демобілізації. Якщо новий розмір пенсії у цих осіб буде нижчим за розмір, який вони отримували в мирний час, виплата їм пенсії здійснюється у розмірі, який вони отримували на день призову на службу у зв'язку з мобілізацією".

У зв'язку з цим частину третю вважати частиною четвертою;

2) статтю 12 доповнити частиною другою такого змісту:

"Зберігається право на пенсію за вислугу років для осіб, які були звільнені зі служби до набрання чинності Законом України від 8 липня 2011 року № 3668-VI "Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи" та мають вислугу 20 років, у разі призову їх на службу у зв'язку з мобілізацією та подальшою демобілізацією".

4. У Законі України "Про державну таємницю" (Відомості Верховної Ради України, 1996 р., № 49, ст. 428; 2010 р., № 46, ст. 537; 2011 р., № 33, ст. 329):

1) статтю 20 доповнити частиною одинадцятою такого змісту:

"У разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану надання спеціального дозволу на

провадження діяльності, пов'язаної з державною таємницею, органам військового управління, військовим частинам, установам і організаціям Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, що відмобілізовуються, доукомплектовуються, заново формуються, здійснюється у десятиденний термін";

2) частину третю статті 21 викласти в такій редакції:

"До складу РСО входять підрозділи режиму, криптографічного, технічного захисту інформації, секретного діловодства та інші підрозділи, що безпосередньо забезпечують охорону державної таємниці, залежно від специфіки діяльності державного органу, органу місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації";

3) у статті 24:

частину першу викласти в такій редакції:

"Перевірка громадян у зв'язку з їх допуском до державної таємниці здійснюється органами Служби безпеки України у строк до одного місяця у порядку, встановленому цим Законом і Законом України "Про оперативно-розшукову діяльність";

доповнити частиною п'ятою такого змісту:

"У разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану допуск до державної таємниці громадянам України, які призиваються на військову службу, а також військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, які переміщуються на посади, зайняття яких передбачає наявність допуску до державної таємниці, надається у десятиденний термін. Порядок проведення перевірки громадян у зв'язку з їх допуском до державної таємниці визначається Кабінетом Міністрів України".

5. У Кодексі законів про працю України (Відомості Верховної Ради України, 1971 р., додаток до № 50, ст. 375):

1) статтю 49-² після частини третьої доповнити новою частиною такого змісту:

"Вимоги частин першої - третьої цієї статті не застосовуються до працівників, які вивільняються у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці, пов'язаних з виконанням заходів під час мобілізації, на особливий період".

У зв'язку з цим частину четверту вважати частиною п'ятою;

2) статтю 119 доповнити частиною третьою такого змісту:

"Працівникам, які призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, але не більше одного року, гарантується збереження місця роботи, посади і середнього заробітку".

6. Пункт 2 статті 15 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" (Відомості Верховної Ради України, 1992 р., № 15, ст. 190 із наступними змінами) доповнити абзацом сьомим такого змісту:

"Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, виплата одноразової грошової допомоги, передбаченої цим пунктом, здійснюється за період такої служби з дня їхнього зарахування на службу без урахування періоду попередньої військової служби, на якій вони перебували у мирний час, за винятком тих осіб, які при звільненні з військової служби у мирний час не набули права на отримання такої грошової допомоги. Зазначена допомога виплачується на день демобілізації таких військовослужбовців. Умови та порядок виплати одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, визначаються Кабінетом Міністрів України".

7. Пункт 1 розділу II "Прикінцеві положення" Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" від 19 вересня 2013 року № 589-VII після слова "крім" доповнити словами та цифрами "частини восьмої статті 26, яка набирає чинності з 25 березня 2014 року та".

II. Прикінцеві положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом:

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;
забезпечити приведення міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

**Виконуючий обов'язки
Президента України,
Голова Верховної Ради
України**

О.ТУРЧИНОВ

**ЗАКОН УКРАЇНИ «Про тимчасові заходи на період проведення
антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII (Витяг)**

8) у Законі України "Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування" (Відомості Верховної Ради України, 2011 р., № 2-3, ст. 11, №№ 13-17, ст. 112; 2013 р., №№ 9-13, ст. 88, № 15, ст. 108, № 32, ст. 413; 2014 р., № 6-7, ст. 80, № 13, ст. 220, № 20-21, ст. 712, № 29, ст. 942):

а) друге речення частини сьомої статті 7 викласти в такій редакції: "Не нараховується на виплати та не утримується єдиний внесок з виплат, що компенсуються з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період".

Президент України

П.ПОРОШЕНКО

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про очищення влади» від 16.09.2014 № 1682-VII

(Витяг)

п. 3, ч. 1 статті 2. Посади, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади (люстрації)

1. Заходи з очищення влади (люстрації) здійснюються щодо:

3) військових посадових осіб Збройних Сил України та інших утворених відповідно до законів військових формувань, крім військовослужбовців строкової військової служби та військовослужбовців служби за призовом під час мобілізації.

ч. 1 статті 6. Заяви осіб, які претендують на зайняття посад

1. Особа, яка претендує на зайняття посади, визначеної пунктами 1-10 частини першої статті 2 цього Закону (крім громадян, які призиваються на військову службу за призовом осіб офіцерського складу та на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або залучаються до виконання обов'язків за посадами, передбаченими штатами воєнного часу, на території проведення антитерористичної операції), подає власноручно написану письмову заяву, якою повідомляє про те, що до неї не застосовуються заборони, визначені частинами третьою або четвертою статті 1 цього Закону, та про згоду на проходження перевірки, згоду на оприлюднення відомостей стосовно неї відповідно до цього Закону.

Стаття 1. Основні засади очищення влади

1. Очищення влади (люстрація) - це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (далі - посади) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування.

2. Очищення влади (люстрація) здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади Президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини, і ґрунтується на принципах:

верховенства права та законності;
відкритості, прозорості та публічності;
презумпції невинуватості;
індивідуальної відповідальності;
гарантування права на захист.

3. Протягом десяти років з дня набрання чинності цим Законом посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), не можуть обіймати особи, зазначені у частинах першій, другій, четвертій та восьмій статті 3 цього

Закону, а також особи, які не подали у строк, визначений цим Законом, заяви, передбачені частиною першою статті 4 цього Закону.

4. Особи, зазначені у частинах третій, п'ятій - сьомій статті 3 цього Закону, не можуть обіймати посади, щодо яких здійснюється очищення влади (люстрація), протягом п'яти років з дня набрання чинності відповідним рішенням суду.

5. Заборона, передбачена частиною третьою або четвертою цієї статті, може застосовуватися до особи лише один раз.

6. Застосування до особи заборони, передбаченої частиною третьою цієї статті, не є підставою для відмови від застосування заборони, передбаченої частиною четвертою цієї статті, за наявності підстав та у порядку, що визначені цим Законом.

7. Заборона, передбачена частинами третьою та четвертою цієї статті, не застосовується до осіб, зазначених у частинах другій - четвертій статті 3 цього Закону, які визнані учасниками бойових дій під час проведення антитерористичної операції на сході України у встановленому законодавством порядку.

8. Заборона, передбачена частиною третьою або четвертою цієї статті, не застосовується до осіб вищого офіцерського складу, які обіймали або обіймають посади в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України та інших утворених відповідно до законів військових формуваннях, якщо це обумовлено необхідністю забезпечення обороноздатності держави та за умови задоволення відповідного клопотання у порядку, визначеному цим Законом.

Міністр оборони України, Голова Державної прикордонної служби України, командувач Національної гвардії України, керівники інших військових формувань мають право вносити за погодженням з Комітетом Верховної Ради України з питань національної безпеки і оборони мотивоване клопотання до Президента України щодо незастосування до осіб, зазначених в абзаці першому цієї частини, заборони обіймати посади, щодо яких здійснюються заходи з очищення влади (люстрації).

Клопотання, передбачене абзацом другим цієї частини, може також бути внесене стосовно осіб вищого офіцерського складу, які були звільнені з займаних посад в Міністерстві оборони України, Збройних Силах України, Державній прикордонній службі України, Національній гвардії України та інших утворених відповідно до законів військових формуваннях, щодо яких було застосовано заборони, визначені частинами третьою або четвертою цієї статті.

За результатами розгляду відповідного клопотання Президент України приймає рішення. У разі задоволення відповідного клопотання особа вважається такою, щодо якої не застосовано заборони, визначені частиною третьою або четвертою цієї статті.

Президент України

П.ПОРОШЕНКО

**Положення про проходження громадянами України
військової служби у Збройних Силах України, затверджено указом
Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153/2008 (Витяг)**

І. Загальна частина

1. Цим Положенням визначається порядок проходження громадянами України (далі - громадяни) військової служби у Збройних Силах України та регулюються питання, пов'язані з проходженням такої служби під час виконання громадянами військового обов'язку в запасі.

Це Положення застосовується також до відносин, що виникають у зв'язку з проходженням у Збройних Силах України кадрової військової служби особами офіцерського складу до їх переходу в установленому порядку на військову службу за контрактом або звільнення з військової служби.

2. Громадяни проходять військову службу у Збройних Силах України (далі - військова служба) в добровільному порядку або за призовом.

У добровільному порядку громадяни проходять:

військову службу (навчання) за контрактом курсантів у вищих військових навчальних закладах, а також вищих навчальних закладах, які мають у своєму складі військові інститути, факультети військової підготовки, кафедри військової підготовки, відділення військової підготовки (далі - військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів);

військову службу за контрактом осіб рядового складу;

військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу;

військову службу за контрактом осіб офіцерського складу.

З громадянами, які добровільно вступають на військову службу, укладається контракт згідно з додатками 1 і 2.

За призовом громадяни проходять:

строкову військову службу;

військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період;

військову службу за призовом осіб офіцерського складу.

3. Громадяни, які добровільно вступають на військову службу (далі - військова служба за контрактом) або призиваються, проходять обов'язковий медичний огляд у порядку, що затверджується Міністерством оборони України за погодженням із центральним органом виконавчої влади в галузі охорони здоров'я.

4. Громадяни, які вступили на військову службу за контрактом або за призовом, складають Військову присягу на вірність Українському народу в порядку, визначеному Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України.

5. Громадяни, які проходять військову службу, є військовослужбовцями Збройних Сил України (далі - військовослужбовці). Статус військовослужбовця підтверджується документом, що посвідчує особу. Форма та порядок його видачі встановлюються Міністерством оборони України.
6. Початок і закінчення проходження військової служби, строки військової служби, а також граничний вік перебування на ній визначено Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу".
7. Військова служба закінчується в разі звільнення військовослужбовця з військової служби в запас або у відставку, загибелі (смерті), визнання судом безвісно відсутнім або оголошення померлим.
8. Загальний строк військової служби військовослужбовця включає весь час перебування його на військовій службі з урахуванням випадків, передбачених пунктами 143, 195 і 209 цього Положення. Загальний строк військової служби встановлюється в календарному обчисленні, а у випадках, визначених законодавством, - у пільговому обчисленні.
9. Військовослужбовці можуть бути відповідно до закону прикомандировані до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим або місцевих рад із залишенням їх на військовій службі.
Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) можуть бути відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів для виконання завдань в інтересах оборони держави та її безпеки із залишенням на військовій службі.
Військовослужбовці можуть бути направлені у складі військових підрозділів для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки як національний контингент, як національний персонал, що не входить до складу національного контингенту, до багатонаціональних органів військового управління, до дипломатичних представництв України, на навчання (для підготовки, перепідготовки або підвищення кваліфікації) за кордоном та в інших цілях, передбачених законами (далі - військовослужбовці, які направлені за кордон).
10. Військовослужбовці можуть бути направлені для проходження військової служби до інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення та Державної спеціальної служби транспорту (далі - інші військові формування) з виключенням їх зі списків особового складу Збройних Сил України, а військовослужбовці інших військових формувань можуть бути прийняті до Збройних Сил України із зарахуванням їх до списків особового складу Збройних Сил України.

11. Проходження військової служби військовослужбовцем відображається в його особовій справі, яка ведеться у порядку та за формою, встановленими Міністерством оборони України.

До особової справи вносяться передбачені законом відомості про військовослужбовця та членів його сім'ї, а також за його попередньою згодою інші необхідні відомості.

Порядок обліку військовослужбовців, форми і призначення облікових документів, порядок їх складання і ведення визначаються Міністерством оборони України.

12. Встановлення, зміна або припинення правових відносин військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом та за призовом осіб офіцерського складу (зокрема, присвоєння та позбавлення військового звання, пониження та поновлення у військовому званні, призначення на посади та звільнення з посад, переміщення по службі, звільнення з військової служби, залишення на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, направлення за кордон, укладення та припинення (розірвання) контракту, продовження його строку тощо) оформлюється письмовими наказами по особовому складу на підставі відповідних документів, перелік та форма яких встановлюються Міністерством оборони України.

Право видавати накази по особовому складу надається командирам, командувачам, начальникам, керівникам (далі - командири (начальники) органів військового управління, з'єднань, військових частин, установ, організацій, вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які утримуються на окремих штатах (далі - військові частини), за посадами яких штатом передбачено військове звання підполковника (капітана 2 рангу) і вище.

Продовження дії контрактів із військовослужбовцями, які звільняються, у випадках, визначених законодавством, затвердження військовослужбовців на посади за мобілізаційним планом, присвоєння та позбавлення військового звання, пониження та поновлення у військовому званні, призначення на посади та звільнення з посад, звільнення з військової служби осіб, які проходять строкову військову службу, оформлюється письмовими наказами по стройовій частині. Також наказами по стройовій частині в особливий період оформлюється продовження військової служби понад встановлені строки до термінів, визначених частиною дев'ятою статті 23 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Порядок підготовки та видання наказів з питань проходження військової служби встановлюється Міністром оборони України.

II. Військова служба за контрактом

13. На військову службу за контрактом приймаються:

громадяни відповідно до статей 19 і 20 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

військовослужбовці інших військових формувань із зарахуванням їх до списків особового складу Збройних Сил України.

Стосовно кандидатів на зайняття військових посад проводиться спеціальна перевірка у порядку, встановленому законом.

Порядок добору та прийняття громадян на військову службу за контрактом установлюється Міністерством оборони України.

14. Жінки можуть бути прийняті на військову службу за контрактом за наявності вакантних військових посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками.

Перелік військових посад, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками, за винятком військових посад, які можуть бути заміщені особами вищого офіцерського складу, затверджується Міністерством оборони України.

Види контрактів

15. З громадянами, які добровільно вступають на військову службу, укладаються:

контракт про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України (далі - контракт про проходження військової служби) - письмова угода, що укладається між громадянином і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби;

контракт про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України курсантами вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу (далі - контракт про навчання) - письмова угода, що укладається між громадянином і державою, від імені якої виступає Міністерство оборони України, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військової служби (навчання).

Права посадових осіб на укладення контрактів

16. Право на укладення від імені Міністерства оборони України контракту про проходження військової служби надається:

1) Міністру оборони України - з особами, що призначені або призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військове звання вищого офіцерського складу, а також з визначеними законодавством громадянами, які не мають військових звань офіцерського складу та приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу;

1¹) першому заступнику Міністра оборони України, командирі військової частини А0515 - з особами офіцерського складу запасу, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, а також із слухачами, ад'юнктами і докторантами денної форми навчання, строк дії

контракту про проходження військової служби яких закінчується під час їх навчання;

2) посадовій особі, яка має право видавати накази по особовому складу та до повноважень якої належить призначення на відповідні посади, - з особами, що призначені або призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військове звання від рядового складу до старшого офіцерського складу;

3) посадовій особі, якій надано право звільняти з військової служби, - з особами, яким продовжено військову службу понад граничний вік перебування на військовій службі;

4) керівнику вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу - з курсантами цих закладів про проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу після закінчення вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу.

Право на укладення нового контракту про проходження військової служби надається посадовим особам, зазначеним у підпунктах 1 і 2 цього пункту.

17. Право на укладення від імені Міністерства оборони України або іншого військового формування контракту про навчання з курсантами надається керівнику вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу.

Строки, на які укладаються контракти

18. Перший контракт про проходження військової служби укладається:

з військовослужбовцями, прийнятими на посади рядового складу, - строком на 3 роки;

з військовослужбовцями, прийнятими на посади сержантського і старшинського складу, - строком від 3 до 5 років залежно від згоди сторін;

з курсантами випускних курсів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснюється за державним замовленням, після закінчення цих навчальних закладів про проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу, осіб офіцерського складу - строком на 5 років;

з громадянами, які за державним замовленням зараховані на курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, після закінчення цієї підготовки про проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу - строком від 2 до 5 років залежно від згоди сторін;

з громадянами, яким первинне військове звання офіцерського складу присвоєно після проходження повного курсу військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу або в порядку атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу запасу, та які приймаються на

військову службу за контрактом, - строком від 2 до 5 років залежно від згоди сторін;

з громадянами, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, - строком від 1 до 5 років залежно від згоди сторін;

з військовослужбовцями, які приймаються на військову службу за контрактом у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану, - до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію.

19. Контракт про навчання укладається з курсантами вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів на час їх навчання у цих навчальних закладах.

20. Строк проходження військової служби може бути продовжено за новим контрактом до досягнення граничного віку перебування на військовій службі:

для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах рядового складу, - на 3 роки;

для військовослужбовців, які проходять військову службу на посадах сержантського та старшинського складу, - на строк від 3 до 5 років;

для осіб офіцерського складу - на строк від 5 до 10 років.

Для осіб офіцерського складу, які мають право на пенсію за вислугу років, за їх бажанням строк проходження військової служби за новим контрактом може бути продовжено на строк від 2 до 10 років, але не більше ніж до досягнення граничного віку перебування на військовій службі.

Про укладення з військовослужбовцем нового контракту про проходження військової служби посадові особи, зазначені у пункті 16 цього Положення, видають наказ по особовому складу.

21. Строк останнього контракту про проходження військової служби визначається часом, який залишився до досягнення військовослужбовцем граничного віку перебування на військовій службі, або строком, на який його залишено на військовій службі понад граничний вік.

Обчислення строку проходження військової служби за контрактом та набрання контрактом чинності

22. Строк проходження військової служби за контрактом про проходження військової служби обчислюється повними роками, крім випадку, коли контракт укладається з військовослужбовцем до досягнення ним граничного віку перебування на військовій службі.

23. Строк контракту про проходження військової служби обчислюється з дня набрання ним чинності.

Контракт про проходження військової служби набирає чинності:

із громадянами, прийнятими на військову службу за контрактом із числа осіб офіцерського складу запасу, - з дня зарахування до списків особового складу військової частини;

із громадянами призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну, повну або базову загальну середню освіту і не проходили строкову військову службу, військовозобов'язаними, а також жінками, які не мають військових звань офіцерського складу, прийнятими на військову службу за контрактом, - з дня зарахування до списків особового складу військової частини;

із військовослужбовцями строкової військової служби - з дня укладення контракту;

з військовослужбовцями, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу, а також з особами сержантського і старшинського складу, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, - з дня присвоєння військового звання офіцерського складу;

з військовослужбовцями, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу, а також з особами рядового складу, які приймаються на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу, - з дня призначення на посаду сержантського і старшинського складу;

з особами офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу та з військовослужбовцями, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, - з дня видання наказу про прийняття на військову службу за контрактом;

з особами офіцерського складу, які перебувають на кадровій військовій службі, з військовослужбовцями, у яких в особливий період закінчився строк дії контракту про проходження військової служби і дія якого продовжена, в разі продовження військової служби за новим контрактом після оголошення демобілізації, - з дня укладення контракту;

з іншими військовослужбовцями - з дня зарахування до списків особового складу військової частини.

Контракт про навчання набирає чинності з дня призначення особи на посаду курсанта вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу.

24. Новий контракт про проходження військової служби набирає чинності з дня, наступного за днем закінчення строку дії попереднього контракту за винятком військовослужбовців, у яких дія контракту про проходження військової служби продовжена в особливий період.

25. Про дату набрання чинності контрактом у першому і другому його примірниках робиться відповідний запис, який засвідчується підписом командира (начальника) військової частини та скріплюється відповідною гербовою печаткою.

Порядок укладення контрактів

26. Контракт укладається у двох примірниках, підписується сторонами контракту. Підпис посадової особи скріплюється відповідною гербовою печаткою.

Один примірник контракту зберігається в особовій справі військовослужбовця, другий - у військовослужбовця.

Контракт про проходження військової служби є підставою для видання відповідного наказу по особовому складу про зарахування особи до списків особового складу Збройних Сил України та призначення її на відповідну посаду чи продовження військової служби.

27. Військовослужбовці укладають новий контракт про проходження військової служби в разі:

закінчення строку дії попереднього контракту про проходження військової служби;

прибуття для проходження військової служби у Збройних Силах України з інших військових формувань із виключенням зі списків особового складу цих військових формувань;

продовження військової служби після досягнення граничного віку перебування на військовій службі;

зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший;

дострокового припинення (розірвання) контракту про навчання з курсантами, якщо до зарахування на навчання вони проходили військову службу за контрактом осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу;

поновлення на військовій службі у зв'язку із незаконним звільненням, якщо строк попереднього контракту про проходження військової служби закінчився;

закінчення особливого періоду або оголошення демобілізації, якщо дія контракту про проходження військової служби продовжена понад встановлені строки в особливий період.

28. У випадках, передбачених абзацами другим і четвертим пункту 27 цього Положення, новий контракт про проходження військової служби укладається не пізніше ніж за один місяць до закінчення строку дії чинного контракту.

29. Новий контракт про проходження військової служби військовослужбовцями, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, укладається після прийняття рішення про залишення їх на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі посадовими особами, яким надано таке право. Строк залишення на військовій службі понад граничний вік може становити до 5 років.

30. Контракт про навчання укладається з громадянами, які зараховані до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу для підготовки до проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу.

Продовження строку контракту

31. Військовослужбовці, обрані народними депутатами України, депутатами Верховної Ради Автономної Республіки Крим або депутатами місцевих рад на виборні посади, прикомандировуються відповідно до Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад із залишенням їх на військовій службі, строк контракту про проходження військової служби продовжується за їх згодою на період виконання ними депутатських повноважень, про що видається наказ (розпорядження) відповідної посадової особи.

32. Військовослужбовцям-жінкам, які перебувають у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами, а також військовослужбовцям, які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, у відпустці по догляду за хворою дитиною не більш як до досягнення дитиною шестирічного віку (далі - шестирічного віку за медичними показниками), строк контракту про проходження військової служби продовжується за відсутності їх клопотань про звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту до закінчення зазначених відпусток, а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо укладення нового контракту, про що видається наказ по особовому складу та робиться відповідний запис в обох примірниках контракту про проходження військової служби.

33. Військовослужбовцям, які перебували в умовах, що з об'єктивних причин (перебування у полоні, заручником, інтернованим у нейтральній державі, якщо місце перебування невідоме, за інших обставин) унеможливлювали укладення нового контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України, строк попереднього контракту продовжується до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими або до закінчення перебування у зазначених умовах і повернення до підрозділів, в яких вони проходили військову службу, а також на строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо укладення нового контракту.

33¹. Дія контракту про проходження військової служби з військовослужбовцями під час звільнення з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту продовжується:

до закінчення щорічної основної відпустки, час якої повністю або частково перевищує строк контракту;

на час перебування на стаціонарному лікуванні в медичному закладі чи у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, а також на час увільнення від виконання службових обов'язків у зв'язку із захворюванням.

Дія контракту з військовослужбовцями під час звільнення продовжується наказом командира військової частини по стройовій частині.

Припинення (розірвання) контракту

34. Контракт припиняється (розривається):

у день закінчення строку контракту;

у день набрання чинності новим контрактом - у разі зміни військовослужбовцем одного виду військової служби на інший;

у день, зазначений у наказі командира (начальника) військової частини по стройовій частині про виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини (у разі дострокового розірвання контракту, звільнення з військової служби або направлення для проходження військової служби до іншого військового формування з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України);

у день набрання чинності контрактом про навчання у разі вступу особи рядового складу, сержантського та старшинського складу, яка проходить військову службу за контрактом, до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу;

у день, що настає після дня смерті (загибелі) військовослужбовця або дня визнання його судом безвісно відсутнім чи оголошення померлим.

35. Контракт припиняється (розривається), а військовослужбовець звільняється з військової служби (крім випадку, передбаченого пунктом 195 цього Положення):

1) за рішенням командування військової частини за наявності підстав, передбачених пунктами "а", "б", "в", "г", "е", "є", "ж", "и", "і", "ї", "й" та "л" частини шостої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

2) за рішенням військовослужбовця за наявності підстав, передбачених пунктами "а", "б", "в", "д", "з" та "к" частини шостої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

36. Контракт про навчання припиняється (розривається) достроково через недисциплінованість курсанта, невиконання навчального плану, небажання продовжувати навчання, а також у разі відмови курсанта, з яким укладено контракт про навчання, від проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу після закінчення вищого навчального закладу, відповідно до пункту 227 цього Положення.

37. У разі припинення (розірвання) контракту в примірнику, що зберігається в особовій справі, робиться запис із зазначенням підстав та дати припинення

контракту, який завіряється підписом командира (начальника) військової частини та скріплюється відповідною гербовою печаткою.

Військовослужбовець подає за бажанням другий примірник контракту до кадрового органу військової частини, де робиться відповідний запис із зазначенням підстав припинення контракту та дати виключення військовослужбовця зі списків особового складу. У разі неподання військовослужбовцем примірника контракту в першому примірнику робиться відповідний запис.

Особливості укладення контрактів

38. Контракт про проходження військової служби укладається на загальних підставах із дотриманням вимог пункту 26 цього Положення:

- 1) з військовослужбовцями, які відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів;
- 2) з військовослужбовцями інших військових формувань, які направляються для проходження військової служби до Збройних Сил України з виключенням зі списків особового складу інших військових формувань;
- 3) з депутатами, які є військовослужбовцями і прибули в розпорядження Міністерства оборони України для дальшого проходження військової служби після закінчення строку (припинення) депутатських повноважень;
- 4) з військовозобов'язаними, які мають спеціальні звання або класні чини.

39. З військовослужбовцями, визначеними підпунктами 1 і 2 пункту 38 цього Положення, контракт про проходження військової служби укладається від імені Міністерства оборони України:

з особами офіцерського складу - Міністром оборони України;

з особами рядового складу, сержантського та старшинського складу - першим заступником Міністра оборони України, першим заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Абзац четвертий пункту 39 виключено

40. У разі переміщення по службі військовослужбовця з однієї військової частини до іншої для дальшого проходження військової служби дія контракту про проходження військової служби не припиняється. Окремі умови контракту за новим місцем служби можуть бути переглянуті та засвідчені підписами сторін контракту.

III. Військові звання

Види військових звань

41. Військове звання може бути первинним або черговим.

Для осіб рядового складу первинним є військове звання солдата (матроса).

Для осіб сержантського та старшинського складу первинним є військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті);

Для осіб офіцерського складу первинним є військове звання лейтенанта, а у випадках, передбачених цим Положенням, - молодшого лейтенанта.

Черговим військовим званням є військове звання, наступне за тим, яке має військовослужбовець.

Старшинство та послідовність військових звань визначаються відповідно до статті 5 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Права посадових осіб щодо присвоєння військових звань

42. Первинне військове звання рядового складу присвоюється громадянам, які прийняті на військову службу за контрактом і не мають військових звань, наказом посадової особи, яка має право видавати накази по особовому складу та до повноважень якої належить призначення на відповідні посади.

Первинне військове звання сержантського і старшинського складу присвоюється військовослужбовцям, резервістам і військовозобов'язаним рядового складу, громадянам призовного віку, які не проходили строкової військової служби, та жінкам, які прийняті на військову службу за контрактом осіб сержантського і старшинського складу та отримали підготовку відповідного рівня, одночасно з призначенням на посади сержантського і старшинського складу наказом посадової особи, до повноважень якої належить право призначення на посади.

Первинне військове звання офіцерського складу громадянам присвоюється наказом Міністра оборони України.

43. Чергові військові звання військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, присвоюються:

1) до старшого сержанта (головного старшини) включно, в тому числі старшого солдата (старшого матроса) у порядку заохочення, - командирами окремих батальйонів (кораблів 2 рангу) і посадовими особами, які мають рівні з ними права та вищі;

2) до старшого прапорщика (старшого мічмана) включно - командиром корпусу, посадовими особами, які мають рівні з ним права та вищі;

2¹) до капітана включно - командувачами військ оперативних командувань;

3) до майора (капітана 3 рангу) включно - командувачами видів Збройних Сил України, а також першим заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

4) до підполковника (капітана 2 рангу) включно - першим заступником Міністра оборони України, начальником Генерального штабу Збройних Сил України, командиром військової частини А0515;

5) до полковника (капітана 1 рангу) включно - Міністром оборони України.

Право присвоєння курсантам військових звань рядового складу, сержантського та старшинського складу мають начальники вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

Посадові особи мають право присвоювати чергові військові звання лише військовослужбовцям, які перебувають в їх прямому підпорядкуванні.

44. Військові звання вищого офіцерського складу присвоюються військовослужбовцям Президентом України за поданням Міністра оборони України.

Порядок присвоєння військових звань вищого офіцерського складу визначається Президентом України.

45. Чергове військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана) та чергове військове звання офіцерського складу до полковника (капітана 1 рангу) включно може бути присвоєно достроково Міністром оборони України, а в разі якщо Міністром оборони України призначено цивільну особу, - також начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України за погодженням із Міністром оборони України у порядку заохочення за наявності підстав, передбачених статтею 41 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Строки вислуги та перебування у військовому званні

46. Для осіб рядового складу, які проходять військову службу, курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів строк вислуги у військовому званні рядового складу не встановлюється.

Для осіб сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу (за винятком строкової військової служби), установлюються такі строки вислуги у військовому званні:

абзац четвертий пункту 46 виключено

молодшого сержанта (старшини 2 статті) - 6 місяців;

сержанта (старшини 1 статті) - 1 рік;

старшого сержанта (головного старшини) - 1 рік;

старшини (головного корабельного старшини) - 1 рік;

прапорщика (мічмана) - 3 роки.

Строк вислуги у військовому званні старшого прапорщика (старшого мічмана) не встановлюється.

Абзац одинадцятий пункту 46 виключено

абзац дванадцятий пункту 46 виключено

абзац тринадцятий пункту 46 виключено

абзац чотирнадцятий пункту 46 виключено

абзац п'ятнадцятий пункту 46 виключено

абзац шістнадцятий пункту 46 виключено

Абзац сімнадцятий пункту 46 виключено

Для осіб молодшого та старшого офіцерського складу, які проходять військову службу або службу у військовому резерві Збройних Сил України,

встановлюються такі строки вислуги у військовому званні (крім офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів):

молодшого лейтенанта, лейтенанта - 2 роки;

старшого лейтенанта, капітана (капітан-лейтенанта) - 3 роки;

майора (капітана 3 рангу) - 4 роки;

підполковника (капітана 2 рангу) - 5 років;

полковника (капітана 1 рангу) - 2 роки.

Для офіцерів льотного складу авіації та плавскладу підводних човнів установлюються такі строки вислуги у військовому званні:

молодшого лейтенанта - 1 рік;

лейтенанта, старшого лейтенанта - 2 роки;

капітана (капітан-лейтенанта), майора (капітана 3 рангу) - 3 роки;

підполковника (капітана 2 рангу) - 4 роки;

полковника (капітана 1 рангу) - 2 роки.

Для осіб офіцерського складу, які закінчили вищий військовий навчальний заклад або військовий навчальний підрозділ вищого навчального закладу з п'ятирічним строком навчання та більше, строк вислуги у військовому званні лейтенанта зменшується на один рік.

В особливий період строк вислуги осіб офіцерського складу у військовому званні від лейтенанта до полковника (капітана 1 рангу) включно зменшується на один рік.

47. Для осіб офіцерського складу, які перебувають у запасі (крім тих, які проходять службу у військовому резерві Збройних Сил України), встановлюються такі строки вислуги у військовому званні:

молодшого лейтенанта - 3 роки;

лейтенанта - 4 роки;

старшого лейтенанта, капітана (капітан-лейтенанта) - 5 років;

майора (капітана 3 рангу) - 6 років;

підполковника (капітана 2 рангу) - 7 років.

Строк вислуги у військовому званні полковника (капітана 1 рангу) не встановлюється.

48. Строки вислуги у військовому званні обчислюються з дня його присвоєння, якщо інше не встановлено цим Положенням.

До строку вислуги у військовому званні зараховується час перебування військовослужбовця на військовій службі у відповідному військовому званні з урахуванням вимог цього пункту.

Строк відбування покарання військовослужбовцем, засудженим до покарання у виді службового обмеження, арешту, тримання в дисциплінарному батальйоні, а також звільненим від відбування покарання з випробуванням і залишеним на військовій службі, а також час перебування військовослужбовця у відпустці по догляду за дитиною не зараховується до строку вислуги у військовому званні.

Час перебування військовослужбовців у пониженому військовому званні не зараховується до строку вислуги у поновленому військовому званні.

До строку вислуги у військовому званні зараховується час перерви у військовій службі у зв'язку з незаконним притягненням військовослужбовця до кримінальної відповідальності або незаконним звільненням з військової служби.

Військовослужбовцям офіцерського складу до строку вислуги у військовому званні зараховується час перебування їх у такому званні в запасі.

Для військовослужбовців сержантського та старшинського складу строк вислуги у військовому званні обчислюється з дня зарахування їх до списків особового складу військової частини. До строку вислуги у військовому званні зараховується час перебування таких осіб у військовому званні до звільнення в запас.

Строки вислуги у військовому званні для громадян, переатестованих у порядку, встановленому цим Положенням, на військове звання, рівнозначне спеціальному званню (класному чину), яке вони мали до переатестування, обчислюються з дня підписання наказу про присвоєння їм спеціального звання (класного чину).

Особи, яким присвоюється військове звання, та порядок його присвоєння

49. Військові звання присвоюються військовослужбовцям персонально, послідовно, з урахуванням посади, яку вони займають, та інших умов, передбачених цим Положенням.

50. Первинне військове звання молодшого лейтенанта присвоюється:

- 1) військовослужбовцям, які закінчили у воєнний час вищий військовий навчальний заклад, військовий навчальний підрозділ вищого навчального закладу за скороченою програмою навчання;
- 2) особам сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають вищу освіту, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, у тому числі тим, які проходять службу у військовому резерві, з одночасним прийняттям на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та призначенням на посади з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;
- 3) військовослужбовцям строкової військової служби, які прослужили не менше шести місяців, особам рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, та військовозобов'язаним, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі на посадах офіцерського складу, жінкам віком до 40 років, які мають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем підготовки не нижче бакалавра, що відповідає профілю службової діяльності, та атестовані до

присвоєння первинного військового звання офіцерського складу, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності - для військової частини А0515;

4) військовослужбовцям сержантського та старшинського складу, які призначені на посади офіцерського складу у воєнний час і успішно виконують службові обов'язки;

5) військовослужбовцям рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли у разі потреби курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів та склали встановлені іспити.

51. Первинне військове звання молодшого лейтенанта запасу присвоюється:

1) військовослужбовцям рядового складу, сержантського та старшинського складу, які мають повну вищу освіту, пройшли навчальні збори і склали іспити за програмою підготовки офіцерів запасу, перед закінченням строкової військової служби;

2) військовозобов'язаним, які пройшли військову службу і здобули повну вищу освіту за спеціальністю, спорідненою з відповідною військово-обліковою спеціальністю, за результатами атестування осіб до офіцерського складу, які перебувають у запасі, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності;

3) військовозобов'язаним, які не проходили військову службу, і жінкам, якщо вони здобули повну вищу освіту за спеціальністю, спорідненою з відповідною військово-обліковою спеціальністю, за результатами атестування осіб до офіцерського складу, які перебувають у запасі, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності, за переліком військово-облікових спеціальностей, який визначається Міністерством оборони України;

4) громадянам, які мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли повний курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу, склали встановлені іспити та атестовані до офіцерського складу;

5) прапорщикам (мічманам), старшим прапорщикам (старшим мічманам), які проходять військову службу на посадах прапорщиків (мічманів), старших прапорщиків (старших мічманів) не менш як три роки, атестовані до присвоєння первинного військового звання офіцерського складу, при звільненні з військової служби в запас.

52. Первинне військове звання лейтенанта присвоюється випускникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які не мають військових звань офіцерського складу та призначаються на посади офіцерського складу.

53. Первинне військове звання лейтенанта запасу присвоюється курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які проходили підготовку:

за державним замовленням органів виконавчої влади, інших державних органів для проходження служби на посадах осіб начальницького складу в таких органах та звільняються з військової служби в запас безпосередньо після закінчення таких навчальних закладів за підставою, передбаченою пунктом "а" частини шостої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

для проходження військової служби на посадах офіцерського складу та звільняються з військової служби в запас безпосередньо після закінчення таких навчальних закладів з підстав, визначених пунктами "б" і "д" частини шостої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

54. Проекти наказів Міністра оборони України про присвоєння первинних військових звань офіцерського складу випускникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів опрацьовуються у цих закладах та подаються на підпис не пізніше ніж за три місяці до дня випуску.

Порядок атестування осіб до присвоєння первинних військових звань офіцерського складу і чергових військових звань офіцерського складу запасу визначається Міністерством оборони України.

55. Чергові військові звання присвоюються військовослужбовцям, у яких закінчився строк вислуги в попередньому військовому званні та призначених на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання вище тих, що вони мають.

56. Військове звання старшого солдата (старшого матроса) присвоюється солдатам (матросам):

- 1) при призначенні їх на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено звання старшого солдата (старшого матроса);
- 2) у порядку заохочення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

57. Курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які мають військове звання солдата (матроса), військове звання старшого солдата (старшого матроса) може бути присвоєно у порядку заохочення за відмінні результати в навчанні та зразкову військову дисципліну.

Курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, які не мають військових звань сержантського та старшинського складу, призначеним на посади командирів відділень, навчальних груп курсантів, після закінчення першого семестру навчання присвоюється військове звання молодший сержант (старшина 2 статті). Присвоєння наступних військових звань здійснюється у порядку і строки, визначені цим Положенням.

58. Чергове військове звання осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу до полковника включно курсантам (слухачам, ад'юнктам і докторантам) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів присвоюється з додержанням вимог пункту 49 цього Положення:

під час навчання - в разі коли військове звання за штатною посадою, яку офіцер займав до вступу на навчання, є вищим за його військове звання (без урахування змін штатно-посадової категорії посади, внесених до штату після вступу офіцера до навчального закладу);

під час закінчення вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу - в разі якщо військове звання за посадою, на яку військовослужбовець призначається після закінчення навчання, вище за його військове звання, за умови, що у військовослужбовця закінчився строк вислуги у попередньому військовому званні на день видання наказу про його призначення на посаду.

59. Чергове військове звання старшого прапорщика (старшого мічмана), офіцерського складу до полковника (капітана 1 рангу) включно може бути присвоєно достроково не раніше закінчення половини встановленого строку вислуги у попередньому військовому званні за умови проходження військової служби не менше одного року на посадах, за якими військове звання за посадою відповідає черговому військовому званню або є вищим.

60. Присвоєння чергових військових звань особам молодшого та старшого офіцерського складу, які направлені за кордон як національний персонал, до багатонаціональних органів військового управління або на навчання, здійснюється з урахуванням штатно-посадової категорії посади, яку займав офіцер до направлення за кордон.

Присвоєння чергових військових звань військовослужбовцям, які направлені за кордон у складі військових підрозділів, здійснюється відповідно до вимог пункту 55 цього Положення.

61. Командири (начальники) військових частин оголошують військовослужбовцям про присвоєння чергових військових звань в урочистій обстановці з врученням погонів, що відповідають присвоєному військовому званню.

62. Військовослужбовцям, які мають армійські (корабельні) військові звання, у разі призначення на посади, за якими штатом передбачено корабельні (армійські) військові звання, одночасно присвоюються відповідні військові звання.

63. Особам офіцерського складу медичної та юридичної служб Збройних Сил України, підрозділів дізнання та спеціальних підрозділів по боротьбі з корупцією Збройних Сил України, військових прокуратур, які мають повну вищу медичну або юридичну освіту та займають відповідну штатну посаду, до

військових звань додаються слова "медичної служби" або "юстиції" у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Випадки, в яких військове звання не присвоюється

64. Чергове військове звання не присвоюється:

- 1) під час перебування військовослужбовця у розпорядженні відповідного командира, у відпустці по догляду за дитиною або усунення від виконання службових обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень, відсторонення від виконання службових повноважень на посаді, відсторонення від посади;
- 2) якщо військовослужбовець має таке дисциплінарне стягнення, як попередження про неповну службову відповідність;
- 3) якщо за вироком суду військовослужбовцю призначено покарання, не пов'язане з позбавленням чи обмеженням волі, арешт, тримання в дисциплінарному батальйоні, або його звільнено від відбування покарання з випробуванням.

Особливості присвоєння військових звань деяким категоріям військовослужбовців

65. Народним депутатам України, які є військовослужбовцями, строк виконання депутатських повноважень зараховується до строку вислуги для присвоєння чергового війського звання.

66. Присвоєння військовослужбовцям, відрядженим до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, чергових війських звань здійснюється за поданням їх керівників з додержанням вимог, передбачених пунктом 49 цього Положення, за умови, що військове звання за посадою, передбаченою переліком посад, що заміщуються військовослужбовцями в державних органах, підприємствах, установах, організаціях, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах, відповідає черговому війському званню або є вищим.

Особливості присвоєння військових звань при прийнятті на військову службу

67. За військовослужбовцями строкової війської служби і військовозобов'язаними при прийнятті на військову службу за контрактом зберігаються військові звання, присвоєні до прийняття на військову службу за контрактом.

68. Громадянам, які приймаються на військову службу за контрактом на посади рядового складу і не мають війського звання, присвоюється військове звання солдата (матроса), а на посади сержантського і старшинського складу - військове звання молодший сержант (старшина 2 статті) з урахуванням пункту 102 цього Положення.

69. Курсантам, які не мали війського звання до вступу у вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів,

після зарахування на навчання присвоюється військове звання солдата (матроса). За іншими курсантами, а також слухачами зберігаються військові звання, присвоєні їм до вступу в такі навчальні заклади.

70. При прийнятті осіб офіцерського складу, які перебувають у запасі або проходять службу в резерві, на військову службу за контрактом їм може бути присвоєно Міністром оборони України чергове військове звання офіцерського складу незалежно від строку вислуги у військовому званні, яке вони мають, але не вище військового звання за посадою, на яку вони призначаються.

71. Громадянам, які мають спеціальні звання або класні чини, в разі їх прийняття на військову службу в Збройні Сили України присвоюються військові звання в порядку переатестації з урахуванням їх спеціальних звань або класних чинів, рівня освіти, досвіду служби та відповідності посаді, на яку їх призначено.

72. Рішення про переатестацію у військовому званні осіб, яким присвоюються в порядку переатестації військові звання вищого офіцерського складу, приймається Президентом України.

Пропозиції щодо переатестації у військовому званні інших громадян, які мають спеціальне звання або класний чин, вносяться під час розгляду питання стосовно прийняття цих осіб на військову службу за контрактом.

Пропозиції щодо переатестації подаються за підписом керівника органу військового управління:

на громадян, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, - Міністрові оборони України;

на громадян, які приймаються на військову службу за контрактом осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу, - першому заступникові Міністра оборони України, першому заступникові начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Переатестація громадян, які мають спеціальне звання або класний чин, для присвоєння військового звання здійснюється одночасно з прийняттям цих осіб на військову службу за контрактом та призначенням на відповідну посаду наказами по особовому складу:

громадян, які приймаються на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу, - Міністра оборони України;

громадян, які приймаються на військову службу за контрактом осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу, - першого заступника Міністра оборони України, першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Особливості присвоєння військових звань військовозобов'язаним

73. Чергове військове звання військовозобов'язаним присвоюється:

1) особам рядового складу, сержантського та старшинського складу - обласними військовими комісарами, військовим комісаром Автономної

Республіки Крим, військовим комісаром Київського міського військового комісаріату (далі - обласні військові комісари);

2) особам офіцерського складу:

до капітана (капітан-лейтенанта) включно - командувачами військ оперативних командувань;

до майора (капітана 3 рангу) включно - командувачами видів Збройних Сил України, а у воєнний час - також посадовими особами, визначеними Міністром оборони України;

до підполковника (капітана 2 рангу) включно - начальником Генерального штабу Збройних Сил України;

до полковника (капітана 1 рангу) включно - Міністром оборони України.

74. Чергові військові звання до полковника запасу (капітана 1 рангу запасу) включно присвоюються особам офіцерського складу, які перебувають у запасі, після закінчення строків вислуги у попередньому військовому званні за умови отримання позитивних висновків атестації та успішного проходження навчальних зборів за посадою, що відповідає черговому військовому званню.

Особам офіцерського складу, які перебувають у запасі та не пройшли навчальні збори у період перебування у відповідному військовому званні (у разі, коли штатна категорія посади, на яку вони призначаються на особливий період, відповідає черговому військовому званню або вище), та особам офіцерського складу, які перебувають на спеціальному військовому обліку, чергові військові звання до полковника запасу (капітана 1 рангу запасу) включно присвоюються після закінчення встановлених пунктом 47 цього Положення строків вислуги у попередньому військовому званні за умови здобуття відповідної освіти чи необхідного досвіду роботи на керівних посадах, споріднених з їх військово-обліковими спеціальностями.

75. Громадянам, які перебувають у запасі Збройних Сил України і не мають військових звань офіцерського складу, чергові військові звання можуть бути присвоєні не більше двох разів за час їх перебування в запасі за клопотанням начальника навчальних зборів після проходження ними навчальних зборів і складення відповідних заліків.

Пониження у військовому званні та позбавлення військового звання

76. Військовослужбовці (крім тих, яким присвоєно первинне військове звання) можуть бути понижені у військовому званні на один ступінь у дисциплінарному порядку. Строк контракту про проходження військової служби в такому разі не переглядається.

До поновлення військовослужбовця у попередньому військовому званні повторно пониження у військовому званні на один ступінь не допускається.

77. Військовослужбовці можуть бути позбавлені військового звання у зв'язку із засудженням за вчинення злочину, а також у порядку дисциплінарного стягнення.

Про позбавлення військовослужбовців військового звання у порядку дисциплінарного стягнення посадові особи, яким надано таке право Дисциплінарним статутом Збройних Сил України, видають відповідний наказ.

Військовослужбовці, позбавлені військового звання:

за вироком суду - виключаються зі списків особового складу військових частин після набрання вироком суду законної сили з дня, зазначеного у вироку суду про початок строку відбування покарання;

у порядку дисциплінарного стягнення - виключаються зі списків особового складу (крім військовослужбовців строкової військової служби) з дня підписання відповідного наказу, а якщо законодавством встановлено строки здавання посади, - з дати затвердження акта про здавання і прийняття посади. Початком здавання посади є день, що настає за днем підписання наказу про позбавлення військового звання.

Військові комісари одночасно з прийняттям зазначених осіб на військовий облік присвоюють їм військове звання солдата (матроса) запасу.

78. Військовослужбовці, понижені у військовому званні в порядку дисциплінарного стягнення, можуть бути поновлені у попередньому військовому званні в порядку заохочення відповідно до вимог Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

79. Особи, позбавлені військового звання за вироком суду, поновлюються у попередньому військовому званні в разі скасування чи зміни вироку суду (в частині позбавлення військового звання) з дня позбавлення їх військового звання.

Особи, позбавлені військового звання, можуть бути поновлені у попередньому військовому званні:

у разі звільнення від покарання на підставі закону про амністію чи акта про помилування;

за рішенням посадових осіб, які позбавили цих осіб військового звання у порядку дисциплінарного стягнення.

Особам, позбавленим військового звання у порядку дисциплінарного стягнення, можуть бути присвоєні військові звання рівні або нижчі тих, які вони мали до позбавлення їх військового звання, якщо вони зарекомендують себе гідними заміщати відповідні посади, але не раніше строку, встановленого статтею 32 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, а особам, позбавленим військового звання у зв'язку із засудженням, - також після погашення чи зняття судимості.

У разі поновлення особи, позбавленої військового звання за вироком суду, в попередньому військовому званні видається наказ про поновлення у військовому званні посадовою особою, якій надано право присвоювати таке військове звання. У разі відсутності такої посадової особи внаслідок

розформування, ліквідації органу військового управління тощо наказ видається вищою посадовою особою, яка має право видавати накази по особовому складу. У разі поновлення особи, позбавленої військового звання у порядку дисциплінарного стягнення, в попередньому військовому званні чи присвоєння військового звання видається наказ про поновлення у військовому званні посадовою особою, яка видала наказ про позбавлення військового звання, або її прямим начальником.

Особа, поновлена у військовому званні, користується правами і пільгами, встановленими законодавством, відповідно до поновленого військового звання.

IV. Призначення на посади та звільнення з посад

Строки перебування на посадах

80. Граничні строки перебування на посадах офіцерського складу у Збройних Силах України та порядок черговості проходження військової служби на них встановлюється Міністерством оборони України.

Міністр оборони України та начальник Генерального штабу Збройних Сил України у разі службової необхідності можуть приймати рішення про продовження строків перебування осіб офіцерського складу на посадах за згодою військовослужбовців.

Призначення на посади

81. Призначення на посади здійснюється:

- 1) військовослужбовців, які проходять військову службу (крім військовослужбовців строкової військової служби) - посадовими особами відповідно до номенклатури посад для призначення військовослужбовців (далі - номенклатура посад), яка затверджується Міністром оборони України;
- 2) курсантів вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів на посади, за якими передбачені військові звання від солдата (матроса) до старшини (головного корабельного старшини), - начальниками вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів;
- 3) підпункт 3 пункту 81 виключено
- 4) начальника Генерального штабу Збройних Сил України, командувачів видів Збройних Сил України, командира військової частини А0515 - Президентом України за поданням Міністра оборони України;
- 5) першого заступника Міністра оборони України, заступників Міністра оборони України - Кабінетом Міністрів України за поданням Прем'єр-міністра України відповідно до пропозицій Міністра оборони України, погоджених з Президентом України.

Види посад та вимоги при призначенні на посаду

82. Призначення військовослужбовців на посади здійснюється:

- 1) на вищі посади - у порядку просування по службі;
- 2) на рівнозначні посади:

у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів;
у разі проведення заміни у місцевостях з особливими природними, географічними, геологічними, кліматичними, екологічними умовами (далі - місцевості з установленим строком військової служби);
для набуття практичного досвіду управлінської діяльності в органах військового управління різного рівня або для більш доцільного використання за фахом чи досвідом роботи - за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України, зокрема на особисте прохання військовослужбовця;
за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;
за сімейними обставинами - на особисте прохання;
з меншим обсягом роботи з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей - на підставі висновку атестації, а в особливий період - на підставі висновку службової характеристики;
у зв'язку з перебуванням із близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності;
у разі скасування військовослужбовцю допуску до державної таємниці - на посаду, що не передбачає такого допуску, - за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України;
вагітних військовослужбовців-жінок за їх клопотанням відповідно до медичного висновку - на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців-жінок, які мають дітей віком до трьох років, за їх клопотанням у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах;
3) на нижчі посади:
у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії;
з урахуванням професійних, ділових і моральних якостей - на підставі висновку атестації, а в особливий період - на підставі висновку службової характеристики;
за віком або сімейними обставинами - на особисте прохання;
у зв'язку з перебуванням із близькими особами у відносинах прямої організаційної та правової залежності - у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду;
у порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення - відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;

у разі скасування військовослужбовцю допуску до державної таємниці - на посаду, що не передбачає такого допуску, - за рішенням відповідного командира (начальника), прийнятим у порядку, визначеному Міністерством оборони України, у разі неможливості призначення на рівнозначну посаду; вагітних військовослужбовців-жінок за їх клопотанням відповідно до медичного висновку - на посади з меншим обсягом роботи, а також військовослужбовців-жінок, які мають дітей віком до трьох років, за їх клопотанням у разі неможливості виконання ними обов'язків на займаних посадах та за відсутності рівнозначних посад;

4) у зв'язку із зарахуванням на навчання до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу із звільненням з посади, а також у разі призначення на посаду після закінчення навчання;

5) у зв'язку із закінченням строку перебування на посаді;

6) у зв'язку зі звільненням або призначенням на посади, передбаченими штатами воєнного часу, у разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану.

Посада вважається вищою, якщо за цією посадою штатом (штатним розписом) передбачено вище військове звання, ніж за займаною посадою, а за умови рівних військових звань - більший посадовий оклад. У разі коли штатом (штатним розписом) передбачено два військові звання або диференційовані посадові оклади, до уваги береться вище військове звання або більший посадовий оклад.

Призначення військовослужбовців на інші посади також здійснюється у випадках, передбачених пунктами 102 і 104 цього Положення.

83. Військовослужбовці призначаються на посади і переміщуються по службі за основною або спорідненою спеціальністю та набутим досвідом служби. У разі коли є потреба призначення військовослужбовців на посади за новою спеціальністю, їх призначенню на ці посади має передувати відповідна підготовка (перепідготовка).

Переміщення військовослужбовців по службі проводиться, як правило, без зарахування в розпорядження відповідних командирів.

84. Випускники вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів призначаються на відповідні вакантні посади безпосередньо після закінчення навчання у цих навчальних закладах, за винятком випускників, які зараховуються у розпорядження командира військової частини А0515, направляються до інших військових формувань та відряджаються до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів із залишенням на військовій службі.

85. Просування по службі військовослужбовців здійснюється на альтернативній основі за умови перебування військовослужбовців у резерві або на конкурсній основі на посади науково-педагогічних (наукових) працівників.

Порядок формування та використання резерву, а також порядок призначення осіб офіцерського складу на посади науково-педагогічних (наукових) працівників визначаються Міністерством оборони України.

86. Для осіб офіцерського складу при просуванні по службі обов'язково враховуються черговість проходження ними військової служби на командних, штабних та інших посадах в органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, а також проходження курсів підвищення кваліфікації (перепідготовки) у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, у тому числі у військових навчальних закладах інших держав, перелік яких визначається Міністерством оборони України.

87. Особи офіцерського складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, у порядку просування по службі можуть бути переміщені на вищу посаду, якщо вони вислужили встановлені Міністерством оборони України строки перебування на попередній посаді.

88. Військовослужбовцям, які проходять військову службу за контрактом у військових частинах, що включені до складу Об'єднаних сил швидкого реагування Збройних Сил України і зараховані до резерву, надається перевага при доборі для призначення на вищі посади.

89. Військовослужбовцям, які вільно володіють відповідною іноземною мовою, надається перевага при призначенні на посади національного персоналу або у багатонаціональних органах військового управління, а також при відрядженні до закордонних дипломатичних установ України та міжнародних організацій.

90. Необхідність і терміновість переміщення військовослужбовців, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані військово-лікарською комісією за станом здоров'я обмежено придатними до військової служби, з посад, що вони займають, на інші посади, на яких вони можуть виконувати обов'язки військової служби з урахуванням стану здоров'я, підготовки і досвіду служби, визначаються командирами (начальниками), які мають право призначати військовослужбовців на відповідні посади.

91. Переміщення по службі в іншу місцевість військовослужбовців, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і визнані придатними або обмежено придатними до військової служби, але при цьому вони самі чи члени їх сімей мають потребу за станом здоров'я у зміні місця служби (проживання), здійснюється на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

92. Військовослужбовці, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі та визнані за станом здоров'я непридатними до льотної

роботи, служби на підводних човнах, надводних кораблях або до роботи у спеціальних спорудах, але придатними або обмежено придатними до військової служби, призначаються на посади, не пов'язані з виконанням польотних завдань, службою на підводних човнах, надводних кораблях чи роботою у спеціальних спорудах. У разі відсутності таких вакантних посад зазначені військовослужбовці звільняються в установленому порядку з військової служби.

93. Призначення військовослужбовців рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом, на посади, нижчі від їх фактичного військового звання, може здійснюватися у випадках, передбачених підпунктом 3 пункту 82 цього Положення, а також у разі переміщення військовослужбовців для дальшого проходження військової служби у місцевостях з установленими строками проходження військової служби.

94. Переміщення військовослужбовців з вищих посад на нижчі здійснюється на підставах, передбачених:

абзацами другим - шостим підпункту 3 та останнім абзацом пункту 82 цього Положення, - прямими начальниками у межах наданих їм прав щодо призначення на посади;

абзацом сьомим підпункту 3 пункту 82 цього Положення, якщо до військовослужбовців було застосовано таке дисциплінарне стягнення, як попередження про неповну службову відповідність, яке не відіграло своєї виховної ролі, або пониження в посаді, - командирами (начальниками), яким надано таке право відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України та номенклатури посад.

95. Військовослужбовці, переміщені з вищих посад на нижчі, у подальшому просуваються по службі з дотриманням вимог, передбачених пунктом 83 цього Положення, а понижені у посаді в дисциплінарному порядку, - також після зняття дисциплінарного стягнення.

Військовослужбовець, який був призначений на нижчу посаду у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, у подальшому призначається на посаду, що є рівнозначною або, за умови перебування у резерві, вищою за посаду, яку військовослужбовець заміщував до переміщення, без додержання принципу послідовності та без урахування строку перебування на посаді, на яку він був призначений у зв'язку із скороченням штатів або проведенням організаційних заходів.

96. Не допускається переміщення на нижчі посади без згоди військовослужбовців з мотивів, пов'язаних із вагітністю, наявністю у них дітей віком до трьох років (до шести років - за медичними показниками), або у зв'язку з тим, що вони є самотніми матерями (батьками) та мають дітей віком до чотирнадцяти років чи дітей-інвалідів.

Вагітних військовослужбовців-жінок відповідно до медичного висновку (за їх клопотанням) дозволяється призначати на посади за підставами, визначеними абзацом десятим підпункту 2 і абзацом дев'ятим підпункту 3 пункту 82 цього Положення. Умови їх грошового забезпечення визначаються Кабінетом Міністрів України.

97. Призначення військовослужбовців на посади начальників режимно-секретних органів та їх заступників здійснюється за погодженням із відповідним структурним підрозділом Служби безпеки України відповідно до законодавства.

Начальники спеціальних органів зв'язку (шифрувальної служби та засекреченого зв'язку) призначаються на посади і звільняються з посад за погодженням з органами спеціального зв'язку Генерального штабу Збройних Сил України.

98. Призначення осіб офіцерського складу на посади командування (керівного складу), наукових та науково-педагогічних (педагогічних) працівників у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, наукових (науково-дослідних) установах здійснюється відповідно до номенклатури посад з урахуванням вимог Законів України "Про вищу освіту" та "Про наукову і науково-технічну діяльність". Порядок призначення офіцерів на зазначені посади встановлюється Міністерством оборони України.

99. Військовослужбовці, які є близькими особами у значенні, наведеному в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання корупції", не можуть перебувати у відносинах прямої організаційної та правової залежності підлеглої особи від її керівника, у тому числі через вирішення (участь у вирішенні) питань прийняття на військову службу, призначення на посаду, звільнення з військової служби, застосування заохочень, дисциплінарних стягнень, надання вказівок, доручень, контролю за їх виконанням.

У разі виникнення обставин, що порушують вимоги абзацу першого цього пункту, відповідні військовослужбовці, близькі їм особи вживають заходів до усунення таких обставин у п'ятнадцятиденний строк. Якщо у зазначений строк ці обставини добровільно не усунуто, відповідні військовослужбовці та/або близькі їм особи підлягають переміщенню в місячний строк у встановленому порядку на іншу посаду, що виключає безпосереднє підпорядкування, а в разі неможливості переведення військовослужбовця, який перебуває в підпорядкуванні, - звільненню з військової служби.

Військовослужбовцям забороняється брати участь у роботі колегіальних органів під час розгляду питань щодо призначення на посаду близьких їм осіб та у будь-який інший спосіб впливати на прийняття такого рішення.

100. Забороняється призначення військовослужбовців на посади у порядку службового сумісництва, крім посад, пов'язаних із науково-педагогічною або науковою діяльністю. Призначення на посади в порядку службового сумісництва здійснюється наказом посадової особи, до номенклатури призначення якої належить така посада, на підставі відповідного подання. Особи офіцерського складу, які мають наукові ступені (вчені звання) або оперативно-стратегічний чи оперативно-тактичний рівень підготовки та відповідний досвід роботи за фахом, можуть залучатися до проведення навчальних занять із курсантами (слухачами) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів на умовах погодинної оплати праці з дозволу безпосереднього командира.

Порядок призначення на посади

101. Призначення військовослужбовців на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено подвійне найменування, здійснюється наказами посадової особи, до номенклатури призначення якої належить вища посада.

102. На посади сержантського і старшинського складу призначаються військовослужбовці, які отримали підготовку відповідного рівня у вищих військових навчальних закладах, навчальних частинах (центрах) та у військових частинах.

Перелік посад, які не потребують при призначенні на них військової підготовки відповідного рівня, а також порядок проведення підготовки на спеціальних курсах, визначається Міністерством оборони України.

103. Пункт 103 виключено

104. Особи сержантського і старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом або військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, або проходять службу у військовому резерві, мають освітній ступінь вищої освіти не нижче бакалавра, пройшли (у разі потреби) курс військової підготовки за напрямом, що відповідає профілю службової діяльності, з урахуванням потреби в офіцерах такої спеціальності можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу. Призначення на посади молодшого офіцерського складу здійснюється наказом Міністра оборони України по особовому складу з одночасним прийняттям осіб сержантського і старшинського складу на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу та присвоєнням їм первинного військового звання молодшого лейтенанта. Призначення осіб сержантського і старшинського складу на посади офіцерського складу проводиться за умови, що до досягнення граничного віку проходження військової служби їм залишився строк, який є більшим за строк контракту.

Особи сержантського і старшинського складу (крім військовослужбовців строкової військової служби), які мають бойовий досвід та не мають вищої освіти, з урахуванням потреби доукомплектування Збройних Сил України в

умовах особливого періоду можуть призначатися на посади, що підлягають заміщенню особами молодшого офіцерського складу за умови, що їм не будуть підпорядковані офіцери. Призначення таких військовослужбовців на посади молодшого офіцерського складу здійснюється наказами посадових осіб відповідно до номенклатури посад.

105. Курсанти з числа прапорщиків (мічманів) і старших прапорщиків (старших мічманів) можуть призначатися за їх згодою на посади старшин курсів (рот, батарей тощо) та заступників командирів взводів (навчальних груп) вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

106. Зарахування на навчання до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів слухачів, ад'юнктів, докторантів здійснюється наказами Міністра оборони України, а зарахування на навчання курсантів - наказами начальників вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

Накази про зарахування військовослужбовців курсантами, слухачами, ад'юнктами (за денною формою навчання), а також докторантами до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів є підставою для звільнення їх зі штатних посад, які вони займають.

Витяги з наказів про зарахування курсантів, слухачів, ад'юнктів, докторантів до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів надсилаються кадровими органами вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів протягом семи днів після підписання наказів відповідно до районних (міських) військових комісаріатів та кадрових органів військових частин, що направили кандидатів на навчання до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів.

Витяги з наказів про зарахування призовників та військовозобов'язаних до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів є підставою для зняття їх із відповідного обліку.

107. Випускники вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів після закінчення навчання призначаються на посади:

осіб офіцерського складу - наказами Міністра оборони України;

осіб сержантського і старшинського складу - наказами посадової особи, визначеної номенклатурою посад, яка затверджується Міністром оборони України.

108. Військовослужбовець, якому скасовано допуск до державної таємниці або відмовлено у вищій формі допуску до державної таємниці, призначається на

посаду, що не передбачає доступу до державної таємниці за визначеною формою допуску. У разі неможливості призначення на таку посаду військовослужбовець звільняється із займаної посади та зараховується у розпорядження посадової особи для звільнення з військової служби відповідно до законодавства та з урахуванням положень абзацу третього пункту 228 цього Положення.

109. Вибуття до нового місця служби військовослужбовця здійснюється після надходження витягу з наказу відповідного командира (начальника) військової частини про призначення, в тому числі доведеного технічними засобами передачі документованої інформації. Виключення військовослужбовця зі списків особового складу військової частини має відбутися після здавання посади, але не пізніше ніж через місяць від дня одержання військовою частиною зазначеного витягу з наказу або іншого письмового повідомлення про переміщення по службі військовослужбовця.

До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовця у відпустці, відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

Переміщення військовослужбовців

110. Переміщення військовослужбовців здійснюється в разі, коли звільнення їх із посад або призначення на інші посади належить до номенклатури призначення різних посадових осіб.

Переміщення осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу за наявності обґрунтованих підстав з урахуванням висновків атестування, рекомендацій їх безпосередніх і прямих начальників на підставі клопотань командирів (начальників), які порушили питання про переміщення, здійснюється:

між з'єднаннями, військовими частинами, оперативними командуваннями - наказами посадової особи, якій підпорядковані відповідні види Збройних Сил України, з'єднання, військові частини та оперативні командування;

між видами Збройних Сил України та військовими частинами, які підпорядковані начальникам структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України, - наказом першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

між військовими частинами, які підпорядковані керівникам структурних підрозділів Міністерства оборони України, - наказом відповідного заступника Міністра оборони України.

Форма та порядок надання клопотання визначаються Міністерством оборони України.

Переміщення осіб офіцерського складу між видами Збройних Сил України, з'єднаннями, військовими частинами та оперативними командуваннями, здійснюється наказами посадової особи, якій підпорядковані відповідні види

Збройних Сил України, з'єднання, військові частини та оперативні командування, крім посад, що належать до повноважень вищої посадової особи. Призначення на посади, що належать до номенклатури посад нижчої посадової особи, здійснюється наказами тих командирів (начальників), до номенклатури призначення яких належать посади, з яких переміщуються військовослужбовці.

111. Офіцери - випускники вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів протягом року не підлягають переміщенню по службі, крім таких випадків:

у зв'язку зі службовою необхідністю для комплектування Об'єднаних сил швидкого реагування Збройних Сил України;

у разі неможливості проходження військової служби на займаній посаді за станом здоров'я відповідно до висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

якщо займана посада підлягає скороченню внаслідок скорочення штатів або проведення організаційних заходів;

за сімейними обставинами - на особисте прохання;

у зв'язку з призначенням на нижчу посаду в порядку дисциплінарного стягнення;

у зв'язку з перебуванням у відносинах прямої організаційної та правової залежності з особами, які є близькими особами у значенні, наведеному в абзаці четвертому частини першої статті 1 Закону України "Про запобігання корупції".

112. Військовослужбовець може бути переміщений на нове місце військової служби з однієї військової частини до іншої у випадках, визначених пунктом 82 цього Положення, а також якщо з урахуванням вчиненого правопорушення військовослужбовець, якому призначено покарання у виді службового обмеження для військовослужбовців, не може бути залишений на посаді, пов'язаній із керівництвом підлеглими особами.

Зазначене переміщення здійснюється без згоди військовослужбовця, крім таких випадків:

неможливість проходження військовослужбовцем військової служби у місцевості, до якої його переміщують, відповідно до висновку (постанови) військово-лікарської комісії;

неможливість проживання членів сім'ї військовослужбовця за станом здоров'я в місцевості, до якої його переміщують, відповідно до документів, які це підтверджують;

потреба у догляді за непрацездатними чи хворими батьками, дружиною (чоловіком) або особами, які виховували його з дитинства замість батьків і були визнані опікунами та мешкають окремо від сім'ї військовослужбовця, відповідно до документів, які це підтверджують.

Військовослужбовець, який проходить військову службу за призовом, переміщується у зв'язку із службовою необхідністю та за станом здоров'я на нове місце військової служби без його згоди.

113. Переміщення військовослужбовця за станом здоров'я або за станом здоров'я членів його сім'ї здійснюється за рапортом військовослужбовця та за наявності відповідного медичного висновку.

Для переміщення в іншу місцевість військовослужбовець до рапорту додає відповідні документи, які підтверджують необхідність зміни місця проживання: дружини (чоловіка);

його (її) неповнолітніх дітей, повнолітніх дітей - учнів (студентів) навчальних закладів за денною формою навчання, які перебувають на утриманні військовослужбовця, та дітей-інвалідів I або II групи;

непрацездатних батьків військовослужбовця та його (її) дружини (чоловіка);

братів, сестер військовослужбовця та його (її) дружини (чоловіка), які перебувають на його (її) утриманні.

Переміщення на нове місце військової служби військовослужбовця, який проходить військову службу за контрактом, викликане потребою догляду за непрацездатними чи хворими батьками, дружиною (чоловіком) чи особами, які виховували його з дитинства замість батьків і були визнані опікунами та мешкають окремо від сім'ї військовослужбовця, здійснюється командирами з'єднань, рівнозначними їм і вище посадовими особами на підставі рапорту військовослужбовця та відповідних документів, які підтверджують потребу в постійному сторонньому догляді (допомозі, нагляді) за ними.

114. У разі коли переміщення військовослужбовця, який проходить військову службу за контрактом, на нове місце військової служби передбачає зміну місця проживання його сім'ї, а дружина (чоловік) військовослужбовця також проходить військову службу за контрактом, одночасно з прийняттям рішення про переміщення військовослужбовця на нове місце військової служби, крім випадків переміщення на підставі висновку атестації чи у порядку реалізації накладеного дисциплінарного стягнення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України, а також якщо може виникнути обставина, що порушує вимоги частини першої статті 27 Закону України "Про запобігання корупції", вирішується (за їх згодою) питання щодо переміщення у цю ж місцевість його (її) дружини (чоловіка).

Переміщення на нове місце військової служби не здійснюється також, якщо військовослужбовці, які перебувають у шлюбі, не можуть бути одночасно призначені на військові посади в межах одного населеного пункту (гарнізону) та в разі відмови одного з них від звільнення з військової служби.

Планова заміна військовослужбовців

115. Плановій заміні підлягають військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом на території України у місцевостях з установленим

строком військової служби, а також військовослужбовці, які направлені за кордон.

Переміщення військовослужбовців у разі планової заміни в місцевості з установленим строком військової служби здійснюється відповідно до цього Положення. Перелік таких місцевостей визначається Кабінетом Міністрів України, а строк військової служби встановлюється відповідно до законодавства.

Повторне направлення військовослужбовців без їх згоди в місцевості з установленим строком військової служби раніше, ніж через п'ять років, не допускається.

Військовослужбовець, який проходить військову службу в місцевості з установленим строком військової служби, може бути залишений для дальшого проходження військової служби на строк до одного року. При цьому максимальний строк військової служби не може перевищувати встановленого законом строку військової служби в такій місцевості.

Перебування військовослужбовців у розпорядженні відповідних командирів

116. Зарахування військовослужбовців наказами по особовому складу в розпорядження посадових осіб, які мають право призначення на посади, для вирішення питання щодо дальшого їх службового використання допускається в разі:

- 1) розформування (реформування) військової частини або скорочення штатних посад, якщо до кінця встановленого строку проведення цих заходів не вирішено питання щодо дальшого службового використання вивільнених військовослужбовців;
- 2) якщо посада, на яку призначено військовослужбовця, належить до номенклатури призначення нижчої посадової особи і не є вакантною, а також до номенклатури призначення командира військової частини А0515;
- 3) пониження у посаді в порядку виконання накладеного дисциплінарного стягнення або призначення на нижчу посаду на підставі висновку атестації, якщо неможливо відразу призначити військовослужбовця на нижчу посаду;
- 4) повернення депутатів, які є військовослужбовцями, після закінчення строку їх депутатських повноважень;
- 5) повернення військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів;
- 6) повернення військовослужбовців, які направлені за кордон без виключення із списків особового складу військових частин, у яких вони проходили службу до направлення, якщо їх військові посади внаслідок організаційно-штатних заходів у військовій частині скорочено;

- 7) закінчення строку перебування військовослужбовців на посадах науково-педагогічних працівників вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів та необрання їх на ці посади за результатами нового конкурсу;
- 8) скасування допуску до державної таємниці - до вирішення питання дальшого проходження військової служби;
- 9) відрахування слухача денної форми навчання з вищого навчального закладу;
- 10) визнання військовослужбовця військово-лікарською комісією непридатним чи обмежено придатним до військової служби - до звільнення з військової служби;
- 11) якщо в особливий період випускники вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів після завершення навчання не можуть бути безпосередньо призначені на посади;
- 12) навчання військовослужбовців за денною формою у вищому навчальному закладі іншого військового формування - до закінчення навчання;
- 13) якщо стосовно військовослужбовців застосовано запобіжні заходи кримінального провадження у виді домашнього арешту або тримання під вартою чи за вироком суду застосовані такі покарання, як арешт або тримання в дисциплінарному батальйоні;
- 14) якщо військовослужбовці відсутні більше десяти днів, - до повернення військовослужбовців у військову частину (у разі неприйняття іншого рішення про дальше проходження ними військової служби) або до дня набрання чинності рішенням суду про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими;
- 15) якщо військовослужбовці перебувають на тривалому лікуванні у зв'язку з отриманим пораненням або хворобою, отриманою в особливий період, чи у полоні, як заручники або інтерновані особи, - до їх повернення;
- 16) розформування (реформування) військової частини або скорочення штатних посад, які займають військовослужбовці, що перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), за відсутності можливості перемістити таких військовослужбовців на вакантні посади, - до закінчення відпустки по догляду за дитиною.

Військовослужбовці звільняються з посад та зараховуються в розпорядження посадових осіб наказами командирів (начальників), які мають право призначення на ці посади.

Військовослужбовці, які зараховані в розпорядження відповідно до підпунктів 1 - 12 цього пункту, продовжують проходити військову службу згідно з цим Положенням, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених посадовою особою, у розпорядженні якої вони перебувають.

Час перебування військовослужбовців на лікуванні, в основній або додатковій відпустці виключається із загального періоду перебування у розпорядженні відповідних командирів (начальників).

Військовослужбовець, якого звільнено з посади, вважається таким, що перебуває у розпорядженні відповідного командира (начальника) військової частини, у списках якої він перебуває, з дня, що настає за днем звільнення, та до дня, з якого він приступив до виконання обов'язків за новою військовою посадою, на яку його призначено (до дня зарахування у розпорядження посадової особи, яка має право призначення на посаду).

Матеріальне та грошове забезпечення військовослужбовців, зарахованих у розпорядження відповідних командирів (начальників), здійснюється у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

117. Призначення на посади військовослужбовців, які перебувають у розпорядженні відповідних командирів (начальників), проводиться в якомога коротший строк, але не пізніше ніж через два місяці з дня звільнення з попередньої посади, за винятком випадків, передбачених підпунктами 12 - 16 пункту 116 цього Положення.

Військовослужбовці, призовані та прийняті на військову службу із запасу, призначаються на посади не пізніше ніж через два тижні з дня вибуття до місця служби, зазначеного у приписі військового комісаріату.

Порядок призначення військовослужбовців на посади при проведенні організаційно-штатних заходів

118. Під час проведення організаційно-штатних заходів, унаслідок яких передбачається скорочення посад військовослужбовців, до кадрового органу номенклатури призначення не пізніше ніж за два місяці до встановлених строків проведення таких заходів подається список військовослужбовців, які вивільняються, з пропозиціями щодо їх дальшого службового використання.

У разі неможливості призначення військовослужбовців, які вивільняються, на рівнозначні посади вони:

призначаються на нижчі посади (не більш як на один ступінь чи за їх згодою більше ніж на один ступінь, якщо посадовий оклад при цьому не зменшується); зараховуються у розпорядження відповідного командира (начальника) згідно з підпунктом 1 пункту 116 цього Положення;

звільняються з військової служби у встановленому порядку (у разі відсутності згоди призначення на нижчі посади більше ніж на один ступінь або відсутності згоди переміщення на посади у випадках, визначених абзацами третім - п'ятим пункту 112 цього Положення).

Грошове забезпечення військовослужбовців, звільнених з військової посади, до вступу до виконання обов'язків за новою військовою посадою здійснюється в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

119. Під час проведення організаційно-штатних заходів, унаслідок яких передбачається скорочення військових посад, на вакантні посади в першу чергу призначаються військовослужбовці, які згідно із законодавством належать до категорій громадян, що користуються переважним правом залишення на службі чи першочерговим правом призначення на вакантні посади. Призначення всіх інших військовослужбовців здійснюється після вирішення питання щодо дальшого службового використання вивільнених військовослужбовців.

Порядок тимчасового виконання обов'язків

120. У зв'язку зі службовою необхідністю на військовослужбовця, який займає штатну посаду, може бути покладено тимчасове виконання обов'язків за іншою рівнозначною або вищою посадою, а саме:

- 1) вакантною - за його згодою;
- 2) невакантною - у разі тимчасової відсутності або внаслідок усунення чи відсторонення від посади військовослужбовця, який її займає.

Безперервний строк тимчасового виконання обов'язків за вакантною посадою не повинен перевищувати шести місяців, а за невакантною - чотирьох місяців, за винятком випадку, передбаченому пунктом 137 цього Положення.

На військовослужбовця, який займає штатну посаду, за його згодою може бути покладено виконання обов'язків за невакантною посадою на час перебування військовослужбовця, який її займає, у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками).

На військовослужбовців, які перебувають у розпорядженні відповідних командирів (начальників), тимчасове виконання обов'язків за вакантною посадою може бути покладено на строк не більше двох місяців.

121. Тимчасове виконання обов'язків покладається на військовослужбовців наказом командира (начальника) військової частини.

Для тимчасового виконання обов'язків за вакантними і невакантними військовими посадами можуть призначатися:

- 1) особи рядового складу - на військові посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання рядового складу;
- 2) особи сержантського і старшинського складу - на військові посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання сержантського і старшинського або молодшого офіцерського складу, якщо їм не підпорядковані офіцери;
- 3) особи молодшого офіцерського складу - на військові посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання молодшого або старшого офіцерського складу;
- 4) особи старшого офіцерського складу - на військові посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання старшого або вищого офіцерського складу;

5) особи вищого офіцерського складу - на військові посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачені військові звання вищого офіцерського складу. Для тимчасового заміщення посад, укомплектованих військовослужбовцями-жінками, на період відпусток у зв'язку з вагітністю та пологами, а також посад, укомплектованих військовослужбовцями на період відпусток по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), командири (начальники) військових частин можуть тимчасово приймати на роботу цивільних осіб, які мають споріднені спеціальності, з укладенням з ними на цей період трудового договору.

Тимчасове заміщення вакантних військових посад цивільними особами на умовах строкового трудового договору здійснюється у випадках та в порядку, визначених Міністерством оборони України.

**Порядок усунення військовослужбовців від виконання службових
обов'язків, відсторонення від виконання службових повноважень,
повноважень на посаді або відсторонення від посади**

122. Усунення військовослужбовців від виконання службових обов'язків здійснюється відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Військовослужбовець, стосовно якого складено протокол про адміністративне корупційне правопорушення, може бути відсторонений від виконання службових повноважень за рішенням командира до закінчення розгляду справи судом.

Військовослужбовець, стосовно якого винесено постанову про притягнення як обвинуваченого у вчиненні злочину у сфері службової діяльності, підлягає відстороненню від виконання повноважень на посаді до розгляду справи судом.

Відсторонення військовослужбовців від посади як захід забезпечення кримінального провадження здійснюється відповідно до Кримінального процесуального кодексу України.

Військовослужбовці, які усунуті від виконання службових обов'язків, відсторонені від виконання службових повноважень, а також відсторонені від виконання повноважень на посаді або відсторонені від посади (якщо до них не застосовано запобіжних заходів кримінального провадження у виді домашнього арешту або тримання під вартою), продовжують проходити військову службу згідно з цим Положенням, виконуючи обов'язки військової служби в межах, визначених командиром (начальником) військової частини.

Грошове забезпечення військовослужбовців, які усунуті від виконання службових обов'язків, відсторонені від виконання повноважень на посаді або відсторонені від посади, здійснюється в порядку, визначеному Міністром оборони України.

Поновлення у правах усунутих від виконання службових обов'язків відбувається відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

Військовослужбовці, відсторонені від виконання службових повноважень, у разі закриття провадження у справі про адміністративне корупційне правопорушення у зв'язку з відсутністю події або складу адміністративного правопорушення поновлюються у виконанні службових повноважень, їм відшкодовується середній заробіток за час вимушеного прогулу відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

Військовослужбовці, які були відсторонені від посади, поновлюються в установленому порядку на посаді в разі скасування відповідної ухвали слідчого судді під час досудового розслідування або суду під час судового провадження, винесення судом виправдувального вироку, відмови у порушенні кримінальної справи за відсутності події злочину, відсутності у діянні складу злочину, за недоведеності їх участі у вчиненні злочину або в разі закриття кримінальної справи, а військовослужбовці, які були відсторонені від виконання повноважень на посаді, поновлюються у виконанні повноважень на посаді у разі скасування в установленому порядку постанови про притягнення особи як обвинуваченого у вчиненні злочину у сфері службової діяльності, винесення судом виправдувального вироку, відмови у порушенні кримінальної справи за відсутності події злочину, відсутності у діянні складу злочину, за недоведеності їх участі у вчиненні злочину або в разі закриття кримінальної справи.

Грошове забезпечення, яке втратили відсторонені від посади або відсторонені від виконання повноважень на посаді військовослужбовці внаслідок незаконних дій, відшкодовується їм у порядку, передбаченому Законом України "Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду".

Особливості проходження військової служби військовослужбовцями, які направляються за кордон

123. Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом та мають необхідну професійну і психологічну підготовку, можуть бути направлені за кордон.

Військовослужбовці-жінки можуть бути направлені за кордон у складі військових підрозділів за наявності вакантних посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками.

124. Добір і направлення за кордон військовослужбовців здійснюється на добровільній основі відповідно до їх рапортів у порядку, що визначається Міністерством оборони України.

Добір військовослужбовців для направлення за кордон для проходження військової служби на військових посадах здійснюється з резерву кандидатів для призначення на посади національного персоналу, до багатонаціональних органів військового управління, закордонних дипломатичних установ України

та міжнародних організацій, командирів військових підрозділів (далі - резерв для направлення за кордон).

Порядок створення резерву для направлення за кордон та вимоги до кандидатів визначаються Міністерством оборони України.

125. На військовослужбовців, які направляються за кордон, оформлюються виїзні справи у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

126. Із військовослужбовцями підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у складі національного контингенту, підписується додаток до контракту про проходження військової служби згідно з додатком 3, що є невід'ємною частиною такого контракту.

Додаток до контракту про проходження військової служби - додаткова письмова угода, що підписується військовослужбовцем, який призначається на добровільній основі на посаду у підрозділі, що направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, з одного боку, та Міністерством оборони України, з іншого боку, для встановлення правових відносин між сторонами під час проходження військовослужбовцем військової служби у складі такого підрозділу.

127. Право на підписання з військовослужбовцями додатка до контракту про проходження військової служби від імені Міністерства оборони України надається:

- 1) Міністру оборони України - з військовослужбовцями, що призначені або призначаються на посади, за якими штатом (штатним розписом) передбачено військове звання вищого офіцерського складу;
- 2) командувачу виду Збройних Сил України, на якого покладено формування підрозділу Збройних Сил України, що направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, - з іншими особами.

128. Додаток до контракту про проходження військової служби підписується на строк перебування військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, але не більше одного року, та набирає чинності з дня перетину державного кордону України.

129. Додаток до контракту про проходження військової служби складається у двох примірниках та підписується військовослужбовцем і посадовою особою, якій надано право на його підписання від імені Міністерства оборони України. Підпис посадової особи скріплюється гербовою печаткою військової частини. Один примірник контракту зберігається в особовій справі військовослужбовця, другий - у військовослужбовця.

Видання відповідного наказу по особовому складу здійснюється після підписання додатка до контракту про проходження військової служби.

130. Про дату набрання чинності додатком до контракту в обох його примірниках та в особовій справі військовослужбовця робиться відповідний запис, який засвідчується підписом командира (начальника) військової частини та скріплюється гербовою печаткою військової частини.

131. Додаток до контракту про проходження військової служби не підписується, якщо:

- 1) у складі підрозділу Збройних Сил України, що направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, відсутні вакантні військові посади, що відповідають фаху та освітньо-кваліфікаційному рівню підготовки військовослужбовця;
- 2) військовослужбовець на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії визнаний за станом здоров'я непридатним або обмежено придатним до військової служби в місцевості, в яку направляється або в якій перебуває військовий підрозділ;
- 3) військовослужбовцю за вироком суду призначено покарання, не пов'язане з позбавленням волі, або його звільнено від відбування покарання з випробуванням і залишенням на військовій службі;
- 4) військовослужбовець проходить військову службу у військовій частині, розформування якої завершується до закінчення строку його перебування у складі національного контингенту або під час реформування якої скорочується посада, яку він займає.

132. З військовослужбовцем підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, за його бажанням може бути підписано новий додаток до контракту про проходження військової служби, крім випадків, передбачених пунктом 131 цього Положення, у разі:

прийняття рішення Міністром оборони України про продовження строку перебування військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки;

переміщення військовослужбовця по службі у складі військового підрозділу за службовою необхідністю.

Новий додаток до контракту про проходження військової служби підписується на строк, з урахуванням якого безперервний строк служби військовослужбовця у складі підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, не може перевищувати одного року.

Новий додаток до контракту про проходження військової служби набирає чинності з дня, наступного за днем закінчення строку чинного додатка до контракту, а з військовослужбовцем, якого переміщено по службі у межах підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у

міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, - з дня видання відповідною посадовою особою наказу про призначення його на посаду.

133. Для військовослужбовців підрозділу Збройних Сил України, направленого до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, які перебувають в умовах, що з об'єктивних причин (перебування у полоні, заручником, інтернованим в нейтральній державі, якщо місце перебування невідоме та за інших обставин) унеможливають підписання нового додатка до контракту про проходження військової служби, додаток до контракту діє до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими або до закінчення перебування в таких умовах і повернення до підрозділів, в яких вони проходили військову службу за кордоном, а також до визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я та прийняття рішення щодо підписання нового додатка до контракту.

У разі не підписання нового додатка до контракту такі військовослужбовці повертаються в Україну.

Для військовослужбовців, які після закінчення перебування у зазначених в абзаці першому умовах повертаються в Україну, додаток до контракту про проходження військової служби діє до моменту перетинання ними державного кордону України або до прийняття судом рішення про визнання їх безвісно відсутніми чи оголошення померлими.

134. Дія додатка до контракту про проходження військової служби припиняється, а військовослужбовці повертаються в Україну:

- 1) за рішенням командування військового підрозділу за наявності підстав, передбачених підпунктом 1 пункту 35 цього Положення, а також у разі порушення законодавства держави перебування і притягнення до відповідальності у порядку, передбаченому міжнародними договорами України, при порушенні стосовно військовослужбовця кримінальної справи;
- 2) за рішенням військовослужбовця за наявності підстав, передбачених підпунктом 2 пункту 35 цього Положення.

135. У разі припинення дії додатка до контракту про проходження військової служби у примірнику додатка, що зберігається в особовій справі, робиться запис із зазначенням підстав і дати припинення дії додатка до контракту про проходження військової служби. Запис завіряється підписом відповідної посадової особи та скріплюється гербовою печаткою військової частини.

136. Призначення на посади військовослужбовців, які направляються за кордон, здійснюється:

- 1) національного персоналу, у багатонаціональних органах військового управління до закордонних дипломатичних установ України та міжнародних організацій - наказами Міністра оборони України;
- 2) у складі військових підрозділів:

командирів національного контингенту та військовослужбовців структурних підрозділів Міністерства оборони України і військових частин А0515, А1988, К1410 - наказами Міністра оборони України;

інших осіб офіцерського складу, за винятком тих, яких призначає Міністр оборони України, - наказами начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу - наказами командувача виду Збройних Сил України, на якого покладено формування військового підрозділу, що направляється за кордон.

137. Військовослужбовці, які призначаються на посади у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також направлені на навчання (підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації) за кордон строком до одного року, не виключаються зі списків особового складу військових частин, з яких вони прибули. Посади, що вивільняються такими військовослужбовцями, вважаються невакантними і зберігаються на строк перебування їх за кордоном. Дозволяється покладати тимчасове виконання обов'язків за такими посадами на інших військовослужбовців у встановленому порядку. Після закінчення строку військової служби у складі підрозділів Збройних Сил України, направлених до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, або навчання за кордоном військовослужбовці повертаються на попереднє місце служби.

138. Військовослужбовці, призначені на посади національного персоналу, у багатонаціональних органах військового управління, а також направлені на навчання за кордоном строком понад один рік, звільняються із займаних посад, виключаються зі списків особового складу військової частини та призначаються на посади у визначену Міністром оборони України військову частину. Після закінчення проходження військової служби або навчання за кордоном військовослужбовці звільняються з посад у визначеній Міністром оборони України військовій частині та призначаються на посади наказами Міністра оборони України.

139. Призначення військовослужбовців на іншу посаду у складі підрозділів Збройних Сил України, що направляються до інших держав для участі у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, здійснюється наказами по особовому складу посадових осіб, зазначених у пункті 136 цього Положення, за поданням командира (начальника) відповідного військового підрозділу.

140. Вимоги до кандидатів, порядок відбору і направлення військовослужбовців для навчання за кордоном строком понад два місяці визначаються Міністерством оборони України.

Особливості проходження військової служби військовослужбовцями, яким призначено кримінальне покарання

141. Військовослужбовці, до яких застосовано таке покарання, як арешт, проходять військову службу з урахуванням обмежень, що застосовуються до них згідно з правилами утримання військовослужбовців на гауптвахті, передбаченими Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

142. Військовослужбовці, до яких застосовано такі покарання, як арешт або службове обмеження для військовослужбовців, не можуть бути переміщені до нового місця служби, крім випадку, передбаченого пунктом 112 цього Положення, або підвищені у військовому званні, призначені на вищу посаду.

Військовослужбовці, до яких застосовано таке покарання, як тримання в дисциплінарному батальйоні, звільняються з посади і зараховуються у розпорядження відповідного командира (начальника) згідно з підпунктом 13 пункту 116 цього Положення.

143. Військовослужбовці, які були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, в разі скасування вироку суду або винесення судом виправдувального вироку, в разі закриття кримінального провадження направляються до військових частин для дальшого проходження служби, де їх поновлюють у колишніх військових званнях (у разі їх позбавлення) і на посадах або звільняють з військової служби у запас (відставку) з поновленням у колишніх військових званнях (у разі їх позбавлення).

До загального строку військової служби, строку вислуги у військовому званні та строку контракту зараховується час відбування військовослужбовцями покарання в місцях позбавлення або обмеження волі та перебування під вартою, час тримання в дисциплінарному батальйоні, якщо вони були незаконно засуджені або незаконно притягнуті до кримінальної відповідальності, у разі скасування вироку суду або ухвалення судом виправдувального вироку, закриття кримінального провадження.

До загального строку військової служби, строку вислуги у військовому званні та до строку контракту не зараховується час відбування військовослужбовцем такого покарання, як арешт (крім випадків, передбачених статтею 55 Кримінально-виконавчого кодексу України), строк самовільного залишення військової частини або місця служби на строк понад 10 діб, незалежно від причини залишення, а також час відбування військовослужбовцем покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні.

Направлення військовослужбовців до інших військових формувань

144. У разі потреби у військовослужбовцях для заміщення вакантних посад в інших військових формуваннях керівники цих військових формувань письмово повідомляють Міністерство оборони України про основні характеристики

військових посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги до військовослужбовців для зайняття зазначених посад.

Добір військовослужбовців для направлення до інших військових формувань здійснюється разом з Міністерством оборони України на підставі запитів керівників відповідних військових формувань.

Направлення військовослужбовців зі Збройних Сил України до інших військових формувань з виключенням зі списків особового складу Збройних Сил України здійснюється за їх згодою та оформляється:

на осіб офіцерського складу - наказами Міністра оборони України;

на осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу - наказами першого заступника Міністра оборони України, першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

У разі потреби підготовки фахівців за напрямками чи спеціальностями, за якими підготовка у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України не проводиться, особи офіцерського складу можуть направлятись наказами Міністра оборони України на навчання до вищих навчальних закладів інших військових формувань без виключення із списків особового складу Збройних Сил України.

V. Відрядження

145. Військовослужбовці можуть бути направлені у відрядження самостійно або у складі військового підрозділу (команди) з метою:

навчання на курсах, проходження зборів, вступу до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів;

участі у заходах, пов'язаних із підготовкою військ (сил);

забезпечення охорони, супроводження і доставки військових вантажів, озброєння, військової техніки та інших матеріальних засобів;

супроводження нарочних з таємними документами і матеріалами або як нарочні;

супроводження (за потреби) окремих військовослужбовців, хворих або команд військовослужбовців та конвоювання заарештованих і засуджених;

отримання нагород;

участі в засіданнях судів або прибуття за викликом органів досудового розслідування;

участі в планових заходах (збори, семінари, засідання, наради тощо);

ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

в інших випадках за викликом (розпорядженням) старших командирів.

Курсанти (слухачі), крім випадків, зазначених в абзацах другого - одинадцятому цього пункту, можуть бути направлені у відрядження самостійно або у складі команди з метою проходження практики або військового стажування.

Направлення у відрядження військовослужбовців-жінок вагітних та тих, які мають дітей віком до чотирнадцяти років, без їх згоди не допускається.

Військовослужбовці направляються у відрядження за рішенням командирів (начальників) військових частин або старших командирів (начальників), про що видається наказ командира (начальника) військової частини по стройовій частині.

146. Військовослужбовцям, які направляються у відрядження, видається посвідчення про відрядження встановленого зразка.

Військовослужбовці після прибуття до пункту відрядження зобов'язані в установлений строк з'явитися до посадової особи, в розпорядження якої вони відряджені, повідомити командування своєї військової частини про прибуття, стати в установленому порядку на облік і виконувати поставлені завдання.

147. Під час прямування до місця відрядження та повернення з нього військовослужбовцям заборонено відхилятися від зазначеного у посвідченні про відрядження маршруту або здійснювати самовільні зупинки в проміжних пунктах.

У разі затримки в дорозі з незалежних від військовослужбовця причин він повинен отримати відповідну позначку в посвідченні про відрядження або довідку про причини затримки у військового коменданта на транспорті або начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи військового комісара, а в разі їх відсутності - в адміністрації шляхів сполучення або місцевій державній адміністрації чи органі місцевого самоврядування, а також повідомити про затримку командира (начальника) військової частини, в якій він проходить військову службу.

У разі втрати в дорозі службових або особистих документів, зброї, іншого військового майна відряджений військовослужбовець повинен негайно повідомити про це військового коменданта на транспорті або начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи військового комісара, а в разі їх відсутності - посадових осіб органу внутрішніх справ, адміністрації шляхів сполучення або місцевої державної адміністрації чи органу місцевого самоврядування, а також командира (начальника) військової частини, в якій він проходить військову службу.

148. Військовослужбовець за наявності поважних причин, що перешкоджають йому своєчасно вибути з пункту відрядження до місця постійної служби (навчання), повинен повідомити про це командира (начальника) військової частини через начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військового комісара, а в разі їх відсутності - через посадових осіб місцевої державної адміністрації чи органу місцевого самоврядування із зазначенням причин затримки.

Поважними причинами затримки військовослужбовця у відрядженні понад строки, зазначені в посвідченні про відрядження, є хвороба, що позбавила його

можливості своєчасно повернутися з відрядження, стихійне лихо, інші надзвичайні ситуації. Причини затримки повинні бути підтверджені відповідними документами.

149. Про затримку військовослужбовця понад строк, зазначений у посвідченні про відрядження, посадова особа, в розпорядження якої він прибув, або начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи військовий комісар зобов'язані повідомити командира (начальника), який направив військовослужбовця у відрядження, із зазначенням причин затримки.

У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни в період відрядження начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовий комісар мають право припинити відрядження з відповідною позначкою про це у посвідченні про відрядження і з зазначенням причин припинення відрядження, строку прибуття військовослужбовця до військової частини, повідомивши про це командира (начальника) військової частини.

150. У разі неповернення військовослужбовця з відрядження в установлений строк та відсутності повідомлення про причини його затримки командир (начальник) військової частини негайно надсилає запит посадовій особі, в розпорядження якої був відряджений військовослужбовець, або начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи військовому комісару. Після одержання відповіді на запит про те, що відряджений не прибув до пункту призначення або своєчасно вибув до своєї військової частини, командир (начальник) військової частини організовує його розшук в установленому порядку.

**Прикомандирування депутатів, які є військовослужбовцями,
відрядження військовослужбовців до державних органів, підприємств,
установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх)
закладів із залишенням на військовій службі**

151. Прикомандирування депутатів, які є військовослужбовцями, оформлюється наказами Міністра оборони України на підставі офіційно оприлюднених результатів виборів народних депутатів України або на підставі рішення Верховної Ради Автономної Республіки Крим чи відповідної місцевої ради про обрання їх на виборну посаду.

152. Після закінчення строку або дострокового припинення депутатських повноважень депутат, який є військовослужбовцем, направляється у місячний строк у розпорядження Міністерства оборони України для дальшого проходження військової служби на попередній або за його згодою іншій рівнозначній посаді з приписом (супровідним листом) та розпорядженням про звільнення з посади.

До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовця у відпустці, відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

153. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) за їх згодою можуть бути відряджені в інтересах оборони держави та її безпеки до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів із залишенням на військовій службі, але зі звільненням із займаної посади з дальшим призначенням на посаду відповідно до Переліку посад, що можуть бути заміщені військовослужбовцями Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення в державних органах, установах і організаціях, та граничних військових звань за цими посадами, який затверджується Президентом України.

Для заміщення вакантних посад у державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах їх керівники надсилають до Міністерства оборони України письмовий запит про основні характеристики зазначених посад та професійні, освітні і кваліфікаційні вимоги, яким повинні відповідати військовослужбовці для зайняття таких посад.

На підставі письмового запиту Міністерством оборони України здійснюється добір військовослужбовців для відрядження на посади в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах.

Рішення про відрядження військовослужбовців приймається Міністром оборони України.

Відрядження оформлюється на підставі письмового запиту керівника державного органу, підприємства, установи, організації, державного або комунального навчального (освітнього) закладу, рапорту військовослужбовця та відповідного подання:

на осіб офіцерського складу - наказами Міністра оборони України;

на осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу - наказами першого заступника Міністра оборони України, першого заступника начальника Генерального штабу Збройних Сил України.

Про призначення відряджених військовослужбовців на посади керівники державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів письмово повідомляють Міністерство оборони України.

154. За погодженням із Міністерством оборони України керівник державного органу, підприємства, установи, організації, державного або комунального навчального (освітнього) закладу звільняє з посад відряджених військовослужбовців та направляє їх у розпорядження Міністерства оборони України:

після виконання визначеного обсягу робіт оборонного характеру;

за зверненням військовослужбовця;

у разі невиконання військовослужбовцем обов'язків за займаною посадою.

За потреби Міністр оборони України має право у будь-який час відкликати з державного органу, підприємства, установи, організації, державного чи комунального навчального (освітнього) закладу відряджених військовослужбовців, повідомивши про таке відкликання їх керівників з наданням відповідної заміни.

Звільнені з посади відряджені військовослужбовці направляються в місячний строк у розпорядження Міністерства оборони України з приписом, службовою характеристикою та наказом (розпорядженням) про звільнення з посади.

До зазначеного строку не включається час перебування військовослужбовців у відпустці, відрядженні, на лікуванні чи під вартою.

Після повернення в розпорядження Міністерства оборони України військовослужбовці призначаються на посаду з урахуванням рівня їх освіти, фізичної підготовки та стану здоров'я, але не нижчу за ту, з якої вони відряджались.

155. За відрядженими до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів військовослужбовцями та членами їх сімей зберігаються всі гарантії та пільги, передбачені законодавством для військовослужбовців. Виплата грошового забезпечення та надання інших видів забезпечення відрядженим військовослужбовцям здійснюється у порядку та на умовах, визначених Кабінетом Міністрів України.

(

Пенсійне забезпечення звільнених у запас або відставку відряджених військовослужбовців здійснюється на загальних підставах, передбачених законодавством для військовослужбовців.

156. Нагородження державними нагородами та відзнаками Міністерства оборони України відряджених військовослужбовців здійснюється на загальних підставах за поданням керівників державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, до яких вони відряджені, а за потреби - за спільним поданням керівника державного органу та Міністра оборони України.

VI. Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації

Підготовка громадян до проходження військової служби за контрактом та підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу

157. Підготовка громадян, прийнятих на військову службу за контрактом, та підготовка (перепідготовка, підвищення кваліфікації) осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу здійснюється у вищих військових

навчальних закладах, навчальних частинах (центрах), військових частинах шляхом навчання на спеціальних курсах підготовки.

Порядок направлення до навчальних частин (центрів) для підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) та організації підготовки у навчальних частинах (центрах) осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу, строки підготовки, рівень підготовки та перелік спеціальностей, за якими проводиться підготовка, визначаються Міністерством оборони України.

Військовослужбовці, які проходять підготовку (перепідготовку, підвищення кваліфікації) у навчальних частинах (центрах), іменуються курсантами навчальних частин (центрів).

158. Курсанти навчальних частин (центрів) після закінчення курсу підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) складають іспити за відповідними навчальними програмами.

Абзац другий пункту 158 виключено

159. Після закінчення підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації військовослужбовці повертаються до військових частин, що їх направили на таку підготовку.

160. Направлення військовослужбовців до військових частин здійснюється наказами командирів (начальників) відповідних навчальних частин (центрів).

Командир (начальник) навчальної частини (центру) забезпечує військовослужбовців та членів їх сімей документами для безоплатного проїзду або грошима на проїзд до нового місця служби та перевезення особистих речей.

161. Відрахування курсантів із навчальних частин (центрів) за станом здоров'я в разі виникнення у них під час навчання захворювань здійснюється на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність або обмежену придатність до військової служби.

Військовослужбовці, які відраховані з навчальних частин (центрів) до закінчення навчання, повертаються до військових частин, з яких вони прибули на навчання; військовослужбовці, прийняті на військову службу за контрактом із числа громадян призовного віку, які не проходили строкову військову службу, направляються для проходження строкової військової служби; військовослужбовці, прийняті на військову службу за контрактом із числа військовозобов'язаних, а також жінок, звільняються з військової служби та направляються для постановки на військовий облік за місцем проживання.

Про відрахування військовослужбовця, який проходить військову службу за контрактом, з навчальної частини (центру) у послужному списку його особової справи робиться відповідний запис, який скріплюється печаткою.

Рішення про відрахування військовослужбовців приймається командирами (начальниками) органів військового управління, яким підпорядковані навчальні частини (центри).

Здобуття вищої освіти для проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу

162. Підготовка (навчання) громадян до проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу, їх перепідготовка і підвищення кваліфікації здійснюються у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів або вищих навчальних закладах інших військових формувань у разі відсутності можливості підготовки фахівців за напрямками чи спеціальностями у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України.

Громадяни, які під час навчання у таких навчальних закладах мають військові звання офіцерського складу, є слухачами, інші - курсантами або студентами.

Жінки можуть проходити підготовку для проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу за спеціальностями, перелік яких визначається Міністерством оборони України.

163. Організація і проведення роботи з військово-професійної орієнтації та попереднього добору кандидатів на навчання до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів із числа молоді здійснюється військовими комісаріатами, а з числа військовослужбовців - військовими частинами.

Прийом громадян до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів здійснюється в порядку, визначеному правилами прийому до зазначених навчальних закладів, відповідно до умов прийому до вищих навчальних закладів України, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки.

Порядок добору та направлення громадян на підготовку (навчання) та порядок підготовки громадян до проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу встановлюються Міністерством оборони України та іншими центральними органами виконавчої влади, яким підпорядковані ці навчальні заклади.

Порядок направлення на навчання, строки, послідовність і періодичність проведення підготовки (перепідготовки, підвищення кваліфікації) осіб сержантського та старшинського складу, офіцерського складу визначаються Міністерством оборони України.

164. Військовослужбовці, які висловили бажання вступити до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, подають рапорти по команді на ім'я командира (начальника) військової частини.

Рішення про зарахування військовослужбовців кандидатами на навчання приймається командиром (начальником) військової частини після проходження

військовослужбовцями медичного огляду. У разі потреби подаються матеріали для оформлення їм допуску до державної таємниці.

У разі відмови військовослужбовцю у прийомі до вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу через невідповідність умовам прийому обов'язково зазначаються причини відмови, про що військовослужбовцю повідомляється в індивідуальній бесіді.

Рішення про підготовку відповідних документів і направлення їх до вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів приймається командирами з'єднань (та їм рівнозначними) після розгляду пропозицій командирів (начальників) військових частин.

165. Студенти військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів приймаються на військову службу (навчання) за контрактом після отримання диплома про базову вищу освіту. За наявності такого диплома та бажання продовжити навчання для проходження військової служби за контрактом на посадах офіцерського складу вони укладають контракт про навчання та контракт про проходження військової служби (на посадах офіцерського складу після закінчення навчання).

Після прийняття студентів на військову службу за контрактом їх матеріальне та фінансове забезпечення здійснюється за рахунок коштів державного бюджету відповідно до кошторису Міністерства оборони України.

166. Після зарахування до списків особового складу вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу курсанти або студенти проходять первинну військово-професійну підготовку.

Курсанти під час проходження військової служби (навчання) можуть призначатися до складу добового наряду для підтримання внутрішнього порядку, охорони особового складу, озброєння, боєприпасів, бойової та іншої техніки, приміщень і майна вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу, здійснення контролю за станом справ у підрозділах, своєчасного вжиття заходів щодо запобігання правопорушенням, виконання інших обов'язків внутрішньої служби, а також для несення гарнізонної служби та служби гарнізонних варт у порядку, визначеному статутами Збройних Сил України.

Курсанти-жінки до складу добового наряду, як правило, не призначаються, крім випадків, визначених статутами Збройних Сил України.

167. Курсанти першого і другого курсів (крім курсантів із числа військовослужбовців військової служби за контрактом) розміщуються в казармах (спальних приміщеннях) у порядку, встановленому Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України для військовослужбовців строкової військової служби.

Курсанти третього і наступних курсів (слухачі та курсанти із числа військовослужбовців військової служби за контрактом - незалежно від курсу) мають право проживати в гуртожитках, які розташовані на територіях вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів, а сімейні - у сімейних гуртожитках або з дозволу начальника вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу - у жилих приміщеннях за межами навчального закладу.

Для курсантів-жінок незалежно від курсу навчання обладнуються окремі гуртожитки (спальні приміщення).

Курсанти першого і другого курсів (крім курсантів із числа військовослужбовців військової служби за контрактом) звільняються з розташування вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів у порядку, встановленому для військовослужбовців строкової військової служби. Курсанти третього і наступних курсів (крім курсантів із числа військовослужбовців військової служби за контрактом), слухачі та курсанти із числа військовослужбовців військової служби за контрактом (незалежно від курсу) звільняються відповідно до розпорядку дня і мають право перебувати поза розташуванням вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу після закінчення навчальних занять і обов'язкових годин самостійної роботи до початку занять наступного дня.

Порядок проживання курсантів (слухачів) у казармах (спальних приміщеннях) і гуртожитках, а також соціально-побутові умови визначаються статутами вищих військових навчальних закладів та положеннями про військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів згідно з вимогами статутів Збройних Сил України та наказами Міністра оборони України.

Право носити цивільний одяг за межами розташування вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів надається:

курсантам першого і другого курсів, крім курсантів із числа військовослужбовців військової служби за контрактом, - під час перебування у відпустці;

курсантам третього і наступних курсів (слухачам та курсантам із числа військовослужбовців військової служби за контрактом незалежно від курсу) - під час перебування у відпустці та у вільний від служби (навчання) час.

Одруженим курсантам третього і наступних курсів (слухачам та курсантам із числа військовослужбовців військової служби за контрактом незалежно від курсу) в разі відсутності сімейного гуртожитку в розташуванні вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу виплачується грошова компенсація за місцем навчання за

тимчасовий піднайом (найм) жилого приміщення поза розташуванням вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу в порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

168. Курсантам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів з числа військовослужбовців строкової військової служби та осіб, які не проходили військову службу до зарахування на навчання, за відмінні і добрі оцінки в навчанні за результатами екзаменаційних сесій підвищуються посадові оклади в порядку і розмірах, визначених Кабінетом Міністрів України.

Курсантам (слухачам) - відмінникам навчання можуть бути призначені стипендії Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, іменні стипендії тощо.

Курсантам (слухачам), які не склали іспитів (заліків) під час екзаменаційної сесії з поважних причин (хвороба, сімейні обставини тощо), підтверджених відповідними документами, надається право на складення екзаменів (заліків) у строки, визначені начальником вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу.

169. Курсантам після закінчення навчання у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів присвоюється кваліфікація фахівця з вищою освітою, видається диплом державного зразка, нагрудний знак та одночасно з призначенням на посаду присвоюється:

курсантам, які проходили підготовку для проходження військової служби на посадах осіб офіцерського складу, - первинне військове звання офіцерського складу;

курсантам, які проходили підготовку для проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу і не мають відповідних військових звань, - первинне військове звання сержантського та старшинського складу.

Особам, які закінчили вищий військовий навчальний заклад, військовий навчальний підрозділ вищого навчального закладу із золотою медаллю або дипломом з відзнакою, надається право вибору місця військової служби після закінчення навчання. Прізвища військовослужбовців, які закінчили навчання із золотою медаллю, заносяться на Дошку пошани вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу.

170. Відрахування з вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального закладу, поновлення на навчанні курсантів (слухачів) чи переведення їх з одного вищого військового навчального закладу, військового навчального підрозділу вищого навчального

закладу до іншого проводиться в порядку, визначеному Міністерством оборони України та центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері освіти і науки, відповідно до вимог цього Положення.

171. Порядок та вимоги щодо прийому осіб офіцерського складу на навчання для отримання оперативно-тактичного та оперативно-стратегічного рівня освіти, а також порядок відбору та направлення осіб офіцерського складу на навчання до вищих навчальних закладів інших військових формувань встановлюються Міністерством оборони України.

Право військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом, на отримання вищої освіти

172. Особи рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом та продовжили строк військової служби за новим контрактом, мають право навчатися без відриву від військової служби у вищих військових навчальних закладах, військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів, а у разі відсутності можливості підготовки за спеціальностями у цих навчальних закладах, - в інших вищих навчальних закладах з метою здобуття вищої освіти.

173. Військовослужбовці рядового складу, сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом та продовжили строк військової служби за новим контрактом, та особи офіцерського складу, які здобули базову або повну вищу освіту за державним замовленням та прослужили час, що дорівнює часу навчання для здобуття попередньої вищої освіти, для поглиблення професійних знань і здобуття вищої освіти можуть навчатися без відриву від військової служби у вищих навчальних закладах з дозволу командира - від командира з'єднання і вище, який надається на підставі рапорту військовослужбовців та оголошується наказом командира (начальника) військової частини, в якій військовослужбовець проходить військову службу. Навчання не повинно перешкоджати виконанню військовослужбовцем службових обов'язків за займаною посадою.

Підвищення кваліфікації

174. Добір кандидатів для навчання на курсах підвищення кваліфікації здійснюється на підставі планів переміщення по службі з числа військовослужбовців, зарахованих до резерву кандидатів для просування по службі, та на підставі щорічних планів підвищення кваліфікації військовослужбовців, які потребують підвищення професійного рівня.

Підвищення кваліфікації військовослужбовців офіцерського складу, сержантського та старшинського складу з метою підтримання їх належного професійного рівня здійснюється не рідше одного разу на п'ять років.

175. Порядок організації підвищення кваліфікації військовослужбовців визначається Міністерством оборони України.

VII. Проведення атестування

176. Атестування військовослужбовців проводиться для забезпечення правильного добору, розстановки, виховання і вдосконалення підготовки військових кадрів шляхом об'єктивного оцінювання професійного рівня, ділових та моральних якостей кожного військовослужбовця, відповідності їх посаді, визначення перспективи службового використання, створення резерву кандидатів для просування по службі.

177. Процес атестування військовослужбовців передбачає проведення комплексного оцінювання та періодичного атестування.

178. Атестуванню підлягають усі військовослужбовці, за винятком військовослужбовців-депутатів, прикомандированих до відповідних рад у зв'язку з обранням на посади, на яких вони працюють на постійній основі, та військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, а також військовослужбовців строкової військової служби.

179. Порядок та строки проведення атестування військовослужбовців визначаються Міністерством оборони України.

VIII. Відпустки

180. Військовослужбовці мають право на відпустки. Надання військовослужбовцям відпусток та відкликання з них здійснюється відповідно до порядку, встановленого Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, надаються:

1) щорічні відпустки:

основна відпустка;

додаткова відпустка за виконання обов'язків військової служби, яке пов'язано з нервово-емоційним та інтелектуальним навантаженням або здійснюється в особливих природних географічних, геологічних, кліматичних і екологічних умовах та умовах підвищеного ризику для життя і здоров'я;

інші додаткові відпустки, передбачені законом;

2) додаткові відпустки у зв'язку з навчанням;

3) творчі відпустки;

4) соціальні відпустки:

відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами;

відпустка для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

відпустка у зв'язку з усиновленням дитини;

додаткова відпустка військовослужбовцям, які мають дітей;

відпустка для лікування у зв'язку з хворобою;

5) відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин.

181. Щорічні додаткові відпустки можуть бути використані одночасно зі щорічною основною відпусткою або в інший строк з урахуванням побажання військовослужбовців та інтересів військової служби. Їх тривалість не впливає на тривалість щорічної основної відпустки.

У разі переміщення військовослужбовця по службі невикористана ним відпустка (частина відпустки) надається за новим місцем військової служби.

182. Слухачам і курсантам випускних курсів вищих навчальних закладів, а також ад'юнктам та докторантам, підготовка яких здійснювалась для Збройних Сил України за денною формою навчання, щорічна основна відпустка, тривалість якої встановлюється відповідно до Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей", надається:

випускникам вищих навчальних закладів і науково-дослідних установ Міністерства оборони України - безпосередньо за місцем закінчення навчання (підготовки) перед їх направленням до місця проходження військової служби у Збройних Силах України;

випускникам вищих навчальних закладів інших військових формувань - після прибуття до місця проходження військової служби в Міністерстві оборони України.

Випускникам, підготовка яких здійснювалась у вищих навчальних закладах Міністерства оборони України за денною формою навчання для інших військових формувань, щорічна основна відпустка надається після прибуття для проходження військової служби до інших військових формувань.

У разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці, оголошення рішення про проведення мобілізації щорічна основна відпустка військовослужбовцям, які закінчили навчання у військових навчальних закладах, надається за місцем проходження військової служби.

183. Відпустки науково-педагогічним та педагогічним працівникам вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів надаються, як правило, після закінчення навчального року.

184. Військовослужбовцям, кандидатури яких затверджено для направлення за кордон, щорічна основна відпустка надається з урахуванням повного використання її до направлення за кордон.

185. Відпустки військовослужбовцям, відрядженим до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, надаються на загальних підставах.

186. Щорічна основна відпустка надається згідно з графіком відпусток на наступний рік, що до 1 грудня затверджується командиром (начальником), який має право надавати відпустки військовослужбовцям, і доводиться під підпис до відома кожного військовослужбовця.

Щорічна основна відпустка надається військовослужбовцю з урахуванням необхідності підтримання постійної бойової готовності та проведення заходів з

підготовки військових частин, часу використання відпусток у попередньому році, побажань і сімейних обставин військовослужбовця, висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію щорічна основна відпустка військовослужбовцям надається за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності певної категорії військовослужбовців відповідного підрозділу.

З часу введення правового режиму воєнного стану військовослужбовцям можуть надаватися відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів.

Порядок надання відпусток військовослужбовцям, звільненим з військової служби у зв'язку з демобілізацією або з вислугою встановлених строків військової служби за призовом, визначається Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

187. Щорічна основна відпустка переноситься на інший період або продовжується командиром військової частини в разі:

- 1) захворювання військовослужбовця, на підставі довідки закладу охорони здоров'я, завіреної міським (районним) військовим комісаром, - на кількість днів хвороби військовослужбовця;
- 2) надання відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами, на підставі медичного висновку;
- 3) виконання військовослужбовцем державних або громадських обов'язків, якщо згідно із законодавством він підлягає звільненню на цей час від виконання обов'язків за посадою зі збереженням грошового забезпечення;
- 4) збігу щорічної основної відпустки з відпусткою у зв'язку з навчанням.

188. Облік відпусток, що надаються військовослужбовцям, та постійний контроль за наданням відпусток згідно із затвердженими графіками відпусток здійснюються штабами військових частин.

Накази командирів (начальників) військових частин про надання щорічних основних відпусток видаються не пізніше ніж за два тижні до встановленого графіком відпусток строку на підставі рапорту військовослужбовця, розглянутого його прямим начальником.

189. Після прибуття до місця проведення відпустки військовослужбовці зобов'язані стати на облік, а в разі вибуття - знятися з обліку в порядку, визначеному Статутом гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України.

190. У разі втрати відпускнуго квитка в дорозі або місці проведення відпустки військовослужбовець повинен доповісти про це начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовому комісару за місцем проведення відпустки. Начальник органу управління

Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовий комісар відповідно до даних обліку, а в разі відсутності даних - після встановлення особи військовослужбовця видає довідку, що засвідчує законність перебування військовослужбовця у відпустці, повідомляє про це командування за місцем військової служби військовослужбовця і здійснює контроль за своєчасним його відбуттям до місця служби.

191. Відпустку може бути продовжено в разі затримки на шляху до місця проведення відпустки або неможливості виїзду з місця проведення відпустки внаслідок непередбачених перешкод у сполученні або через хворобу військовослужбовця, який прямує у відпустку або повертається з неї, на підставі документів, засвідчених посадовими особами, зазначеними в абзаці другому пункту 147 цього Положення, - на фактичний строк затримки, що підтверджується відповідними документами.

Право продовження військовослужбовцю відпустки належить начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовому комісару за місцем проведення відпустки. Про строки і причини затримки начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовий комісар негайно повідомляє командира (начальника) військової частини, з якої прибув військовослужбовець, і робить відповідну позначку у відпускнуому квитку.

192. У разі порушення військовослужбовцем військової дисципліни під час перебування у відпустці начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовий комісар має право вжити до нього заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України. Про вжиті заходи та про вчинене правопорушення, якщо його вчинено за межами гарнізону, командира (начальника) військової частини повідомляють відповідно начальник органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовий комісар.

193. У разі неповернення військовослужбовця з відпустки в установлений строк та відсутності повідомлення про причини його затримки командир (начальник) військової частини негайно надсилає запит начальнику органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військовому комісару за місцем проведення військовослужбовцем відпустки. Після одержання відповіді на запит про те, що військовослужбовець не прибув до місця відпустки або своєчасно вибув до своєї військової частини, командир (начальник) військової частини організовує його розшук у встановленому порядку.

IX. Особливості проходження строкової військової служби

194. На строкову військову службу призиваються придатні до військової служби за станом здоров'я громадяни чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 18 років, та старші особи, які не досягли 27-

річного віку і не мають права на звільнення або відстрочку від призову на строкову військову службу.

195. У випадках, передбачених частиною шостою статті 23 та частиною одинадцятою статті 25 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", строкову військову службу проходять військовослужбовці, прийняті на військову службу за контрактом із числа військовослужбовців строкової військової служби та громадян призовного віку, які не проходили строкову військову службу, в разі розірвання контракту про проходження військової служби, а також військовослужбовці чоловічої статі, відраховані з вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів в разі розірвання контракту про навчання.

До строку строкової військової служби зазначених військовослужбовців зараховується тривалість військової служби за контрактом із розрахунку два місяці військової служби за контрактом за один місяць строкової військової служби.

Розрахунок строку військової служби здійснюється в порядку, встановленому Міністерством оборони України.

Звільнення у запас військовослужбовців, зазначених в абзаці першому цього пункту, провадиться відразу після вислуги ними встановлених строків строкової військової служби, передбачених частиною першою статті 23 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу". Військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлені строки, у разі потреби за рішенням Президента України можуть бути затримані на військовій службі на строк до шести місяців або у разі настання особливого періоду продовжують проходити військову службу понад встановлені строки до термінів, визначених частиною дев'ятою статті 23 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", крім випадків, визначених частиною восьмою статті 26 цього Закону.

Присвоєння військових звань

196. Громадянам, призваним на строкову військову службу, військове звання солдата присвоюється наказом обласного військового комісара після формування команд для відправлення до військових частин.

197. Військовослужбовцям строкової військової служби присвоюються військові звання:

1) старшого солдата (старшого матроса) - командирами окремих військових частин, які користуються дисциплінарною владою командира батальйону (корабля 3 рангу) та вище і мають право видавати накази командира військової частини по стройовій частині;

2) молодшого сержанта (старшини 2 статті), сержанта (старшини 1 статті) - командирами окремих батальйонів, полків (кораблів 1 і 2 рангу) і начальниками, які мають рівні з ними права, та вище.

198. Військовослужбовцям строкової військової служби присвоюються такі військові звання:

1) старший солдат (старший матрос) - солдатам (матросам), які призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання старшого солдата (старшого матроса), а також у порядку заохочення відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;

2) молодший сержант (старшина 2 статті) - військовослужбовцям рядового складу, які закінчили спеціальні курси в навчальних частинах за програмою підготовки сержантів (старшин) і призначені на посади сержантського і старшинського складу;

3) сержант (старшина 1 статті) - молодшим сержантам (старшинам 2 статті), які призначені на посади, за якими штатами (штатними розписами) передбачено військове звання сержант (старшина 1 статті) і які вислужили строк вислуги у військовому званні.

Сержантам (старшинам 1 статті) строкової військової служби, які звільняються в запас, у порядку заохочення може бути присвоєно чергове військове звання старшого сержанта (головного старшини) відповідно до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України.

199. Присвоєння військових звань військовослужбовцям строкової військової служби здійснюється з урахуванням вимог пунктів 41, 62 цього Положення.

200. Військовослужбовці строкової військової служби, позбавлені військових звань старшого солдата (старшого матроса), молодшого сержанта (старшини 2 статті) у дисциплінарному порядку, продовжують проходити військову службу у військовому званні солдата (матроса).

Призначення на посади

201. Перелік посад, що підлягають заміщенню військовослужбовцями строкової військової служби, та відповідні їм військові звання і тарифні розряди визначаються Міністерством оборони України.

Право призначення на посади належить:

1) на посади, за якими передбачені військові звання старшого солдата (старшого матроса), молодшого сержанта (старшини 2 статті), сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), - командирам окремих військових частин, які мають дисциплінарні права командира батальйону (корабля 3 рангу) і право видавати накази по стройовій частині, та вище;

2) на посади, за якими передбачене військове звання старшини (головного корабельного старшини), - командирам окремих батальйонів, полків (кораблів 1 і 2 рангу) і начальникам, які мають рівні з ними права, та вище.

Призначення військовослужбовців строкової військової служби на посади та звільнення з посад, які вони займають, здійснюється наказом командира (начальника) військової частини по стройовій частині.

Солдати (матроси), які до призову на строкову військову службу пройшли підготовку з військово-технічних спеціальностей у навчальних закладах Товариства сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах, призначаються на штатні військові посади відповідно до набутих військово-облікових спеціальностей.

Військовослужбовці строкової військової служби, які пройшли підготовку в навчальних частинах або набули практичних навичок під час проходження військової служби, призначаються на військові штатні посади відповідно до набутої ними спеціальності та присвоєного військового звання.

202. Просування по службі військовослужбовців строкової військової служби здійснюється залежно від їх професійних, ділових і моральних якостей, стану здоров'я та за наявності вакантних посад.

На посади, за якими передбачене військове звання молодшого сержанта (старшини 2 статті), можуть призначатися підготовлені та дисципліновані солдати (матроси) і старші солдати (старші матроси), які закінчили курси відповідного рівня підготовки в навчальних частинах, з одночасним присвоєнням їм військового звання молодшого сержанта (старшини 2 статті).

На посади, за якими передбачені військові звання сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини), в разі потреби можуть призначатися підготовлені та дисципліновані молодші сержанти (старшини 2 статті), які гідні призначення на ці посади.

У разі необхідності призначення на зазначені посади осіб сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом молодші сержанти (старшини 2 статті), які займають посади сержанта (старшини 1 статті), старшого сержанта (головного старшини), старшини (головного корабельного старшини), переміщуються на посади, рівнозначні тим, які вони займали до цього призначення, а в разі відсутності таких - на інші посади.

Переміщення по службі

203. Переміщення по службі військовослужбовців строкової військової служби з однієї військової частини до іншої проводиться:

за службовою необхідністю;

за сімейними обставинами - внаслідок зміни сімейних обставин під час проходження військової служби, на підставі рапорту військовослужбовця або клопотання, порушеного військовим комісаріатом на прохання членів сім'ї військовослужбовця, та акта обстеження сімейного стану військовослужбовця, затвердженого обласним військовим комісаром;

за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Матроси і старшини, які проходять військову службу на кораблях і суднах Військово-Морських Сил Збройних Сил України і визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби на них, підлягають переміщенню до

берегових частин бойового забезпечення Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Переміщення по службі військовослужбовців строкової військової служби здійснюється:

між військовими частинами у межах з'єднання - за розпорядженням начальника штабу з'єднання;

між військовими частинами у межах оперативного командування - за розпорядженням начальника кадрового органу штабу оперативного командування;

між оперативними командуваннями - за розпорядженням начальника кадрового органу командування Сухопутних військ Збройних Сил України;

у межах виду Збройних Сил України - за розпорядженням начальника кадрового органу виду Збройних Сил України;

між видами Збройних Сил України - за розпорядженням начальника структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу;

між військовими частинами, які підпорядковані керівникам (начальникам) структурних підрозділів Міністерства оборони України або Генерального штабу Збройних Сил України, - за наказом (розпорядженням) керівника (начальника) відповідного структурного підрозділу;

в інших випадках - за розпорядженням начальника структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу.

Направлення військовослужбовців строкової військової служби зі Збройних Сил України до інших військових формувань здійснюється на підставі розпорядження начальника структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу, після погодження з органами військового управління цих формувань.

Дозволяється здійснювати переміщення військовослужбовців строкової військової служби, які є братами-близнюками, для спільного проходження служби в одному підрозділі.

Переміщення за службовою необхідністю з однієї військової частини до іншої проводиться лише за наявності обґрунтованих підстав та в разі погодження цього переміщення відповідними посадовими особами.

Матеріали щодо переміщення військовослужбовців строкової військової служби, що подаються для прийняття рішення начальником структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу, повинні бути погоджені з відповідними посадовими особами видів Збройних Сил України, структурних підрозділів Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України, які мають право приймати рішення щодо переміщення по службі військовослужбовців рядового складу, сержантського та старшинського складу.

Відпустки

204. Військовослужбовці строкової військової служби мають право на такі види відпусток:

- 1) основна відпустка;
- 2) обов'язкова щорічна відпустка - для осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;
- 3) відпустка за сімейними обставинами;
- 4) додаткова відпустка як вид заохочення;
- 5) відпустка для лікування у зв'язку з хворобою.

205. Відпустка військовослужбовцям, які проходять строкову військову службу, надається за весь період проходження військової служби тривалістю 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад, але не раніше ніж через три місяці проходження ними строкової військової служби.

206. Відпустка військовослужбовцям строкової військової служби, що належать до 2 або 3 категорії осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, надається після проходження ними не менш як трьох місяців строкової військової служби, але не пізніше ніж за два місяці до закінчення встановленого строку такої служби, тривалістю:

для осіб, яким встановлено строк служби до 12 місяців, - 30 діб;

для осіб, яким встановлено строк служби до 18 місяців, - 30 діб за перший рік служби та 15 діб за другий рік служби.

абзац четвертий пункту 206 виключено

207. Додаткова відпустка як заохочення для військовослужбовців строкової військової служби надається один раз за весь період цієї служби тривалістю до 5 діб без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад. Така відпустка надається за високі показники в бойовій підготовці, зразкову військову дисципліну, пильність та відмінну службу, вмілу експлуатацію озброєння, бойової техніки і оголошується наказом командира військової частини по стройовій частині.

Додаткова відпустка надається військовослужбовцю, як правило, разом із відпустками, зазначеними у підпунктах 1 і 2 пункту 204 цього Положення, а в разі якщо військовослужбовець не має права на такі відпустки або їх використано, - додаткова відпустка надається протягом місяця з дня оголошення заохочення.

208. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою надається на підставі висновку госпітальної (гарнізонної) військово-лікарської комісії, а також військово-лікарської комісії при військовому комісаріаті або лікарської комісії цивільного закладу охорони здоров'я, якщо таким комісіям надано права госпітальної військово-лікарської комісії.

У разі неможливості з поважних причин використати відпустку для лікування у зв'язку з хворобою за межами військової частини військовослужбовець строкової військової служби може бути залишений у військовій частині зі звільненням його на час відпустки від усіх робіт, занять, несення служби у добовому наряді та варті. Матроси і старшини кораблів і суден Військово-Морських Сил Збройних Сил України в цьому випадку за розпорядженням старшого морського начальника розміщуються в одній з берегових частин бойового забезпечення (без виключення зі списків особового складу корабля або судна), де зараховуються на всі види забезпечення. Така відпустка при військовій частині проводиться, як правило, в медичному пункті (лазареті) військової частини зі здійсненням необхідних лікувально-профілактичних та оздоровчих заходів.

Військовослужбовці строкової військової служби під час відпустки для лікування у зв'язку з хворобою за розпорядженням командира військової частини або начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, військового комісара можуть направлятися на медичний огляд за місцем проведення відпустки. Продовження відпустки для лікування у зв'язку з хворобою таким військовослужбовцям визначається відповідно до висновку (постанови) військово-лікарської комісії.

Особи, яким до закінчення строку, встановленого для проходження строкової військової служби, залишилося служити менше одного місяця, відпустку для лікування у зв'язку з хворобою проводять при військовій частині.

Особливості проходження строкової військової служби особами,

засудженими до тримання у дисциплінарному батальйоні (на гауптвахті)

209. Військовослужбовці строкової військової служби, направлені для відбування покарання у виді тримання в дисциплінарному батальйоні, виключаються зі списків військових частин, де вони проходили військову службу до засудження, з дня набрання вироком законної сили.

Військовослужбовцям строкової військової служби, які відбували покарання у дисциплінарному батальйоні (на гауптвахті), час відбування покарання до строку строкової військової служби не зараховується.

Військовослужбовці строкової військової служби, звільнені з дисциплінарного батальйону (гауптвахти), направляються для дальшого проходження строкової військової служби, як правило, в ті самі військові частини, де вони проходили строкову військову службу до засудження, а направлені в дисциплінарний батальйон із військової частини А0515 та інших військових частин, діяльність яких пов'язана з державною таємницею, - до інших військових частин за розпорядженням начальника кадрового органу штабу оперативного командування або начальника структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу (якщо військова

частина перебуває в підпорядкуванні Генерального штабу Збройних Сил України).

Звільнення з військової служби

210. Звільнення військовослужбовців строкової військової служби проводиться на підставі указу Президента України та після видання наказу Міністра оборони України командиром військової частини, який має право видавати накази по стройовій частині. Під час дії особливого періоду звільнення військовослужбовців строкової військової служби здійснюється за підставами, визначеними частиною восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

У разі потреби військовослужбовці строкової військової служби, які вислужили встановлені строки строкової військової служби, можуть бути затримані за рішенням Президента України на службі на строк до шести місяців.

Військовослужбовців строкової військової служби, які під час її проходження оволоділи у повному обсязі професійними навичками відповідно до займаних посад, дисципліновані, зразково виконують службові обов'язки, командир військової частини має право звільнити в запас на місяць раніше строків, установлених для проходження строкової військової служби.

211. План звільнення військовослужбовців строкової військової служби, які вислужили встановлені строки строкової військової служби, затверджується командиром військової частини не пізніше ніж за 10 днів до початку проведення звільнення військовослужбовців у запас.

Дату звільнення зі строкової військової служби військовослужбовцям доводять безпосередні командири не пізніше ніж через два дні після затвердження плану їх звільнення в запас.

212. Військовослужбовці строкової військової служби, які підлягають звільненню в запас, але перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, строк якої закінчується за п'ять днів до початку звільнення в запас, до місця військової служби не повертаються, а після погодження з командирами військових частин звільняються в запас за рішенням відповідних військових комісарів за місцем проведення відпустки. Про прийняте рішення повідомляються командири військових частин, які надсилають до відповідних військових комісаріатів необхідні документи для взяття на військовий облік звільнених у запас військовослужбовців.

Військовослужбовці, які вислужили встановлені строки строкової військової служби і перебувають на лікуванні (обстеженні) у військово-лікувальних закладах, підлягають огляду військово-лікарською комісією після закінчення лікування (обстеження). Звільнення цих осіб зі строкової військової служби здійснюється наказом начальника військово-лікувального закладу після погодження з командирами військових частин, в яких проходили службу військовослужбовці.

213. Військовослужбовці строкової військової служби можуть бути звільнені зі строкової військової служби достроково відповідно до пункту 1 частини третьої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

У разі надходження рапорту від військовослужбовця або заяви від його родичів про дострокове звільнення в запас за сімейними обставинами командир військової частини зобов'язаний надіслати у триденний строк до відповідного військового комісаріату за місцем проживання сім'ї військовослужбовця запит для перевірки його сімейного стану.

Районний військовий комісар, одержавши документи від командира військової частини або заяву безпосередньо від родичів військовослужбовця про дострокове звільнення в запас, призначає комісію, яка перевіряє в десятиденний строк сімейний стан родичів військовослужбовця. За результатами перевірки складається акт обстеження, який надсилається для розгляду обласному військовому комісару.

Обласний військовий комісар зобов'язаний у триденний строк розглянути документи про дострокове звільнення військовослужбовця зі строкової військової служби і за наявності законних підстав надіслати їх командирі військової частини, де проходить службу військовослужбовець.

У разі відсутності законних підстав для дострокового звільнення військовослужбовця зі строкової військової служби за сімейними обставинами обласний військовий комісар надає заявнику відповідь про причини відмови і повідомляє про це командира військової частини, де проходить службу військовослужбовець.

214. Командир військової частини не пізніше трьох діб після отримання від обласних військових комісарів акта обстеження сімейного стану родичів військовослужбовця та нотаріально завірених копій документів, що підтверджують причину дострокового звільнення, зобов'язаний:

1) за наявності законних підстав для дострокового звільнення військовослужбовця, за винятком зміни сімейних обставин, пов'язаної з народженням у нього дитини, надіслати документи за підпорядкованістю.

Рішення про дострокове звільнення військовослужбовця приймається не пізніше ніж через три дні з дати надходження відповідних документів начальником штабу виду Збройних Сил України, оперативного командування, а для військових частин центрального підпорядкування - начальником структурного підрозділу Генерального штабу Збройних Сил України, який відповідає за кадрову роботу. Командир військової частини на підставі одержаного рішення не пізніше ніж через три дні звільняє військовослужбовця достроково в запас за сімейними обставинами;

2) за наявності законних підстав для дострокового звільнення військовослужбовця у зв'язку зі зміною сімейних обставин, пов'язаною з

народженням у нього дитини, прийняти рішення про звільнення військовослужбовця в запас;

3) у разі відсутності законних підстав для дострокового звільнення із строкової військової служби надати відповідь обласному військовому комісару (заявнику) із зазначенням причин відмови.

215. Грошове, продовольче, речове та інше забезпечення військовослужбовців, які звільняються зі строкової військової служби, здійснюється відповідно до законодавства.

Військовослужбовцям, звільненим зі строкової військової служби у запас, командування військової частини видає обліково-послужну картку, припис, службову характеристику та медичну книжку.

Військовослужбовці строкової військової служби за їх бажанням можуть бути звільнені в запас у власному цивільному одязі.

Х. Особливості проходження військової служби за призовом осіб офіцерського складу

216. На військову службу за призовом осіб офіцерського складу в разі потреби за наказом Міністра оборони України призиваються офіцери запасу на строк, у кількості і за військово-обліковими спеціальностями, визначеними Міністром оборони України.

Початком проходження військової служби за призовом осіб офіцерського складу є день відправлення у військову частину з районного (міського) військового комісаріату.

217. Офіцери, призвані на військову службу, направляються у розпорядження відповідних командирів (начальників), які мають право призначати їх на посади, та переміщуються по службі на підставах і в порядку, визначених цим Положенням. Вони виконують обов'язки і користуються правами, пільгами і забезпечуються всіма видами забезпечення, що передбачені для осіб офіцерського складу, які проходять військову службу за контрактом, якщо інше не передбачено законодавством.

Офіцери, призвані на військову службу, за наявності у Збройних Силах України вакантних посад із відповідною військово-обліковою спеціальністю за їх бажанням після закінчення встановленого строку військової служби за призовом осіб офіцерського складу можуть бути прийняті на військову службу за контрактом осіб офіцерського складу в порядку, визначеному цим Положенням.

218. Звільнення, зокрема, достроково, з військової служби офіцерів, які проходять військову службу за призовом, здійснюється відповідно до статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" в порядку, визначеному цим Положенням.

XI. Залишення на військовій службі понад граничний вік

219. Військовослужбовці можуть бути залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі відповідно до частини другої статті 22 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Під час розгляду питання щодо залишення військовослужбовців на військовій службі понад граничний вік ураховуються:

рівень командирської (професійної) підготовки;

наукові ступені і вчені звання;

досвід проходження військової служби у військових підрозділах, які направлялися за кордон;

бойовий досвід;

знання іноземної мови за стандартизованим мовним рівнем не нижче за "мінімально необхідний";

наявність освіти оперативно-тактичного або оперативно-стратегічного рівня (тільки для осіб офіцерського складу).

220. Питання про залишення військовослужбовців на військовій службі понад граничний вік порушується посадовими особами, які мають право видавати накази по особовому складу, і вище.

221. Військовослужбовці-депутати, які досягли граничного віку перебування на військовій службі, за їх проханням можуть бути залишені на військовій службі на строк не більше ніж п'ять років.

Військовослужбовцям, які відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів та досягли граничного віку перебування на військовій службі, продовження строку військової служби здійснюється за клопотанням керівників відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів.

222. Рішення про залишення на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі приймається:

для осіб офіцерського складу - Міністром оборони України;

для осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу - посадовими особами, яким надано право їх звільнення з військової служби відповідно до пункту 225 цього Положення.

223. Накази про залишення військовослужбовців на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі доводяться до них особисто командирами (начальниками) військових частин, керівниками відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів.

224. Особи, залишені на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі, можуть бути звільнені з військової служби до закінчення строку, на який їм продовжено військову службу, на загальних підставах.

Військовослужбовці, про залишення яких на військовій службі понад граничний вік перебування на військовій службі рішення не прийнято, включаються до плану звільнення з військової служби на наступний рік, про що командири (начальники) військових частин, керівники відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів особисто повідомляють їх у письмовій формі.

ХІІ. Звільнення з військової служби

Права посадових осіб щодо звільнення з військової служби

225. Звільнення військовослужбовців з військової служби на підставах, передбачених пунктом 2 частини третьої, частинами шостою, сьомою і восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", здійснюється:

1) у військових званнях до старшого сержанта (головного старшини) включно за всіма підставами - командирами окремих батальйонів (кораблів 2 рангу) та посадовими особами, які мають рівні або вищі з ними права щодо видання наказів по особовому складу;

2) у військових званнях до старшого прапорщика (старшого мічмана) включно за всіма підставами - командирами корпусів, посадовими особами, які мають рівні або вищі з ними права щодо видання наказів по особовому складу;

(підпункт 2 пункту 225 із змінами, внесеними згідно з

Указом Президента України від 26.10.2012 р. N 613/2012)

2¹) у військових званнях до капітана включно за всіма підставами (крім звільнення осіб офіцерського складу через службову невідповідність та у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів) - командувачами військ оперативних командувань;

3) у військових званнях до майора (капітана 3 рангу) включно за всіма підставами (крім звільнення осіб офіцерського складу через службову невідповідність та у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів) - командувачами видів Збройних Сил України, а також першим заступником начальника Генерального штабу Збройних Сил України;

4) у військових званнях до підполковника (капітана 2 рангу) включно за всіма підставами, крім звільнення осіб офіцерського складу через службову невідповідність, - першим заступником Міністра оборони України, командиром військової частини А0515;

4¹) у військових званнях до підполковника (капітана 2 рангу) включно за всіма підставами, - начальником Генерального штабу - Головнокомандувачем Збройних Сил України;

5) у військових званнях до генерал-лейтенанта (віце-адмірала) включно за всіма підставами - Міністром оборони України;

6) у військових званнях генерал-полковника (адмірала), генерала армії України - Президентом України.

Вимоги щодо звільнення з військової служби

226. Військовослужбовці звільняються з військової служби у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів:

1) при скороченні посади, яку військовослужбовець займає, у тому числі при ліквідації (розформовуванні), реорганізації військових частин або державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, у разі неможливості використання цього військовослужбовця на військовій службі;

2) при скороченні рівнозначних посад у межах їх загальної чисельності, які підлягають заміщенню військовослужбовцями з однаковою військово-обліковою спеціальністю, зокрема, якщо займана ними посада не підлягає скороченню, за їх згодою (для військовослужбовців, які мають право на пенсію).

227. У разі припинення (розірвання) контракту про навчання у випадках, передбачених пунктом 36 цього Положення, військовослужбовці звільняються з військової служби через службову невідповідність або у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем, за винятком тих, які не вислужили встановленого строку строкової військової служби або були прийняті на навчання під час проходження військової служби за контрактом, але не виконують навчальний план чи не бажають продовжувати навчання.

Військовослужбовці, які були прийняті на навчання під час проходження військової служби за контрактом та не виконують навчальний план чи не бажають продовжувати навчання, направляються за їх бажанням, як правило, до тих військових частин, з яких вони прибули на навчання.

Рішення про продовження військової служби такими військовослужбовцями приймає посадова особа, яка має право призначення на відповідну посаду.

228. Звільнення з військової служби через службову невідповідність здійснюється в разі:

застосування до військовослужбовця відповідного дисциплінарного стягнення, передбаченого Дисциплінарним статутом Збройних Сил України;

прийняття рішення про звільнення осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу з військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період (крім прапорщиків і мічманів) за фактом невиконання (неналежного виконання) ними службових обов'язків, що призвело до тяжких наслідків або створило загрозу настання таких наслідків;

неможливості призначення військовослужбовця, якому відмовлено (якому скасовано) у відповідній формі допуску до відомостей, що становлять державну таємницю, на посаду, яка не передбачає такого допуску, та неможливості звільнення з військової служби за іншими підставами, передбаченими законодавством.

228¹. Звільнення з військової служби у зв'язку із систематичним невиконанням умов контракту військовослужбовцем здійснюється в разі, коли протягом останніх 12 місяців за неналежне виконання або відмову від виконання взятих на себе під час укладення контракту про проходження військової служби чи контракту про навчання обов'язків він два або більше разів притягувався до кримінальної або на підставі письмового наказу до дисциплінарної відповідальності за порушення військової дисципліни, які враховуються для оцінки стану дисципліни в Міністерстві оборони України, а також у разі відмови курсанта, з яким укладено контракт про навчання, від проходження військової служби на посадах осіб сержантського і старшинського складу або офіцерського складу після закінчення вищого навчального закладу.

229. За наявності підстав, передбачених пунктом 2 частини третьої, частинами шостою, сьомою і восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", військовослужбовець може бути звільнений з військової служби під час досудового розслідування або судового провадження, якщо до нього не застосовано заходів забезпечення кримінального провадження у вигляді затримання особи або запобіжних заходів у вигляді домашнього арешту чи тримання під вартою, з одночасним повідомленням про звільнення відповідних органів досудового розслідування чи суду.

230. Військовослужбовці, які померли, загинули, а також особи, позбавлені військового звання, виключаються зі списків особового складу Збройних Сил України наказами по особовому складу командирів (начальників), яким надано право видавати накази по особовому складу, і вище незалежно від номенклатури призначення.

231. Військовослужбовець, стосовно якого прийнято рішення про дострокове розірвання контракту про проходження військової служби, має право оскаржити наказ про дострокове розірвання контракту і звільнення з військової служби у порядку, встановленому законодавством. Оскарження наказу не зупиняє його виконання. У разі незаконного звільнення з військової служби військовослужбовець, який проходить військову службу за контрактом, підлягає поновленню на військовій службі на попередній або за його згодою на іншій, не нижчій, ніж попередня, посаді. У разі поновлення на військовій службі орган, який прийняв рішення про таке поновлення, одночасно вирішує питання щодо виплати військовослужбовцю матеріального і грошового забезпечення за час вимушеного прогулу, які він недоотримав внаслідок незаконного звільнення. Цей період зараховується військовослужбовцю до вислуги років (як у календарному, так і пільговому обчисленні) та до строку, встановленого для присвоєння чергового військового звання. У такому разі контракт, строк дії якого закінчився під час вимушеного прогулу, продовжується на строк вимушеного прогулу і строк, необхідний для визначення придатності до проходження військової служби за станом здоров'я

та прийняття рішення щодо укладення нового контракту. Новий контракт з таким військовослужбовцем укладається у порядку, визначеному цим Положенням.

232. У разі незаконного звільнення військовослужбовця з військової служби поновлення його на попередній або рівнозначній посаді здійснюється наказом посадової особи, яка має право звільнення цієї категорії військовослужбовців з військової служби, їй рівнозначної або вищої. Наказ видається на підставі копії рішення суду, матеріалів службового розслідування та копії наказу, виданого відповідним командиром (начальником), про притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб, винних у незаконному звільненні військовослужбовця.

Порядок звільнення

233. Військовослужбовці, які бажають звільнитися з військової служби, подають по команді рапорти та документи, які підтверджують підстави звільнення. У рапортах зазначаються:

підстави звільнення з військової служби;

думка військовослужбовця щодо його бажання проходити службу у військовому резерві Збройних Сил України за відповідною військово-обліковою спеціальністю;

районний (міський) військовий комісаріат, до якого повинна бути надіслана особова справа військовослужбовця.

234. Перед звільненням військовослужбовців уточнюються дані про проходження ними військової служби, документально підтверджуються періоди служби, що підлягають зарахуванню до вислуги в календарному та пільговому обчисленні, проводиться розрахунок вислуги років військової служби.

Вислуга років військової служби військовослужбовців розраховується не пізніше ніж за два місяці до дати, на яку планується звільнення.

Інформація про розраховану вислугу років військової служби доводиться військовослужбовцю під підпис перед оформленням документів для його звільнення з військової служби. У разі незгоди з розрахунком вислуги років військової служби військовослужбовець повинен письмово обґрунтувати свої заперечення на аркуші з розрахунком вислуги років і засвідчити їх своїм підписом. У разі відмови військовослужбовця підписати розрахунок вислуги років про це робиться відповідний запис на цьому ж аркуші та засвідчується підписами осіб, які були присутні під час бесіди.

Заперечення військовослужбовців щодо розрахунку вислуги років військової служби розглядаються командирами (начальниками) військових частин перед оформленням документів для звільнення з військової служби. Спірні питання щодо заліку вислуги років окремих періодів служби для призначення пенсії розглядаються спеціальною комісією Міністерства оборони України.

Порядок проведення розрахунку вислуги років визначається Міністерством оборони України.

Розрахунок вислуги років військовослужбовців, які звільняються з військової служби за підставами, передбаченими підпунктами "б", "г" пункту 2 частини третьої, пунктами "е", "є", "ж", "и", "і" частини шостої, пунктами "е", "є", "ж", "з" частини сьомої, підпунктами "в", "г", "е" пункту 1 та підпунктом "в" пункту 2 частини восьмої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", здійснює військовий комісаріат, де вони перебувають на військовому обліку, який надсилає розрахунок вислуги років для затвердження у порядку, визначеному Міністерством оборони України.

235. Військовослужбовці протягом 12 місяців до досягнення граничного віку перебування їх на військовій службі направляються для визначення ступеня придатності до військової служби за станом здоров'я на обстеження до військово-лікарської комісії, висновки якої враховуються при визначенні підстав звільнення з військової служби.

Військовослужбовці, які звільняються з військової служби за підставами, передбаченими підпунктами "б", "г" пункту 2 частини третьої, пунктами "е", "є", "ж", "и", "і" частини шостої, пунктами "е", "є", "ж", "з" частини сьомої, підпунктами "в", "г", "е" пункту 1 та підпунктом "в" пункту 2 частини восьмої (крім звільнення за станом здоров'я) статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", не направляються на обстеження військово-лікарською комісією і не підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я.

Після звільнення зазначених в абзаці другому цього пункту військовослужбовців з військової служби військовий комісаріат, де вони перебувають на військовому обліку, направляє їх для проходження медичного обстеження з метою визначення придатності до військової служби.

Військовослужбовці, які проходять військову службу за контрактом, за їх бажанням можуть не направлятися на обстеження військово-лікарською комісією в разі:

звільнення у зв'язку із закінченням строку контракту;

досягнення граничного віку перебування на військовій службі, якщо вони мають право на максимальну пенсію;

досягнення граничного віку перебування в запасі, якщо вони мають право на пенсію за вислугу років;

звільнення за сімейними обставинами або з інших поважних причин.

236. З військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом, перед їх звільненням проводиться бесіда з питань звільнення.

Форма, порядок оформлення та зберігання документа, в якому відображається зміст проведення бесіди, визначаються Міністерством оборони України.

237. У разі звільнення військовослужбовця з військової служби у зв'язку із закінченням строку контракту видання наказу про звільнення та здача посади військовослужбовцем повинні бути здійснені не пізніше дня закінчення строку контракту якщо інше не передбачено законодавством.
238. Наказ про застосування до військовослужбовця такого дисциплінарного стягнення, як звільнення з військової служби через службову невідповідність, є підставою для видання наказу про його звільнення. Під час проведення мобілізації підставою видання наказу про звільнення через службову невідповідність осіб рядового складу, сержантського і старшинського складу з військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період (крім прапорщиків і мічманів) є також рішення посадової особи, визначеної пунктом 225 цього Положення, про звільнення за підставою, визначеною підпунктом "е" пункту 1 частини восьмої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".
- Порядок оформлення документів для видання наказу про звільнення військовослужбовців з військової служби через службову невідповідність визначається Міністерством оборони України.
239. Військовослужбовців, які підлягають звільненню з військової служби у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів і які не набули права на пенсію за вислугу років, командир (начальник) попереджує про звільнення у письмовій формі не пізніше ніж за два місяці до проведення таких заходів. У такий самий строк про скорочення штатів або проведення організаційних заходів у військовій частині в установленому порядку письмово повідомляється державна служба зайнятості.
240. Військовослужбовці, які визнані непридатними до військової служби за станом здоров'я, підлягають звільненню з військової служби за станом здоров'я. Рішення про даліше проходження військової служби військовослужбовцями, які визнані обмежено придатними до проходження військової служби в мирний час, приймає посадова особа, до чийої номенклатури призначення належить посада, яку займає військовослужбовець на підставі відповідних клопотань. Після отримання військовою частиною відповідного висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність військовослужбовця до військової служби за станом здоров'я документи про його звільнення з військової служби оформляються та надсилаються посадовій особі, яка видає наказ про звільнення негайно.
241. Військовослужбовці за наявності кількох підстав, передбачених підпунктами "а", "в" пункту 2 частини третьої, пунктами "а", "б", "в", "д" і "к" частини шостої, пунктами "а", "б", "в", "д" та "і" частини сьомої, підпунктами "а", "б" і "г" пункту 1 та підпунктами "а" і "б" пункту 2 частини восьмої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", для звільнення можуть обрати за бажанням одну з них.

У наказах командирів (начальників) для військовослужбовців, які звільняються з військової служби, можуть бути застосовані такі види заохочення, як оголошення подяки, нагородження грамотою, цінним подарунком, грошовою премією, занесення прізвища військовослужбовця до Книги пошани військової частини.

Військовослужбовцям, які мають право на пенсію за вислугу років, та позитивно характеризуються по службі, а також тим, які мають особливі заслуги перед Україною, незалежно від вислуги років у разі звільнення в запас або у відставку за рішенням посадових осіб, які здійснюють звільнення, може бути надано право носіння військової форми одягу.

Накази про звільнення військовослужбовців з військової служби оголошуються командирами (начальниками) військових частин.

Для військовослужбовців, звільнених у запас або у відставку, які позитивно характеризувалися під час проходження військової служби, організовуються урочисті проводи:

звільнених командирів (начальників) військових підрозділів, військових частин і з'єднань - із шикуванням особового складу;

інших звільнених військовослужбовців - на загальних зборах військової частини.

242. Після надходження до військової частини письмового повідомлення про звільнення військовослужбовця з військової служби або після видання наказу командира (начальника) військової частини про звільнення військовослужбовець повинен здати в установлені строки посаду та підлягає розрахунку, виключенню зі списків особового складу військової частини і направленню на військовий облік до районного (міського) військового комісаріату за вибраним місцем проживання. Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до районних (міських) військових комісаріатів для взяття на військовий облік.

При звільненні з військової служби на військовослужбовця оформлюється службова характеристика, в якій відповідний командир (начальник) в обов'язковому порядку надає висновок щодо доцільності проходження служби у військовому резерві Збройних Сил України на визначених ним посадах. Ця характеристика додається до особової справи військовослужбовця.

Особа, звільнена з військової служби, на день виключення зі списків особового складу військової частини має бути повністю забезпечена грошовим, продовольчим і речовим забезпеченням. Військовослужбовець до проведення з ним усіх необхідних розрахунків не виключається без його згоди зі списків особового складу військової частини.

243. Після видання наказу про звільнення військовослужбовця з військової служби підстава звільнення зміні не підлягає, якщо при звільненні не допущені порушення законодавства і не виникли нові обставини, пов'язані зі звільненням.

Особливості звільнення деяких категорій військовослужбовців

244. Звільнення військовослужбовців-депутатів з військової служби здійснюється при досягненні ними граничного віку перебування на військовій службі та в інших випадках, передбачених законодавством.

Звільнення військовослужбовців-депутатів з військової служби здійснюється в установленому цим Положенням порядку за поданням Голови Верховної Ради України, Голови Верховної Ради Автономної Республіки Крим або голів місцевих рад, до яких вони прикомандировувалися, посадовими особами, зазначеними у пункті 225 цього Положення. За бажанням військовослужбовців таке звільнення може бути здійснене без зарахування в розпорядження Міністерства оборони України.

245. Звільнення з військової служби військовослужбовців, відряджених до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, здійснюється посадовими особами, зазначеними в пункті 225 цього Положення, за поданням керівників державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, до яких вони відряджались, без зарахування в розпорядження Міністерства оборони України.

Днем закінчення військової служби для таких військовослужбовців є день, зазначений у наказі (розпорядженні) про звільнення з посади в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах, до яких вони були відряджені.

У разі закінчення строку дії контракту про проходження військової служби військовослужбовці, яких передбачається звільнити з посад в державних органах, на підприємствах, в установах, організаціях, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладах, але немає можливості використати на військовій службі, звільняються з військової служби наказом посадової особи, яка приймала рішення про їх відрядження, у зв'язку із закінченням строку контракту.

Витяги з наказів про звільнення військовослужбовців з військової служби надсилаються до відповідних державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів для дальшого розрахунку звільнених осіб та направлення їх на військовий облік. У день розрахунку таких осіб у зв'язку із звільненням з військової служби керівник державного органу, підприємства, установи, організації, державного та комунального навчального (освітнього) закладу видає їм припис для направлення на військовий облік у відповідному військовому комісаріаті. Особи, звільнені з військової служби, зобов'язані у п'ятиденний строк прибути до районних (міських) військових комісаріатів для взяття на військовий облік.

246. Військовослужбовці, яким за вироком суду призначено покарання, не пов'язане з позбавленням або обмеженням волі, та ті яких звільнено від

відбування покарання з випробуванням, можуть бути залишені на військовій службі за рішенням командирів (начальників), яким надано право звільнення таких осіб з військової служби, на підставі клопотання командира (начальника) військової частини, в якій військовослужбовець проходить службу, в порядку, визначеному цим Положенням. При прийнятті рішення про залишення зазначених військовослужбовців на військовій службі враховуються високі професійні, ділові та моральні якості військовослужбовців, нагальна потреба в таких фахівцях, попереднє ставлення їх до військової служби та придатність до неї за станом здоров'я, наявність державних нагород, вид і ступінь тяжкості вчиненого злочину.

Особи, звільнені з військової служби у зв'язку з обвинувальним вироком суду, в разі скасування вироку суду поновлюються на військовій службі.

У разі зміни вироку суду особа за рішенням командира (начальника), якому надано право звільнення цієї особи з військової служби, може бути поновлена на військовій службі за клопотанням обласного військового комісара або командира (начальника) військової частини, в якій ця особа проходила службу перед звільненням.

Військовослужбовці, до яких згідно з Дисциплінарним статутом Збройних Сил України застосовано таке стягнення, як звільнення з військової служби через службову невідповідність, або військовослужбовці визначеної законодавством категорії, стосовно яких прийнято рішення про звільнення з військової служби через службову невідповідність під час проведення мобілізації, звільняються з військової служби на підставах, передбачених пунктом "е" частини шостої або пунктом "е" частини сьомої чи підпунктом "е" пункту 1 частини восьмої статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

247. Виключення зі списків особового складу Збройних Сил України військовослужбовців, визнаних судом безвісно відсутніми чи оголошених померлими, здійснюється на підставі рішень суду про таке визнання чи оголошення:

осіб офіцерського складу - Міністром оборони України;

осіб рядового складу, сержантського та старшинського складу - командувачами видів Збройних Сил України, прирівняними до них особами і вище.

ХІІІ. Проходження військової служби під час виконання військового обов'язку в запасі

248. Визначення категорій, розрядів запасу, до яких належать військовозобов'язані, граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі, порядку проходження зборів та порядку переведення військовозобов'язаних у відставку здійснюється відповідно до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

249. Проведення навчальних (або перевірочних) зборів з військовозобов'язаними допускається лише для підготовки, перепідготовки або перевірки рівня підготовки до виконання завдань військової служби.

Час, строки і порядок проведення навчальних (перевірочних) зборів з військовозобов'язаними встановлюються Генеральним штабом Збройних Сил України.

Програми підготовки військовозобов'язаних на навчальних (перевірочних) зборах розробляються у видах Збройних Сил України з урахуванням необхідності підготовки військовозобов'язаних за визначеними військово-обліковими спеціальностями.

Направлення військовозобов'язаних до інших військових формувань

250. Відбір військовозобов'язаних для направлення до інших військових формувань здійснюється цими військовими формуваннями.

Про результати такого відбору інші військові формування повідомляють військовий комісаріат, де перебуває на військовому обліку військовозобов'язаний.

Прийняття на військову службу таких військовозобов'язаних здійснюється наказами Міністра внутрішніх справ України, керівників центрального органу виконавчої влади в галузі транспорту, спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України та Управління державної охорони України.

XIV. Особливості проходження військової служби, служби в резерві та виконання військового обов'язку в запасі в особливий період

251. В особливий період військовослужбовці проходять військову службу, резервісти призиваються на військову службу, а військовозобов'язані виконують військовий обов'язок у запасі в порядку, передбаченому цим Положенням та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють порядок проходження військової служби в особливий період.

252. У разі оголошення мобілізації і настання особливого періоду:

1) проводиться призов на військову службу військовозобов'язаних і резервістів, за винятком осіб, зазначених у статті 23 Закону України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію", а також прийом громадян на військову службу за контрактом;

2) військовослужбовці Збройних Сил України звільненню не підлягають та продовжують проходити військову службу понад встановлені строки на період до оголошення демобілізації, крім випадків, визначених частиною восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу". Накази про звільнення з військової служби військовослужбовців, не виключених із списків особового складу військових частин, підлягають скасуванню, крім наказів про звільнення у відставку військовослужбовців,

визнаних за станом здоров'я непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку, та в запас за підставами, що відповідають підставам звільнення, визначеним частиною восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу";

3) за рішенням командирів військових частин військовослужбовці, які перебувають у відповідних відпустках (за винятком відпусток для лікування у зв'язку з хворобою, з вагітністю і пологами, по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку (шестирічного віку - за медичними показниками), можуть бути відкликані із цих відпусток та за викликом зобов'язані негайно повернутися до місця служби.

Військовослужбовці, які перебувають у відпустці для лікування у зв'язку з хворобою, повинні з'явитися до військового комісаріату для переосвідчення (повторного огляду), а у разі неможливості прибути за станом здоров'я - негайно повідомити про це військового комісара письмово з поданням довідки закладу охорони здоров'я (лікаря) і діяти відповідно до наказу (розпорядження) військового комісара.

В особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію надання військовослужбовцям відпусток здійснюється у порядку, визначеному Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей";

4) військовослужбовці, які перебувають у відрядженні, зобов'язані з дозволу посадових осіб, у розпорядження яких вони прибули, негайно повернутися до своїх військових частин;

5) заміна військовослужбовців, які проходять службу у місцевостях з установленними строками служби, припиняється;

6) резервісти і військовозобов'язані, залучені та призвані на збори до оголошення мобілізації і настання особливого періоду, продовжують перебувати на зборах до особливого розпорядження відповідних органів військового управління згідно з їх повноваженнями. Резервісти, які не були залучені на збори, повинні прибути до військової частини, в якій вони проходять службу у військовому резерві, за викликом командира військової частини. Військовозобов'язані, які не були призвані на збори, повинні прибути до пунктів збору в строки, зазначені в їх мобілізаційних розпорядженнях, повістках або розпорядженнях військових комісарів;

7) військовослужбовці, які переміщуються на інші посади за штатами воєнного часу, а також військовозобов'язані, приписані на посади до військових частин, та резервісти, призначені на посади до військових частин, після призову приступають до виконання обов'язків за цими посадами з моменту їх призначення наказами по стройовій частині відповідно до мобілізаційного призначення.

Якщо військові частини змінили місце дислокації, військовослужбовці зобов'язані прибути до найближчого органу Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військового комісаріату і діяти відповідно до наказу (розпорядження) відповідного начальника органу управління Військової служби правопорядку у Збройних Силах України чи військового комісара.

Особи, які не повернулися своєчасно без поважних причин з відпустки до місця проходження військової служби або не прибули після оголошення мобілізації у визначені для них пункти і строки, несуть відповідальність згідно із законодавством. З моменту оголошення мобілізації виїзд військовозобов'язаних та громадян призовного віку з місця постійного проживання без дозволу районного (міського) військового комісара забороняється.

253. Призови на військову службу військовозобов'язаних у воєнний час проводяться військовими комісаріатами, а резервістів - командирами військових частин на підставі указів Президента України.

Початком проходження військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період є день, визначений статтею 24 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Про призов громадян на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період та призначення на посади командири військових частин інформують військові комісаріати за місцем проживання (перебування) цих громадян до призову на військову службу та посадову особу, до номенклатури призначення якої належить посада, на яку призначено призваного громадянина. Про призов громадян на військову службу військові комісаріати письмово повідомляють державні органи, підприємства, заклади, установи і організації, в яких зазначені громадяни працювали, навчалися або були зареєстрованими як безробітні.

254. Доукомплектування особовим складом Збройних Сил України в особливий період здійснюється за рахунок призову військовозобов'язаних, громадян призовного віку чоловічої статі та резервістів, а також прийому громадян на військову службу за контрактом.

Військовослужбовці військової служби за призовом, військовозобов'язані і резервісти, які мають військові звання сержантського, старшинського або офіцерського складу та відповідну підготовку і досвід проходження служби, приймаються в особливий період на військову службу за контрактом у випадках, визначених статтею 20 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", для комплектування посад за основною або спорідненою спеціальністю, без врахування відповідності існуючого військового звання військовому званню, передбаченому штатом.

У разі потреби доукомплектування Збройних Сил України військовозобов'язані і резервісти, які призиваються на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, направляються на курс військової підготовки

за програмою підготовки офіцерів або сержантів (старшин), або на курс перепідготовки за дефіцитними для Збройних Сил України спеціальностями у порядку, визначеному Міністерством оборони України. Громадянам, які мають спеціальні звання або класні чини, після їх призову на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період у разі потреби присвоюються військові звання в порядку переатестації з урахуванням їх спеціальних звань або класних чинів, рівня освіти, досвіду служби та відповідності посади, на яку їх буде призначено. Присвоєння військових звань у порядку переатестації громадянам, які мають спеціальні звання або класні чини, після їх призову на військову службу здійснюється в порядку, визначеному цим Положенням.

255. Особливості організації підготовки військових фахівців у вищих військових навчальних закладах або у військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів в особливий період визначаються Міністерством оборони України.

Зарахування в особливий період випускників вищих військових навчальних закладів або військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів у розпорядження посадових осіб, які мають право призначення військовослужбовців на посади, для вирішення питання щодо дальшого їх службового використання допускається у разі, якщо вони не можуть бути безпосередньо призначені на посади, а направляються до військ (сил) для дальшого призначення на посади за здобутою спеціальністю. Такі військовослужбовці призначаються на посади не пізніше двох місяців після закінчення цих навчальних закладів.

256. Направлення до військових частин і призначення на посади військовослужбовців, які закінчили вищі військові навчальні заклади, військові навчальні підрозділи вищих навчальних закладів, призваних на військову службу, пройшли курс військової підготовки або перепідготовки за дефіцитною для Збройних Сил України спеціальністю, завершили лікування у військово-лікувальних закладах, здійснюється у порядку, встановленому цим Положенням.

Залежно від правового режиму, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях, призначення військовослужбовців на посади та переміщення по службі проводяться наказами по особовому складу посадових осіб, які мають право призначення військовослужбовців на посади у мирний або у воєнний час згідно з номенклатурою посад.

Присвоєння військових звань військовослужбовцям військової служби за призовом здійснюється у порядку, визначеному цим Положенням.

У разі проведення організаційно-штатних заходів під час особливого періоду військовослужбовці військової служби за призовом, які не досягли граничного віку перебування на військовій службі та є придатними до проходження військової служби за станом здоров'я, переміщуються на інші посади,

передбачені штатами воєнного часу, або приймаються на військову службу за контрактом (у тому числі після демобілізації чи прийняття Президентом України рішення про звільнення громадян з військової служби за призовом) чи направляються на курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів або сержантів (старшин) або на курс перепідготовки за дефіцитною для Збройних Сил України спеціальністю.

У разі потреби доукомплектування Збройних Сил України військовослужбовці, посади яких скорочуються у ході проведення організаційно-штатних заходів, до закінчення строків проведення цих заходів призначаються на інші посади за підставами, визначеними пунктом 82 цього Положення, або зараховуються у розпорядження посадових осіб, які мають право призначення військовослужбовців на посади, або направляються на курс військової підготовки за програмою підготовки офіцерів або сержантів (старшин), або на курс перепідготовки за дефіцитною для Збройних Сил України спеціальністю. Зазначені переміщення здійснюються без згоди військовослужбовців, за винятком випадків, визначених пунктом 112 цього Положення.

257. Атестація військовослужбовців в особливий період не проводиться. У разі подання документів з питань призначення їх на посади нагородження чи присвоєння чергових військових звань складаються службові характеристики в порядку, визначеному Міністерством оборони України.

Для доукомплектування Збройних Сил України в особливий період просування військовослужбовців по службі здійснюється без дотримання вимог пунктів 85, 87 цього Положення.

258. Відпустку для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії військовослужбовцям може бути надано тривалістю не менше 10 календарних днів без урахування часу, необхідного для проїзду до місця проведення відпустки і назад:

генералам і адміралам, які займають посади командирів корпусів, прирівняних до них осіб і вище, - Головнокомандувачем Збройних Сил України;

генералам, адміралам і офіцерам, які займають посади командирів з'єднань, - командувачами видів Збройних Сил України, командувачами військ оперативних командувань;

офіцерам, які займають посади командирів (начальників) військових частин, кораблів 1 і 2 рангів, - командиром корпусу, прирівняною до нього посадовою особою і вище;

іншим військовослужбовцям - прямими начальниками від командира полку (бригади), прирівняної до неї посадової особи і вище.

259. Лікування військовослужбовців повинно бути закінчено у закладі охорони здоров'я. У виняткових випадках на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії командиром (начальником) військової частини, а в разі виключення зі списків особового складу військової частини - начальником

військово-лікувального закладу може бути надано відпустку для лікування у зв'язку з хворобою на 30 календарних днів. Після закінчення цього строку за висновком (постановою) військово-лікарської комісії відпустку для лікування у зв'язку з хворобою може бути продовжено на такий самий строк, а за відповідними медичними показниками - продовжено ще раз. Відпустка для лікування у зв'язку з хворобою не повинна перевищувати 4 місяців. Після закінчення відпустки для лікування у зв'язку з хворобою військово-лікарська комісія надає висновок про ступінь придатності військовослужбовця до військової служби.

260. Під час дії особливого періоду військовослужбовці звільняються з військової служби з підстав, визначених частиною восьмою статті 26 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу", та з урахуванням особливостей, передбачених статтею 26² названого Закону.

Військовослужбовці, які перебувають на військовій службі та визнані військово-лікарською комісією непридатними до неї з виключенням з військового обліку, підлягають звільненню у відставку за станом здоров'я, а визнані тимчасово непридатними до військової служби з повторним медичним обстеженням через 6 або 12 місяців - звільненню в запас за станом здоров'я із зазначенням у наказі про звільнення, що ці особи підлягають повторному медичному обстеженню після закінчення відповідного строку.

Громадяни, звільнені з військової служби, у п'ятиденний строк після виключення зі списків особового складу військової частини зобов'язані прибути до районних (міських) військових комісаріатів для взяття їх на військовий облік.

Військові комісаріати не пізніше наступного дня після взяття на військовий облік громадян, звільнених з військової служби, письмово повідомляють державні органи, підприємства, заклади, установи і організації, в яких до призову на військову службу ці громадяни працювали, навчались або були зареєстрованими як безробітні, про підставу звільнення з військової служби, строк військової служби, що зараховується до страхового стажу, стажу роботи, стажу роботи за спеціальністю, стажу державної служби, а також про день взяття їх на облік, у тому числі про причини перевищення строків взяття на військовий облік.

261. Народні депутати України, які є військовослужбовцями, в особливий період виконують обов'язки народного депутата України.

262. Військовослужбовці, відряджені до державних органів, підприємств, установ, організацій, державних та комунальних навчальних (освітніх) закладів, в особливий період виконують обов'язки, визначені Генеральним штабом Збройних Сил України.

Президент України

В.ЮЩЕНКО

**Про заохочення військовослужбовців — учасників антитерористичної операції, затверджено указом Президента України від 19 травня 2014 року
№ 480/2014 (Витяг)**

1. Дозволити Міністерству оборони України, Головному управлінню Національної гвардії України, Службі безпеки України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Управлінню державної охорони України під час проведення антитерористичної операції присвоювати в порядку заохочення військовослужбовцям - учасникам антитерористичної операції чергові військові звання до полковника (капітана 1 рангу) включно незалежно від займаної посади та строків вислуги у відповідному званні.

**Виконуючий обов'язки
Президента України,
Голова Верховної Ради
України**

О.ТУРЧИНОВ

**Про додаткові заходи щодо соціального захисту учасників
антитерористичної операції, затверджено указом Президента України від
18 березня 2015 року № 150/2015**

З метою забезпечення вирішення нагальних питань соціального захисту і реабілітації учасників антитерористичної операції та за результатами робочої зустрічі Президента України з головами обласних, Київської міської державних адміністрацій за участю Прем'єр-міністра України, інших членів Кабінету Міністрів України, голів комітетів Верховної Ради України, Секретаря Ради національної безпеки і оборони України, Голови Служби безпеки України, керівників центральних органів виконавчої влади, Генеральної прокуратури України, яка відбулася 14 березня 2015 року, **постановляю:**

1. Кабінету Міністрів України невідкладно:

- 1) розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо:
надання статусу учасника бойових дій особам, які безпосередньо беруть участь в антитерористичній операції, та статусу учасника війни - особам, які забезпечують проведення антитерористичної операції;
посилення відповідальності керівників підприємств, установ, організацій за недодержання вимог законодавства щодо збереження за працівниками, призваними на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, місця роботи, посади і виплати заробітку;
- 2) визначити порядок забезпечення житлом сімей учасників бойових дій, які загинули (померли) під час проходження служби в районі проведення антитерористичної операції, у разі потреби поліпшення житлових умов;
- 3) забезпечити в установленому порядку скорочення строків розгляду питання щодо надання статусу учасника бойових дій учасникам антитерористичної операції та забезпечити неухильне дотримання таких строків;
- 4) розглянути питання щодо збільшення штатних нормативів психологів відділень закладів охорони здоров'я, в яких здійснюється реабілітація учасників антитерористичної операції, та забезпечення у разі потреби в установленому порядку збільшення відповідного фінансування таких закладів;
- 5) вжити заходів до запровадження обов'язкового медичного обстеження стану здоров'я демобілізованих учасників антитерористичної операції;
- 6) забезпечити залучення фахівців з фізичної реабілітації до реабілітаційного процесу учасників антитерористичної операції в госпіталях для ветеранів війни та закладах охорони здоров'я, в яких здійснюється реабілітація учасників антитерористичної операції;

- 7) забезпечити вирішення питання щодо збільшення в госпіталях для ветеранів війни норм грошових витрат на харчування та медикаменти у розрахунку на одного хворого на день;
- 8) опрацювати питання щодо створення для надання спеціалізованої психологічної, психіатричної, психотерапевтичної допомоги учасникам антитерористичної операції регіональних центрів психологічної реабілітації і лікування, служб соціально-психологічного відновлення таких осіб, залучення до роботи у відповідних центрах, службах кваліфікованих фахівців;
- 9) забезпечити розроблення із залученням обласних, Київської міської державних адміністрацій та затвердити державну цільову програму медичної, соціально-трудової реабілітації та адаптації учасників антитерористичної операції, передбачивши організацію співпраці з міжнародними організаціями стосовно започаткування нових і продовження реалізації наявних відповідних міжнародних проєктів;
- 10) вирішити питання стосовно покладення на регіональні і місцеві центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді завдань щодо організації надання допомоги сім'ям учасників антитерористичної операції, зокрема проведення соціального інспектування таких сімей з метою вивчення їх потреб та визначення видів соціальної допомоги, яких вони потребують, здійснення психолого-педагогічного супроводу дітей шкільного віку із сімей учасників антитерористичної операції;
- 11) невідкладно затвердити порядки використання у 2015 році коштів державного бюджету за бюджетними програмами "Заходи з психологічної реабілітації постраждалих учасників антитерористичної операції", "Забезпечення житлом осіб, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції та/або у забезпеченні її проведення і втратили функціональні можливості нижніх кінцівок" і "Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво (придбання) житла для сімей загиблих військовослужбовців, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, а також для інвалідів I - II групи з числа військовослужбовців, які брали участь у зазначеній операції, та потребують поліпшення житлових умов";
- 12) невідкладно опрацювати питання створення єдиного державного реєстру учасників бойових дій.

2. Кабінету Міністрів України, обласним, Київській міській державним адміністраціям:

- 1) забезпечити надання учасникам антитерористичної операції першочергового санаторно-курортного лікування та першочергового забезпечення технічними засобами реабілітації;
- 2) вживати заходів щодо забезпечення в найкоротші строки оформлення допомоги по безробіттю демобілізованим із військової служби, надання таким

особам послуг із працевлаштування, професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації;

3) невідкладно посилити контроль за дотриманням роботодавцями соціальних гарантій військовослужбовців, які мобілізовані на військову службу в особливий період, та у разі виявлення порушень вжити відповідних заходів щодо відновлення порушених прав військовослужбовців.

3. Запропонувати Національному банку України вжити заходів щодо здійснення контролю за дотриманням банками законодавства стосовно забезпечення соціального захисту військовослужбовців - учасників антитерористичної операції щодо обслуговування ними банківських кредитів.

4. Обласним, Київській міській державним адміністраціям невідкладно:

1) посилити роботу щодо забезпечення інформаційної підтримки заходів мобілізації та демобілізації;

2) запровадити роботу телефонних "гарячих ліній" для надання консультативної допомоги учасникам антитерористичної операції та членам їх сімей, надання їм відповідних послуг за принципом "єдиного вікна", а також соціальних та медичних послуг з виїздом у місця проживання демобілізованих військовослужбовців;

3) сприяти залученню волонтерів, волонтерських організацій до заходів щодо соціальної реабілітації і адаптації учасників антитерористичної операції;

4) вирішити за участю відповідних органів місцевого самоврядування питання стосовно прийняття регіональних програм щодо медичного, соціального забезпечення, адаптації, психологічної реабілітації, професійної підготовки (перепідготовки) учасників антитерористичної операції та передбачення у місцевих бюджетах видатків на їх виконання.

5) активізувати на відповідній території роботу щодо забезпечення надання учасникам антитерористичної операції допомоги з вирішення питань, пов'язаних з їх лікуванням, реабілітацією та соціальною адаптацією, створивши для цього, зокрема, центри допомоги учасникам антитерористичної операції як допоміжні органи та залучивши до діяльності таких центрів представників громадськості.

5. Цей Указ набирає чинності з дня його опублікування.

Президент України

П. ПОРОШЕНКО

Про встановлення співвідношення між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ України, затверджено постановою Президії Верховної Ради України від 29 червня 1992 року № 2517-ХІІ
(Витяг)

Президія Верховної Ради України **постановляє:**

Затвердити таблицю співвідношення між класними чинами працівників прокуратури України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників органів внутрішніх справ України (додається Додаток 12).

Голова Верховної Ради України

І. ПЛЮЩ

**Про упорядкування структури та умов грошового забезпечення
військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу та деяких
інших осіб, затверджено постановою Кабінету Міністрів України
від 07.11.2007 № 1294 (Витяз)**

підпункт 2 п. 5. Надати право керівникам державних органів у межах асигнувань, що виділяються на їх утримання: надбавку за виконання особливо важливих завдань під час проходження служби військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), особам рядового і начальницького складу - у розмірі до 50 відсотків посадового окладу з урахуванням окладу за військовим (спеціальним) званням та надбавки за вислугу років, а тим, що безпосередньо розробляють, проводять експертизу проектів нормативно-правових актів, які передбачено положеннями про відповідні структурні підрозділи, військовослужбовцям органів (підрозділів) Державної прикордонної служби, Морської охорони, що безпосередньо забезпечують охорону ділянок кордону, здійснюють прикордонний контроль і пропуск через кордон, військовослужбовцям Служби безпеки, які безпосередньо здійснюють заходи, пов'язані з виконанням завдань державної безпеки, військовослужбовцям розвідувальних органів, які безпосередньо виконують функції з добування інформації, забезпечують та беруть участь у спеціальних заходах, спрямованих на підтримку національних інтересів, військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу за виконання спеціальних завдань, пов'язаних з антитерористичною діяльністю, особам начальницького складу слідчих підрозділів органів внутрішніх справ, військовослужбовцям Служби безпеки за службу на посадах слідчих, особам рядового і начальницького складу підрозділів міліції громадської безпеки за службу на посадах старших дільничних, дільничних і помічників дільничних інспекторів міліції та підрозділів з керівництва дільничними інспекторами міліції, особам рядового і начальницького складу Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, які безпосередньо забезпечують функціонування та безпеку державної системи урядового зв'язку, Національної системи конфіденційного зв'язку, державний контроль за станом криптографічного та технічного захисту інформації - у розмірі до 100 відсотків посадового окладу з урахуванням окладу за військовим (спеціальним) званням та надбавки за вислугу років.

підпункт 3 п. 5 надавати військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової військової служби), особам рядового і начальницького складу матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань та допомогу

для оздоровлення у розмірі, що не перевищує їх місячного грошового забезпечення.

підпункт 10 п.6 одноразову грошову допомогу військовослужбовцям, які призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, у разі їх прийняття на військову службу за контрактом у таких розмірах:

особам рядового складу - вісім мінімальних заробітних плат;

особам сержантського і старшинського складу - дев'ять мінімальних заробітних плат;

особам офіцерського складу - десять мінімальних заробітних плат.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

**Порядок забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації
інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення
затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. №
321 (Витяг)**

абзац 7 п. 2. Військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці та працівники МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, інших утворених відповідно до законів військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і безпосередньо брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (здійсненні заходів, пов'язаних із запобіганням, виявленням і припиненням терористичної діяльності) та перебували безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися та безпосередньо брали участь в антитерористичній операції в районах її проведення у порядку, встановленому законодавством, а також мирні громадяни, які проживали в районах проведення антитерористичної операції, за умови, якщо такими особами не вчинено кримінальних правопорушень (далі - постраждалі внаслідок антитерористичної операції), забезпечуються технічними та іншими засобами реабілітації незалежно від встановлення їм інвалідності на підставі рішень військово-лікарських комісій чи висновків лікарсько-консультативних комісій лікувально-профілактичних закладів.

3. Інваліди, діти-інваліди, діти віком до 18 років, а також ветерани військової служби, ветерани органів внутрішніх справ і ветерани державної пожежної охорони, особи похилого віку, жінки після мастектомії, постраждалі внаслідок антитерористичної операції та з вродженими вадами молочних залоз, постраждалі внаслідок антитерористичної операції (далі - інші особи) мають право на безоплатне забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації відповідно до Законів України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні", "Про охорону дитинства", "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", "Про статус ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і деяких інших осіб та їх соціальний захист", "Про реабілітацію інвалідів в Україні", "Про загальну середню освіту" і "Про основні засади соціального захисту ветеранів праці та інших громадян похилого віку в Україні".

7. Медичні показання до забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації визначають для:

інвалідів - медико-соціальні експертні комісії (далі - МСЕК) з оформленням індивідуальної програми;

дітей-інвалідів та інших осіб, за виключенням постраждалих внаслідок антитерористичної операції, яким не встановлено інвалідність, - лікарсько-консультативні комісії лікувально-профілактичних закладів (далі – ЛКК) або клініки Українського науково-дослідного інституту протезування, протезобудування та відновлення працездатності (далі - клініка УкрНДІпротезування) з оформленням відповідного висновку;

дітей-інвалідів, які досягли шестирічного віку (для забезпечення кріслами колісними, які керуються супроводжуючою особою, з приводом, який приводиться в рух електричним двигуном; кріслами колісними з електричним приводом та ручним керуванням на задні колеса; кріслами колісними з електричним приводом та сервокеруванням на задні колеса), та з 14 років (для забезпечення кріслами колісними з електричним приводом та ручним керуванням на передні колеса (дорожні); кріслами колісними з електричним приводом та сервокеруванням на передні колеса (дорожні) - ЛКК з оформленням відповідного висновку;

постраждалих внаслідок антитерористичної операції, яким не встановлено інвалідність, - військово-лікарські комісії (далі - ВЛК) з оформленням відповідного рішення чи ЛКК з оформленням відповідного висновку.

Медичні показання визначаються на підставі переліку діагнозів відповідно до класифікаційних шифрів зазначених засобів, що затверджується Мінсоцполітики разом з МОЗ.

13. Першочергово забезпечуються технічними та іншими засобами реабілітації діти-інваліди, позачергово - інваліди, постраждалі внаслідок антитерористичної операції та жінки після мастектомії, секторальної резекції молочної залози, квадрантектомії, з вродженими вадами молочних залоз у разі первинного протезування.

Інваліди, постраждалі внаслідок антитерористичної операції та діти-інваліди пріоритетно забезпечуються взуттям на протези нижніх кінцівок, взуттям на ортези (апарати, татори) нижніх кінцівок та ортопедичним взуттям при таких патологіях нижніх кінцівок:

різко виражена деформація стопи - варусна, вальгусна (з (або без) розпластаністю переднього відділу стопи, відхиленням першого пальця III-IV ступеня), наявність молоткоподібних пальців;

різниця у довжині нижніх кінцівок більш як 3 сантиметри - для дорослих, більш як 2 сантиметри - для дітей;

слоновість, набряки внаслідок хронічного лімфостазу нижніх кінцівок, гігантизм (за умови наявності перевищення співвідношення обхвату в пучковій частині стопи (перетин 0,72/0,68) над довжиною стопи

(L) більш як 20 міліметрів та перевищення параметрів обхвату гомілки більш як 400 міліметрів - для взуття для дітей та більш як 500 міліметрів - для взуття для дорослих);

вроджена клишоногість і плосковальгусна установка стоп у дітей II-III ступеня;

неврологічні захворювання, що призводять до деформації стоп та суглобів усіх видів деформації;

облітеруючий ендартеріїт (атеросклероз) однієї або двох ніг III ступеня за наявності трофічних виразок;

ампутація стопи за Лісфранком, Шопаром, Горанжо;

різниця у довжині стоп (2 сантиметри і більше);

деформація стопи, що потребує виготовлення взуття на індивідуальному ортопедичному копілі (за гіпсовим зліпком або ортопедичному копілі, припасованому до індивідуальних вимог пацієнта);

падаюча стопа.

16. Для взяття на облік інвалід, дитина-інвалід, інша особа або їх законні представники подають органу соціального захисту населення заяву за формою, затвердженою Мінсоцполітики (далі - заява про взяття на облік).

Разом із заявою про взяття на облік пред'являються такі документи інваліда, дитини-інваліда, іншої особи:

паспорт або свідоцтво про народження (для дітей віком до 16 років);

висновок МСЕК про встановлення інвалідності для інвалідів (для дітей-інвалідів - висновок ЛКК) у разі, коли особа вперше звертається до органів соціального захисту населення або змінюється група і причина інвалідності;

індивідуальна програма (для інваліда та дитини-інваліда) або висновок ЛКК (для інших осіб, інвалідів, група інвалідності яких установлена до 1 січня 2007 р. як безстрокова або строк дії якої не закінчився), містить показання для забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації (індивідуальна програма не пред'являється інвалідами для забезпечення спеціальними засобами для орієнтування, спілкування та обміну інформацією у випадках, передбачених пунктами 8-10 цього Порядку);

рішення ВЛК чи висновок ЛКК для постраждалих внаслідок антитерористичної операції, яким не встановлено інвалідність;

довідка з органів внутрішніх справ про невчинення кримінальних правопорушень (для постраждалих внаслідок антитерористичної операції з числа мирних громадян, які проживали в районах проведення антитерористичної операції та яким не встановлено інвалідність);

висновок експерта за результатами судово-медичної експертизи (для постраждалих внаслідок антитерористичної операції з числа мирних громадян, які проживали в районах проведення антитерористичної операції та яким не встановлено інвалідність);

довідка, що підтверджує місце проживання/перебування безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції, видана уповноваженим органом за місцем проживання (для постраждалих внаслідок антитерористичної операції з числа мирних громадян, які проживали в районах проведення антитерористичної операції та яким не встановлено інвалідність);

витяг з наказу командира військової частини (начальника територіального підрозділу) або довідка про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва), видана командиром військової частини (начальником територіального підрозділу), з відомостями про участь в антитерористичній операції (для військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців та працівників МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, інших утворених відповідно до законів військових формувань, яким не встановлено інвалідність); довідка з місця роботи (для працівників підприємств, установ, організацій, які залучалися та безпосередньо брали участь в антитерористичній операції в районах її проведення, яким не встановлено інвалідність); довідка з місця роботи, служби або навчання інваліда та іншої особи (для осіб, які працюють, служать, навчаються);

посвідчення про взяття на облік (для бездомних осіб);

копія документа, що засвідчує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, у якому зазначено реєстраційний номер облікової картки платника податків, або копія сторінки паспорта громадянина України з відміткою про наявність права здійснювати будь-які платежі за серією та номером паспорта (для осіб, які через релігійні переконання відмовились від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби і мають відмітку у паспорті); довідка про реєстрацію місця проживання для дітей, у тому числі дітей-інвалідів, віком до 16 років, та осіб, паспорти яких не містять відомостей про реєстрацію місця проживання (крім бездомних осіб); посвідчення, яке підтверджує право особи на пільги (для ветеранів військової служби, ветеранів органів внутрішніх справ і ветеранів державної пожежної охорони).

37. З метою забезпечення засобами для одягання та роздягання, допоміжними засобами для особистої гігієни, допоміжними засобами для особистої рухомості, переміщення та підйому, засобами для пересування, меблями, оснащенням, спеціальними засобами для орієнтування, спілкування та обміну інформацією (далі - технічні засоби реабілітації) інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід або їх законний представник звертаються до органу соціального захисту населення або сервісного центру за зареєстрованим місцем їх проживання чи за місцем фактичного проживання, перебування для

оформлення заявки на забезпечення технічними засобами реабілітації за формою, встановленою Мінсоцполітики (далі - заявка).

Заявки вносяться працівниками органів соціального захисту населення або сервісних центрів до банку даних.

Оригінали заявок залишаються в органах соціального захисту населення або сервісних центрах. Завірені зазначеними органами або центрами копії заявок надсилаються підприємствам та у разі потреби надаються інвалідам, дітям-інвалідам, іншим особам, їх законним представникам.

38. Інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід або їх законний представник може замовити технічні засоби реабілітації на підприємстві, в сервісному центрі або органі соціального захисту населення.

39. У разі коли замовлення технічного засобу реабілітації на підприємстві або в сервісному центрі здійснюється вперше або з метою зміни підприємства інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід або їх законний представник подають чи надсилають поштою роздруковане направлення.

Інформація про надходження зазначеного направлення вноситься працівниками підприємства, сервісного центру протягом трьох робочих днів до банку даних.

Для повторного забезпечення інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда технічним засобом реабілітації орган соціального захисту населення вносить електронне направлення до банку даних.

40. У разі коли замовлення технічного засобу реабілітації інвалідом, постраждалим внаслідок антитерористичної операції, дитиною-інвалідом або їх законним представником здійснюється у органі соціального захисту населення, він надсилає направлення зазначеному в заявці підприємству.

Інформація про надсилання направлення підприємству працівниками органу соціального захисту населення вноситься протягом трьох робочих днів до банку даних.

40¹. Інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід, їх законний представник можуть відмовитися шляхом подання письмової заяви від технічного засобу реабілітації, який у такому разі видається наступному за списком інваліду, дитині-інваліду, що перебувають на обліку та потребують такого засобу. У разі відсутності зазначеної заяви складається акт про відмову.

Інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід, які відмовилися від технічного засобу реабілітації, знімаються з обліку на строк експлуатації такого засобу, за виключенням причин, передбачених абзацами третім і четвертим цього пункту.

У разі зміни медичних показань, що підтверджується індивідуальною програмою, висновком МСЕК або ЛКК, рішенням ВЛК, у період між

поданням заявки та фактичним виготовленням засобу реабілітації інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід, їх законний представник можуть відмовитися від замовленого засобу та замовити інший засіб реабілітації.

У разі отримання інвалідом, постраждалим внаслідок антитерористичної операції, дитиною-інвалідом, їх законним представником неякісного технічного засобу реабілітації або такого, що не відповідає вимогам, зазначеним у заявці, спеціаліст органу соціального захисту населення або сервісного центру складає акт про непридатність до експлуатації або неналежну якість відповідного засобу. Такий засіб повертається підприємству, яке здійснило його поставку, а інваліду, постраждалому внаслідок антитерористичної операції, дитині-інваліду позачергово видається інший засіб реабілітації за рахунок коштів підприємства.

У разі смерті інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда засіб реабілітації видається наступному за списком інваліду, постраждалому внаслідок антитерористичної операції, дитині-інваліду, що перебувають на обліку та потребують такого засобу.

У разі відсутності інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда за місцем проживання, зазначеним у заявці, спеціалісти органу соціального захисту населення та сервісного центру складають акт про відсутність інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда за місцем проживання, копія якого надсилається рекомендованим листом з повідомленням інваліду, постраждалому внаслідок антитерористичної операції, дитині-інваліду. Якщо протягом 30 днів з дня надіслання акта органом соціального захисту населення інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід не отримали технічний засіб реабілітації та не надали з поважних причин документ, що підтверджує їх відсутність за місцем проживання (перебування в закладах охорони здоров'я, реабілітаційному центрі тощо), технічний засіб реабілітації може бути виданий наступному за списком інваліду, постраждалому внаслідок антитерористичної операції, дитині-інваліду, що перебувають на обліку та потребують такого засобу.

Після отримання органом соціального захисту населення заяви про повторне виготовлення технічного засобу реабілітації та документа, передбаченого абзацом шостим цього пункту, такий засіб видається інваліду, постраждалому внаслідок антитерористичної операції, дитині-інваліду, їх законному представнику позачергово, а у разі відсутності зазначеного документа - в порядку черговості.

Форми акта про відсутність інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда за місцем проживання та заяви про повторне виготовлення технічного засобу реабілітації затверджуються Мінсоцполітики.

41. Органи соціального захисту населення або сервісні центри розподіляють одержані технічні засоби реабілітації між інвалідами, постраждалими внаслідок антитерористичної операції, дітьми-інвалідами, які перебувають на обліку, відповідно до оформлених ними заявок, а також вживають заходів щодо збереження такого засобу до моменту його видачі.

Інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід або їх законний представник можуть за бажанням отримати технічний засіб реабілітації безпосередньо на підприємстві, в сервісному центрі або органі соціального захисту населення.

Технічні засоби реабілітації видаються разом з інструкцією з експлуатації і талоном на гарантійний ремонт.

42. Технічні засоби реабілітації можуть видаватися уповноваженій особі у разі подання заяви інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, законного представника дитини-інваліда про дозвіл на отримання технічного засобу реабілітації за формою, затвердженою Мінсоцполітики. Уповноважена особа повинна мати при собі документи, що підтверджують її особу.

У разі видачі технічного засобу реабілітації уповноваженій особі до банку даних вносяться її персональні дані (прізвище, ім'я, по батькові та вид, номер, дата видачі документа, що підтверджує особу).

Підприємство може надсилати готовий технічний засіб реабілітації поштою у разі письмової згоди інваліда, постраждалого внаслідок антитерористичної операції, дитини-інваліда, їх законного представника.

43. У разі коли інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід не можуть користуватися технічними засобами реабілітації серійного виробництва, що підтверджено індивідуальною програмою, а для постраждалих внаслідок антитерористичної операції, яким не встановлено інвалідність, - рішенням ВЛК або висновком ЛКК, орган соціального захисту населення подає заявку на виготовлення таких засобів за індивідуальним замовленням в установленому Мінсоцполітики порядку.

44. Інваліди, постраждалі внаслідок антитерористичної операції та діти-інваліди забезпечуються одним виробом на вибір таких видів:

1) допоміжні засоби для особистої гігієни:

кріслом-стільцем; сидінням на унітаз; сидінням-надставкою на унітаз; сидінням для ванни; сидінням для душу; табуретом; стільцем; східцями; східцями з поручнем; підставкою до ванни;

2) засоби для ходіння, керованими однією рукою, та засоби для ходіння, керованими обома руками: палицями; палицями з трьома або більше ніжками; милицями ліктьовими; милицями з опорою на передпліччя; милицями паховими; ходунками-рамками; ходунками на колесах; ходунками-стільцями; ходунками-столами;

3) меблі:

столом-партою, стійкою-партою, столом робочим;
табуретом, стільцем.

Інваліди, постраждали внаслідок антитерористичної операції, діти-інваліди можуть бути забезпечені базовими моделями технічних засобів реабілітації (крім засобів для пересування) на мінімальний строк, передбачений переліком або моделями, що мають підвищену надійність чи розширені функції, на максимальний строк, передбачений переліком.

Інваліди, постраждали внаслідок антитерористичної операції, діти-інваліди забезпечуються кріслами колісними таких видів:

універсальні - призначені для пересування у приміщенні та поза приміщенням;

дорожні - призначені для пересування дорогами з твердим покриттям;

універсальні для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів (крім спортивних) - призначені для пересування в приміщенні та поза приміщенням, високоманеврені, із задніми привідними колесами та можливістю регулювання положення центру маси;

дорожні для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів - призначені для пересування дорогами з твердим покриттям, з подвійним ручним керуванням та механічним приводом, високоманеврені та з можливістю регулювання положення центру маси.

Активними інвалідами, постраждалими внаслідок антитерористичної операції та дітьми-інвалідами є особи, які здатні до самообслуговування, потребують мінімального стороннього догляду, самостійно пересуваються на кріслі колісному значну частину часу та ведуть активний спосіб життя (навчаються, працюють, служать, займаються спортом, залучені до громадської діяльності, активної реабілітації тощо).

Діти-інваліди забезпечуються двома кріслами колісними на вибір (при цьому видається не більше одного крісла з електричним приводом) на максимальний строк, передбачений переліком.

Діти-інваліди забезпечуються кріслами колісними у разі зміни антропометричних даних, що підтверджується довідкою ЛКК.

Інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції може бути забезпечений на вибір:

одним кріслом колісним з ручним керуванням (дорожнім чи універсальним) базовим або розширеними функціями строком на два роки;

одним кріслом колісним з електричним приводом (дорожнім чи універсальним) базовим або розширеними функціями строком на шість років;

двома кріслами колісними (дорожнім та універсальним) або двома універсальними кріслами (при цьому видається не більше одного крісла з

електричним приводом та розширеними функціями) на максимальний строк, передбачений переліком.

Активний інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції чи дитина-інвалід може бути забезпечений на вибір:

одним кріслом колісним універсальним для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів базовим строком на два роки;

двома кріслами колісними, одне з яких універсальне для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів базове, друге - дорожнє чи універсальне з розширеними функціями, строком на чотири роки;

двома кріслами колісними універсальними для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів базовими строком на чотири роки;

двома кріслами колісними, одне з яких дорожнє чи універсальне з електричним приводом, друге - універсальне для активних інвалідів, постраждалих внаслідок антитерористичної операції та дітей-інвалідів базове, на максимальний строк, передбачений переліком.

45. Інваліду, дитині-інваліду видається направлення на забезпечення дорожнім кріслом колісним з електричним приводом у разі відсутності у користуванні автомобіля, отриманого через органи соціального захисту населення.

У разі видачі інваліду автомобіля органом соціального захисту населення дорожнє крісло колісне з електричним приводом, строк експлуатації якого не закінчився, повертається такому органу.

У разі коли автомобіль видано органом соціального захисту населення безоплатно або на пільгових умовах сім'ї, що складається з двох і більше інвалідів, один з інвалідів, у тому числі дитина-інвалід, повертає дорожнє крісло колісне з електричним приводом органу соціального захисту населення.

46. Інформація про видачу технічного засобу реабілітації вноситься до банку даних працівниками підприємств, сервісних центрів, органів соціального захисту населення.

Орган соціального захисту населення робить позначку в журналі реєстрації про безоплатне забезпечення технічними засобами реабілітації за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету, інших надходжень, зокрема благодійної або гуманітарної допомоги.

47. Для заміни технічного засобу реабілітації після закінчення строку його експлуатації або дострокової заміни інвалід, постраждалий внаслідок антитерористичної операції, дитина-інвалід або їх законний представник подають органу соціального захисту населення заявку за формою, затвердженою Мінсоцполітики.

Орган соціального захисту населення оформляє відповідне електронне направлення.

Ремонт і дострокова заміна технічних та інших засобів реабілітації

48. Інвалід, дитина-інвалід, інша особа можуть бути тимчасово забезпечені технічними та іншими засобами реабілітації, виготовленими за рахунок коштів державного чи місцевого бюджету, з числа тих, що повернуті згідно з пунктом 26 цього Порядку, на період виготовлення замовленого засобу або проведення ремонту виданого.

Ремонт технічних та інших засобів реабілітації проводиться підприємствами, сервісними центрами за заявою інваліда, дитини-інваліда, іншої особи, їх законного представника або за зверненням органу соціального захисту населення на підставі заяви інваліда, дитини-інваліда, іншої особи або їх законного представника.

49. Технічні та інші засоби реабілітації, видані інваліду, дитині-інваліду, іншій особі, можуть бути достроково замінені на підставі:

акта про недоцільність проведення їх ремонту, складеного підприємством, сервісним центром із залученням фахівців Міністерства соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурних підрозділів соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій;

довідки про викрадення;

довідки ЛКК або висновку лікувально-профілактичного закладу про зміну антропометричних даних;

медичних показань, що підтверджуються висновком МСЕК або ЛКК, рішенням ВЛК.

Недоцільним вважається ремонт технічних та інших засобів реабілітації, якщо сукупна вартість ремонту становить більш як 70 відсотків граничної ціни засобу, встановленої Мінсоцполітики на відповідний рік.

50. У разі зміни антропометричних даних, зокрема розміру кукси інваліда, дитини-інваліда, іншої особи, які користуються протезом модульного типу, підприємство замінює приймальну гільзу (куксоприймач) на підставі висновку комісії підприємства з обов'язковим внесенням відповідної інформації до банку даних та картки протезування.

Під час проведення первинного протезування після формування кукси здійснюється заміна приймальної гільзи (куксоприймача) у строк, визначений комісією підприємства або лікарем клініки УкрНДІпротезування. У разі потреби здійснюється заміна комплектувальних виробів на підставі висновку комісії підприємства або лікаря клініки УкрНДІпротезування з обов'язковим внесенням відповідної інформації до банку даних та картки протезування.

У разі заміни комплектувальних виробів під час проведення первинного протезування та післягарантійного ремонту протезного виробу строк експлуатації виробу продовжується на гарантійний строк заміненних вузлів (для протезів гомілки - стопа, для протезів стегна - стопа та механізм колінний) з обов'язковим внесенням підприємством, яке

здійснило такий ремонт, відповідної інформації до банку даних та картки протезування.

51. Інвалід, дитина-інвалід, інша особа мають право на безоплатний гарантійний та післягарантійний ремонт.

Ремонт технічного та іншого засобу реабілітації, гарантійний строк експлуатації якого не закінчився, проводиться сервісним центром, підприємством за рахунок коштів підприємства-виробника (постачальника).

Післягарантійний ремонт проводиться підприємствами, сервісними центрами за рахунок коштів державного бюджету. Зазначеному ремонту підлягають технічний та інші засоби реабілітації, у яких закінчився гарантійний строк експлуатації або зберігання.

У разі отримання інвалідом, дитиною-інвалідом, іншою особою або їх законними представниками нового технічного та іншого засобів реабілітації післягарантійний ремонт раніше виданого засобу за рахунок коштів державного бюджету не проводиться.

52. Підприємства, сервісні центри вносять до банку даних інформацію про післягарантійний ремонт технічних та інших засобів реабілітації.

**Перерахування коштів підприємствам, що виконали
індивідуальні заявки на виготовлення технічних та інших засобів
реабілітації, надання послуг з їх ремонту**

53. Забезпечення інвалідів, дітей-інвалідів, інших осіб технічними та іншими засобами реабілітації здійснюється у межах відповідних бюджетних призначень, передбачених Мінсоцполітики у державному бюджеті (далі - бюджетні кошти).

Мінсоцполітики спрямовує бюджетні кошти Фонду соціального захисту інвалідів з метою перерахування їх підприємствам, що виконали індивідуальні заявки інвалідів, дітей-інвалідів, інших осіб на виготовлення технічних та інших засобів реабілітації і надання послуг з їх післягарантійного ремонту.

Перерахування бюджетних коштів здійснюється на підставі актів приймання-передачі робіт (надання послуг), до яких додається витяг з реєстру про видані інвалідам, дітям-інвалідам, іншим особам технічні та інші засоби реабілітації за формою, затвердженою зазначеним Міністерством.

Порядок взаємодії Мінсоцполітики та Фонду соціального захисту інвалідів із забезпечення інвалідів, дітей-інвалідів, інших осіб технічними та іншими засобами реабілітації затверджує зазначене Міністерство.

Мінсоцполітики визначає обсяги бюджетних коштів за напрямками їх використання для виготовлення протезно-ортопедичних виробів, протезів молочної залози, ортопедичного взуття, засобів для пересування, спеціальних засобів для орієнтування, спілкування та обміну інформацією, засобів реабілітації (засобів для одягання та роздягання, допоміжних засобів для особистої гігієни, допоміжних засобів для особистої рухомості, переміщення та підйому, меблів та оснащення),

надання послуг з післягарантійного ремонту технічних та інших засобів реабілітації у межах загального обсягу зазначених коштів, а також пріоритетні напрями використання бюджетних коштів.

Пріоритетність спрямування бюджетних коштів надається виготовленню протезно-ортопедичних виробів, протезів молочної залози, крісел колісних, меблів (столів-парт, стійок-парт, стійок (вертикалізаторів, стійок похилих), ліжок, стінок шведських, матраців протипролежневих), допоміжних засобів для переміщення або переносу (кошиків (стільців) для перенесення).

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975

1. Цей Порядок визначає механізм призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (далі - одноразова грошова допомога) військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві (далі - військовослужбовець, військовозобов'язаний та резервіст).

2. Військовослужбовці вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, за умов, визначених Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу".

Військовозобов'язані та резервісти вважаються такими, що виконують обов'язки військової служби, служби у військовому резерві, за умов, визначених Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" та указами Президента України.

3. Днем виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги є: у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста - дата смерті, що зазначена у свідоцтві про смерть;

у разі встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності - дата, що зазначена у довідці медико-соціальної експертної комісії.

4. Одноразова грошова допомога призначається у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста, якщо смерть настала:

1) під час виконання військовослужбовцем обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби;

2) у період проходження військовослужбовцем військової служби або внаслідок захворювання чи нещасного випадку, що мали місце в період проходження ним військової служби;

3) під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві військовозобов'язаним та резервістом, яких призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори.

5. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується у розмірі 500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату загибелі (смерті), рівними частками членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста.

Якщо одна із зазначених осіб відмовляється від отримання одноразової грошової допомоги, її частка розподіляється між іншими особами, які мають право на її отримання.

Заява про відмову від отримання одноразової грошової допомоги повинна бути нотаріально посвідчена в установленому законодавством порядку.

Члени сім'ї та батьки загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста визначаються відповідно до Сімейного кодексу України, а утриманці - відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб".

6. Одноразова грошова допомога призначається і виплачується:

1) військовослужбовцю, інвалідність якого настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з виконанням ним обов'язків військової служби, чи встановлення інвалідності особі після її звільнення з військової служби внаслідок зазначених причин, у розмірі:

250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

200-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

150-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи;

2) військовослужбовцю, інвалідність якого настала в період проходження військової служби або внаслідок захворювання, пов'язаного з проходженням ним військової служби, або встановлення особі, звільненій з військової служби, інвалідності не пізніше ніж через три місяці після звільнення її з військової служби чи після закінчення тримісячного строку, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження зазначеної служби, у розмірі:

120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи;

3) військовозобов'язаному або резервісту, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, інвалідність якого настала внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), заподіяного військовозобов'язаному чи резервісту під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, або не пізніше ніж через три місяці після закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві, але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження таких зборів, служби у військовому резерві, у розмірі:

120-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності I групи;

90-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності II групи;

70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення інвалідності, - у разі встановлення інвалідності III групи.

7. У разі часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності одноразова грошова допомога виплачується залежно від ступеня втрати працездатності, який встановлюється медико-соціальними експертними комісіями, у розмірі, що визначається у відсотках від:

70-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності, - військовослужбовцю, який отримав поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання обов'язків військової служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

50-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності, - військовослужбовцю строкової військової служби, який отримав поранення (контузію, травму або каліцтво) у період проходження ним строкової військової

служби, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

50-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб на дату встановлення ступеня втрати працездатності, - військовозобов'язаному або резервісту, якого призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, який отримав поранення (контузію, травму або каліцтво) під час виконання обов'язків військової служби або служби у військовому резерві, що призвело до часткової втрати працездатності без встановлення йому інвалідності.

8. Якщо протягом двох років військовослужбовцю, військовозобов'язаному та резервісту після первинного встановлення інвалідності або ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності під час повторного огляду буде встановлено згідно з рішенням медико-соціальної експертної комісії вищу групу чи іншу причину інвалідності або більший відсоток втрати працездатності, що дає їм право на отримання одноразової грошової допомоги в більшому розмірі, виплата провадиться з урахуванням раніше виплаченої суми.

9. Граничний розмір одноразової грошової допомоги не повинен перевищувати розміру допомоги у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста.

10. Члени сім'ї, батьки та утриманці загиблого (померлого), яким призначається та виплачується одноразова грошова допомога, подають за місцем проходження служби (зборів) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста або уповноваженим структурним підрозділам державних органів, на які покладаються функції щодо підготовки необхідних для призначення пенсії документів (далі - уповноважений орган), такі документи:

заяву кожного повнолітнього члена сім'ї, батьків та утриманців загиблого (померлого), які мають право на отримання допомоги, а у разі наявності неповнолітніх дітей - іншого з батьків або опікунів чи піклувальників дітей про виплату одноразової грошової допомоги;

витяг з наказу про виключення загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста із списків особового складу військової частини (підрозділу, органу);

витяг з особової справи про склад сім'ї військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста, призваного на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

До заяви додаються копії:

документа, що свідчить про причини та обставини загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста, зокрема про те, що вона не пов'язана з вчиненням ним кримінального чи адміністративного

правопорушення або не є наслідком вчинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження чи самогубства;

свідоцтва про смерть військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста;

свідоцтва про народження військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста - для виплати одноразової грошової допомоги батькам загиблого (померлого);

свідоцтва про шлюб - для виплати грошової допомоги дружині (чоловікові);

довідки органу реєстрації або відповідного житлово-експлуатаційного підприємства, організації чи органу місцевого самоврядування про склад сім'ї військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста;

сторінок паспортів повнолітніх членів сім'ї з даними про прізвище, ім'я та по батькові і місце реєстрації;

свідоцтва про народження дитини - для виплати одноразової грошової допомоги дитині;

документа, що засвідчує реєстрацію фізичної особи у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, виданого органом доходів і зборів (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідний орган доходів і зборів та має відмітку в паспорті громадянина України, - копію сторінки паспорта з такою відміткою);

рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті, сільської, селищної ради або суду про встановлення над дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, опіки, піклування (у разі здійснення опіки або піклування над дітьми військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста);

рішення суду або нотаріально посвідченого правочину, що підтверджуватиме факт перебування заявника на утриманні загиблого (померлого) (надають особи, які не були членами сім'ї загиблого (померлого), але перебували на його утриманні).

11. Військовослужбовець, військовозобов'язаний та резервіст, якому виплачується одноразова грошова допомога у разі настання інвалідності чи втрати працездатності без встановлення йому інвалідності, подає уповноваженому органу такі документи:

заяву про виплату одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням інвалідності чи часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;

довідку медико-соціальної експертної комісії про встановлення групи інвалідності або відсотка втрати працездатності із зазначенням причинного зв'язку інвалідності чи втрати працездатності.

До заяви додаються копії:

постанови відповідної військово-лікарської комісії щодо встановлення причинного зв'язку поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання;

документа, що свідчить про причини та обставини поранення (контузії, травми або каліцтва), зокрема про те, що воно не пов'язане із вчиненням особою кримінального чи адміністративного правопорушення або не є наслідком вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження;

сторінок паспорта з даними про прізвище, ім'я та по батькові і місце реєстрації;

документа, що засвідчує реєстрацію фізичної особи у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, виданого органом доходів і зборів (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідний орган доходів і зборів та має відмітку в паспорті громадянина України, - копію сторінки паспорта з такою відміткою).

12. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги військовослужбовцям, військовозобов'язаним та резервістам, яких призвано на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, здійснюється Міністерством оборони, іншими центральними органами виконавчої влади, що здійснюють керівництво військовими формуваннями та правоохоронними органами, та іншими органами державної влади, військовими формуваннями та правоохоронними органами, в яких передбачено проходження військової служби військовослужбовцями, навчальних (або перевірочних) та спеціальних зборів - військовозобов'язаними, проходження служби у військовому резерві - резервістами (далі - розпорядник бюджетних коштів).

13. Керівник уповноваженого органу подає у 15-денний строк з дня реєстрації всіх документів розпорядникові бюджетних коштів висновок щодо виплати одноразової грошової допомоги, до якого додаються документи, зазначені в пунктах 10 і 11 цього Порядку.

Розпорядник бюджетних коштів приймає у місячний строк після надходження зазначених документів рішення про призначення або відмову у призначенні одноразової грошової допомоги і надсилає його разом з документами уповноваженому органу для видання наказу про виплату такої допомоги особам, які звернулися за нею, або у разі відмови для письмового повідомлення заявника із зазначенням мотивів відмови.

14. Одноразова грошова допомога виплачується особі шляхом її перерахування уповноваженим органом на рахунок в установі банку, зазначений одержувачем виплати, або через касу уповноваженого органу.

15. Рішення про відмову у призначенні грошової допомоги може бути оскаржено в установленому порядку.

16. Фінансування витрат, пов'язаних з виплатою одноразової грошової допомоги, здійснюється відповідно до статті 23 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

17. Особам, звільненим з військової служби, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється органом державної влади, який здійснював розрахунок під час звільнення з військової служби.

18. У разі встановлення інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовцю, особі, звільненій з військової служби, який (яка) на день отримання інвалідності, визначення ступеня втрати працездатності без встановлення інвалідності або на день його (її) звільнення з військової служби обіймав (обіймала) посаду в державному органі, установі, організації із залишенням на військовій службі, виплата одноразової грошової допомоги здійснюється за рахунок коштів таких державних органів, установ, організацій, до яких він (вона) був (була) відряджений (відряджена).

У такому самому порядку здійснюється виплата одноразової грошової допомоги особам, які мають право на її отримання у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, якого було відряджено до державного органу, установи, організації із залишенням його на військовій службі.

19. Призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються, якщо загибель (смерть), поранення (контузія, травма або каліцтво), інвалідність чи часткова втрата працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовця, військовозобов'язаного чи резервіста є наслідком:

вчинення ним злочину або адміністративного правопорушення;

вчинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння;

навмисного спричинення собі тілесного ушкодження чи іншої шкоди своєму здоров'ю або самогубства (крім випадку доведення особи до самогубства, встановленого судом);

подання особою завідомо неправдивих відомостей для призначення і виплати одноразової грошової допомоги.

20. Виплата одноразової грошової допомоги здійснюється в порядку черговості відповідно до дати подання документів.

Прем'єр-міністр України

М.АЗАРОВ

**Питання грошового забезпечення військовослужбовців, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 09.04.2014 № 111
(Витяг)**

Військовослужбовці, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, грошове забезпечення виплачується в порядку та розмірах, установлених для осіб офіцерського складу, осіб рядового сержантського та старшинського складу, які проходять військову службу за контрактом.

Прем'єр-міністр України

А.ЯЦЕНЮК

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 413

1. Цей Порядок визначає процедуру надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, та категорії таких осіб.

2. Статус учасника бойових дій надається:

військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним) та працівникам Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, військовослужбовцям військових прокуратур, особам рядового, начальницького складу, військовослужбовцям, працівникам МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.

3. Райони проведення антитерористичної операції та терміни її проведення визначаються Антитерористичним центром при СБУ.

4. Підставою для надання особам статусу учасника бойових дій є:

документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення, направлення (прибуття) у відрядження до районів проведення антитерористичної операції, їх перебування в таких районах з метою виконання завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України шляхом безпосередньої

участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, директив, розпоряджень, посвідчень про відрядження, оперативних завдань, журналів бойових дій, бойових донесень, дислокацій, книг нарядів, графіків несення служби, звітів, зведень, донесень, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, а також інші офіційні документи, видані державними органами, що містять достатні докази про безпосередню участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції у районах її проведення).

5. Рішення про надання статусу учасника бойових дій приймається:

комісіями з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера, утвореними в Міноборони, МВС, Національній гвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральній прокуратурі України, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС (далі - комісія);

міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, яка утворюється Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (далі - міжвідомча комісія), - у разі виникнення спірних питань, що потребують міжвідомчого врегулювання.

Рішення щодо утворення комісії та положення про неї затверджується відповідним міністерством, центральним органом виконавчої влади та іншим державним органом, зазначеним в абзаці другому цього пункту.

Положення про міжвідомчу комісію затверджується Мінсоцполітики. До складу міжвідомчої комісії включаються фахівці Міноборони, МВС, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральної прокуратури України, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС. Також можуть включатися фахівці інших державних органів та представники громадських організацій.

6. Для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзацах другому та третьому пункту 2 цього Порядку, командири (начальники) військових частин (органів, підрозділів) або інші керівники установ, закладів у місячний строк після завершення особами виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (після видання відповідного наказу керівника Антитерористичного центру при СБУ) зобов'язані подати на розгляд комісії, утвореної міністерством, центральним органом виконавчої влади чи іншим державним органом, у підпорядкуванні яких перебували військові частини (органи, підрозділи), установи та заклади, у

складі яких проходили службу чи працювали особи, довідки за формою згідно з додатком 1 та документи із зазначених у пункті 4 цього Порядку, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. У разі коли місце постійної дислокації військової частини (органу, підрозділу) або установи, закладу розташоване безпосередньо у районі проведення антитерористичної операції, документи командирами (начальниками) або іншими керівниками установ, закладів подаються на розгляд комісії у місячний строк після зарахування осіб до списків військової частини (органу, підрозділу) або установи, закладу чи призначення їх на відповідні посади.

Комісії вивчають документи, у разі потреби заслуховують пояснення осіб, стосовно яких вони подані, свідків та у місячний строк з дня надходження документів приймають рішення щодо надання статусу учасника бойових дій. За відсутності підстав повертають їх до військових частин (органів, підрозділів), установ, закладів з метою подальшого доопрацювання.

Комісії інформують у місячний строк Державну службу у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції про осіб, яким надано статус учасника бойових дій, за формою згідно з додатком 3.

Комісії подають на розгляд міжвідомчої комісії документи із спірних питань, які потребують міжвідомчого врегулювання.

Міжвідомча комісія розглядає документи, надіслані комісіями, та у разі потреби уточнює інформацію про осіб, стосовно яких вони подані (надсилає необхідні запити тощо), заслуховує пояснення таких осіб, свідків, представників державних органів та у місячний строк з дня надходження документів (уточненої інформації) приймає рішення щодо надання статусу учасника бойових дій, про що інформує комісії.

8. У разі неподання командиром (начальником) військової частини (органу, підрозділу) або іншим керівником установи, закладу до комісії документів, необхідних для надання статусу учасника бойових дій, особи, зазначені в абзацах другому і третьому пункту 2 цього Порядку, можуть самостійно звернутися до відповідної комісії.

У разі відмови в наданні статусу учасника бойових дій питання про надання особі зазначеного статусу може повторно виноситися на розгляд комісії за рішенням керівника відповідного міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади чи іншого державного органу, зазначеного у пункті 5 цього Порядку.

Комісія або міжвідомча комісія позбавляє статусу учасника бойових дій у разі:

наявності обвинувального вироку суду, який набрав законної сили, за вчинення особою умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період участі в антитерористичній операції;

виявлення факту підроблення документів про участь в антитерористичній операції, у забезпеченні її проведення або надання недостовірних даних про особу;

подання особою заяви про позбавлення її статусу учасника бойових дій.

Рішення комісії (міжвідомчої комісії) може бути оскаржено в судовому порядку.

9. Посвідчення учасника бойових дій і відповідний нагрудний знак особам, зазначеним в абзацах другому і третьому пункту 2 цього Порядку, яким надано статус учасника бойових дій, видаються органами Міноборони, МВС, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральної прокуратури України, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС.

Державна служба у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції забезпечує ведення єдиного державного реєстру учасників бойових дій з числа осіб, зазначених у цьому Порядку.

Прем'єр-міністр України

А.ЯЦЕНЮК

**Про забезпечення належним медичним обслуговуванням
військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, які
зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я під час
проведення антитерористичної операції на сході України, затверджено
постановою Верховної Ради України від 29 травня 2014 р. № 1286 – VII
(Витяг)**

1. Військовослужбовці Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту, Управління державної охорони України, особи рядового, начальницького складу і військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, які, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали участь в антитерористичній операції на сході України та зазнали поранення, контузії чи іншого ушкодження здоров'я, мають право на безоплатне медичне обслуговування (лікування, медичну реабілітацію та інше) в Клінічній лікарні "Феофанія" Державного управління справами.
2. Медична допомога особам, зазначеним у пункті 1 цієї Постанови, надається закладами охорони здоров'я невідкладно.

Голова Верховної Ради України

О. ТУРЧИНОВ

Порядок та умови виплати одноразової грошової допомоги у разі звільнення військовослужбовцям, призваним на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. № 460

1. Військовослужбовцям, які були призвані на військову службу за призовом у зв'язку з мобілізацією та звільняються із служби після прийняття рішення про демобілізацію (крім військовослужбовців строкової військової служби) (далі - військовослужбовці), виплачується одноразова грошова допомога (далі - допомога) в розмірі 4 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний місяць служби, але не менш як 25 відсотків місячного грошового забезпечення.

2. Військовослужбовцям виплата допомоги здійснюється за період служби за призовом у зв'язку з мобілізацією з дня їх призову на службу без урахування періоду попередньої військової служби, на якій вони перебували у мирний час, за винятком тих осіб, які у разі звільнення з військової служби у мирний час не набули права на отримання грошової допомоги, передбаченої пунктом 2 статті 15 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей”.

3. Розмір допомоги обчислюється з урахуванням пунктів 1 і 2 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 р. № 393 “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей” (ЗП України, 1992 р., № 7, ст. 182).

4. Допомога виплачується з розрахунку місячного грошового забезпечення (без урахування винагород), на яке має право військовослужбовець на день звільнення. 5. Виплата військовослужбовцям допомоги у разі звільнення з військової служби здійснюється Міноборони, іншими утвореними відповідно до законів військовими формуваннями та правоохоронними органами за рахунок коштів державного бюджету, передбачених на їх утримання.

6. Військовослужбовцям у разі звільнення з військової служби за службовою невідповідністю, у зв'язку з позбавленням військового звання, у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, допомога не виплачується.

Прем'єр-міністр України

А.ЯЦЕНЮК

Порядок протезування та ортезування виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, окремих категорій громадян, які брали участь в антитерористичній операції та/або забезпеченні її проведення (здійсненні заходів, пов'язаних з попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності) і втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 1 жовтня 2014 р. № 518

1. Цей Порядок визначає механізм безоплатного забезпечення військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, інших утворених відповідно до законів військових формувань, Держприкордонслужби, осіб рядового і начальницького складу, військовослужбовців, працівників МВС, Управління державної охорони, Держспецзв'язку, які внаслідок захворювання, поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції та/або забезпечення її проведення (здійснення заходів, пов'язаних із попередженням, виявленням і припиненням терористичної діяльності), захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, втратили функціональні можливості кінцівки або кінцівок (далі - учасники антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок), протезуванням та/або ортезуванням виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні (далі - протезування (ортезування), заміни приймальної гільзи (куксоприймача) та післягарантійного ремонту протезно-ортопедичного виробу підвищеної функціональності у вигляді надання їм грошової допомоги шляхом безготівкового перерахування коштів:

закордонним підприємствам, установам та організаціям, в яких здійснюватиметься протезування (ортезування) учасників антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок, заміна приймальної гільзи (куксоприймача) та післягарантійний ремонт протезно-ортопедичного виробу підвищеної функціональності (далі - закордонні надавачі спеціалізованої допомоги);

на рахунок учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, для оплати вартості проїзду, проживання та харчування його та супроводжуючої особи (у разі потреби) за кордоном.

Протезно-ортопедичними виробами підвищеної функціональності є вироби, які забезпечують безпечне і надійне їх функціонування триваліший час, мають покращені антропологічні, ергономічні та косметичні характеристики і дають

можливість учасникам антитерористичної операції, які втратили функціональні можливості кінцівок:

- виконувати фізичну роботу з підвищеними навантаженнями;
- вести активний спосіб життя (заняття спортом, туризм тощо);
- забезпечувати догляд за дітьми та особами, які втратили працездатність.

Грошова допомога, пов'язана з безоплатним забезпеченням протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, включає оплату витрат на:

протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, закордонним надавачем спеціалізованої допомоги (у тому числі в Україні);

проїзд (крім квитків 1 класу та бізнес-класу), проживання (крім номерів підвищеної комфортності) та харчування учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, його супроводжуючої особи (у разі потреби) за кордоном.

Витрати на проживання та харчування не можуть перевищувати сум витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів, визначених у додатку 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 р. № 98 (Офіційний вісник України, 2011 р., № 11, ст. 488).

2. Для розгляду питання щодо протезування (ортезування) за кордоном, вибору закордонного надавача спеціалізованої допомоги учасник антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законний представник повинен подати особисто або надіслати поштою до Державної служби у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (далі - Служба):

заяву;

копію паспорта або іншого документа, що посвідчує особу;

копію документа, що підтверджує реєстрацію у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків (крім фізичних осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та офіційно повідомили про це відповідний контролюючий орган і мають відмітку у паспорті);

направлення на забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, видане відповідно до Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321 (Офіційний вісник України, 2012 р., № 31, ст. 1146), яке учасник отримує у структурному підрозділі з питань соціального захисту населення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчому органі

міської, районної у місті (крім м. Києва та Севастополя) ради за зареєстрованим або фактичним місцем проживання (перебування);

рішення військово-лікарської комісії про потребу у протезуванні (ортезуванні);

витяг з історії хвороби;

фото- та відеоматеріали кукси та наявного об'єму рухів.

У разі коли до заяви додаються не всі необхідні документи, зазначені у цьому пункті, Служба повідомляє у триденний строк учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законного представника про документи, які необхідно подати додатково. У такому разі днем звернення вважається дата, зазначена на поштовому штемпелі (у разі надсилання відсутніх документів поштою), або дата їх фактичного отримання Службою (у разі особистого подання).

3. Попередній розгляд документів щодо протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, здійснюється експертною групою, утвореною при Службі (далі - експертна група).

Положення про експертну групу та її персональний склад затверджуються Мінсоцполітики за поданням Служби.

Медичні показання до протезування (ортезування) визначаються на підставі переліку діагнозів відповідно до класифікаційних шифрів технічних та інших засобів реабілітації, що затверджується Мінсоцполітики разом з МОЗ.

Строк розгляду документів експертною групою не може перевищувати 25 робочих днів з дати отримання (надходження поштою) від учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законного представника всіх необхідних документів.

Під час зазначеного строку експертна група опрацьовує питання щодо протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, в Україні або здійснює пошук закордонного надавача спеціалізованої допомоги і з'ясовує з ним конструкцію та комплектацію виробу підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні.

Протезування учасника антитерористичної операції здійснюється закордонним надавачем спеціалізованої допомоги у разі відсутності в Україні спеціалістів, які мають відповідну кваліфікаційну підготовку і позитивний практичний досвід виготовлення конструкцій (технологій) заявлених виробів

За результатами попереднього розгляду заяви протягом двох робочих днів з дати проведення засідання експертною групою оформляється висновок.

У висновку в обов'язковому порядку зазначається:

інформація про можливість протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок:

- вітчизняним виробом підвищеної функціональності;
- закордонним надавачем спеціалізованої допомоги (у тому числі в Україні);

розмір грошової допомоги на протезування (ортезування), найменування закордонних надавачів спеціалізованої допомоги окремо за кожною позицією, зазначеною в абзацах дев'ятому і десятому цього пункту, та у розрізі витрат, зазначених у пункті 1 цього Порядку, і дані про необхідність супроводження учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок.

Учасник антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, під час первинного протезування забезпечується у разі потреби лікувально-тренувальним протезом підприємством, що відповідає вимогам, визначеним пунктом 5 Порядку забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації інвалідів, дітей-інвалідів та інших окремих категорій населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 5 квітня 2012 р. № 321 (Офіційний вісник України, 2012 р., № 31, ст. 1146), на строк, необхідний для формування кукси (від одного до дванадцяти місяців).

Строк, на який видається виріб підвищеної функціональності, що виготовлений закордонним надавачем спеціалізованої допомоги, не повинен бути меншим за строк, на який видається виріб підвищеної функціональності вітчизняного виробництва.

У разі досягнення згоди з учасником антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, щодо протезування (ортезування) в Україні Служба надає йому відповідні рекомендації.

Служба (крім випадків, коли з учасником антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, досягнуто згоди щодо протезування (ортезування) в Україні) у день складення експертною групою висновку надсилає його та інші документи Мінсоцполітики для розгляду Експертною комісією Мінсоцполітики із забезпечення інвалідів технічними та іншими засобами реабілітації, ціна яких перевищує граничну (далі - Комісія).

4. Рішення щодо доцільності протезування (ортезування) учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівки або кінцівок, за кордоном, вибору закордонного надавача спеціалізованої допомоги, розміру грошової допомоги на оплату витрат, зазначених у пункті 1 цього Порядку, а також (у разі необхідності) збільшення встановленого розміру грошової допомоги (але не більше ніж у два рази) приймається Комісією з урахуванням обсягу бюджетних призначень, передбачених на зазначені цілі, та висновку експертної групи, оформляється протягом двох робочих днів з дати проведення засідання протоколом, який у день складення надсилається Службі.

5. Служба укладає із закордонним надавачем спеціалізованої допомоги і учасником антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законним представником тристоронній письмовий договір, в якому визначаються умови надання такому учасникові грошової допомоги шляхом безготівкового перерахування коштів закордонному надавачеві спеціалізованої допомоги і подальшого гарантійного обслуговування, надання закордонним надавачем спеціалізованої допомоги технічного опису конструкції та комплектації виробу підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, відповідальність сторін.

Право на отримання зазначеної грошової допомоги на протезування (ортезування) однієї кінцівки за кордоном, заміну приймальної гільзи (куксоприймача) та післягарантійного ремонту протезно-ортопедичного виробу підвищеної функціональності може бути використано учасником антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, лише один раз.

Розмір грошової допомоги на протезування (ортезування) однієї кінцівки за кордоном не може перевищувати 900 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня року, в якому прийнято Комісією рішення про доцільність протезування (ортезування) за кордоном учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок.

Розмір грошової допомоги на заміну приймальної гільзи (куксоприймача) та післягарантійного ремонту протезно-ортопедичного виробу підвищеної функціональності не може перевищувати 150 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня року, в якому Комісією прийнято рішення щодо доцільності протезування (ортезування) за кордоном учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок.

У разі перевищення зазначеної вартості учасник антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законний представник може здійснити доплату різниці за рахунок власних коштів або інших не заборонених законодавством джерел шляхом перерахування відповідних коштів на спеціальний рахунок Служби, відкритий у Казначействі, для їх подальшого перерахування закордонному надавачеві спеціалізованої допомоги. У такому разі тристоронній письмовий договір укладається Службою тільки після перерахування на її рахунок суми, що не вистачає для протезування (ортезування) однієї кінцівки за кордоном.

Відповідно до рішення Мінсоцполітики може передбачатися попередня оплата на строк не більше трьох місяців для забезпечення протезуванням (ортезуванням) учасника антитерористичної операції, який втратив

функціональні можливості кінцівок, виробами підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні.

Для оплати проїзду, проживання та харчування учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, його супроводжуючої особи (у разі потреби) за кордоном Служба перераховує кошти на рахунок такого учасника або закордонному надавачеві спеціалізованої допомоги відповідно до умов договору.

Для остаточного розрахунку учасник антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, або його законний представник подає протягом 10 робочих днів після повернення із-за кордону Службі відповідні підтверджуючі документи.

Оплата вартості заміни приймальної гільзи (куксоприймача) та післягарантійного ремонту протезно-ортопедичного виробу, яким забезпечено учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, здійснюється шляхом перерахування коштів:

Службою - закордонному надавачу спеціалізованої допомоги на підставі актів про заміну приймальної гільзи (куксоприймача) або здійснення післягарантійного ремонту протезно-ортопедичного виробу;

Фондом соціального захисту інвалідів на території України - підприємству, що відповідає вимогам, визначеним абзацом тринадцятим пункту 3 цього Порядку, на підставі акта приймання-передачі робіт (надання послуг).

6. Підготовка учасника антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, до протезування (ортезування) за кордоном здійснюється у клініці Українського науково-дослідного інституту протезування, протезобудування та відновлення працездатності або за рекомендаціями зазначеного Інституту, інших закладів охорони здоров'я.

7. Операції, пов'язані з перерахуванням і використанням бюджетних коштів, відкриття рахунків, реєстрація, облік бюджетних зобов'язань здійснюються в установленому законодавством порядку.

До грошової допомоги, зазначеної в пункті 1 цього Порядку, що надається учаснику антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, не включаються витрати на оплату банківських послуг.

Для оплати вартості протезування (ортезування) можуть використовуватися кошти фізичних і юридичних осіб та інших не заборонених законодавством джерел. 8. Мінсоцполітики за поданням Служби подає Мінфіну щокварталу до 20 числа місяця, що настає за звітним періодом, зведений звіт про використання бюджетних коштів.

9. Складення та подання фінансової і бюджетної звітності про використання бюджетних коштів, а також контроль за їх цільовим та ефективним витрачанням здійснюються в установленому законодавством порядку.

10. Служба після отримання від закордонного надавача спеціалізованої допомоги технічного опису конструкції та комплектації виробу підвищеної функціональності за технологіями виготовлення, які відсутні в Україні, встановленого учасникові антитерористичної операції, який втратив функціональні можливості кінцівок, вносить інформацію про протезування (ортезування) згідно з цим Порядком до Централізованого банку даних з проблем інвалідності.

11. Форми протоколу засідань експертної групи, заяви, анкети та інших необхідних документів затверджуються Мінсоцполітики за поданням Служби.

Про особливості виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 31 січня 2015 р. № 24

Кабінет Міністрів України **постановляє**:

1. Установити, що в особливий період або під час проведення антитерористичної операції військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Головного управління розвідки Міністерства оборони, Державної прикордонної служби, Управління державної охорони, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, Державної спеціальної служби транспорту за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду виплачується винагорода у відсотках місячного грошового забезпечення.

Розмір винагороди визначається виходячи з розміру посадового окладу, окладу за військовим (спеціальним) званням, щомісячних додаткових видів місячного грошового забезпечення постійного характеру, премії та повинен становити не менш як 3 тис. гривень на місяць. У разі коли військовослужбовець, особа рядового або начальницького складу, що брали безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду менше одного календарного місяця, розмір винагороди визначається пропорційно дням участі виходячи з її розміру, що становить не менш як 3 тис. гривень.

Винагорода військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу виплачується також під час безперервного перебування на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я після отриманих під час безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду поранень (контузії, травми, каліцтва).

2. Військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та резервістам виплачуються додаткові винагороди за виконання окремих завдань під час безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду.

3. Затвердити:

розмір винагороди військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду згідно з додатком 1;

розмір додаткових винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та резервістам за виконання окремих завдань під час

безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду згідно з додатком 2.

4. Міністерству оборони разом з іншими заінтересованими державними органами затвердити у двотижневий строк порядок та умови виплати винагород згідно з додатками 1 і 2, а також порядок підтвердження виконання завдань, визначених додатком 2.

5. Видатки, пов'язані з виконанням цієї постанови, здійснюються в межах призначень, передбачених у державному бюджеті для утримання органів, зазначених в абзаці першому пункту 1 цієї постанови.

6. Визнати таким, що втратив чинність, пункт 2 постанови Кабінету Міністрів України від 4 червня 2014 р. № 158 “Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству фінансів на 2014 рік, та виділення коштів з резервного фонду державного бюджету” (Офіційний вісник України, 2014 р., № 46, ст. 1211) у частині виплати військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу винагороди в розмірі 100 відсотків місячного грошового забезпечення, але не менш як 3 тис. гривень, у розрахунку на місяць.

7. Ця постанова набирає чинності з дня опублікування, крім розділу 2 додатка 1, який набирає чинності з настанням воєнного часу.

Додаток 1

до постанови Кабінету Міністрів України
від 31 січня 2015 р. № 24

РОЗМІР

**винагороди військовослужбовцям, особам рядового і
начальницького складу за безпосередню участь у воєнних
конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах
особливого періоду**

Підстави для виплати винагороди	Розмір винагороди, відсотків місячного грошового забезпечення
---------------------------------	---

1. Період мобілізації (в тому числі часткової) або з моменту введення воєнного стану та до дати завершення демобілізації або закінчення (скасування) воєнного стану, період проведення антитерористичної операції

Безпосередня участь військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, здійсненні заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні, відбитті збройного нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, особами рядового і начальницького	100
---	-----

складу, звільненні таких об'єктів у разі їх захоплення або спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою

2. Воєнний час (з моменту оголошення стану війни чи фактичного початку воєнних дій до дати припинення стану війни)

Безпосередня участь військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу в бойових діях 200

Безпосередня участь військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу в здійсненні спеціальних заходів (пошук диверсійно-розвідувальних груп, незаконних озброєних формувань (осіб), попередження, виявлення і припинення терористичної діяльності, забезпечення правопорядку на державному кордоні) 150

Додаток 2
до постанови Кабінету Міністрів України
від 31 січня 2015 р. № 24

РОЗМІР

додаткових винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та резервістам за виконання окремих завдань під час безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду

Найменування завдання	Розмір винагороди, гривень
1. Успішне виконання бойового завдання, визначеного розпорядчим документом вищого органу військового управління (виплачується на з'єднання, окрему військову частину, установу):	
Бригадою	365400 (300 мінімальних заробітних плат)
полком; батальйонно-тактичною групою	243600 (200 мінімальних заробітних плат)
батальйоном; дивізіоном; прирівняними до них військовими частинами (підрозділами)	121800 (100 мінімальних заробітних плат)
ротою; батареєю; ескадрильєю; взводом; групою; прирівняними до них	60900 (50 мінімальних заробітних плат)

підрозділами

заробітних плат)

2. Безпосередня участь в бойових діях
(виплачується особі після видання
бойового наказу)

1000 (на добу)

3. Успішне виконання завдання
(виплачується на підрозділ, екіпаж,
прирівняні до них підрозділи або особі (у
разі самостійного виконання завдання) із
знищення (захоплення):

1) корабля:

1 рангу

243600
(200 мінімальних заробітних плат)

2 рангу

182700
(150 мінімальних заробітних плат)

3 рангу

121800
(100 мінімальних заробітних плат)

4 рангу

97440
(80 мінімальних заробітних плат)

2) бойового літака (винищувальної та
штурмової авіації), зенітного ракетного
комплексу

121800
(100 мінімальних заробітних плат)

3) реактивної системи залпового вогню

60900
(50 мінімальних заробітних плат)

4) тактичного ракетного комплексу,
військового літака

54810
(45 мінімальних заробітних плат)

5) танка, наземної артилерії (самохідної),
бойового вертольота

48720
(40 мінімальних заробітних плат)

6) наземної артилерії (іншої), військового
вертольота, протитанкового ракетного
комплексу

42630
(35 мінімальних заробітних плат)

7) бойової машини піхоти (десанту),
бронетранспортера, броньованої
розвідувально-дозорної машини

42630
(35 мінімальних заробітних плат)

8) іншого літального апарата (об'єкта),

36540

оснащеного засобами ураження або спостереження (у тому числі безпілотного)	(30 мінімальних заробітних плат)
9) переносного зенітно-ракетного комплексу	30450 (25 мінімальних заробітних плат)
10) судна військового (допоміжного) забезпечення водотоннажністю понад 5 тис. тонн	30450 (25 мінімальних заробітних плат)
11) судна військового (допоміжного) забезпечення водотоннажністю до 5 тис. тонн включно	24360 (20 мінімальних заробітних плат)
12) військового автомобіля (вантажного, спеціалізованого), малогабаритного судна бойового (розвідувального) призначення, військового тягача	12180 (10 мінімальних заробітних плат)

Примітки. 1. Виплата додаткових винагород здійснюється щомісяця за підсумками фактичного виконання конкретних завдань за минулий місяць.

2. За успішне виконання бойового завдання, визначеного розпорядчим документом вищого органу військового управління, або іншого завдання додаткова винагорода виплачується одноразово та розподіляється відповідно командиром (начальником) з'єднання, окремої військової частини, установи між підпорядкованими військовими частинами (підлеглим особовим складом) з урахуванням їх внеску.

Прем'єр-міністр України

А.ЯЦЕНЮК

ПОРЯДОК виплати компенсації підприємствам, установам, організаціям у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 4 березня 2015 р. № 105

1. Цей Порядок визначає механізм виплати компенсації підприємствам, установам, організаціям у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період (далі - працівники), за рахунок коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою 2501350 “Компенсація підприємствам, установам, організаціям у межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період” (далі - бюджетні кошти).

2. Головним розпорядником бюджетних коштів та відповідальним виконавцем бюджетної програми є Мінсоцполітики.

Розпорядниками бюджетних коштів нижчого рівня є:

Міністерство соціальної політики Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи з питань соціального захисту населення обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій (далі - структурні підрозділи соціального захисту населення);

структурні підрозділи з питань соціального захисту населення районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах (крім м. Києва та Севастополя) рад (далі - органи соціального захисту населення).

3. Бюджетні кошти спрямовуються підприємствам, установам, організаціям на компенсацію витрат на виплату середнього заробітку працівникам, які працювали на таких підприємствах, в установах, організаціях на час призову на військову службу, не більше одного року (далі - компенсація).

4. Для виплати компенсації підприємство, установа або організація подає щомісяця до 15 числа органу соціального захисту населення звіт про фактичні витрати на виплату середнього заробітку працівникам згідно з додатком 1, погоджений районним (міським) військовим комісаріатом, який здійснював призов працівника на військову службу, в частині підтвердження призову та проходження військової служби, для подання до 19 числа їх копій, а також зведених звітів про фактичні витрати на виплату середнього заробітку працівникам згідно з додатком 2 структурним підрозділам соціального захисту населення.

Структурні підрозділи соціального захисту населення щомісяця до 23 числа подають відомості про загальний обсяг фактичних витрат на виплату середнього заробітку працівникам згідно з додатком 3 Мінсоцполітики для спрямування їм бюджетних коштів, що спрямовуються органам соціального захисту населення для перерахування підприємствам, установам, організаціям.

5. Обчислення середнього заробітку працівників здійснюється відповідно до Порядку обчислення середньої заробітної плати, затвердженого постановою

Кабінету Міністрів України від 8 лютого 1995 р. № 100 (ЗП України, 1995 р., № 4, ст. 111).

6. Виплата компенсації проводиться підприємствами, установами, організаціями у строки, визначені статтею 115 Кодексу законів про працю України.

7. Оподаткування, нарахування і сплата єдиного соціального внеску на компенсацію проводяться відповідно до Податкового кодексу України і Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування”.

8. Відкриття рахунків, реєстрація, облік бюджетних зобов’язань в органах Казначейства та операції, пов’язані з використанням бюджетних коштів, здійснюються в установленому законодавством порядку.

9. Складення та подання фінансової і бюджетної звітності про виконання бюджетної програми та використання бюджетних коштів, а також контроль за їх цільовим та ефективним витрачанням здійснюються в установленому законодавством порядку.

Додаток 1
до Порядку

ЗВІТ
про фактичні витрати на виплату середнього заробітку
працівникам, призваним на військову службу за призовом під час
мобілізації, на особливий період

(найменування підприємства, установи, організації)
у _____ 20____ року
(місяць)

(найменування і місцезнаходження органу соціального захисту
населення)

Прізвище, ім’я та по батькові	Посада (професія)	Нарахована середня заробітна плата	Найменування військового комісаріату, дата і номер наказу про призов, звільнення	Примітка
-------------------------------------	----------------------	--	--	----------

М.П.	Керівник	_____ (підпис)	_____ (ініціали, прізвище)
	Головний бухгалтер	_____ (підпис)	_____ (ініціали, прізвище)

Погоджено

М.П. Військовий комісар _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Додаток 2
до Порядку

ЗВЕДЕНИЙ ЗВІТ
про фактичні витрати на виплату компенсації середнього
заробітку працівникам, призваним на військову службу за
призовом під час мобілізації, на особливий період

_____ (найменування органу соціального захисту населення)
у _____ 20__ року
(місяць)

_____ (найменування і місцезнаходження структурного підрозділу
соціального захисту населення)

Найменування підприємства, установи, організації	Кількість працівників	Нарахована середня заробітна плата	Примітка
--	-----------------------	------------------------------------	----------

Усього

М.П. Керівник _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Додаток 3
до Порядку

ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ
фактичних витрат на виплату компенсації середнього заробітку
працівникам, призваним на військову службу за призовом під час
мобілізації, на особливий період

_____ (найменування структурного підрозділу соціального

захисту населення) у _____ 20__ року
(місяць)

Мінсоцполітики

Найменування району (міста)	Кількість працівників	Нарахована середня заробітна плата	Примітка
--------------------------------	--------------------------	--	----------

Усього

М.П.	Керівник	_____ (підпис)	_____ (ініціали, прізвище)
	Головний бухгалтер	_____ (підпис)	_____ (ініціали, прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ р.

Зміни, що вносяться до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 4 червня 2015 р. № 425

1. Пункт 2 викласти в такій редакції:

“2. Статус учасника бойових дій надається:

військовослужбовцям (резервістам, військовозобов’язаним) та працівникам Збройних Сил, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Держприкордонслужби, Держспецтрансслужби, військовослужбовцям військових прокуратур, особам рядового, начальницького складу, військовослужбовцям, працівникам МВС, Управління державної охорони, Держспецзв’язку, ДСНС, ДПтС, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення;

особам, які у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, за умови, що в подальшому такі добровольчі формування були включені до складу Збройних Сил, МВС, Національної гвардії та інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів.”.

2. Пункти 4 і 5 викласти в такій редакції:

“4. Підставою для надання особам статусу учасника бойових дій є:

документи про безпосереднє залучення до виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення, направлення (прибуття) у відрядження до районів проведення антитерористичної операції, їх перебування в таких районах з метою виконання завдань із захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України шляхом безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (витяги з наказів керівника Антитерористичного центру при СБУ про залучення до проведення антитерористичної операції, директив, розпоряджень, посвідчень про відрядження, оперативних завдань, журналів бойових дій, бойових донесень, дислокацій, книг нарядів, графіків несення служби, звітів, зведень,

донесень, матеріалів спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень, а також інші офіційні документи, видані державними органами, що містять достатні докази про безпосередню участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції у районах її проведення).

5. Рішення про надання статусу учасника бойових дій приймається:

комісіями з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, утвореними в Міноборони, МВС, Національній гвардії, СБУ, Службі зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральній прокуратурі України, Управлінні державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС (далі - комісія);

міжвідомчою комісією з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, яка утворюється Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (далі - міжвідомча комісія), - у разі виникнення спірних питань, що потребують міжвідомчого врегулювання.

Рішення щодо утворення комісії та положення про неї затверджується відповідним міністерством, центральним органом виконавчої влади та іншим державним органом, зазначеним в абзаці другого цього пункту.

Положення про міжвідомчу комісію затверджується Мінсоцполітики. До складу міжвідомчої комісії включаються фахівці Міноборони, МВС, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральної прокуратури України, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв'язку, ДСНС, ДПтС. Також можуть включатися фахівці інших державних органів та представники громадських організацій.”.

3. Абзац перший пункту 6 викласти в такій редакції:

“6. Для надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзацах другому та третьому пункту 2 цього Порядку, командири (начальники) військових частин (органів, підрозділів) або інші керівники установ, закладів у місячний строк після завершення особами виконання завдань антитерористичної операції в районах її проведення (після видання відповідного наказу керівника Антитерористичного центру при СБУ) зобов'язані подати на розгляд комісії, утвореної міністерством, центральним органом виконавчої влади чи іншим державним органом, у підпорядкуванні яких перебували військові частини (органи, підрозділи), установи та заклади, у складі яких проходили службу чи працювали особи, довідки за формою згідно з додатком 1 та документи із зазначених у пункті 4 цього Порядку, які є підставою для надання особам статусу учасника бойових дій. У разі коли місце постійної дислокації військової частини (органу, підрозділу) або установи, закладу розташоване безпосередньо у районі проведення антитерористичної

операції, документи командирами (начальниками) або іншими керівниками установ, закладів подаються на розгляд комісії у місячний строк після зарахування осіб до списків військової частини (органу, підрозділу) або установи, закладу чи призначення їх на відповідні посади.”.

4. Пункт 7 виключити.

5. У пункті 8:

в абзаці першому слова “азначені в абзаці другому” замінити словами “азначені в абзацах другому і третьому”;

абзац другий виключити;

в абзаці третьому слова “, міжвідомчої комісії - за рішенням Міністра соціальної політики” виключити.

6. Пункт 9 викласти в такій редакції:

“9. Посвідчення учасника бойових дій і відповідний нагрудний знак особам, зазначеним в абзацах другому і третьому пункту 2 цього Порядку, яким надано статус учасника бойових дій, видаються органами Міноборони, МВС, Національної гвардії, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, Адміністрації Держприкордонслужби, Адміністрації Держспецтрансслужби, Генеральної прокуратури України, Управління державної охорони, Адміністрації Держспецзв’язку, ДСНС, ДПтС.

Державна служба у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції забезпечує ведення єдиного державного реєстру учасників бойових дій з числа осіб, зазначених у цьому Порядку.”.

Додаток 2 до Порядку виключити.

Прем'єр-міністр України

А.ЯЦЕНЮК

Про затвердження Інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затверджено наказом Міністра оборони України № 170 від 10.04.2009 (Витяг)

п. 2.2. Строк дії контракту про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України розпочинається з дня набрання ним чинності.

Контракт про проходження служби з громадянами, прийнятими на військову службу за контрактом, набирає чинності з дня зарахування до списків особового складу військової частини для таких осіб:

- громадян, які є особами офіцерського складу запасу;
- громадян призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну освіту, повну або базову загальну середню освіту і не проходили строкову військову службу;
- військовозобов'язаних, а також осіб жіночої статі, які не мають військових звань офіцерського складу;
- військовослужбовців, які прибули для проходження військової служби до Збройних Сил України з інших військових формувань.

Контракт про проходження служби з громадянами, прийнятими на військову службу за контрактом, набирає чинності з дня його укладення для таких осіб:

- осіб офіцерського складу, які проходять кадрову військову службу;
- військовослужбовців строкової служби;
- військовослужбовців, у яких в особливий період закінчився строк дії контракту про проходження військової служби і дія якого продовжена, у разі продовження військової служби за новим контрактом після оголошення демобілізації.

З особами, які успішно склали вступні випробування та виявили бажання навчатись у військовому навчальному закладі, укладається контракт про проходження військової служби (навчання) у Збройних Силах України, що набирає чинності з дня призначення громадянина на посаду курсанта військового навчального закладу.

Контракт про проходження служби з громадянами, прийнятими на військову службу за контрактом, набирає чинності з дня присвоєння військового звання офіцерського складу:

- із військовослужбовцями, які закінчили військові навчальні заклади;
- із військовослужбовцями, яким присвоюється первинне військове звання офіцерського складу.

З військовослужбовцями, які закінчили військові навчальні заклади за програмою підготовки для проходження військової служби на посадах осіб сержантського та старшинського складу, контракт про проходження служби

набирає чинності з дня призначення на посади осіб сержантського та старшинського складу.

З особами офіцерського складу, які проходять військову службу за призовом осіб офіцерського складу та з військовослужбовцями, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, контракт про проходження служби набирає чинності з дня видання наказу про їх прийняття на військову службу за контрактом.

З військовослужбовцем, який у складі підрозділу Збройних Сил України направляється до іншої держави для участі у міжнародній операції з підтримання миру і безпеки, додаток до укладеного контракту про проходження військової служби згідно з додатком 3 до Положення набирає чинності з дня перетину державного кордону України.

Запис про день набрання чинності контрактом здійснюється у відповідному пункті форми контракту та додатка до контракту про проходження військової служби (додатки 1-3 до Положення) і завіряється підписом командира (начальника) військової частини, де зберігається перший примірник особової справи військовослужбовця.

п. 2.16

У разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, проведення спеціальної перевірки розпочинається у військовому комісаріаті за місцем проживання (перебування) або за попереднім місцем проходження служби особи та завершується після прийняття громадянина на військову службу за контрактом. У разі встановлення відомостей, що унеможливають зайняття посад військових посадових осіб, військовослужбовець підлягає звільненню з військової служби за підставою, визначеною підпунктом “й” частини шостої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

У разі оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану спеціальна перевірка відомостей військовослужбовців, що була розпочата під час кризової ситуації, припиняється, а спеціальна перевірка відомостей громадян, які приймаються на військову службу за контрактом для доукомплектування Збройних Сил України, не проводиться.

Після закінчення особливого періоду або оголошення рішення про демобілізацію військовослужбовці, які без проведення спеціальної перевірки були прийняті на військову службу за контрактом, у разі продовження військової служби за новим контрактом підлягають спеціальній перевірці у порядку, визначеному цим розділом.

Абзац 3 п. 3.8 У разі оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану за рішенням посадових осіб, які мають право присвоєння первинних військових звань сержантського і старшинського та офіцерського складу, присвоєння цих звань здійснюється громадянам, які за віком та освітою відповідають визначеним законодавством вимогам, з одночасним прийняттям їх на військову службу за контрактом та

призначенням на посади з урахуванням потреби в сержантах, старшинах і офіцерах такої спеціальності. Особам рядового складу, призваним на військову службу, може бути присвоєно первинне військове звання сержантського і старшинського складу одночасно з призначенням на посаду сержантського (старшинського) складу без прийняття їх на військову службу за контрактом. Призначення громадян, які мають військові звання осіб сержантського і старшинського складу, на посади осіб офіцерського складу у військових частинах, що утримуються за штатами воєнного часу, здійснюється без направлення їх на курс військової підготовки, а громадян, які не мають військових звань офіцерського складу, та призначаються на посади сержантського і старшинського складу після проведення підготовки у порядку, визначеному пунктом 6.3 розділу VI цієї Інструкції.

Абзац 3 п. 4.9. Реалізація Плану переміщення на посади і Резерву для просування по службі, а також призначення і переміщення військовослужбовців здійснюється:

протягом року - у разі проведення організаційних заходів, настання особливого періоду, а також за станом здоров'я або сімейними обставинами.

4.10. Військовослужбовці в порядку просування по службі можуть бути переміщені на вищі посади, якщо вони перебувають у Резерві для просування по службі та вислужили (крім випадків, коли діє особливий період чи попереднє призначення відбувалось у зв'язку зі скороченням штатів або проведенням організаційних заходів, за станом здоров'я, за віком, за сімейними обставинами або для осіб сержантського і старшинського складу у зв'язку із необхідністю переміщення з посад, визначених у пунктах 103 і 104 Положення) на займаних посадах:

офіцерського складу - не менше 1 року;

сержантського і старшинського складу військової служби за контрактом за посадами від головного сержанта роти та вище - не менше 2 років.

Для просування по службі військовослужбовців строкової військової служби, військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період, курсантів військових навчальних закладів, військовослужбовців військової служби за контрактом за посадами до головного сержанта взводу та їм рівних включно строк вислуги на займаних посадах не встановлюється.

Особи офіцерського складу призначаються на вищу посаду за умови відповідності їх рівня військової освіти рівню військової освіти за майбутньою посадою або за рішенням Міністра оборони України з нижчим рівнем військової освіти з урахуванням набутого досвіду служби з дотриманням вимог пунктів 83, 85 Положення. За окремими спеціальностями, за якими у військових навчальних закладах не здійснюється підготовка фахівців оперативно-стратегічного і оперативно-тактичного рівнів, призначення осіб офіцерського складу на вищу посаду за фахом з вищим рівнем військової освіти здійснюється за умови наявності у військовослужбовця освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр" за спеціальністю, отриманою у вищому навчальному закладі України, спорідненою з ВОС за вищою посадою.

Особи рядового, сержантського та старшинського складу можуть бути призначені на вищу посаду за умови відповідності рівня їх підготовки або освітньо-кваліфікаційного рівня вимогам за майбутньою посадою.

Просування по службі військовослужбовців в особливий період здійснюється за основною або спорідненою спеціальністю з урахуванням досвіду служби.

За неможливості укомплектування посад сержантського і старшинського складу військовослужбовцями, які відповідають вимогам, визначеним пунктом 87 Положення, за рішенням посадових осіб від командувача виду Збройних Сил України, йому рівних і вище, на вищу посаду сержантського і старшинського складу може бути призначений військовослужбовець, який перебуває у Резерві для просування по службі, без урахування строку його перебування на займаній посаді.

Військовослужбовці, які включені до Резерву для просування по службі, за їх згодою можуть призначатися на вищі посади, що не відповідають типовим посадам, на які вони зараховувалися до Резерву для просування по службі.

4.23. На посади зі штатними категоріями військових звань молодшого сержанта (старшини 2 статті), старшини (головного корабельного старшини) та старшого прапорщика (старшого мічмана) можуть призначатися військовослужбовці військової служби за контрактом без проходження підготовки у навчальних закладах, навчальних центрах відповідного рівня за посадами медичної, ветеринарної і фінансової служб, фізичної підготовки і спорту та музичного мистецтва.

У разі оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану на посади сержантського і старшинського складу призначаються за основною або спорідненою спеціальністю особи рядового, сержантського і старшинського складу з урахуванням особливостей, визначених розділом VI цієї Інструкції.

6.3. Багаторівнева підготовка громадян для призначення на посади сержантського і старшинського складу проводиться (крім посад, що передбачають рівень освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем "молодший спеціаліст") за такими рівнями:

- базовий;
- середній;
- вищий.

Підготовка за базовим рівнем здійснюється протягом одного місяця в навчальних центрах та на спеціальних курсах у військових частинах на базі повної загальної середньої освіти або освітньо-кваліфікаційного рівня "кваліфікований робітник" за ВОС, що споріднені з раніше набутими спеціальностями, для заміщення посад командирів відділень, головних сержантів взводів (обслуг) та їм рівних. На навчання направляються військовослужбовці, які прослужили на військовій службі за контрактом не менше одного року та зараховані до Резерву для просування по службі, і військовозобов'язані, які приймаються на військову службу за контрактом на посади сержантського і старшинського складу за ВОС, отриманими під час проходження військової служби, та не отримали відповідної підготовки для призначення на посади. У разі оголошення рішення про проведення мобілізації

та (або) введення правового режиму воєнного стану підготовка громадян для призначення на посади сержантського і старшинського складу за базовим рівнем проводиться на спеціальних курсах у військових частинах, що утримуються на штатах воєнного часу.

14.7. Призначення (переміщення) військовослужбовців на посади згідно з мобілізаційним призначенням оформляються наказами по стройовій частині та не дублюються наказами по особовому складу. Присвоєння чергових військових звань таким військовослужбовцям здійснюється в установленому порядку наказами посадових осіб, визначених пунктами 43 і 197 Положення.

14.10. У разі оголошення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану звільнення військовослужбовців здійснюється у випадках, визначених пунктами 1, 2 частини восьмої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, з урахуванням таких особливостей:

звільнення громадян з військової служби проводиться за підставами, визначеними частиною другою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, та здійснюється наказами по особовому складу посадових осіб, визначених пунктом 225 Положення;

жінки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, та військовослужбовці, які визнані за станом здоров’я обмежено придатними до військової служби у воєнний час, мають право звільнення з військової служби до введення правового режиму воєнного стану з підстав, визначених частинами шостою - восьмою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”;

звільненню з військової служби у зв’язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку підлягають військовослужбовці, визначені статтями 62, 68 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України;

звільнення з військової служби через сімейні обставини або інші поважні причини здійснюється за наявності оригіналів документів, що підтверджують цю підставу звільнення;

звільнення з військової служби у зв’язку з проведенням організаційних заходів здійснюється у разі видання директиви Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України про проведення скорочення штатів або посад і неможливості переміщення військовослужбовців, посади яких скорочені, на інші посади;

військовослужбовці, які досягли граничного віку перебування в запасі та у військовому резерві, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу, підлягають звільненню з військової служби.

У разі оголошення демобілізації наказами посадових осіб, визначених пунктом 225 Положення, підлягають звільненню з військової служби за підставою, визначеною пунктом 3 частини восьмої статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”, військовослужбовці, які:

були призвані на військову службу в особливий період;

були прийняті на військову службу за контрактом на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію;

вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу.

Військовослужбовці військової служби за контрактом, у яких строк контракту закінчився в особливий період або стосовно яких з настанням особливого періоду були скасовані накази про звільнення з військової служби, що були видані до оголошення мобілізації, після оголошення демобілізації звільняються з військової служби за підставами, визначеними частиною шостою статті 26 Закону України “Про військовий обов’язок і військову службу”.

Військовослужбовці, які були призвані на військову службу або в яких строк проходження військової служби закінчився в особливий період та які не досягли граничного віку перебування на військовій службі і є придатними до проходження військової служби за станом здоров’я, після оголошення демобілізації за бажанням укладають контракт та продовжують проходження військової служби у мирний час. Стосовно військовослужбовців, які були прийняті на військову службу за контрактом на строк до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію без проведення спеціальної перевірки та які виявили бажання укласти новий контракт у мирний час, за місцем проходження служби проводиться спеціальна перевірка відомостей у порядку, визначеному пунктом 2.16 цієї Інструкції.

**Заступник Міністра оборони
України**

І.Л. Монтрезор

Положення про організацію в Міністерстві оборони України роботи з обчислення вислуги років для призначення пенсій військовослужбовцям і соціального забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та членів їх сімей, затверджено наказом Міністерства оборони України 14.08.2014 № 530 (Витяг)

II. Порядок обчислення вислуги років для призначення пенсії

2.3. При обчисленні вислуги років для призначення пенсій (крім пенсій, які призначаються з урахуванням страхового стажу) окремі періоди служби військовослужбовців зараховуються на пільгових умовах (з урахуванням вимог пунктів 2.4 та 2.5 цього розділу):

1) один місяць служби за три місяці:

участь у бойових діях у воєнний час;

час безперервного перебування на лікуванні в лікувальних закладах унаслідок поранень, контузій, каліцтв або захворювань, одержаних військовослужбовцями у військових частинах, штабах та установах, які входили до складу діючої армії;

час перебування під вартою, час відбуття покарання в місцях позбавлення волі та висилки військовослужбовців, безпідставно притягнутих до кримінальної відповідальності, безпідставно репресованих і надалі реабілітованих;

час виконання робіт, пов'язаних з ліквідацією наслідків Чорнобильської катастрофи, - з 26 квітня 1986 року до 01 січня 1988 року;

час служби у складі національного контингенту і національного персоналу відповідно до Закону України “Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки”;

час проходження служби, протягом якого особа брала участь в антитерористичній операції;

час проходження служби військовослужбовцями Служби безпеки України, направленими у відрядження до Республіки Ірак з метою забезпечення в умовах посилення терористичних посягань безпеки дипломатичних установ України, їх співробітників та членів їх сімей;

інші періоди, зазначені в підпункті “а” пункту 3 постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 1992 року № 393 “Про порядок обчислення вислуги років, призначення та виплати пенсій і грошової допомоги особам офіцерського складу, прапорщикам, мічманам, військовослужбовцям надстрокової служби та військової служби за контрактом, особам

начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ та членам їхніх сімей” (зі змінами);

крім вищезазначених, періоди дійсної військової служби у Збройних Силах СРСР, які підлягають зарахуванню до вислуги років на пенсію на пільгових умовах, наведені в додатку 2 до цього Положення.

**Тимчасово виконуючий обов’язки
Міністра оборони України**

І.С. Руснак

Порядок та умови виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та резервістам, механізм підтвердження виконання окремих завдань під час безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду, затверджено наказом Міністерства оборони України
02.02.2015 № 49

I. Загальні положення

1. Цей Порядок визначає механізм та умови виплат винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу та резервістам Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів, Державної служби з надзвичайних ситуацій України, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту (далі – військовослужбовці) за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи в антитерористичній операції (далі – АТО), інших заходах в умовах особливого періоду.

2. У цьому Порядку терміни вживаються в таких значеннях:

військова частина – з'єднання, військова частина, установа, організація, підрозділ, територіальний орган, заклад, орган, підрозділ правоохоронного органу;

командир – командир, начальник, керівник;

органи військового управління - органи, які здійснюють оперативне (бойове) управління військовими частинами та підрозділами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Головного управління розвідки Міністерства оборони України, Державної прикордонної служби України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної спеціальної служби транспорту;

техніка - озброєння та військова, бойова (спеціальна, спеціалізована) техніка противника;

штаб АТО - оперативний штаб з управління антитерористичною операцією.

3. Виплата додаткових винагород, передбачених розділом III цього Порядку, може здійснюватися одночасно з виплатою винагороди, передбаченої розділом II цього Порядку.

4. Виплата винагород та додаткових винагород здійснюється військовослужбовцям за місцем проходження служби на підставі наказів

командирів (начальників) органів військового управління (військових частин, закладів, установ, організацій), керівництва військових формувань та органів державної влади. Командирам (начальникам) військових частин (закладів, установ, організацій) – наказами вищих командирів (начальників, керівників).

Розміри винагород та додаткових винагород у наказах зазначаються у гривнях.

5. До наказів про виплату додаткових винагород, визначених у розділі III цього Порядку, включаються також військовослужбовці, які під час виконання окремих завдань загинули, захоплені в полон або є заручниками, а також інтерновані в нейтральні держави або безвісно відсутні.

При цьому додаткові винагороди виплачуються таким членам сімей військовослужбовців: дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності – повнолітнім дітям, які проживають разом з нею (ним), або законним представникам (опікунам, піклувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (інвалідів з дитинства – незалежно від їх віку), а також особам, які перебувають на утриманні військовослужбовців, або батькам військовослужбовців рівними частками, якщо військовослужбовці не перебувають у шлюбі і не мають дітей.

6. Виплата винагород військовослужбовцям здійснюється за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи АТО, інших заходах в умовах особливого періоду, визначених додатком 1 до постанови Кабінету Міністрів України від 31 січня 2015 року № 24 “Про особливості виплати винагород військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу в особливий період та під час проведення антитерористичних операцій” (далі – Постанова).

II. Винагорода військовослужбовцям (крім резервістів) за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи в АТО, інших заходах в умовах особливого періоду

1. Військовослужбовцям (крім резервістів) у період мобілізації (у тому числі часткової) або з моменту введення воєнного стану та до дати завершення демобілізації або закінчення (скасування) воєнного стану, у період проведення АТО за безпосередню участь у воєнних конфліктах чи АТО, здійсненні заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні, відбитті збройного нападу на об’єкти, що охороняються військовослужбовцями, звільненні таких об’єктів у разі їх захоплення або спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою виплачується винагорода у розмірі 100 відсотків місячного грошового забезпечення.

2. Розмір винагороди визначається, виходячи з розміру посадового окладу (у тому числі посадового окладу за посадою, до тимчасового виконання обов’язків (завдань) за якою допущено військовослужбовця), окладу за військовим (спеціальним) званням, щомісячних додаткових видів місячного грошового забезпечення постійного характеру, премії, та повинен становити не

менш як 3000 гривень на місяць. У разі участі у воєнних конфліктах чи АТО, інших заходах в умовах особливого періоду менше одного календарного місяця розмір винагороди визначається пропорційно дням участі, виходячи з її розміру, що становить не менш як 3000 гривень.

3. Винагорода виплачується за час, обрахований з дня фактичного початку участі військовослужбовців (крім резервістів) у заходах, зазначених у пункті 1 цього розділу, до дня завершення такої участі, про що зазначається у відповідних наказах командирів (штабу АТО).

4. Винагорода виплачується також під час безперервного перебування на стаціонарному лікуванні в закладах охорони здоров'я після отриманих під час безпосередньої участі у воєнних конфліктах чи АТО, інших заходах в умовах особливого періоду поранень (контузії, травми, каліцтва).

5. Військовослужбовці вважаються такими, що беруть безпосередню участь в АТО, у разі одночасного дотримання таких умов:

залучені до проведення АТО;

перебувають у підпорядкуванні (виконують завдання) керівництва штабу АТО (крім військовослужбовців військових прокуратур);

перебувають у районі проведення АТО.

6. Безпосередня участь у здійсненні заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні в районі проведення АТО здійснюється на підставі розпорядчих документів органів військового управління за клопотанням Адміністрації Державної прикордонної служби України.

За клопотанням Адміністрації Державної прикордонної служби України до здійснення заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні можуть залучатись військові частини та підрозділи Збройних Сил України, інших військових формувань та правоохоронних органів за рішенням Генерального штабу Збройних Сил України, керівників інших військових формувань та правоохоронних органів.

Підтвердженням безпосередньої участі військовослужбовців у здійсненні заходів із забезпечення правопорядку на державному кордоні в районі проведення АТО є наказ командира військової частини Державної прикордонної служби України, який видається у тому числі на військовослужбовців інших підрозділів.

Наказ на виплату винагороди видається за місцем проходження служби військовослужбовців.

7. Безпосередня участь у відбитті збройного нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, звільненні таких об'єктів у разі їх захоплення або спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою підтверджується:

журналом бойових дій (журналом ведення оперативної обстановки);

бойовим донесенням (підсумковим, терміновим та позатерміновим), рапортом керівника підрозділу, який виконував завдання.

Крім того, підтвердними документами є:

бойовий наказ командира військової частини для виконання поставлених завдань охорони об'єктів (несення служби на блокпостах, звільнення об'єктів, які захоплені, тощо), письмовий наказ командира військової частини, який виконував завдання;

запис у книзі прикордонної служби підрозділу охорони державного кордону про виконання завдань прикордонними нарядами щодо відбиття збройного нападу на об'єкти, що охороняються військовослужбовцями, звільнення таких об'єктів у разі їх захоплення або спроби насильного заволодіння зброєю, бойовою та іншою технікою;

постова відомість під час охорони об'єкта (блокпоста, базового табору, складу ракетно-артилерійського озброєння, польового парку тощо), де визначені особовий склад, який залучається до охорони, час, місце, порядок виконання завдань, книга служби нарядів та подій, що відбувалися.

III. Додаткові винагороди військовослужбовцям за виконання окремих завдань

1. Додаткова винагорода за успішне виконання бойового завдання

1. За успішне виконання бойового завдання, визначеного розпорядчим документом вищого органу військового управління (виплачується на з'єднання, окрему військову частину, установу), виплачується додаткова винагорода на: бригаду;

полк, батальйонно-тактичну групу;

батальйон, дивізіон та прирівняні до них військові частини (підрозділи);

роту, батарею, ескадрилью, взвод, групу та прирівняні до них підрозділи.

2. Додаткова винагорода за успішне виконання бойового завдання, виплачується одноразово у розмірах, визначених додатком 2 до Постанови.

3. Результати виконання бойового завдання визначаються на підставі:

розпорядчого документа вищого органу військового управління про постановку бойового завдання військовій частині;

бойового наказу (бойового розпорядження) командира військової частини;

журналу бойових дій (журналу ведення оперативної обстановки);

звітнього документа військової частини про виконання завдання (бойового донесення, рапорту) із зазначенням кожного військовослужбовця, який брав участь у виконанні завдань. У звітньому документі командир має право ініціювати призначення винагороди за успішне виконання бойового завдання;

розпорядчого документа (наказу) органу військового управління (штабу АТО) щодо оцінки результатів виконання бойового завдання, в якому зазначається: досягнення мети операції (завдання бою); орієнтовні показники щодо втрат (збитку), завданих противнику; втрати особового складу, озброєння

та військової техніки своїх військ; орієнтовні часові та просторові показники операції (бою), якими конкретно підрозділами; відповідно до пункту 1 цієї глави - успішно виконане бойове завдання (батальйоном, ротою, групою або бригадою у цілому тощо) із зазначенням кожного військовослужбовця, який брав участь у виконанні такого завдання.

У разі визнання органом військового управління (штабом АТО) виконаного завдання неуспішним про це вказується у відповідному розпорядчому документі із зазначенням причин.

4. На підставі отриманого розпорядчого документа (наказу) органу військового управління (штабу АТО) щодо оцінки результатів виконання бойового завдання командиром військової частини, яка виконувала бойове завдання, видається наказ про одноразову виплату додаткової винагороди.

У разі спільного виконання завдань підрозділами різних військових частин наказ про виплату додаткової винагороди видається органом військового управління на підставі подання командира зведеного підрозділу, який успішно виконав завдання.

На підставі цього наказу додаткова винагорода розподіляється відповідно командиром між підпорядкованими підрозділами з урахуванням їх внеску в загальний результат виконання бойового завдання. Наказ видається із зазначенням розміру винагороди кожній конкретній особі.

5. Накази про виплату додаткової винагороди на командирів окремих військових частин видаються органами військового управління, у підпорядкуванні яких вони перебувають.

6. Загальна сума, визначена в наказах на виплату додаткової винагороди на особовий склад підрозділів військової частини, які брали участь у виконанні бойового завдання, та на командира цієї частини, не повинна перевищувати суми, встановлені додатком 2 до Постанови.

7. У разі коли в підпорядкуванні командира військової частини перебувають оперативні підпорядковані підрозділи, органи (особовий склад) з інших військових частин, підрозділів, наказ видає той командир, який отримав задачу на виконання бойового завдання. При цьому витяги з наказів про виплату додаткової винагороди направляються до військових частин, підрозділів за місцем проходження служби військовослужбовцями і є підставою для виплати такої винагороди.

2. Додаткова винагорода за безпосередню участь у бойових діях

1. За безпосередню участь у бойових діях після видання бойового наказу військовослужбовцям військових частин виплачується додаткова винагорода у розмірі 1000 гривень за кожен день такої участі.

Безпосередня участь у бойових діях визначається тільки за ті дні, коли військовослужбовці виконують завдання на напрямку зосередження основних зусиль (напрямку головного удару) при:

виконанні військовою частиною бойових завдань в умовах безпосереднього зіткнення (взаємного вогневого контакту) з противником;

виконанні завдань ракетними військами та артилерії з вогневого ураження противника під час контрбатареїної боротьби.

Також додаткова винагорода за безпосередню участь у бойових діях виплачується за ті дні, коли військовослужбовці беруть участь у:

веденні оперативної (військової, спеціальної) розвідки;

контррозвідувальному забезпеченні військових формувань та правоохоронних органів у районі АТО в умовах безпосереднього зіткнення з противником та (або) взаємного вогневого контакту з ним;

здійсненні польотів у район ведення бойових дій (у район АТО);

веденні повітряного, морського бою.

2. Безпосередня участь у бойових діях визначається на підставі:

бойового наказу (бойового розпорядження, рапорту) командира військової частини про безпосередню участь військової частини у заходах, визначених у пункті 1 цієї глави;

наказу командира військової частини (по стройовій частині);

журналу бойових дій (журналу ведення оперативної обстановки), книги служби нарядів;

книги прикордонної служби підрозділу охорони державного кордону;

бойового донесення (підсумкового, термінового та позатермінового).

Бойові донесення (рапорти) про безпосередню участь у бойових діях, із зазначенням кожного військовослужбовця, подаються командирами військових частин за підпорядкованістю до органів військового управління (штабу АТО).

За результатом розгляду бойових донесень (рапортів) орган військового управління (штаб АТО) підтверджує конкретні дні безпосередньої участі у бойових діях зазначених військовослужбовців.

3. На підставі підтвердження органу військового управління (штабу АТО) командир військової частини видає наказ на виплату додаткової винагороди за безпосередню участь військовослужбовців у бойових діях.

3. Додаткова винагорода за успішне виконання завдань із знищення (захоплення) техніки

1. За успішне виконання завдань із знищення (захоплення) техніки військовослужбовцям виплачується додаткова винагорода у розмірі, визначеному додатком 2 до Постанови.

2. Підтвердженням успішного виконання завдання із знищення (захоплення) техніки є:

журнал бойових дій (журнал ведення оперативної обстановки);

підсумкове бойове донесення (доповідь, рапорт) командира підрозділу, який безпосередньо виконував завдання, та (або) командирів суміжних підрозділів, які за результатом візуального спостереження підтверджують

знищення (захоплення) техніки. У донесенні (доповіді, рапорті) детально зазначаються обставини, місце (координати), час, спосіб знищення, тип знищеної техніки, яким підрозділом або особою знищено, у тому числі якщо знищення здійснено силами та засобами інших підрозділів;

дані фото- та відеоспостереження з координатами місця знищення техніки;
особистий рапорт командира екіпажу літака (вертольота), льотчика - щодо знищеної техніки;

акт оприбуткування трофейного майна – щодо безпосередньо захопленої техніки.

3. Рішення про визнання техніки такою, що знищена (захоплена), приймається на підставі не менше трьох із документів, зазначених у пункті 2 цієї глави, з яких можливо зробити висновок про знищення (захоплення) техніки, і оформлюється наказом керівника органу військового управління (штабу АТО).

У цьому наказі зазначаються обставини, місце, час, спосіб знищення (захоплення) техніки, тип цієї техніки, конкретні особи підрозділу, екіпажу та прирівняного до них підрозділу або окрема особа (у разі самотійного виконання завдання), які виконали завдання із знищення (захоплення) техніки, та зазначається сума додаткової винагороди, що належить кожній особі підрозділу, екіпажу, прирівняного до них підрозділу або особі (у разі самотійного виконання завдання), що виконували бойове завдання, з урахуванням їх внеску.

Витяги з наказів про результати знищення (захоплення) техніки направляються до військових частин за місцем проходження служби військовослужбовців.

Міністр оборони України
генерал-полковник

С.Т. Полторак

Положення про комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, затверджено наказом Міністерства оборони України 07 травня 2015 року № 200

1. Комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій (далі - Комісія) створюються в Міністерстві оборони України, військовій частині А0515, військовому комісаріаті Автономної Республіки Крим, обласних та Київському міському військових комісаріатах.

Також Комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій із числа осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, створюються в Генеральному штабі Збройних Сил України та командуваннях видів Збройних Сил України.

2. До складу Комісії Міністерства оборони України входять:

голова Комісії - заступник Міністра оборони України (згідно з розподілом функціональних повноважень);

члени Комісії - керівники структурних підрозділів кадрового, юридичного, фінансового, гуманітарного забезпечення, з питань запобігання та виявлення корупції Міністерства оборони України, представники Генерального штабу Збройних Сил України та громадськості;

секретар Комісії - працівник кадрового органу Міністерства оборони України.

До складу Комісії можуть включатися керівники інших структурних підрозділів Міністерства оборони України за клопотанням голови Комісії.

Склад Комісії затверджується наказом Міністерства оборони України.

3. До складу Комісій Генерального штабу Збройних Сил України, військової частини А0515 та командувань видів Збройних Сил України входять:

голова Комісії - заступник начальника Генерального штабу Збройних Сил України (згідно з розподілом функціональних повноважень), заступник командира військової частини А0515 - директор департаменту, перший заступник (заступник) командувача виду Збройних Сил України;

члени Комісії - керівники структурних підрозділів кадрового, юридичного, фінансового, гуманітарного забезпечення, керівники інших структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил України, військової частини А0515, командувань видів Збройних Сил України та представники громадськості;

секретар Комісії - працівник кадрового підрозділу відповідного органу військового управління.

Склад Комісій затверджується наказом відповідного командира (начальника).

4. До складу Комісій військового комісаріату Автономної Республіки Крим, обласних та Київського міського військових комісаріатів входять:
- голова Комісії - заступник військового комісара;
  - члени Комісії - начальники відділів кадрового, фінансового та соціального забезпечення, юрисконсульт, посадові особи інших відділів та представники громадськості;
  - секретар Комісії - працівник кадрового підрозділу відповідного військового комісаріату.
- Склад Комісії затверджується наказом відповідного військового комісара.
5. У своїй діяльності Комісії керуються Конституцією України, іншими законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства України та цим Положенням.
6. На Комісії Міністерства оборони України та військової частини А0515 покладається вирішення питань про визнання учасниками бойових дій із числа військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у Міністерстві оборони України, Збройних Силах України та військовій частині А0515.
7. На Комісію Генерального штабу Збройних Сил України покладається вирішення питань про визнання учасниками бойових дій із числа військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у Генеральному штабі Збройних Сил України, органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях безпосереднього підпорядкування Генеральному штабу Збройних Сил України, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.
8. На Комісії командувань видів Збройних Сил України покладається вирішення питань про визнання учасниками бойових дій із числа військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у видах Збройних Сил України, органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях підпорядкованих видам Збройних Сил України, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення.
9. На Комісії військового комісаріату Автономної Республіки Крим, обласних та Київського міського військових комісаріатів покладається вирішення питань про визнання учасниками бойових дій із числа осіб, звільнених зі Збройних Сил, колишніх партизанів та підпільників - за місцем їх реєстрації.

10. Комісії зобов'язані:

приймати до розгляду заяви громадян про визнання їх учасниками бойових дій відповідно до Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту";

реєструвати заяви в спеціальній книзі обліку;

інформувати заявника про прийняття заяви до розгляду і дату засідання Комісії; розглядати внесені на розгляд заяви та інші документи в місячний строк з дня їх отримання;

робити запити до відповідних архівних установ (за потреби), про що повідомляти заявника;

заслуховувати пояснення осіб, які подали заяви, свідків, представників організацій, установ та громадських організацій ветеранів, досліджувати інші докази особистої участі заявника в бойових діях чи забезпеченні бойової діяльності військ (сил) або розмінуванні (траленні бойових мін);

доводити рішення про відмову в задоволенні вимог, викладених у заяві, до відома громадянина в письмовій формі, а також роз'яснювати порядок його оскарження;

розглядати документи стосовно надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, а в разі відсутності підстав, які підтверджуються документами, повертати їх до військових частин (органів, підрозділів), установ, закладів з метою подальшого доопрацювання;

засідання Комісії проводити не рідше одного разу на місяць (за наявності документів).

11. Комісії приймають рішення щодо визнання громадян учасниками бойових дій на підставі таких документів:

заяв громадян або клопотань командирів (начальників);

довідок відповідного періоду, підписаних і завірених печаткою;

партизанського квитка;

посвідчення учасника підпілля;

посвідчення до знака "За розмінування";

грамот, фотографій (оригіналів);

газетних матеріалів того періоду, який потребує підтвердження;

історичних довідок, документів та інших архівних матеріалів;

документів потрібного періоду, де зазначені прізвище, ім'я та по батькові заявника;

документів, які підтверджують службу чи роботу заявника у відповідний період;

інших документів, на підставі яких можливо зробити достовірний висновок про участь у бойових діях або розмінуванні (траленні бойових мін).

Крім того, підставою для надання статусу учасника бойових дій є такі документи:

1) для військовослужбовців, які були направлені для участі в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки:

витяг із наказу (по особовому складу) Міністра оборони України, начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України, командувача виду Збройних Сил України відповідно про призначення на посаду в частину, яка перебуває в складі національного контингенту;

витяг із відповідного розділу особової справи військовослужбовця про проходження військової служби в складі національного контингенту чи персоналу;

довідка про проходження військової служби в складі національного контингенту чи персоналу;

2) для військовослужбовців, які перебували у відрядженні в державах, де в той час велися бойові дії:

рішення Міністра оборони України або начальника Генерального штабу - Головнокомандувача Збройних Сил України про відрядження;

витяг із наказу (по стройовій частині) відповідного командира (начальника) про направлення у відрядження;

копії посвідчень про відрядження з відповідними відмітками про вибуття та прибуття;

3) для військовослужбовців, які брали участь у розмінуванні або траленні бойових мін:

витяг із наказу командира військової частини про призначення до групи розмінування (тралення бойових мін);

витяг із наказу командира військової частини про виїзд у складі групи на розмінування (тралення бойових мін);

акт про виконання робіт із розчищення місцевості (територіальних і нейтральних вод) від вибухонебезпечних речовин (бойових мін);

4) для військовослужбовців (резервістів, військовозобов'язаних) та працівників Збройних Сил, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах проведення антитерористичної операції:

довідка про безпосередню участь особи в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України;

витяги із наказів, директив, розпоряджень, журналів бойових дій, оперативних завдань, бойових донесень, дислокацій, книг нарядів, графіків несення служби, звітів, зведень, донесень;

посвідчення про відрядження;

матеріали спеціальних (службових) розслідувань за фактами отримання поранень та інші офіційні документи, видані державними органами, що містять достатні докази про безпосередню участь особи у виконанні завдань антитерористичної операції в районах її проведення.

12. За відсутності в заявника через незалежні від нього причини необхідних документів, які підтверджують його право на отримання статусу учасника бойових дій, дозволяється брати до уваги показання свідків (не менше двох), які в період, що потребує підтвердження, проходили військову службу чи працювали разом із заявником.

13. У разі відмови Комісією в наданні статусу учасника бойових дій особі, яка захищала незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брала безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, питання про надання такій особі зазначеного статусу може повторно вноситися на розгляд відповідної Комісії за рішенням Міністра оборони України.

Комісії Міністерства оборони України подають на розгляд міжвідомчої комісії, утвореної Державною службою у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції (далі - міжвідомча комісія), документи зі спірних питань на осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, які потребують міжвідомчого врегулювання.

14. У разі звернення особи до суду стосовно встановлення факту участі в бойових діях чи інших подіях, які дають право на визнання його учасником бойових дій, і прийняття судом відповідного позитивного рішення, таке рішення суду визнається як документ, що підтверджує право громадянина на визнання його учасником бойових дій. Копія рішення суду підлягає зберіганню разом з іншими документами.

15. Документи, які подаються на розгляд Комісій, готують відповідні кадрові органи або особисто заявник.

16. Рішення Комісії вважається правомочним, коли за нього проголосувало не менше половини її членів.

17. Рішення Комісії оформлюється протоколом.

18. Протоколи засідання Комісії і документи здаються до Галузевого державного архіву Міністерства оборони України.

19. Рішення, витяги з протоколів засідань Комісій Генерального штабу Збройних Сил України, командувань видів Збройних Сил України, військового комісаріату Автономної Республіки Крим, обласних та Київського міського військових комісаріатів стосовно осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, у тижневий строк надсилаються до Комісії Міністерства оборони України з питань визнання учасниками бойових дій для контролю.

20. Комісія позбавляє особу статусу учасника бойових дій у разі:
наявності обвинувального вироку суду, який набрав законної сили, за вчинення особою умисного тяжкого або особливо тяжкого злочину в період участі в антитерористичній операції;
виявлення факту підроблення документів про участь в антитерористичній операції, у забезпеченні її проведення або надання недостовірних даних про особу;
подання особою заяви про позбавлення її статусу учасника бойових дій.
21. Для забезпечення ведення єдиного державного реєстру учасників антитерористичної операції інформацію про осіб, яким надано статус учасника бойових дій (додаток 3 до Порядку надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року N 413 (далі - додаток 3 до Порядку)), Комісії Генерального штабу Збройних Сил України, командувань видів Збройних Сил України, військового комісаріату Автономної Республіки Крим, обласних та Київського міського військових комісаріатів надають до Комісії Міністерства оборони України з питань визнання учасниками бойових дій до 25 числа щомісяця.
22. Комісії Міністерства оборони України та військової частини А0515 інформують в місячний строк Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції про осіб, яким надано статус учасника бойових дій, за формою, наведеною у додатку 3 до Порядку.

**Директор Департаменту
кадрової політики Міністерства
оборони України**

О. В. Яцино

**Інструкція про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень
учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових
дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-
відсотковою знижкою їх вартості, затверджена наказом Міністерства
оборони України від 07 травня 2015 року № 200**

1. Ця Інструкція визначає порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості, а також їх замовлення, отримання, обліку.

2. Підставою для видачі посвідчення учасника бойових дій, нагрудного знака та листів талонів є рішення Комісії Міністерства оборони України з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій або рішення міжвідомчої комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій.

3. Посвідчення учасника бойових дій, нагрудні знаки та листи талонів видаються:

військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у Міністерстві оборони України, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях безпосереднього підпорядкування Міністерству оборони України, - Департаментом кадрової політики Міністерства оборони України;

військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у Генеральному штабі Збройних Сил України, в органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях, підпорядкованих Генеральному штабу Збройних Сил України, - Головним управлінням персоналу Генерального штабу Збройних Сил України;

військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у військовій частині А0515, військових частинах, закладах, установах, підпорядкованих військовій частині А0515, - кадровим органом військової частини А0515;

військовослужбовцям та працівникам Збройних Сил України, які проходять військову (державну) службу, працюють у командуваннях видів Збройних Сил України, оперативних командуваннях, командуванні високомобільних десантних військ, управліннях армійських корпусів (повітряних командувань), органах військового управління, з'єднаннях, військових частинах, військових навчальних закладах, установах та організаціях, які їм підпорядковані, -

кадровими органами видів Збройних Сил України, оперативних командувань, командування високомобільних десантних військ, управлінь армійських корпусів (повітряних командувань) відповідно;

громадянам із числа осіб, звільнених зі Збройних Сил, колишнім партизанам та підпільникам - військовими комісаріатами Автономної Республіки Крим, обласними та Київським міським військовими комісаріатами за місцем їх реєстрації.

4. Громадянам інших держав, які перебували в складі Союзу РСР, у разі переїзду на постійне проживання в Україну посвідчення учасника бойових дій, нагрудні знаки та листи талонів видаються військовим комісаріатом Автономної Республіки Крим, обласними та Київським міським військовими комісаріатами за місцем реєстрації.

5. Облік, зберігання, видача бланків посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків та листів талонів здійснюються відповідно до чинного законодавства України.

6. Персонально відповідають за організацію роботи з видачі посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків та листів талонів, здійснення контролю за виконанням цієї роботи та її законністю директор Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України, начальник Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України, начальник кадрового органу військової частини А0515, начальники кадрових органів видів Збройних Сил України, оперативних командувань, Командування високомобільних десантних військ, управлінь армійських корпусів (повітряних командувань), військовий комісар військового комісаріату Автономної Республіки Крим, військові комісари обласних та Київського міського військових комісаріатів.

7. Видача посвідчень, нагрудних знаків та листів талонів учасникам бойових дій реєструється в книзі персонального обліку військовослужбовців (інших осіб), яким видані посвідчення учасника бойових дій, нагрудні знаки "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листи талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості (додаток 1).

8. У разі коли в посвідчення учасника бойових дій або лист талонів внесено помилковий запис, за заявою особи їй видається нове посвідчення або лист талонів, а зіпсовані знищуються, про що складається акт, який зберігається в установі, де були видані нове посвідчення, лист талонів.

У разі втрати нові листи талонів не видаються.

9. Якщо посвідчення стало непридатним або було втрачене, то за заявою громадянина видається нове посвідчення після отримання від нього письмових пояснень щодо обставин зіпсування або втрати.

10. Відповідно до пункту 13¹ Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 року N 302, у разі виникнення підстав, за

якими особа втрачає право на статус, визначений Законом України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту", видане їй раніше посвідчення вилучається уповноваженим на видачу посвідчень органом з повідомленням органу, який видав таке посвідчення.

11. Замовлення на виготовлення бланків посвідчень, нагрудних знаків та листів талонів проводиться за заявками Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України та Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України відповідним органом Міністерства оборони України один раз на рік до 01 квітня.

12. Звіт про вручення посвідчення учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості відповідно до статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" (додаток 2), рішення та витяги з протоколів подаються кадровими органами видів Збройних Сил України, оперативних командувань, командування високомобільних десантних військ, управлінь армійських корпусів (повітряних командувань) та військовими комісаріатами до Головного управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України до 10 січня та 10 липня щороку (станом на 01 січня та 01 липня відповідно).

Узагальнені відомості за Збройні Сили України подаються до Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України до 20 січня та 20 липня відповідно.

13. Загальний облік бланків посвідчень, нагрудних знаків та листів талонів за Міністерство оборони України та Збройні Сили України ведеться в Департаменті кадрової політики Міністерства оборони України.

14. Щороку до 01 січня проводиться інвентаризація посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків і листів талонів. Крім цього, інвентаризація проводиться в разі зміни відповідальної посадової особи, встановлення фактів втрати бланків посвідчень в установі, а також в інших необхідних випадках за рішенням керівника установи.

Для проведення інвентаризації призначається інвентаризаційна комісія. Акти інвентаризації бланків зберігаються в справах установ, які мають право зберігати та видавати посвідчення.

**Директор Департаменту
кадрової політики
Міністерства оборони України**

О. В. Яцино

Додаток 1
до Інструкції про порядок видачі в
Міністерстві оборони України
посвідчень учасника бойових дій,
нагрудних знаків "Ветеран війни -
учасник бойових дій" та листів
талонів на право одержання
проїзних квитків з 50-відсотковою
знижкою їх вартості
(пункт 8)

КНИГА ПЕРСОНАЛЬНОГО ОБЛІКУ
військовослужбовців (інших осіб), яким видані посвідчення учасника
бойових дій, нагрудні знаки "Ветеран війни - учасник бойових дій" та
листи талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою
знижкою їх вартості

у _____
(ДКП МОУ, ГУОС ГШ ЗСУ, військовому комісаріаті)

Ліва сторона

№ з/п	Військове звання	Прізвище, ім'я та по батькові	Посада та місце служби	Підстава визначення учасником бойових дій
1	2	3	4	5

Права сторона

№, дата протоколу комісії	Серія та номер посвідчення	Дата і підпис про отримання	Серія і номер листів талонів	Дата і підпис про отримання
6	7	8	9	10

Додаток 2

до Інструкції про порядок видачі в Міністерстві оборони України посвідчень учасника бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості (пункт 13)

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ, ВІЙСЬКОВИЙ КОМІСАРІАТ

(станом на "___" _____ 20__ року)

ЗВІТ

про вручення посвідчень учасників бойових дій, нагрудних знаків "Ветеран війни - учасник бойових дій" та листів талонів на право одержання проїзних квитків з 50-відсотковою знижкою їх вартості відповідно до статті 6 Закону України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту"

N з/п	Учасники бойових дій	Загальна чисельність	Вручено		
			посвідчень	нагрудних знаків	листів талонів
1	2	3	4	5	6
1	Військовослужбовці, які перебувають на військовій службі, працівники Збройних Сил України				
2	Інші особи, які перебувають на обліку у військових комісаріатах				
3	УСЬОГО:				

Залишок бланків:
 посвідчень учасника бойових дій _____
 нагрудних знаків _____
 листів талонів _____

Найменування посади _____
(військове звання, ініціали та прізвище)

Роз'яснення Міністерства юстиції України та Міністерства оборони України

РОЗ'ЯСНЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ від 25 березня 2014. Інформація щодо прав та обов'язків, соціального та правового захисту військовозобов'язаних, призваних на військову службу у зв'язку з мобілізацією, резервістів, а також військовослужбовців, прийнятих на військову службу в добровільному порядку (за контрактом)

Захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України відповідно до статті 1 Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" є конституційним обов'язком громадян України.

Військовий обов'язок включає, зокрема, прийняття на військову службу в добровільному порядку (за контрактом), призов на військову службу, проходження служби у військовому резерві.

Права та обов'язки, соціальний та правовий захист військовозобов'язаних, призваних на військову службу у зв'язку з мобілізацією, та резервістів

Обов'язки громадян щодо здійснення мобілізаційних заходів визначено Законом України "Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію".

Згідно зі статтею 22 цього Закону військовозобов'язані зобов'язані з'являтися за викликом до військових комісаріатів (військовозобов'язані Служби безпеки України - за викликом Центрального управління або регіонального органу Служби безпеки України) для постановки на військовий облік та визначення призначення на воєнний час.

Під час мобілізації та переведення Збройних Сил України, інших військових формувань, Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту на штати воєнного часу громадяни (крім тих, які проходять службу у військовому резерві), зобов'язані з'явитися на збірні пункти у строки, зазначені в отриманих ними документах (мобілізаційних посвідченнях, повістках або розпорядженнях військових комісарів (військовозобов'язані Служби безпеки України - керівників органів, де вони перебувають на військовому обліку, військовозобов'язані Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту - керівників відповідних органів управління центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту). Резервісти зобов'язані з'явитися до військових частин у строки, визначені командирами військових частин, в яких вони проходять службу у військовому резерві.

Громадянам, які перебувають на військовому обліку, з моменту оголошення мобілізації забороняється зміна місця проживання без дозволу уповноваженої посадової особи.

Відповідно до статті 23 Закону не підлягають призову на військову службу під час мобілізації військовозобов'язані:

заброньовані на період мобілізації та на воєнний час за органами державної влади, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, а також за підприємствами, установами і організаціями в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України;

визнані відповідно до висновку військово-лікарської комісії тимчасово непридатними до військової служби за станом здоров'я на термін до шести місяців (з наступним проходженням військово-лікарської комісії);

чоловіки, на утриманні яких перебувають п'ять і більше дітей віком до 16 років (такі чоловіки можуть бути призвані на військову службу у разі їх згоди тільки за місцем проживання);

жінки, на утриманні яких перебувають діти віком до 16 років (такі жінки можуть бути призвані на військову службу в разі їх згоди і тільки за місцем проживання);

зайняті постійним доглядом за особами, що його потребують, відповідно до законодавства України, в разі відсутності інших осіб, які можуть здійснювати такий догляд;

народні депутати України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим;

інші військовозобов'язані або окремі категорії громадян у передбачених законами випадках.

Права та обов'язки військовозобов'язаних під час проходження зборів та резервістів під час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві встановлюються Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу", іншими нормативно-правовими актами.

Відповідно до статті 29 цього Закону призвані на збори військовозобов'язані та резервісти, які виконують обов'язки служби у військовому резерві, забезпечуються матеріальними засобами в порядку і розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України.

За призваними на збори військовозобов'язаними на весь період зборів та резервістами на весь час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до місця їх проведення і назад, зберігаються місце роботи, а також займана посада та середня заробітна плата на підприємстві, в установі, організації незалежно від підпорядкування і форм власності.

Порядок і розміри грошового забезпечення та заохочення військовозобов'язаних та резервістів визначено постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2006 р. № 1644.

Виплата середньої заробітної плати військовозобов'язаним за весь період зборів та резервістам за час виконання ними обов'язків служби у військовому резерві здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Якщо військовозобов'язаний захворів під час зборів і продовжує хворіти після їх закінчення, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення зборів, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

Якщо резервіст захворів під час виконання ним обов'язків служби у військовому резерві і продовжує хворіти після закінчення терміну виконання цих обов'язків, за ним зберігаються місце роботи і займана посада, а з дня закінчення терміну виконання цих обов'язків, у разі тимчасової непрацездатності, замість заробітної плати виплачується допомога по тимчасовій непрацездатності відповідно до закону.

Військовозобов'язаним, які на день призову на збори не працюють, на весь період зборів та резервістам з числа непрацюючих на весь термін виконання ними обов'язків служби у військовому резерві, включаючи час проїзду до військової частини і назад, виплачується грошове забезпечення в розмірі мінімальної заробітної плати за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво військовими формуваннями.

Статтею 16 Закону України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" передбачена виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, у розмірі, встановленому цим Законом.

Права та обов'язки, соціальний та правовий захист військовослужбовців, прийнятих на військову службу в добровільному порядку (за контрактом)

Порядок проходження громадянами України військової служби, їх права та обов'язки визначаються Законом України "Про військовий обов'язок і військову службу" (далі - Закон), відповідними положеннями про проходження військової служби громадянами України, які затверджуються Президентом України, та іншими нормативно-правовими актами.

На військову службу за контрактом приймаються громадяни, які пройшли професійно-психологічний відбір і відповідають установленим статтею 20 Закону вимогам проходження військової служби.

Відповідно до статті 21 Закону громадяни України для виконання обов'язків, пов'язаних із взяттям на військовий облік, призовом або прийняттям на військову службу, а також особи, які направляються районними (міськими) військовими комісаріатами на медичний огляд (медичне обстеження в амбулаторних чи стаціонарних умовах), лікування, звільняються від роботи на час, необхідний для виконання зазначених обов'язків та перебування в лікувальному закладі охорони здоров'я, із збереженням за ними місця роботи, займаної посади і середньої заробітної плати.

Перевезення громадян, прийнятих на військову службу за контрактом, до місця служби здійснюються за рахунок коштів, передбачених у Державному бюджеті України на утримання Міністерства оборони України та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону здійснюють керівництво відповідними військовими формуваннями, в яких проходять військову службу військовослужбовці.

Порядок проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, питання, пов'язані з проходженням такої служби під час виконання громадянами військового обов'язку в запасі, регулюються Положенням про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України, затвердженим Указом Президента України від 10 грудня 2008 року № 1153.

З громадянами, які добровільно вступають на військову службу, укладається контракт про проходження громадянами України військової служби, в якому, серед іншого, визначаються права та обов'язки військовослужбовця, термін дії контракту.

Основні засади державної політики у сфері соціального захисту військовослужбовців та членів їх сімей визначені Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей".

Розділом II зазначеного Закону встановлені права військовослужбовців щодо:

забезпечення громадянських прав і свобод (військовослужбовці беруть участь у референдумах, обирають і можуть бути обраними до відповідних місцевих рад та інших виборних державних органів згідно з Конституцією України);

реалізації права на свободу світогляду і віросповідання (військовослужбовці вправі сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відкрито висловлювати свої релігійні або атеїстичні переконання);

недоторканності військовослужбовців (військовослужбовцю гарантується недоторканність особи. Він не може бути арештований інакше, як на підставі судового рішення);

вибору місця проживання і виїзду за кордон (військовослужбовці при звільненні з військової служби мають право на вибір місця проживання в будь-якому населеному пункті України або в іншій державі відповідно до законів та міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України);

грошового забезпечення (держава гарантує військовослужбовцям достатнє матеріальне, грошове та інші види забезпечення в обсязі, що відповідає умовам військової служби, стимулює закріплення кваліфікованих військових кадрів. До складу грошового забезпечення входять: посадовий оклад, оклад за військовим званням; щомісячні додаткові види грошового забезпечення (підвищення посадового окладу, надбавки, доплати, винагороди, які мають постійний характер, премія); одноразові додаткові види грошового забезпечення);

продовольчого, речового та іншого забезпечення (продовольче та речове забезпечення військовослужбовців здійснюється за нормами і в терміни, що встановлюються Кабінетом Міністрів України);

службового часу і часу відпочинку (загальна тривалість службового часу військовослужбовців на тиждень не може перевищувати нормальної тривалості робочого часу за відповідний період, визначеної законодавством України, за винятком випадків проведення військових навчань, походів кораблів, бойових стрільб та бойового чергування, несення служби в добовому наряді та інших заходів, пов'язаних із забезпеченням боєготовності військових частин, які здійснюються без обмеження загальної тривалості службового часу. Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всього особового складу, крім військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків);

права на відпустки (військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, надаються щорічні основні відпустки із збереженням грошового, матеріального забезпечення та наданням грошової допомоги на оздоровлення у розмірі місячного грошового забезпечення. Також їм надаються додаткові відпустки у зв'язку з навчанням, творчі відпустки та соціальні відпустки. Інші додаткові відпустки надаються їм на підставах та в порядку, визначених відповідними законами України);

охорони здоров'я та медичної допомоги (військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти, які призвані на навчальні (або перевіірочні) та спеціальні збори, мають право на безоплатну кваліфіковану медичну допомогу у військово-медичних закладах охорони здоров'я. Військовослужбовці щорічно проходять медичний огляд, щодо них проводяться лікувально-профілактичні заходи. Військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової військової служби) та члени їх сімей мають

право не більше одного разу на рік на санаторно-курортне лікування та відпочинок у санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах і на туристських базах Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів з пільговою оплатою вартості путівок у розмірах та порядку, встановлених Кабінетом Міністрів України. Таким же правом користуються члени сімей військовослужбовців, які загинули (померли) або пропали безвісти під час проходження військової служби);

забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей жилими приміщеннями (держава забезпечує військовослужбовців жилими приміщеннями або за їх бажанням грошовою компенсацією за належне їм для отримання жиле приміщення на підставах, у порядку і відповідно до вимог, встановлених Житловим кодексом Української РСР та іншими нормативно-правовими актами);

права військовослужбовців та членів їх сімей на освіту (військовослужбовці мають право на навчання (у тому числі на отримання післядипломної освіти) у військових навчальних закладах, відповідних підрозділах підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації військовослужбовців. Військовослужбовцям, які прийняті на військову службу за контрактом, особам офіцерського складу після здобуття базової або повної вищої освіти за державним замовленням дозволяється навчатися в інших вищих навчальних закладах без відриву від служби після проходження ними строку служби, який дорівнює часу їхнього навчання для здобуття попередньої вищої освіти);

пенсійного забезпечення і виплати одноразової грошової допомоги при звільненні з військової служби (пенсійне забезпечення військовослужбовців після звільнення їх з військової служби провадиться відповідно до Закону України "Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб". Військовослужбовцям, крім військовослужбовців строкової військової служби, які звільняються зі служби в залежності від підстав звільнення, виплачується одноразова грошова допомога в розмірі від 25 до 50 відсотків місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби);

одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності (одноразова грошова допомога призначається і виплачується військовослужбовцям, військовозобов'язаним та резервістам, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, у розмірі:

500-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, - у разі загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного або резервіста;

250-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності І групи, 200-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності ІІ групи, 150-кратного прожиткового мінімуму, встановленого законом для працездатних осіб, - у разі встановлення військовослужбовцю інвалідності ІІІ групи).

Статтею 14 цього Закону встановлено пільги військовослужбовцям та членам їх сімей.

Так, військовослужбовці мають право на безоплатний проїзд:

1) залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом:

а) у відрядження;

б) у відпустку в межах України;

в) при переведенні на нове місце проходження військової служби або у зв'язку з передислокацією військової частини;

г) до місця проживання, обраного при звільненні з військової служби в межах України;

2) всіма видами транспорту загального користування міського, приміського та міжміського сполучення (за винятком таксі) - тільки військовослужбовці строкової військової служби.

При переведенні військовослужбовців на нове місце проходження військової служби або звільненні з військової служби вони мають право на безоплатне перевезення до 20 тонн особистого майна в контейнерах з попереднього місця проживання до нового залізничним транспортом, а там, де такого виду транспорту немає, - іншими видами транспорту (за винятком повітряного). У разі перевезення особистого майна в окремому вагоні, багажем та дрібною відправкою їм відшкодовуються фактичні витрати, але не більше вартості перевезення майна в контейнері вагою 20 тонн.

Члени сімей військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової військової служби) мають право на безоплатний проїзд залізничним, повітряним, водним та автомобільним (за винятком таксі) транспортом:

1) від місця проживання до місця проходження військової служби військовослужбовця у зв'язку з його переведенням;

2) до місця проведення відпустки військовослужбовцем в межах України;

3) при звільненні військовослужбовця з військової служби, а також у разі загибелі (смерті) військовослужбовця - до обраного місця проживання в межах України.

Члени сімей військовослужбовців при переїзді до обраного місця проживання у зв'язку із загибеллю (смертю) військовослужбовця мають право на безоплатне перевезення до 20 тонн особистого майна в контейнерах

залізничним транспортом, а там, де такого виду транспорту немає, - іншими видами транспорту (за винятком повітряного). У разі перевезення особистого майна в окремому вагоні, багажем та дрібною відправкою їм відшкодовуються фактичні витрати, але не більше вартості перевезення майна в контейнері вагою 20 тонн.

Військовослужбовці, які стали інвалідами внаслідок бойових дій, учасники бойових дій та прирівняні до них особи, а також батьки військовослужбовців, які загинули чи померли або пропали безвісти під час проходження військової служби, користуються правом безоплатного проїзду всіма видами міського пасажирського транспорту загального користування (крім таксі) в межах адміністративного району за місцем проживання, залізничного та водного транспорту приміського сполучення та автобусами приміських маршрутів. Вони мають право на 50-відсоткову знижку при користуванні міжміським залізничним, повітряним, водним та автомобільним транспортом відповідно до закону.

Військовослужбовці при направленні у відрядження, до нового місця проходження військової служби, а також до місця використання відпустки та назад мають право на придбання проїзних документів для себе та членів своєї сім'ї на всі види транспорту поза чергою. При цьому військовослужбовці, які направляються у відрядження, користуються правом на бронювання та отримання поза чергою місця в готелі на підставі посвідчення про відрядження.

При виконанні службових обов'язків, пов'язаних з відрядженням в інші населені пункти, військовослужбовцям відшкодовуються витрати на відрядження в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці, крім військовослужбовців строкової військової служби, мають право на першочергове встановлення квартирної телефонії, а також першочергове встановлення квартирної охоронної сигналізації.

Військовослужбовці строкової військової служби мають право безоплатно відправляти й одержувати листи. Безоплатними поштовими посилками відправляється особистий одяг громадян, призваних на строкову військову службу.

Витрати, пов'язані з перевезенням військовослужбовців та членів їх сімей, їх особистого майна залізничним, повітряним, водним і автомобільним (за винятком таксі) транспортом, бронюванням місць у готелях при направленні військовослужбовців у відрядження, відшкодовуються за рахунок коштів Міністерства оборони України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань та правоохоронних органів у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Військовослужбовці та члени їх сімей, які мають право на пільги, гарантії та компенсації відповідно до цього Закону, користуються пільгами, гарантіями та компенсаціями, встановленими для громадян України законами та іншими

нормативно-правовими актами, а також рішеннями органів місцевого самоврядування. Якщо такі особи одночасно мають право на отримання однієї і тієї ж пільги, гарантії чи компенсації з кількох підстав, то їм надається за їх вибором пільга, гарантія чи компенсація тільки з однієї підстави, крім випадків, передбачених законами.

РОЗ'ЯСНЕННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ від 21 липня 2014 року. Правовий статус ветеранів війни

Правовий статус ветеранів війни, забезпечення створення належних умов для їх життєзабезпечення визначає Закон України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі — Закон).

Відповідно до статті 4 Закону ветеранами війни є особи, які брали участь у захисті Батьківщини чи в бойових діях на території інших держав.

До ветеранів війни належать: учасники бойових дій, інваліди війни, учасники війни.

Статтею 6 Закону визначається перелік осіб, які визнаються учасниками бойових дій.

Так, 16 липня 2014 року Президентом України підписано Закон України «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (щодо розширення кола осіб, що є учасниками бойових дій). Днями Закон набрав чинності та опублікований в газеті Верховної Ради України «Голос України» від 18 липня 2014 року за № 135 (5885). Ним передбачено, що військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) та працівники Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, особи рядового, начальницького складу Міністерства внутрішніх справ України, військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, брали участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, а також працівники підприємств, установ, організацій, які залучалися до участі в антитерористичній операції, у порядку, встановленому законодавством, визнаються учасниками бойових дій.

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, зазначеним в абзаці першому цього пункту, визначає Кабінет Міністрів України.

Крім того, згідно зі статтею 10 Закону його чинність поширюється на:

1. сім'ї військовослужбовців, партизанів, підпільників, учасників бойових дій на території інших держав, прирівняних до них осіб, зазначених у статтях 6 і 7 цього Закону, які загинули (пропали безвісти) або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час захисту Батьківщини або виконання інших обов'язків військової служби (службових обов'язків), а також внаслідок захворювання, пов'язаного з перебуванням на фронті або одержаного

в період проходження військової служби чи на території інших держав під час воєнних дій та конфліктів;

сім'ї військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу, які призивалися на збори військовозобов'язаних Міністерства оборони, органів внутрішніх справ і державної безпеки колишнього Союзу РСР і загинули (померли) під час виконання завдань по охороні громадського порядку при надзвичайних ситуаціях, пов'язаних з антигромадськими проявами;

сім'ї загиблих під час Великої Вітчизняної війни осіб із числа особового складу груп самозахисту об'єктових та аварійних команд місцевої протиповітряної оборони, а також сім'ї загиблих внаслідок бойових дій працівників госпіталів, лікарень та інших медичних закладів;

сім'ї осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, які загинули або померли внаслідок поранення, контузії чи каліцтва, одержаних під час участі в антитерористичній операції, захищаючи незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України.

До членів сімей загиблих (тих, які пропали безвісти) військовослужбовців, партизанів та інших осіб, зазначених у цій статті, належать:

утриманці загиблого або того, хто пропав безвісти, яким у зв'язку з цим виплачується пенсія;

батьки;

один з подружжя, який не одружився вдруге, незалежно від того, виплачується йому пенсія чи ні;

діти, які не мають (і не мали) своїх сімей;

діти, які мають свої сім'ї, але стали інвалідами до досягнення повноліття;

діти, обоє з батьків яких загинули або пропали безвісти;

2. дружин (чоловіків) померлих інвалідів Великої Вітчизняної війни, а також дружин (чоловіків) померлих учасників війни і бойових дій, партизанів і підпільників, визнаних за життя інвалідами від загального захворювання, трудового каліцтва та з інших причин, які не одружилися вдруге.

На дружин (чоловіків) померлих інвалідів війни, учасників бойових дій, партизанів, підпільників і учасників війни, нагороджених орденами і медалями колишнього Союзу РСР за самовіддану працю і бездоганну військову службу, визнаних за життя інвалідами, чинність цієї статті поширюється незалежно від часу смерті інваліда;

3. дружин (чоловіків), які не одружилися вдруге, батьків, неповнолітніх дітей померлих учасників бойових дій, партизанів, підпільників, військовослужбовців та учасників війни, які проходили службу у військових підрозділах, частинах, штабах і установах, що входили до складу діючої армії в період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років та війни 1938, 1939, 1945

років з імперіалістичною Японією, нагороджених за бойові дії державними нагородами та орденами і медалями колишнього Союзу РСР (крім ювілейних);

4. дітей померлих учасників бойових дій, які навчаються за денною формою навчання у вищих навчальних закладах I–IV рівнів акредитації та професійно-технічних навчальних закладах, до закінчення цих навчальних закладів, але не довше ніж до досягнення ними 23 років.

Статтею 12 Закону встановлено, що учасникам бойових дій (статті 5, 6) надаються такі пільги:

1. безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів;

2. першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів);

3. безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України;

4. 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм, передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);

5. 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленим балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання.

Площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю.

Для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю);

6. 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

7. безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання;

8. користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи;

9. щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів;

10. першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація;

11. виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи;

12. використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік;

13. переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації;

14. першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом.

Учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій, — протягом двох років з дня взяття на квартирний облік.

15. одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і підвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України;

16. першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків;

17. безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно

від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою;

18. зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства;

19. позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів — додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів;

20. першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;

21. позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також на обслуговування службами соціального захисту населення вдома. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим ветераном війни, в порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством;

22. учасникам бойових дій на території інших держав надається право на позаконкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій.

Пільги щодо плати за житло, комунальні послуги та паливо, передбачені пунктами 4–6 цієї статті, надаються учасникам бойових дій та членам їх сімей, що проживають разом з ними, незалежно від виду житла чи форми власності на нього.

Площа житла, на яку нараховується 75-процентна знижка плати, передбачена пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, визначається в максимально можливому розмірі в межах загальної площі житлового приміщення (будинку) згідно з нормами користування (споживання), встановленими цими пунктами, незалежно від наявності в складі сім'ї осіб, які не мають права на знижку плати. Якщо в складі сім'ї є особи, які мають право на знижку плати в розмірі, меншому ніж 75 процентів, спочатку обчислюється в максимально можливому розмірі 75-процентна відповідна знижка плати.

Учасникам бойових дій пенсії або щомісячне довічне грошове утримання чи державна соціальна допомога, що виплачується замість пенсії, підвищуються в розмірі 25 процентів прожиткового мінімуму для осіб, які втратили працездатність.

Щорічно до 5 травня учасникам бойових дій виплачується разова грошова допомога у розмірі, який визначається Кабінетом Міністрів України в межах бюджетних призначень, встановлених законом про Державний бюджет України.

Учасникам бойових дій у період Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років та війни 1945 року з імперіалістичною Японією, яким виповнилося 85 років і більше, надаються пільги, передбачені статтею 13 цього Закону для інвалідів війни I групи.

Пільги вказаній категорії осіб визначені статтею 15 Закону.

Поряд з цим повідомляємо, що відповідно до статті 18 Закону ветеранам війни вручаються посвідчення та нагрудні знаки. Порядок виготовлення та видачі посвідчень і знаків встановлюється Кабінетом Міністрів України та міжнародними договорами, в яких бере участь Україна.

Так, постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 1994 р. № 302 затверджено Положення про порядок видачі посвідчень і нагрудних знаків ветеранів війни.

Згідно з пунктами 2 та 7 вказаного Положення посвідчення є документом, що підтверджує статус ветеранів війни та інших осіб, на яких поширюється чинність Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», на основі котрого надаються відповідні пільги і компенсації.

«Посвідчення учасника бойових дій» і нагрудний знак видаються органами Міноборони, МВС, ДСНС, СБУ, Служби зовнішньої розвідки, ДПтС, Управління державної охорони, ДПС, Адміністрації Державної прикордонної служби, Держспецзв'язку, а також Держспецтрансслужбою за місцем реєстрації ветерана.

«Посвідчення інваліда війни», «Посвідчення учасника війни» і відповідні нагрудні знаки, «Посвідчення члена сім'ї загиблого» видаються органами праці та соціального захисту населення за місцем реєстрації громадянина.

Роз'яснення Міністерства оборони України щодо особливостей укладання контрактів з громадянами та військовослужбовцями, які приймаються на військову службу за контрактом рядового, сержантського та старшинського складу ЗСУ

I. Загальні положення

Законами України:

"Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення оборонно-мобілізаційних питань під час мобілізації" від 20.05.2014 N 1275-VII, у тому числі - до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" (набрав чинності 09 червня 2014 року);

"Про внесення змін до Законів України "Про військовий обов'язок і військову службу" та "Про засади запобігання і протидії корупції" від 12.08.2014 N 1634-VII (набрав чинності 04 вересня 2014 року);

внесено зміни до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" (далі - Закон України) щодо:

1. Розширення можливостей кандидатів щодо вибору термінів, на які можливо укласти контракт (у тому числі короткостроковий контракт).
2. Спрощення порядку прийняття громадян на військову службу за контрактом під час дії особливого періоду;
3. Розширення кола громадян, які можуть прийматися на військову службу за контрактом.

Зокрема, передбачено:

- прийняття на військову службу за контрактом військовослужбовців за призовом під час мобілізації;
- укладання короткострокового контракту на проходження військової служби до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію, укладання тривалих контрактів на 3 або 5 років;
- прийняття на військову службу за контрактом осіб, які мають базову середню освіту;
- прийняття на військову службу за контрактом осіб до отримання результатів спеціальної перевірки (під час кризової ситуації) або без проведення спеціальної перевірки (під час мобілізації та (або) введення воєнного стану).

II. Щодо розширення можливостей кандидатів у виборі термінів контрактів (у тому числі короткостроковий контракт)

1. Для громадян, які приймаються на військову службу за контрактом та призначаються на посади, установлюються такі строки військової служби у календарному обчисленні:

для осіб рядового складу - 3 роки;

для осіб сержантського та старшинського складу - від 3 до 5 років.

Довідково. До внесення змін для сержантів (старшин) передбачався термін контракту виключно 5 років.

2. Законом України впроваджено можливість укладання під час дії особливого періоду у всіх військових частинах (установах) короткострокового контракту до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію для наступних осіб:

військовослужбовців військової служби за призовом під час мобілізації, на особливий період;

військовослужбовців строкової військової служби (які вислужили встановлені строки військової служби або ті, яким залишилось менше одного місяця до завершення строків військової служби);

громадян України призовного віку;

громадян України (військовозобов'язаних та жінок).

Строк дії контракту у пункті третьому Контракту про проходження військової служби викладати за змістом: "до закінчення особливого періоду або до оголошення рішення про демобілізацію".

3. Після оголошення демобілізації, звільнення військовослужбовців: які уклали короткострокові контракти; військовослужбовців, призваних на військову службу по мобілізації; військовослужбовців строкової військової служби - буде проводитись однаково та поетапно (у терміни, визначені Указом Президента України, наказами і розпорядженнями Міністра оборони України та Генерального штабу ЗС України).

Тобто одночасно за відповідними етапами демобілізації будуть підлягати звільненню (якщо вони не виявили бажання продовжити військову службу за новим тривалим контрактом):

військовослужбовці за призовом по мобілізації;

колишні військовослужбовці військової служби за призовом під час мобілізації, які уклали короткостроковий контракт;

військовослужбовці строкової військової служби;

колишні військовослужбовці строкової військової служби, які уклали короткостроковий контракт.

III. Щодо спрощення порядку прийняття громадян на військову службу за контрактом під час дії особливого періоду

Законом впроваджено можливість укладання контракту з громадянами (військовослужбовцями), під час дії особливого періоду, без проведення спеціальної перевірки, що дозволяє скоротити термін проведення процедури відбору, оформлення документів та підписання контракту.

1. У разі виникнення кризової ситуації, що загрожує національній безпеці України, контракт з громадянином (військовослужбовцем) укладається до отримання результатів спеціальної перевірки.

Тобто командир військової частини (військовий комісар) у ході відбору відправляє необхідні запити до установ (відомств) з метою проведення спеціальної перевірки, але має право підписати контракт не чекаючи офіційного надходження результатів спеціальної перевірки.

У подальшому, якщо військовослужбовець за результатами спеціальної перевірки не відповідатиме встановленим вимогам для зайняття посади (прийому на військову службу), він підлягає звільненню з військової служби на підставі пункту "й" частини шостої статті 26 Закону України.

2. У разі оголошення рішення про проведення мобілізації та (або) введення правового режиму воєнного стану контракт з громадянином (військовослужбовцем) укладається без проведення спеціальної перевірки.

Тобто командир військової частини (військовий комісар) у ході відбору спеціальну перевірку не здійснює, необхідні запити до установ (відомств) не відправляє.

IV. Щодо розширення кола громадян, які можуть прийматися на військову службу за контрактом.

Законом дозволено здійснювати відбір з числа громадян призовного віку, які мають базову середню освіту, що дозволяє збільшити людський ресурс для прийняття на військову службу за контрактом.

Тобто на військову службу за контрактом осіб рядового складу приймаються: військовослужбовці рядового складу, які проходять військову службу за призовом під час мобілізації;

військовослужбовці рядового складу, які проходять строкову військову службу; громадяни призовного віку, які мають вищу, професійно-технічну, повну або базову загальну середню освіту;

військовозобов'язані, резервісти, які не мають військових звань сержантського, старшинського і офіцерського складу, та жінки з відповідною освітою віком від 18 до 40 років.

V. Щодо мотивації та переваг для військовослужбовців, які укладають короткостроковий контракт

Щомісячне грошове забезпечення військовослужбовців за контрактом (від 2500 грн. та більше) вище, ніж у військовослужбовців строкової військової служби.

Військовослужбовці за контрактом мають можливість вільного пересування за межами військової частини у позаслужбовий час (*казармений стан - для військовослужбовців строкової служби*). Крім того, у разі продовження військової служби за контрактом перевагами є: гарантоване підвищення щомісячного грошового забезпечення у ході просування по службі; значно вищий, ніж у цивільному секторі розмір пенсійного забезпечення та можливість його отримання за вислугою років (а не при досягненні пенсійного віку); регламентований робочий тиждень з двома вихідними днями (крім занять з бойової готовності та чергувань); можливість отримання вищої освіти за

освітньо-кваліфікаційним рівнем "бакалавр" у ВВНЗ за рахунок держави без відриву від служби; участь у міжнародних миротворчих операціях за кордоном.

Судова практика

Рішення суду загальної юрисдикції про визнання факту смерті внаслідок участі в антитерористичній операції

Справа № 444/2664/14-ц
Провадження № 2-о/444/51/2014

РІШЕННЯ ІМЕНЕМ УКРАЇНИ (повне)

28 листопада 2014 року Жовківський районний суд Львівської області у складі: головуючого судді Мартинишин Я. М., народних засідателів Бакум О.Є., Мотика Н.В., при секретарі Дмитроца З.В., заявника ОСОБА_1, з участю представника заявника ОСОБА_2, зацікавлених осіб ОСОБА_3, ОСОБА_4, розглянувши у судовому засіданні в залі суду в м. Жовкві Львівської області цивільну справу за заявою ОСОБА_1 до заінтересованих осіб : військової частини-польова пошта В4680, відділу державної реєстрації актів цивільної стану реєстраційної служби Жовківського РУЮ , ОСОБА_4 про визнання факту смерті внаслідок участі в антитерористичній операції,-

ВСТАНОВИВ:

Заявник ОСОБА_1 звернувся до суду із заявою про встановлення факту смерті його сина внаслідок участі в антитерористичній операції.

Свої вимоги заявник мотивує тим, що 14 травня 2014 року його син ОСОБА_5, виконуючи свій конституційний обов'язок захисту Вітчизни, відбув для проходження військової служби у 1 механізоване відділення 3 механізованого взводу 4 механізованої роти 2 механізованого батальйону 24 механізованої бригади стрільцем-помічником гранатометника (м. Яворів). 11 червня 2014 року бригада перейшла на нове умовне найменування Військова частина-польова пошта В4680. 16 травня 2014 року син відбув в зону антитерористичної операції. 06.08.2014 року було здійснено обстріл БМП, на якому перебував солдат ОСОБА_5 ОСОБА_2 з куль влучила в шию сина, поранення виявилось смертельним. Це сталося на очах у двох свідків, зокрема

ОСОБА_6 та ОСОБА_7. Свідки підтверджують інформацію, що його син ОСОБА_5, перебуваючи в зоні АТО, загинув 06 серпня 2014 року від травм, несумісних із життям. Товариші перевірили тіло сина на предмет ознак життя. Дихання та пульс були відсутні. Свідчення очевидців були належним чином відібрані і задокументовані Військовою службою правопорядку Західного територіального управління. Однак, немає жодних відомостей про можливе місцезнаходження тіла, оскільки солдатів, які залишились живими а саме : ОСОБА_6 та ОСОБА_7, було захоплено в полон. Місто Красний Луч на даний момент не перебуває під контролем українських військових. Отримання лікарського свідоцтва про смерть і відповідно державна реєстрація смерті ОСОБА_5 є неможливими у зв'язку з тим, що немає жодних даних про те, де залишилось останки . А тому він, просить встановити факт загибелі Військовослужбовця ОСОБА_5 у зв'язку з участю в антитерористичній операції.

Представник заявника за довіреністю ОСОБА_2 28 листопада 2014 року в судовому засіданні подала уточнення заявлених вимог а саме , просить - встановити факт смерті ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродження ІНФОРМАЦІЯ_2, громадянина України, зареєстрованого ІНФОРМАЦІЯ_3, у зв'язку з участю в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції, 06 серпня 2014 року у м. Красний Луч Луганської області. Просила суд заяву задовольнити.

Заявник ОСОБА_1 в судовому засіданні пояснив , що він є батьком загиблого військовослужбовця ОСОБА_5 у зв'язку з участю в антитерористичній операції . Підтримав уточнені вимоги та просив суд заяву задовольнити, оскільки у них немає даних про місце знаходження тіла його сина ОСОБА_5, а тому він не може отримати свідоцтво про смерть сина у зв'язку із участю в антитерористичній операції. Яке стане підставою для отримання одноразової грошової суми .

Представник, зацікавлена особа військова частина-польова пошта В4680 в судовому засіданні не прибули, хоча про час та місце розгляду справи були належно повідомлені. Свого відношення до заяви не висловили.

Представник зацікавленої особи відділу державної реєстрації актів цивільного стану реєстраційної служби Жовківського районного управління юстиції у Львівській області ОСОБА_3 в судовому засіданні пояснила, що ВДРАЦС може зареєструвати смерть, якщо до них звернуться, однак не реєструють факту загибелі, оскільки таке встановлюється за рішенням суду.

Зацікавлена особа ОСОБА_4 в судовому засіданні , повідомила що вона є матір'ю загиблого військовослужбовця ОСОБА_5 у зв'язку з участю в антитерористичній операції . Уточнені вимоги підтримала та просила суд їх задовольнити.

Заслухавши думку сторін, дослідивши матеріали справи та перевіrivши їх доказами, а відтак, з'ясувавши дійсні обставини справи, суд приходить до наступних висновків.

Відповідно до ст.256 ч. 1 п.8 ЦПК України, суд розглядає справи про встановлення факту смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту смерті.

Як вбачається, із свідоцтва про народження серії VCG №346777, ОСОБА_5 , який народився 17 грудня 1992 року , місце народження с.ЛавриківЖовківського району Львівської області, батьками якого є : батько - ОСОБА_1; мати ОСОБА_4.

Як вбачається із довідки виданої виконкомом Лавриківської сільської ради ОСОБА_5 , ІНФОРМАЦІЯ_1 зареєстрований та проживає в ІНФОРМАЦІЯ_4.

Витяг з наказу командира військової частини А0998 (по стройовій частині) м. Яворів № 107 від 14.05.2014 року свідчить, що солдат ОСОБА_5 призначений на посаду стрільця-помічника гранатометника 1 механізованого відділення 3 механізованого взводу 4 механізованої роти 2 механізованого батальйону , який прибув із Львівського обласного військового комісаріату м.Львів, з 14 травня 2014 року зарахований до списків особового складу частини та на всі види забезпечення.

Із витягу з наказу командира 24 окремої механізованої бригади (по строковій частині) м. Яворів № 123 від 02.06.2014 року вбачається, що солдат ОСОБА_5 вважається таким, що вибув у відрядження на 239 загальновійськовий Новомосковський полігон селище міського типу Черкаське Новомосковського району Дніпропетровської області 02 червня 2014 року, для бойового злагодження.

Із витягу з наказу командира військової частини-польова пошта В4680 (по строковій частині) м. Яворів № 6 від 16.06.2014 року вбачається, що солдата ОСОБА_5, стрільця-помічника гранатометника 4 механізованої роти 2 механізованого батальйону рахувати учасником антитерористичної операції, відповідно до розпорядження командувача Сухопутних військ Збройних Сил України від 15.06.2014 року № 159.

Як вбачається з письмового пояснення від 05 вересня 2014 року військовослужбовця ОСОБА_7, що 06 серпня 2014 року ОСОБА_5 знаходився на БМП-2, яке рухалося колоною біля селища Красний Луч Донецької області. Під час руху колони ворожі сили здійснили обстріл даної колони, і одна куля потрапила в шию солдату ОСОБА_5, після чого він лежав без ознак життя. При перевірці солдата ОСОБА_5, було встановлено, що пульс відсутній, дихання не було. Однак очевидець ОСОБА_7 потрапив в полон, його зв'язали і тримали в окопі заручником. Аналогічні письмові пояснення надав свідок ОСОБА_6.

Відповідно до п.19 ч.1 ст.6 ЗУ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, особи, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції визнаються учасниками бойових дій.

Відповідно до п. 1 р. 5 Наказу Міністерства юстиції України від 18.10.2000 №52/5 Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні, підставою для державної реєстрації смерті є: а) лікарське свідоцтво про смерть б) фельдшерська довідка про смерть, в) лікарське свідоцтво про перинатальну смерть; г) рішення суду про оголошення особи померлою; ґ) рішення суду про встановлення факту смерті особи в певний час; д) повідомлення державного архіву або органів Служби безпеки України у разі реєстрації смерті осіб, репресованих за рішенням несудових та судових органів; е) повідомлення установи виконання покарань або слідчого ізолятора, надіслане разом з лікарським свідоцтвом про смерть.

Отримання лікарського свідоцтва про смерть і відповідно державна реєстрація смерті ОСОБА_5 є неможливими у зв'язку з тим, що немає жодних даних про те, де залишились останки.

Таким чином, судом встановлено, що ОСОБА_5, перебуваючи в зоні антитерористичної операції, помер 06 серпня 2014 року від травм, несумісних із життям, і немає жодних відомостей про можливе місцезнаходження тіла останнього. Таким чином суд приходить до висновків про те, що зібрані по справі докази, оцінені судом належним чином кожен окремо на їх достовірність та допустимість, а також їх достатність та взаємний зв'язок у сукупності, встановлені судом обставини свідчать про те, що у суду є всі підстави для задоволення вимог заявника ОСОБА_1.

Керуючись ст.ст. 60, 208, 209 ч.3, 212-215,218,256,259,294 ЦПК України , суд-

ВИРІШИВ:

Заяву задовольнити.

Встановити факт смерті ОСОБА_5, ІНФОРМАЦІЯ_1, уродження ІНФОРМАЦІЯ_2, громадянина України, зареєстрованого за адресою : ІНФОРМАЦІЯ_5, у зв'язку із участю в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції 06 серпня 2014 року у м. Красний Луч Луганської області .

Рішення суду набирає законної сили після закінчення строку на подання апеляційної скарги.

Апеляційна скарга на рішення суду подається протягом десяти днів з дня проголошення рішення. Особи які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні під час проголошення рішення суду, можуть подати апеляційну скаргу протягом десяти днів з дня отримання копії цього рішення.

Апеляційна скарга подається апеляційному суду через Жовківський районний суд Львівської області.

У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом.

Суддя

Мартинишин Я. М.

Народні засідателі :

Бакум О.Є.

Очаківський міськрайонний суд Миколаївської області

Справа № 483/3050/14-ц

Провадження № 2-о/483/3/2015

**Р І Ш Е Н Н Я
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ**

16 січня 2015 року

м. Очаків

Очаківський міськрайонний суд Миколаївської області у складі:

головуючого - судді Медюка С.О.,

при секретарі Даниловій А.Г.,

за участю заявниці ОСОБА_1,

представника зацікавленої особи - військової частини А1594 Тюльпарова О.А.

представника зацікавленої особи - Очаківського районного військового

комісаріату Мартинчука О.А.,

розглянувши у відкритому судовому засіданні в залі суду в м.Очакові

Миколаївської області цивільну справу за заявою ОСОБА_1, зацікавлені особи

військова частина А1594, Очаківський районний військовий комісаріат, про

встановлення факту смерті особи, -

ВСТАНОВИВ:

26 грудня 2014 року ОСОБА_1 звернулася до Очаківського міськрайонного суду з вказаною заявою.

В обґрунтування вказаних вимог заявниці вказала, що її чоловік ОСОБА_2 проходив службу у військовій частині А1594. 20 серпня 2014 року він був направлений на територію Донецької області для участі в антитерористичній операції, в ході якої загинув під час виконання службових обов'язків. Про загибель чоловіка її особисто повідомив т.в.о. командира військової частини А1594 ОСОБА_3 Указом Президента України від 21 жовтня 2014 року її чоловіка нагороджено державною нагородою орденом "За мужність" 3 степеню "За особисту мужність і героїзм, виявлені у захисті державного суверенітету та територіальної цілісності України, вірність військовій присязі" (по смертності). З військової частини А1594 та Очаківського військового комісаріату не надходило ніяких документів, на підставі яких вона могла б зареєструвати факт смерті її чоловіка в органах державної реєстрації актів цивільного стану. Посилаючись на викладене просила встановити факт смерті ОСОБА_2, який загинув ІНФОРМАЦІЯ_1 в ході антитерористичної операції під час обстрілу в районі населеного пункту Многопілля Донецької області при виконанні службових обов'язків.

В судовому засіданні заявниця ОСОБА_1 свої вимоги підтримала з підстав викладених у заяві. Уточнюючи заяву просила вважати дату загибелі чоловіка ІНФОРМАЦІЯ_2.

Представник зацікавленої особи військової частини А1594 Тюльпаров О.А. заяву підтримав у повному обсязі. Додатково зазначив, що ОСОБА_2 посмертно присвоєно звання капітана 2 рангу.

Представник зацікавленої особи Очаківського районного військового комісаріату Мартинчук О.А. заяву підтримав у повному обсязі.

Вислухавши заявника, представників зацікавлених осіб, свідка, дослідивши, оцінивши та проаналізувавши в сукупності матеріали справи, суд дійшов висновку, що заява обґрунтована та підлягає задоволенню виходячи з наступних підстав.

Частиною 2 ст.234 ЦПК України встановлено, що суд розглядає в порядку окремого провадження справи про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою.

Відповідно до ст.256 ч.1 п.8 ЦПК України, суд розглядає справи про встановлення факту смерті особи в певний час у разі неможливості реєстрації органом державної реєстрації актів цивільного стану факту смерті.

В судовому засіданні встановлено, що заявниця ОСОБА_1 перебуває у шлюбі з ОСОБА_2, який зареєстровано 26.06.2012 року відділом державної реєстрації актів цивільного стану Очаківського міськрайонного управління юстиції, про що зроблено актовий за № 51.

ОСОБА_2 капітан 2 рангу проходив військову службу у військовій частині А1594 Військово-Морських Сил Збройних Сил України з 20 липня 2005 року, що підтверджується довідкою ТВО командира військової частини А 1594 від 25 вересня 2014 року за № 421.

З цієї ж довідки вбачається, що 20 серпня 2014 року ОСОБА_2 був направлений на територію Донецької області для участі в антитерористичній операції.

Крім цього вказана обставина підтверджується витягом з наказу командира військової частини А1594 (по стройовій частині) від 19 серпня 2014 року № 216.

Згідно витягу з наказу керівника сектору "Б" (по стройовій частині) від 21 серпня 2014 року №31 військовослужбовці військової частині А1594, в тому числі і ОСОБА_2, прибули 21 серпня 2014 року у службове відрядження до складу сил та засобів сектору "Б", які залучаються та беруть участь у антитерористичній операції на території Донецької та Луганської областей, з метою виконання службових (бойових) завдань.

Наказом керівника сектору "Б" (по стройовій частині) від ІНФОРМАЦІЯ_2 №38 ОСОБА_2 виключено зі складу АТО у зв'язку з загибеллю.

Як вбачається з копії посвідчення Серії НОМЕР_1 Указом Президента України від 21 жовтня 2014 року №817/2014 ОСОБА_2 нагороджено орденом "За мужність" III ступеня (померло).

Заявниця не може отримати свідоцтва про смерть чоловіка, оскільки невідомо де знаходяться останки покійного.

Факт смерті ОСОБА_2 підтверджується показаннями свідка ОСОБА_4, який в судовому засіданні пояснив, що ІНФОРМАЦІЯ_2 разом з ОСОБА_2 та ОСОБА_5 перебував в окопі між селами Многопілля та Кутельніково Донецької області. Приблизно о 18-18:30 год. підїхали чотири машини БМД і з відстані 6-10 метрів почали їх розстрілювати. Під час паузи ОСОБА_2 підняв голову щоб оцінити обстановку і куля влучила йому в шию. Присівши він почав кашляти кров'ю. Переставши кашляти його тіло почало виправлятися і піднявшись кулями йому збило шолом та декілька куль потрапило в голову. Після обстрілу вони з ОСОБА_5 відійшли до своїх військовослужбовців де переcheкали ніч. Вранці ОСОБА_5 та інші військові поїхали забирати загиблих серед яких був і ОСОБА_2 Так як, його було поранено, перебуваючи в лазареті с.Многопілля бачив, як тіло ОСОБА_2 перевантажували в кузов «Газелі». Пізніше, вже вдома, ОСОБА_5 йому розповів, що коли виводили техніку і особовий склад, частина техніки разом з тілами загиблих поїхала в бік с.Катеринівка де їх повністю розбили разом з тілами загиблих.

Відповідно до ст.212 ЦПК України, суд оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному, об'єктивному та безпосередньому дослідженні наявних у справі доказів.

Відповідно до п.19 ч.1 ст.6 ЗУ Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту, особи, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції визнаються учасниками бойових дій.

Відповідно до п. 1 розділу 5 Наказу Міністерства юстиції України від 18.10.2000 року №52/5 Про затвердження Правил державної реєстрації актів громадянського стану в Україні, підставою для державної реєстрації смерті є: а) лікарське свідоцтво про смерть б) фельдшерська довідка про смерть, в) лікарське свідоцтво про перинатальну смерть; г) рішення суду про оголошення особи померлою; г) рішення суду про встановлення факту смерті особи в певний час; д) повідомлення державного архіву або органів Служби безпеки України у разі реєстрації смерті осіб, репресованих за рішенням несудових та судових органів; е) повідомлення установи виконання покарань або слідчого ізолятора, надіслане разом з лікарським свідоцтвом про смерть.

Пункт 13 постанови Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 року №5 «Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення» звертає увагу суду на необхідність відрізняти оголошення особи

померлою від встановлення факту смерті особи. Оголошення фізичної особи померлою - це ствердження судовим рішенням припущення про смерть даної особи, тобто констатація високого ступеня ймовірності смерті. Встановлення факту смерті можливо, якщо суд на підставі незаперечних доказів ствердить, тобто доведе обставини, які вірогідно свідчать про смерть особи у точно визначений час, обставини, за яких настала смерть і факт неможливості реєстрації органом державної РАЦС факту смерті.

З листа начальника відділу державної реєстрації актів цивільного стану Очаківського міськрайонного управління юстиції у Миколаївській області від 30 грудня 2014 року №552/12.3-19, щодо заяви про реєстрацію смерті ОСОБА_2, вбачається, що заявниці рекомендовано звернутись до суду для вирішення питання по суті.

Отже, судом встановлено, що ОСОБА_2, перебуваючи в зоні антитерористичної операції, помер ІНФОРМАЦІЯ_2 від травм, несумісних із життям, і немає жодних відомостей про можливе місцезнаходження тіла останнього.

Таким чином суд приходить до висновків про те, що зібрані по справі докази, оцінені судом належним чином кожен окремо на їх достовірність та допустимість, а також їх достатність та взаємний зв'язок у сукупності, встановлені судом обставини свідчать про те, що у суду є всі підстави для задоволення вимог заявника.

Керуючись ст. ст. 3, 10, 11, 15, 60, 169, 209, 212, 214-215, 218, 234, 256-259 ЦПК України, суд, -

ВИРІШИВ:

Заяву ОСОБА_1 задовольнити.

Встановити факт загибелі військовослужбовця ОСОБА_2, ІНФОРМАЦІЯ_3, уродженця м. Миколаєва, громадянина України, у зв'язку з участю в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції ІНФОРМАЦІЯ_2 у селищі Многопілля Донецької області.

Рішення може бути оскаржено в апеляційному порядку до апеляційного суду Миколаївської області через Очаківський міськрайонний суд Миколаївської області шляхом подачі апеляційної скарги протягом десяти днів після проголошення рішення.

Рішення набирає законної сили після закінчення строку для подання апеляційної скарги, якщо апеляційну скаргу не було подано. У разі подання апеляційної скарги рішення, якщо його не скасовано, набирає законної сили після розгляду справи апеляційним судом.

Головуючий _____

Додатки

Додаток 1

до постанови Кабінету

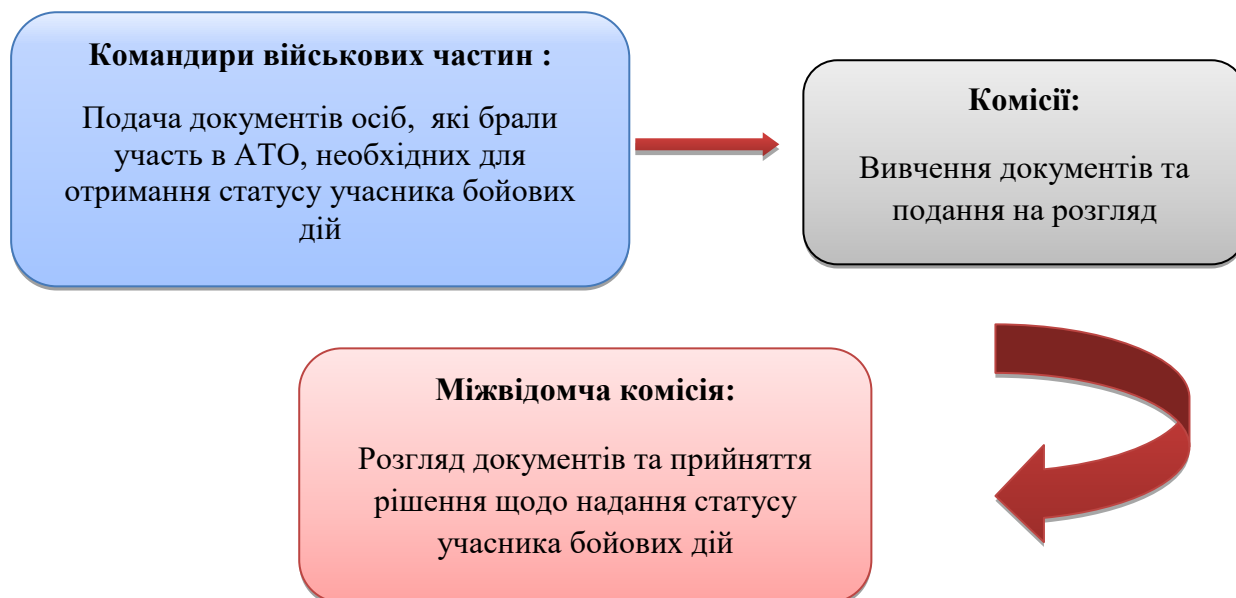
Міністрів України

від 25 грудня 2013 року № 975

Порядок призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві

Порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення

Додаток 3

до постанови Кабінету

Міністрів України

від 25 серпня 2014 року № 413

Перелік документів для надання статусу учасника бойових дій військовослужбовцям (резервістам, військовозобов'язаним) та працівникам Збройних Сил України, які брали безпосередню участь в антитерористичній операції

- Довідка про безпосередню участь особи в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України (зразок, встановлений постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 року № 413);
- Витяги із наказів по стройовій частині про прибуття до військової частини після виконання завдань антитерористичної операції;
- Витяги із наказів по стройовій частині першого заступника керівника Антитерористичного центру (командира сектору) про прибуття для виконання завдань антитерористичної операції та вибуття до місця постійної дислокації;
- Копії посвідчень про відрядження (в разі їх наявності);
- Копії документів про отримання поранень (в разі їх наявності);
- Згода на збір та обробку персональних даних;
- Копія першої сторінки паспорта громадянина України (з метою уникнення помилкового написання прізвища, ім'я та по-батькові).

Всі копії документів повинні бути завірені підписом командира (начальника) військової частини (органу, підрозділу, установи, закладу) та скріплені гербовою печаткою.

Пільги учасникам бойових дій та особам, прирівняним до них

відповідно до
Закону України
«Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту»
від 22.10.1993 р. № 3551-ХІІ

Пільги на медичне обслуговування	<ul style="list-style-type: none"> • безплатне одержання ліків, лікарських засобів, імунобіологічних препаратів та виробів медичного призначення за рецептами лікарів; • першочергове безплатне зубопротезування (за винятком протезування з дорогоцінних металів); • безоплатне забезпечення санаторно-курортним лікуванням або одержання компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування. Порядок надання путівок, розмір та порядок виплати компенсації вартості самостійного санаторно-курортного лікування визначаються Кабінетом Міністрів України; • користування при виході на пенсію (незалежно від часу виходу на пенсію) чи зміні місця роботи поліклініками та госпіталями, до яких вони були прикріплені за попереднім місцем роботи; • щорічне медичне обстеження і диспансеризація із залученням необхідних спеціалістів; • першочергове обслуговування в лікувально-профілактичних закладах, аптеках та першочергова госпіталізація
Пільги на житлове	<ul style="list-style-type: none"> • 75-процентна знижка плати за користування житлом (квартирна плата) в межах норм,

забезпечення	<p>передбачених чинним законодавством (21 кв. метр загальної площі житла на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю);</p> <ul style="list-style-type: none"> першочергове забезпечення жилою площею осіб, які потребують поліпшення житлових умов, та першочергове відведення земельних ділянок для індивідуального житлового будівництва, садівництва і городництва, першочерговий ремонт жилих будинків і квартир цих осіб та забезпечення їх паливом; учасники бойових дій, які дістали поранення, контузію або каліцтво під час участі в бойових діях чи при виконанні обов'язків військової служби, забезпечуються жилою площею, у тому числі за рахунок жилої площі, що передається міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями у розпорядження місцевих рад та державних адміністрацій, - протягом двох років з дня взяття на квартирний облік; одержання позики на будівництво, реконструкцію або капітальний ремонт жилих будинків і подвірних будівель, приєднання їх до інженерних мереж, комунікацій, а також позики на будівництво або придбання дачних будинків і благоустрій садових ділянок з погашенням її протягом 10 років починаючи з п'ятого року після закінчення будівництва. Зазначені позики надаються у порядку, який визначається Кабінетом Міністрів України; першочергове право на вступ до житлово-будівельних (житлових) кооперативів, кооперативів по будівництву та експлуатації колективних гаражів, стоянок для транспортних засобів та їх технічне обслуговування, до садівницьких товариств, на придбання матеріалів для індивідуального будівництва і садових будинків
--------------	---

Комунальні пільги	<ul style="list-style-type: none"> • 75-процентна знижка плати за користування комунальними послугами (газом, електроенергією та іншими послугами) та скрапленням балонним газом для побутових потреб в межах середніх норм споживання; • площа житла, на яку надається знижка, при розрахунках плати за опалення становить 21 кв. метр опалювальної площі на кожну особу, яка постійно проживає у житловому приміщенні (будинку) і має право на знижку плати, та додатково 10,5 кв. метра на сім'ю; • для сімей, що складаються лише з непрацездатних осіб, надається 75-процентна знижка за користування газом для опалювання житла на подвійний розмір нормативної опалювальної площі (42 кв. метри на кожну особу, яка має право на знижку плати, та 21 кв. метр на сім'ю); • 75-процентна знижка вартості палива, в тому числі рідкого, в межах норм, встановлених для продажу населенню, для осіб, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення
--------------------------	---

<p>Трудові пільги та інші</p>	<ul style="list-style-type: none"> • виплата допомоги по тимчасовій непрацездатності в розмірі 100 процентів середньої заробітної плати незалежно від стажу роботи; • використання чергової щорічної відпустки у зручний для них час, а також одержання додаткової відпустки без збереження заробітної плати строком до двох тижнів на рік; • переважне право на залишення на роботі при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці та на працевлаштування у разі ліквідації підприємства, установи, організації • безплатний проїзд усіма видами міського пасажирського транспорту, автомобільним транспортом загального користування в сільській місцевості, а також залізничним і водним транспортом приміського сполучення та автобусами приміських і міжміських маршрутів, у тому числі внутрірайонних, внутрі- та міжобласних незалежно від відстані та місця проживання; • безплатний проїзд один раз на два роки (туди і назад) залізничним, водним, повітряним або міжміським автомобільним транспортом, незалежно від наявності залізничного сполучення, або проїзд один раз на рік (туди і назад) вказаними видами транспорту з 50-процентною знижкою; • зі сплати податків, зборів, мита та інших платежів до бюджету відповідно до податкового та митного законодавства; • позачергове користування всіма послугами зв'язку та позачергове встановлення на пільгових умовах квартирних телефонів (оплата у розмірі 20 процентів від тарифів вартості основних та 50 процентів - додаткових робіт). Абонементна плата за користування телефоном встановлюється у розмірі 50 процентів від затверджених тарифів; • першочергове обслуговування підприємствами, установами та організаціями служби
--------------------------------------	--

	<p>побуту, громадського харчування, житлово-комунального господарства, міжміського транспорту;</p> <ul style="list-style-type: none"> • позачергове влаштування до закладів соціального захисту населення, а також обслуговування службами соціального захисту населення вдома. У разі неможливості здійснення такого обслуговування закладами соціального захисту населення відшкодовуються витрати, пов'язані з доглядом за цим ветераном війни, в порядку і розмірах, встановлених чинним законодавством; • учасникам бойових дій на території інших держав надається право на поза конкурсний вступ до вищих навчальних закладів та переважне право на вступ до професійно-технічних навчальних закладів і на курси для одержання відповідних професій.
--	---

Додаток 5

до постанови Кабінету Міністрів

України від 20.08.2014 р. № 413

Додаток 1
до Порядку

Кутовий штамп
військової частини
(органу, підрозділу),
установи, закладу

**Довідка про безпосередню участь особи в антитерористичній
операції, забезпеченні її проведення і захисті незалежності, суверенітету та
територіальної цілісності України**

Видана

_____
(військове (спеціальне) звання,

_____
прізвище, ім'я, по батькові)

про те, що він (вона) дійсно в період з _____ по _____
безпосередньо брав (брала) участь в антитерористичній операції, забезпеченні її
проведення захисті незалежності, суверенітету та територіальної цілісності
України в районі/районах проведення антитерористичної операції

_____
_____
_____
_____.

Підстава:

_____.

Ця довідка є підставою для надання особі статусу учасника бойових дій.

(найменування посади, військове (спеціальне) звання командира (начальника) військової частини (органу, підрозділу) чи іншого керівника установи, закладу) М.П.	(підпис)	(ініціали та прізвище)
Для службового користування (зазначається після заповнення)		

ІНФОРМАЦІЯ
про осіб, яким надано статус учасника бойових дій

Порядковий номер	Прізвище, ім'я та по батькові	Стать	Дата народження	Серія та номер паспорта	Реєстраційний номер облікової картки платника податків	Категорія учасника антитерористичної операції	
1	2	3	4	5	6	7	
Місце проживання	Номер контактного телефону	Військове (спеціальне) звання	Місце перебування під час участі в антитерористичній операції	Період участі в антитерористичній операції	Дата і номер рішення про надання статусу	Примітки	
8	9	10	11	12	13	14	

(керівник установи) М.П.	(підпис)	(ініціали та прізвище)
-----------------------------	----------	------------------------

Алгоритм дій та довідкові матеріали щодо виділення земельних ділянок військовослужбовцям – учасникам антитерористичної операції

Статею 121 Земельного кодексу України встановлені розміри земельних ділянок які можуть бути наданні військовослужбовцям – учасникам АТО у власність

1. для ведення садівництва – не більше 0,12 га;
2. для ведення особистого селянського господарства – не більше 2,0 га;
3. для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах – не більше 0,25 га, в селищах – не більше 0,15 га, в містах – не більше 0,10 га;
4. для індивідуального дачного будівництва – не більше 0,10 га.

Статтями 122, 125, 126 Земельного кодексу України визначена процедура отримання у власність земельних ділянок військовослужбовцями – учасниками АТО.

Військовослужбовець – учасник АТО зацікавлений в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки повинен:

подати клопотання до органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність.

У свою чергу, **орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування**, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність *розглядає клопотання у місячний строк і дає дозвіл на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки або надає мотивовану відмову у його наданні.*

Розроблений проект землеустрою погоджується з територіальним органом Держземагентства України, а у разі розташування земельної ділянки у межах населеного пункту або земельної ділянки за межами населеного пункту, на якій планується розташування об'єкта будівництва, – із структурними підрозділами районних державних адміністрацій у сфері містобудування та архітектури.

Після погодження проекту землеустрою **військовослужбовцю – учаснику АТО необхідно звернутися до державного кадастрового реєстратора** за місцем розташування земельної ділянки із заявою про проведення державної реєстрації земельної ділянки та надання витягу про земельну ділянку з Державного земельного кадастру.

Орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, який передає земельні ділянки державної чи комунальної власності у власність у *двотижневий строк з дня отримання погодженого проекту землеустрою щодо відведення земельної приймає рішення про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки та надання її увласність.*

Алгоритм дій	Строк виконання	Вартість
Подання клопотання військовослужбовця – учасника АТО про надання дозволу на розробку землевпорядної документації до відповідного органу виконавчої влади	у момент подання	безкоштовно
Прийняття рішення про надання дозволу на розробку документації із землеустрою	до 30 днів	безкоштовно
Розробка землевпорядної документації	не більше 6 місяців	Визначається договором
Погодження землевпорядної документації	до 10 робочих	безкоштовно
Реєстрація земельної ділянки в Державному земельному кадастрі	до 14 робочих днів	безкоштовно
Рішення про затвердження землевпорядної документації та передачі земельної ділянки у власність	максимально стислі строки	безкоштовно
Реєстрація права власності на земельну ділянку в Укрдержреєстрі	14 робочих днів	119 грн. держмити та 120 грн. (витяг із Держреєстру)

Додаток 7

до Закону України

«Про соціальний і правовий захист

військовослужбовців та членів їх сімей»

від 20.12.1991 № 2011-XII із змінами

Види відпусток для військовослужбовців

1. в особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію

- щорічні основні відпустки здійснюється за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу.

2. в особливий період під час дії воєнного стану

- відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів.

3. в особливий період з моменту оголошення мобілізації до часу введення воєнного стану або до моменту прийняття рішення про демобілізацію та в особливий період під час дії воєнного стану

- щорічні основні відпустки здійснюється за умови одночасної відсутності не більше 30 відсотків загальної чисельності військовослужбовців певної категорії відповідного підрозділу;
- відпустки за сімейними обставинами та з інших поважних причин із збереженням грошового забезпечення тривалістю не більш як 10 календарних днів;
- відпустки військовослужбовцям-жінкам у зв'язку з вагітністю та пологами, для догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в разі якщо дитина потребує домашнього догляду, - тривалістю, визначеною в медичному висновку, але не більш як до досягнення нею шестирічного віку;
- у зв'язку з хворобою або для лікування після тяжкого поранення за висновком (постановою) військово-лікарської комісії;
- у разі ненадання військовослужбовцям щорічних основних відпусток у зв'язку з настанням вищезазначених періодів, такі відпустки надаються у наступному році. У такому разі дозволяється за бажанням військовослужбовців об'єднувати щорічні основні відпустки за два роки, але при цьому загальна тривалість об'єднаної відпустки не може перевищувати 90 календарних днів.
- надання інших видів відпусток **ПРИПИНЯЄТЬСЯ**

Додаток 8

до постанови Кабінету

Міністрів України

від 25 грудня 2013 р. № 975

Перелік документів для оформлення виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві

1. членам сім'ї, батькам та утриманцям загиблого (померлого) військовослужбовця:

- заяву кожного повнолітнього члена сім'ї, батьків та утриманців загиблого (померлого), які мають право на отримання допомоги, а у разі наявності неповнолітніх дітей - іншого з батьків або опікунів чи піклувальників дітей про виплату одноразової грошової допомоги;
- витяг з наказу про виключення загиблого (померлого) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста із списків особового складу військової частини (підрозділу, органу);
- витяг з особової справи про склад сім'ї військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста, призваного на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

До заяви додаються копії:

- документа, що свідчить про причини та обставини загибелі (смерті) військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста, зокрема про те, що вона не пов'язана з вчиненням ним кримінального чи адміністративного правопорушення або не є наслідком вчинення ним дій у стані алкогольного, наркотичного, токсичного сп'яніння, або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження чи самогубства;
- свідоцтва про смерть військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста;
- свідоцтва про народження військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста - для виплати одноразової грошової допомоги батькам загиблого (померлого);
- свідоцтва про шлюб - для виплати грошової допомоги дружині (чоловікові);

- довідки органу реєстрації або відповідного житлово-експлуатаційного підприємства, організації чи органу місцевого самоврядування про склад сім'ї військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста;
- сторінок паспортів повнолітніх членів сім'ї з даними про прізвище, ім'я та по батькові і місце реєстрації;
- свідоцтва про народження дитини - для виплати одноразової грошової допомоги дитині;
- документа, що засвідчує реєстрацію фізичної особи у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, виданого органом доходів і зборів (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідний орган доходів і зборів та має відмітку в паспорті громадянина України, - копію сторінки паспорта з такою відміткою);
- рішення районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті, сільської, селищної ради або суду про встановлення над дитиною-сиротою, дитиною, позбавленою батьківського піклування, опіки, піклування (у разі здійснення опіки або піклування над дітьми військовослужбовця, військовозобов'язаного та резервіста);
- рішення суду або нотаріально посвідченого правочину, що підтверджуватиме факт перебування заявника на утриманні загиблого (померлого) (надають особи, які не були членами сім'ї загиблого (померлого), але перебували на його утриманні).

2. Військовослужбовець, військовозобов'язаний та резервіст, у разі настання інвалідності чи втрати працездатності без встановлення йому інвалідності:

- заява про виплату одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням інвалідності чи часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності;
- довідку медико-соціальної експертної комісії про встановлення групи інвалідності або відсотка втрати працездатності із зазначенням причинного зв'язку інвалідності чи втрати працездатності.
- До заяви додаються копії:
- постанови відповідної військово-лікарської комісії щодо встановлення причинного зв'язку поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання;
- документа, що свідчить про причини та обставини поранення (контузії, травми або каліцтва), зокрема про те, що воно не пов'язане із вчиненням особою кримінального чи адміністративного правопорушення або не є

наслідком вчинення нею дій у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння, або навмисного спричинення собі тілесного ушкодження;

- сторінок паспорта з даними про прізвище, ім'я та по батькові і місце реєстрації;
- документа, що засвідчує реєстрацію фізичної особи у Державному реєстрі фізичних осіб - платників податків, виданого органом доходів і зборів (для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, офіційно повідомила про це відповідний орган доходів і зборів та має відмітку в паспорті громадянина України, - копію сторінки паспорта з такою відміткою).

Додаток 9

до Закону України

«Про військовий обов'язок і
військову службу»

від 25.03.1992 № 2232-ХІІ із змінами

Перелік підстав і осіб, які звільняються з військової служби під час дії різних правових режимів

Під час дії особливого періоду з військової служби звільняються військовослужбовці з моменту оголошення мобілізації

- а) жінки, які мають дитину (дітей) віком до 18 років, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;
- б) за станом здоров'я - на підставі висновку (постанови) військово-лікарської комісії про непридатність до військової служби в мирний час, обмежену придатність у воєнний час, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу;
- в) у зв'язку з позбавленням військового звання в дисциплінарному порядку;
- г) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання;
- г) через такі сімейні обставини або інші поважні причини:
  - виховання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, дитини або кількох дітей віком до 18 років, які з нею (з ним) проживають, без батька (матері);
  - утримання матір'ю (батьком) - військовослужбовцем, яка (який) не перебуває у шлюбі, повнолітньої дитини віком до 23 років, якщо вона (він) є інвалідом I чи II групи;
  - необхідність постійного стороннього догляду за хворою дружиною (чоловіком), дитиною, а також батьками своїми чи дружини (чоловіка), що підтверджується відповідним медичним висновком медико-соціальної експертної комісії для осіб віком понад 18 років чи лікарсько-консультативної комісії для осіб до 18 років;
  - наявність у військовослужбовця трьох і більше дітей віком до 18 років;
- д) у зв'язку з проведенням організаційних заходів у порядку, визначеному Генеральним штабом Збройних Сил України, за умови завершення виконання визначених завдань;
- е) через службову невідповідність осіб рядового, сержантського і старшинського (крім прапорщиків, старших прапорщиків, мічманів, старших мічманів) складу у разі невиконання службових обов'язків;
- є) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на

особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу у строки, визначені рішенням Президента України.

Військовослужбовці також можуть бути звільнені з військової служби з підстав, передбачених пунктами "в", "г", "е", "є", "и" частини шостої та пунктами "в", "г", "е", "є" частини сьомої цієї статті;

Також з військової служби звільняються військовослужбовці, які є студентами, аспірантами чи докторантами денної форми навчання та були призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період. Такі особи можуть продовжувати військову службу, якщо вони виявили таке бажання.

Під час воєнного стану

а) які досягли граничного віку перебування військовозобов'язаних у запасі, якщо вони не висловили бажання продовжувати військову службу під час особливого періоду;

б) визнані за станом здоров'я непридатними до військової служби з виключенням з військового обліку;

в) у зв'язку з обвинувальним вироком суду, що набрав законної сили, яким призначено покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі;

г) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу у строки, визначені рішенням Президента України.

Після прийняття рішення про демобілізацію

а) призвані на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період, а також які вислужили встановлені строки строкової військової служби, військової служби за призовом осіб офіцерського складу, у строки, визначені рішенням Президента України;

б) у зв'язку із закінченням строку контракту, укладеного під час особливого періоду, та небажанням проходити військову службу за новим контрактом.

**ПЕРЕЛІК ВІДОМЧИХ КОМІСІЙ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ РОЗГЛЯДУ МАТЕРІАЛІВ
ПРО ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ УЧАСНИКІВ БОЙОВИХ ДІЙ**

№ з/п	Орган військового управління	Голова комісії, секретар	Посада	Адреса, контактні телефони
Вирішення питань про визначення статусу учасників бойових дій з числа військовослужбовців та працівників Збройних Сил України, які проходять військову службу (державну службу), працюють у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України				
1.	Міністерство оборони України	Голова комісії	Заступник Міністра оборони України - керівник апарату	03168, м. Київ 168, Повітрофлотський проспект, 6
		Секретар	Головний спеціаліст (секретар ВАК) Департаменту кадрової політики МОУ	03168, м. Київ 168, Повітрофлотський проспект, 6 (044) 271-36-58
2.	Військова частина А0515		Начальник 7 управління військової частини А0515	03168, м. Київ 168, Повітрофлотський проспект, 6
Вирішення питань про визначення статусу учасників бойових дій з числа осіб, звільнених зі Збройних Сил - за місцем їх реєстрації				
3.	Вінницький ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом - начальник відділу по роботі з особовим складом	21036, м. Вінниця, вул. 40-річчя Перемоги, 31 (0432) 35-60 94

			та громадськістю	
		Секретар	Начальник відділення персоналу	21036, м. Вінниця, вул. 40-річчя Перемоги, 31
4.	Волинський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара - начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	43008, м. Луцьк, вул. Термнівська, 85 (0332)25-21-52 (0332) 25-25-21
		Секретар	Провідний спеціаліст командування ОВК	43008, м. Луцьк, вул. Термнівська, 85
5.	Закарпатський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара - начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	88015, м. Ужгород, вул. Бородіна, 22 (0312)67-20-67
		Секретар	Діловод відділення персоналу	88015, м. Ужгород, вул. Бородіна, 22
6.	Івано-Франківський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара - начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 11 (0342) 57-27-54
		Секретар	Спеціаліст I категорії відділення персоналу	76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 11
7.	Львівський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом	79000, м. Львів, вул. І. Франка, 25 (0322)260-26-40

			начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	
		Секретар	Головний спеціаліст відділу оперативного та територіальної оборони	79000, м. Львів, вул. І. Франка, 25
8.	Рівненський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара	33023. м. Рівне, вул. Грабник, 4 (0362) 22-21-85, (0362) 22-22-96
		Секретар	Провідний спеціаліст командування ОВК оборони	33023. м. Рівне, вул. Грабник, 4
9.	Тернопільський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом - начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	46000, м. Тернопіль, вул. Січових Стрільців, 2 (0352) 25-09-83
		Секретар	Провідний спеціаліст відділу соціального забезпечення	46000, м. Тернопіль, вул. Січових Стрільців, 2
10.	Хмельницький ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара - начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	29000, м. Хмельницький, вул. Театральна, 64 (0382) 72-05-13

		Секретар	Провідний спеціаліст відділення персоналу	29000, м. Хмельницький, вул. Театральна, 64
11.	Чернівецький ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	58000, м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 32 (0372)55-32-51
		Секретар	Головний спеціаліст командування ОВК	58000, м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 32
12.	Кіровоградський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	25006, м. Кіровоград, вул. Орджонікідзе, 17/19 (0522) 24-94-28
		Секретар	Кандидат підбирається	25006, м. Кіровоград, вул. Орджонікідзе, 17/19
13.	Дніпропетровський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом - начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	49006, м. Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 16 (056) 745-24-17
		Секретар	Начальник відділення	49006, м. Дніпропетровськ, вул. Шмідта, 16

14.	Донецький ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара - начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	83000, м. Донецьк, вул. Буслаєва, 26 (0629)304-01-39
		Секретар	Провідний спеціаліст обліково-мобілізаційного відділу	83000, м. Донецьк, вул. Буслаєва, 26
15.	Луганський ОВК	Голова комісії	ТВО військового комісара (кандидат підбирається)	91055, м. Луганськ, вул. 1 Донецька, 10 (06461)2-18-30
		Секретар	Кандидат підбирається	91055, м. Луганськ, вул. 1 Донецька, 10
16.	Херсонський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	73000, м. Херсон, вул. Радянська, 21 (0552) 22-43-73
		Секретар	Начальник відділення	73000, м. Херсон, вул. Радянська, 21
17.	Одеський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара	65014, м. Одеса, вул. Канатна, 35 (048)734-17-36
		Секретар	Спеціаліст I категорії відділення персоналу	65014, м. Одеса, вул. Канатна, 35
18.	Миколаївський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом – начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	54030, м. Миколаїв, вул. Спаська, 33 (0512)37-54-54

		Секретар	Спеціаліст 1 категорії відділення персоналу	54030, м. Миколаїв, вул. Спаська, 33
19.	Запорізький ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом начальник відділу по роботі	69063, м. Запоріжжя, пров. Тихий, 7 (061)764-12-18
		Секретар	Спеціаліст 1 категорії відділення персоналу	69063, м. Запоріжжя, пров. Тихий, 7
20.	Київський МВК	Голова комісії	Заступник військового комісара	04112, м. Київ, вул. Шамрила, 19 (044) 484-62-59
		Секретар	Головний спеціаліст організацій по- мобілізаційного відділу	04112, м. Київ, вул. Шамрила, 19
21.	Київський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара начальник відділу обліково-мобілізаційної роботи	04053, м. Київ, вул. Артема, 59 (044) 484-62-59
		Секретар	Головний спеціаліст відділу соціального забезпечення	04053, м. Київ, вул. Артема, 59
22.	Полтавський ОВК	Голова комісії	ТВО заступника військового комісара по роботі з особовим складом начальник відділу по роботі з особовим складом та	36000 м. Полтава, вул. Шевченка, 78а (05322) 7-05-89

		Секретар	Спеціаліст 1 категорії відділення персоналу	36000 м. Полтава, вул. Шевченка, 78а
23.	Чернігівський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара	14000. м. Чернігів, вул. Свердлова, 68 (0462) 3-25-08
		Секретар	Начальник відділу соціального забезпечення	14000. м. Чернігів, вул. Свердлова, 68
24.	Житомирський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом - начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	10001, м. Житомир, вул. Баранова, 4 (0412) 47-37-15
		Секретар	Начальник відділення персоналу	10001, м. Житомир, вул. Баранова, 4
25.	Черкаський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара	18000, м. Черкаси, вул. Хоменка, 19 (0472) 63-67-29
		Секретар	Спеціаліст 2 категорії відділення персоналу	18000, м. Черкаси, вул. Хоменка, 19
26.	Сумський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара по роботі з особовим складом - начальник відділу по роботі з особовим складом та громадськістю	40030, м. Суми, вул. Кірова, 30 (0542) 22-45-23

		Секретар	Начальник відділення персоналу	40030, м. Суми, вул. Кірова, 30
27.	Харківський ОВК	Голова комісії	Заступник військового комісара начальник відділу обліково - мобілізаційної роботи	61000, м. Харків вул. Кацарська, 56 (057) 734 -97- 36
		Секретар	Начальник відділення персоналу	61000, м. Харків вул. Кацарська, 56

Інформація про Міжвідомчу комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасників бойових дій при Державній службі України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції

Назва органу	Посада	Адреса, контактні телефони
Міжвідомча комісія з питань розгляду матеріалів про визнання учасників бойових дій при Державній службі України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції	Секретар комісії	01001, м. Київ, провулок Музейний, 12 (044) 281-08-56

Додаток 12

до Постанови Президії
Верховної Ради України
від 29 червня 1992 року № 2517-
ХІІ

**Таблиця співвідношень між класними чинами працівників прокуратури
України і військовими званнями та спеціальними званнями працівників
органів внутрішніх справ**

Класні чини працівників органів прокуратури України	Військові звання	Спеціальні звання працівників органів внутрішніх справ
державний радник юстиції України	генерал армії України	
державний радник юстиції 1 класу	генерал- полковник	генерал-полковник внутрішньої служби
державний радник юстиції 2 класу	генерал- лейтенант	генерал-лейтенант міліції, генерал-лейтенант внутрішньої служби
державний радник юстиції 3 класу	генерал- майор	генерал-майор міліції, генерал-майор внутрішньої служби
старший радник юстиції	полковник	полковник міліції, полковник внутрішньої служби
радник юстиції	підполковник	підполковник міліції, підполковник внутрішньої служби
молодший радник юстиції	майор	майор міліції, майор внутрішньої служби
юрист 1 класу	капітан	капітан міліції, капітан внутрішньої служби
юрист 2 класу	старший лейтенант	старший лейтенант міліції, старший лейтенант внутрішньої служби
юрист 3 класу	лейтенант	лейтенант міліції, лейтенант внутрішньої служб

